Spisy powszechne
Censuses

Powszechny Spis Rolny 2020
Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.
The Agricultural Census 2020
Characteristics of agricultural holdings in 2020

Warszawa Warsaw 2022

GUS

Spisy powszechne
Censuses

Powszechny Spis Rolny 2020
Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

The Agricultural Census 2020
Characteristics of agricultural holdings in 2020

Główny Urząd Statystyczny
Warszawa Warsaw 2022

Opracowanie merytoryczne
Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Rolnictwa, Departament Rynku Pracy
Statistics Poland, Agriculture Department, Labour Market Department

pod kierunkiem
supervised by

Artura Łączyńskiego

Zespół autorski
Editorial team

Departament Rolnictwa:
Agriculture Department:

Renata Kaczkowska, Anna Majcher, Anna Bogumił, Arkadiusz Obarowski, Monika Pawelec-Potapska, Mariusz Wojciechowski, Karolina Wasilewska, Małgorzata Kuliś, Jolanta Przypaśniak, Izabela Dach-Oleszek, Dariusz Miziołek, Renata Pytkowska, Mirosława Makowska

Departament Rynku Pracy:
Labour Market Department:

Agnieszka Zgierska, Agata Cendrowska, Ewa Seweryn, Andrzej Kaprzyk, Ewa Mierzejewska-Urbanek, Paweł Dukata

Algorytmy do naliczania typologii gospodarstw rolnych
Algorithms for the calculation of farm typologies

Joanna Pawłowska-Tyszko, Dariusz Osuch, Monika Bocian, Izabela Cholewa, Rafał Tarasiuk – Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarski Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie

Skład i opracowanie graficzne
Typesetting and graphics

Elżbieta Lisiak, Eustachiusz Markowski, Łukasz Nowak, Katarzyna Stanecka

Opracowanie map
Maps

Paweł Luty

Projekt okładki
Cover design

Robert Chmielewski, Beata Lipińska

ISBN 978-83-66466-95-1

Publikacja dostępna na stronie
Publication available at

www.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła
When publishing Statistics Poland data – please indicate the source

Publikacja zawiera wyniki Badania zintegrowanych statystyk dotyczących gospodarstw rolnych 2020 współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej
The publication contains the results of the Integrated farm statistics 2020 survey co-financed by the European Union

Przedmowa

Niniejsza publikacja prezentuje wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 2020 (PSR 2020), badania przeprowadzonego przez GUS w okresie od 1 września do 30 listopada 2020 roku. PSR 2020 spełnia potrzeby informacyjne zarówno krajowe jak i Unii Europejskiej. Podstawowym celem spisu było dostarczenie informacji o strukturze gospodarstw rolnych na potrzeby Wspólnej Polityki Rolnej oraz innych polityk unijnych i krajowych. Realizacja PSR 2020, w którym zebrano szeroki zakres informacji o polskim rolnictwie, była możliwa dzięki wykorzystaniu środków z budżetu państwa oraz dofinansowaniu ze środków unijnych.

Opracowanie stanowi kontynuację publikacji „Charakterystyka gospodarstw rolnych" wydanych po Powszechnych Spisach Rolnych (PSR) 2002 i 2010 oraz reprezentacyjnych badaniach struktury gospodarstw rolnych przeprowadzonych w latach 2005, 2007, 2013 i 2016 i prezentuje grupowanie i charakterystykę gospodarstw rolnych według różnorodnych kryteriów z wykorzystaniem zbioru danych uzyskanych w PSR 2020.

Publikacja składa się z uwag metodologicznych, części analitycznej i części tabelarycznej. W uwagach metodologicznych omówiono podstawowe zasady, definicje i pojęcia obowiązujące w spisie. Część tabelaryczna, która jest dostępna na stronie internetowej Głównego Urzędu Statystycznego, prezentuje szeroką gamę danych liczbowych zebranych w zakresach tematycznych PSR 2020, co pozwala na dokonywanie wieloprzekrojowych analiz i dobór takich kryteriów grupowania gospodarstw, aby w jak największym stopniu zaspokoić potrzeby informacyjne odbiorców.

W opracowaniu przedstawiono klasyfikację polskich gospodarstw rolnych również według kryteriów stosowanych w Eurostacie (tzw. typologia gospodarstw rolnych). Wzbogaca to prezentowaną charakterystykę gospodarstw rolnych i pozwala na ich porównywanie z gospodarstwami pozostałych krajów członkowskich Unii Europejskiej.

D y r e k t o r
Departamentu Rolnictwa

Artur Łączyński

P r e z e s
Głównego Urzędu Statystycznego
Generalny Komisarz Spisowy

dr Dominik Rozkrut

Warszawa, listopad 2022 r.

Preface

This publication presents the results of the 2020 Agricultural Census (AC 2020), a survey conducted by the Statistics Poland in the period from September 1 to November 30, 2020. AC 2020 meets the information needs of both the national and the European Union purposes. The main purpose of the Census was to provide information on the structure of agricultural holdings for the purposes of the Common Agricultural Policy and other EU and national policies. The implementation of AC 2020, in which a wide range of information about Polish agriculture was collected, was possible thanks to the use of funds from the state budget and co-financing from EU funds.

The study is a continuation of the publication „Characteristics of agricultural holdings" published after the 2002 and 2010 Agricultural Censuses (AC) and representative surveys of the structure of agricultural holdings carried out in 2005, 2007, 2013 and 2016, and presents the grouping and characteristics of agricultural holdings according to various criteria using a data set obtained in AC 2020.

The publication consists of methodological notes, an analytical part and a tabular part. In the methodological notes, the basic principles, definitions and concepts used in the Census were discussed. The tabular part, which is available on the website of the Statistics Poland, presents a wide range of numerical data collected in the thematic scopes of AC 2020, which allows for multi-sectional analyses and selection of such criteria for grouping agricultural holdings to meet the information needs of users to the greatest possible extent.

The study presents the classification of Polish agricultural holdings also according to the criteria used in Eurostat (the so-called typology of agricultural holdings). This enriches the presented characteristics of agricultural holdings and allows them to be compared with agricultural holdings of other EU member states.

Director
of Agriculture Department

Artur Łączyński

President
Statistics Poland
Census General Commissioner

Dominik Rozkrut, Ph.D.

Warsaw, November 2022

Spis treści
Contents

Przedmowa 3
Preface 4

Spis tablic 8
List of tables

Spis wykresów 10
List of charts

Spis map 16
List of maps

Spis tablic w Aneksie tabelarycznym – Uwaga: Tablice dostępne w formacie plików MS Excel.. 18
List of tables in Annex – Note: Tables available in MS Excel file format

Objaśnienia znaków umownych i ważniejsze skróty 21
Symbols and main abbreviations

Synteza 22
Executive summary 27

Rozdział I. Ogólna charakterystyka gospodarstw rolnych 32
Chapter I. General characteristics of agricultural holdings

Rozdział II. Użytkowanie gruntów 38
Chapter II. Land use

Rozdział III. Powierzchnia zasiewów 43
Chapter III. Sown area

1. Zboża 46
1. Cereals

2. Kukurydza na ziarno 48
2. Grain maize

3. Strączkowe jadalne 49
3. Edible pulses

4. Strączkowe pastewne na ziarno 50
4. Fodder pulses for grain

5. Ziemniaki 51
5. Potatoes

6. Buraki cukrowe 52
6. Sugar beet

Spis treści (cd.)
Contents (cont.)

7. Rzepak i rzepik 53
7. Rape and turnip rape

8. Kukurydza na zielonkę 54
8. Maize for green forage

9. Okopowe pastewne 56
9. Fodder root crops

10. Strączkowe pastewne na zielonkę 56
10. Forage pulses for green forage

11. Motylkowe pastewne na zielonkę 57
11. Fodder legumes for green forage

12. Trawy polowe na zielonkę 57
12. Field grasses for green forage

Rozdział IV. Zwierzęta gospodarskie 58
Chapter IV. Livestock

1. Bydło 62
1. Cattle

2. Świnie 67
2. Pigs

3. Owce 73
3. Sheep

4. Drób kurzy 74
4. Chickens

Rozdział V. Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze 78
Chapter V. Tractors, machines and agricultural equipment

Rozdział VI. Nawożenie 85
Chapter VI. Fertilization

Rozdział VII. Zabiegi środkami ochrony roślin 90
Chapter VII. Treatments with plant protection products

Rozdział VIII. Źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego 91
Chapter VIII. Income sources of households with the holder of an agricultural holding

Rozdział IX. Pracujący i nakłady pracy w gospodarstwach rolnych 98
Chapter IX. Employed persons and labour input in agricultural holdings

Spis treści (dok.)
Contents (cont.)

Rozdział X. Typologia gospodarstw rolnych 114
Chapter X. Typology of agricultural holdings

1. Wielkość ekonomiczna 114
1. Economic size

2. Typy rolnicze 122
2. Farm types

Uwagi metodologiczne 130
Methodological notes 146

1. Wprowadzenie 130
1. Introduction 146

2. Uwaga 131
2. Note 146

3. Ważniejsze pojęcia, definicje i zasady spisywania 131
3. Major concepts, definitions and enumeration rules 147

4. Użytkowanie gruntów 134
4. Land use 149

5. Powierzchnia zasiewów 136
5. Sown area 151

6. Zwierzęta gospodarskie 137
6. Livestock 153

7. Nawożenie 138
7. Fertilization 154

8. Środki ochrony roślin 139
8. Plant protection products 154

9. Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze 139
9. Tractors, machines and agricultural equipment 154

10. Dochody gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego 139
10. The income of households with a holder of an agricultural holding 155

11. Pracujący w gospodarstwach rolnych 140
11. Persons employed in agricultural holdings 155

12. Typologia gospodarstw rolnych 142
12. The typology of agricultural holdings 157

13. Ważniejsze grupowania i zakres publikowanych danych 145
13. The more important groupings and the scope of published data 160

Spis tablic
List of tables

Tablica 1. Liczba gospodarstw rolnych w latach 2010 i 2020 32
Table 1. Number of agricultural holdings in 2010 and 2020

Tablica 2. Liczba gospodarstw rolnych prowadzących uprawę zbóż ogółem oraz średnia powierzchnia zasiewów zbóż w gospodarstwach rolnych w 2020 r. 47
Table 2. Number of agricultural holdings cultivating cereals and average sown area of cereals in agricultural holdings in 2020

Tablica 3. Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych/gruntów ornych w latach 2010 i 2020 59
Table 3. Number of livestock per 100 ha of agricultural land/arable land in 2010 and 2020

Tablica 4. Ciągniki według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 79
Table 4. Tractors by area groups of agricultural land in 2020

Tablica 5. Wyposażenie gospodarstw rolnych w wybrane maszyny w 2020 r. 83
Table 5. Equipment of agricultural holdings with selected machines in 2020

Tablica 6. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w latach 2010 i 2020 85
Table 6. Consumption of mineral and lime fertilizers in 2010 and 2020

Tablica 7. Wybrane wskaźniki dla gospodarstw indywidualnych według głównego źródła dochodu gospodarstwa domowego w 2020 r. 93
Table 7. Selected indicators for natural person's agricultural holdings by main source of household income in 2020

Tablica 8. Gospodarstwa indywidualne korzystające przy prowadzonej działalności rolniczej z pracy różnych grup pracujących w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny w latach 2010 i 2020 99
Table 8. Natural person's agricultural holdings conducting agricultural activity with the use of labour of different groups of employed during 12 months preceding the reference day in 2010 and 2020

Tablica 9. Rodzinna siła robocza w gospodarstwach indywidualnych według czasu pracy i płci w 2020 r. 100
Table 9. Family labour force in natural person's agricultural holdings by working time and sex in 2020

Tablica 10. Pracujący i nakłady pracy rodzinnej siły roboczej w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny w latach 2010 i 2020 102
Table 10. Employed persons and family labour input during 12 months preceding the reference day in 2010 and 2020

Tablica 11. Nakłady pracy osób spoza rodziny użytkownika pracujących w gospodarstwach indywidualnych według rodzaju umowy o pracę w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny w latach 2010 i 2020 103
Table 11. Labour input of persons who are not holder's family members employed in natural person's agricultural holdings by the type of employment contract during 12 months preceding the reference day in 2010 and 2020

Spis tablic (dok.)
List of tables (cont.)

Tablica 12. Struktura rodzinnej siły roboczej w gospodarstwach indywidualnych według płci i kategorii pracujących w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny PSR 2020 111

Table 12. Structure of the family labour force in natural person's agricultural holdings by sex and categories of the employed during the 12 months preceding the reference day of the Agricultural Census 2020

Tablica 13. Pracujący wyłącznie lub głównie w gospodarstwach indywidualnych w tygodniu 26 maja – 1 czerwca 2020 r. (wg aktywności bieżącej) 113

Table 13. Persons employed exclusively or mainly in natural person's agricultural holdings during the week May 26 - June 1, 2020 (by the current activity)

Tablica 14. Wybrane wskaźniki dla gospodarstw indywidualnych według klas wielkości ekonomicznej w 2020 r. 115

Table 14. Selected indicators for natural person's agricultural holdings by economic size classes in 2020

Tablica 15. Wybrane wskaźniki dla gospodarstw indywidualnych według typów rolniczych w 2020 r. 123

Table 15. Selected indicators for natural person's agricultural holdings by farm types in 2020

Spis wykresów
List of charts

Wykres 1. Gospodarstwa rolne według rodzaju prowadzonej produkcji rolniczej w latach 2010 i 2020 34
Chart 1. Agricultural holdings by type of agricultural production in 2010 and 2020

Wykres 2. Struktura użytkowania użytków rolnych w dobrej kulturze w gospodarstwach rolnych w 2020 r. 38
Chart 2. Structure of the use of agricultural land in good condition in agricultural holdings in 2020

Wykres 3. Liczba gospodarstw rolnych z użytkami rolnymi w dobrej kulturze i powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 39
Chart 3. Number of agricultural holdings with agricultural land in good condition and the area of agricultural land in good condition by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 4. Udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze według województw w 2020 r. 40
Chart 4. Share of sown area in the area of agricultural land in good condition by voivodships in 2020

Wykres 5. Udział powierzchni uprawy drzew owocowych, krzewów owocowych oraz szkółek drzew i krzewów owocowych w ogólnej powierzchni sadów w 2020 r. 41
Chart 5. Share of area under fruit trees, bushes and fruit trees and bushes nurseries in the total area of orchards in 2020

Wykres 6. Powierzchnia zasiewów według grup ziemiopłodów w latach 2010 i 2020 43
Chart 6. Sown area by groups of crops in 2010 and 2020

Wykres 7. Udział powierzchni poszczególnych grup upraw w ogólnej powierzchni zasiewów w 2020 r. 44
Chart 7. Share of the area of individual crop groups in the total sown area in 2020

Wykres 8. Powierzchnia zasiewów ogółem i liczba gospodarstw rolnych posiadających zasiewy według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 45
Chart 8. Total sown area and number of agricultural holdings with sown crops by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 9. Średnia powierzchnia pod zasiewami przypadająca na 1 gospodarstwo rolne według województw w 2020 r. 45
Chart 9. Average sown area per 1 agricultural holding by voivodships in 2020

Wykres 10. Odsetek powierzchni uprawy zbóż oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę zbóż według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 46
Chart 10. Percentage of the cultivation area of cereals and the number of agricultural holdings cultivating cereals by area groups of agricultural land in 2020

Spis wykresów (cd.)
List of charts (cont.)

Wykres 11. Odsetek powierzchni uprawy kukurydzy na ziarno oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę kukurydzy na ziarno według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 48
Chart 11. Percentage of the cultivation area of grain maize and the number of agricultural holdings cultivating grain maize by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 12. Odsetek powierzchni uprawy strączkowych jadalnych oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę strączkowych jadalnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 49
Chart 12. Percentage of edible pulses cultivation area and number of agricultural holdings cultivating edible pulses by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 13. Odsetek powierzchni uprawy strączkowych pastewnych na ziarno oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę strączkowych pastewnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 50
Chart 13. Percentage of fodder pulses cultivation area for grain and number of agricultural holdings cultivating fodder pulses by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 14. Odsetek powierzchni uprawy ziemniaków oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę ziemniaków według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 52
Chart 14. Percentage of potatoes cultivation area and number of agricultural holdings cultivating potatoes by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 15. Odsetek powierzchni uprawy buraków cukrowych oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę buraków cukrowych według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 53
Chart 15. Percentage of sugar beet cultivation area and number of agricultural holdings cultivating sugar beet by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 16. Odsetek powierzchni uprawy rzepaku i rzepiku oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę rzepaku i rzepiku według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 54
Chart 16. Percentage of rape and turnip rape cultivation area and number of agricultural holdings cultivating rape and turnip rape by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 17. Odsetek powierzchni uprawy kukurydzy na zielonkę oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę kukurydzy na zielonkę według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 55
Chart 17. Percentage of green maize cultivation area and number of agricultural holdings cultivating green maize by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 18. Struktura gospodarstw rolnych według skali chowu bydła i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 62
Chart 18. Structure of the number of agricultural holdings and cattle stock by the cattle breeding scale in 2020

Spis wykresów (cd.)
List of charts (cont.)

Wykres 19. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia bydła według skali chowu bydła w 2020 r. 63
Chart 19. Structure of agricultural holdings by the cattle breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

Wykres 20. Struktura pogłowia bydła według skali chowu bydła i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 63
Chart 20. Structure of the cattle stock by the cattle breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

Wykres 21. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia krów według skali chowu krów w 2020 r. 65
Chart 21. Structure of the number of agricultural holdings and the cow stock by the cow breeding scale in 2020

Wykres 22. Struktura pogłowia krów według skali chowu krów i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 66
Chart 22. Structure of the cow stock by the cow breeding scale and groups of agricultural land area in 2020

Wykres 23. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia świń według skali chowu świń w 2020 r. 67
Chart 23. Structure of the number of agricultural holdings and the pig stock by the pig breeding scale in 2020

Wykres 24. Struktura gospodarstw rolnych według skali chowu świń i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 68
Chart 24. Structure of agricultural holdings by the pig breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

Wykres 25. Struktura pogłowia świń według skali chowu świń i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 69
Chart 25. Structure of the pig stock by the pig breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

Wykres 26. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia loch według skali chowu loch w 2020 r. 71
Chart 26. Structure of the number of agricultural holdings and the sow stock by the sow breeding scale in 2020

Wykres 27. Struktura gospodarstw rolnych według skali chowu loch i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 72
Chart 27. Structure of agricultural holdings by the sow breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

Spis wykresów (cd.)
List of charts (cont.)

Wykres 28. Struktura pogłowia loch według skali chowu loch i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 72
Chart 28. Structure of the sow stock by the sow breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

Wykres 29. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia owiec według skali chowu owiec w 2020 r. 73
Chart 29. Structure of the number of agricultural holdings and the sheep stock by the sheep breeding scale in 2020

Wykres 30. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia kur niosek według skali chowu niosek w 2020 r. 75
Chart 30. Structure of the number of agricultural holdings and the laying hen stock by the laying hen breeding scale in 2020

Wykres 31. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia brojlerów kurzych według skali chowu brojlerów w 2020 r. 77
Chart 31. Structure of the number of agricultural holdings and the broiler stock by the broiler breeding scale in 2020

Wykres 32. Struktura liczby ciągników według mocy silnika w latach 2010 i 2020 78
Chart 32. Structure of the number of tractors by engine power in 2010 and 2020

Wykres 33. Ciągniki według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2010 i 2020 80
Chart 33. Tractors by area groups of agricultural land in 2010 and 2020

Wykres 34. Ciągniki i gospodarstwa wyposażone w ciągniki według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 80
Chart 34. Tractors and agricultural holdings with tractors by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 35. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w latach 2010 i 2020 88
Chart 35. Consumption of mineral and lime fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha agriculture land in 2010 and 2020

Wykres 36. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych według województw w 2020 r. 88
Chart 36. Consumption of mineral and lime fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha agriculture land by voivodships in 2020

Wykres 37. Struktura liczby gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego według głównego źródła dochodów w latach 2010 i 2020 92
Chart 37. Structure of the number of households with holder of an agricultural holding by the main source of income in 2010 and 2020

Spis wykresów (cd.)
List of charts (cont.)

Wykres 38. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych według głównego źródła dochodów gospodarstwa domowego w latach 2010 i 2020 95
Chart 38. Average area of agricultural land in natural person's agricultural holdings by the main source of household income in 2010 and 2020

Wykres 39. Nakłady pracy nierodzinnej siły roboczej (tys. AWU) według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 104
Chart 39. Non-family labour input (in thousand AWUs) by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 40. Struktura poszczególnych kategorii pracujących i nakładów pracy w ciągu badanego roku według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 105
Chart 40. Structure of particular categories of employed persons and labour input during the surveyed year by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 41. Nakłady pracy w rodzinie użytkownika (tys. AWU) według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 106
Chart 41. Labour input in the holder's family (in thousand AWUs) by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 42. Przeciętna liczba AWU przypadająca na jedną osobę pracującą z rodziny użytkownika gospodarstwa rolnego według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 106
Chart 42. Average number of AWUs per one employed person of the agricultural holding holder's family by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 43. Struktura użytkowników gospodarstw indywidualnych według płci i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 109
Chart 43. Structure of holders of natural person's agricultural holdings by sex and area groups of agricultural land in 2020

Wykres 44. Użytkownicy gospodarstw indywidualnych pracujący w swoim gospodarstwie rolnym według płci i wieku w 2020 r. 109
Chart 44. Holders of natural person's agricultural holdings employed on their own agricultural holdings by sex and age in 2020

Wykres 45. Struktura rodzinnej siły roboczej w gospodarstwach indywidualnych według wieku i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 110
Chart 45. Structure of the family labour force in natural person's agricultural holdings by age and area groups of agricultural land in 2020

Wykres 46. Struktura liczby gospodarstw i wielkości ekonomicznej według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. 118
Chart 46. Structure of the number and economic size of agricultural holdings by area groups of agricultural land in 2020

Spis wykresów (dok.)
List of charts (cont.)

Wykres 47. Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego według typów rolniczych w 2020 r. 122
Chart 47. Average economic size of an agricultural holding by farm types in 2020

Wykres 48. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych w 2020 r. 126
Chart 48. Average area of agricultural land in agricultural holdings by farm types in 2020

Spis map
List of maps

Mapa 1. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne w 2020 r. 33
Map 1. Average area of agricultural land per 1 agricultural holding in 2020

Mapa 2. Odsetek gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza, w tym gospodarstw z przeważającymi dochodami z działalności innej niż rolnicza w 2020 r. ... 36
Map 2. Percentage of agricultural holdings conducting other gainful activity, of which with predominant income from other gainful activity in 2020

Mapa 3. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w 2020 r. 59
Map 3. Number of cattle per 100 ha of agricultural land in 2020

Mapa 4. Obsada świń na 100 ha użytków rolnych w 2020 r. 60
Map 4. Number of pigs per 100 ha of agricultural land in 2020

Mapa 5. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących chów/hodowlę bydła w 2020 r. 64
Map 5. Number of cattle per 100 ha of agricultural land in agricultural holdings breeding/rearing cattle in 2020

Mapa 6. Obsada świń na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę świń w 2020 r. 70
Map 6. Number of pigs per 1 agricultural holding breeding/rearing pigs in 2020

Mapa 7. Obsada drobiu kurzego na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę drobiu kurzego oraz obsada kur niosek na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę kur niosek w 2020 r. 76
Map 7. Number of chickens per 1 agricultural holding breeding/rearing chickens and the number of laying hen per 1 agricultural holding breeding/rearing laying hens in 2020

Mapa 8. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik w 2020 r. 81
Map 8. Area of agricultural land per 1 tractor in 2020

Mapa 9. Zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r. 86
Map 9. Consumption of mineral fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in good condition in 2020

Mapa 10. Nakłady pracy ogółem poniesione na produkcję rolniczą na 100 ha użytków rolnych w 2020 r. 107
Map 10. Total labour input on agricultural production per 100 ha of agricultural land in 2020

Mapa 11. Nakłady pracy ogółem poniesione na produkcję rolniczą na 1 gospodarstwo rolne w 2020 r. 108
Map 11. Total labour input on agricultural production per 1 agricultural holding in 2020

Spis map (dok.)
List of maps (cont.)

Mapa 12. Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego w 2020 r. 115
Map 12. Average economic size of an agricultural holding in 2020

Mapa 13. Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa indywidualnego o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych w 2020 r. 121
Map 13. Average economic size of a natural person's agricultural holding with an area over 1 ha of agricultural land in 2020

Spis tablic w Aneksie tabelarycznym

Tablice dostępne w formacie plików MS Excel

List of tables in Annex

Tables available in MS Excel file format

Tablica 1. Gospodarstwa rolne w latach 2010 i 2020 według grup obszarowych użytków rolnych
Table 1. Agricultural holdings in 2010 and 2020 by area groups of agricultural land

Tablica 2. Podstawowe dane o gospodarstwach rolnych w latach 2010 i 2020
Table 2. Basic data on agricultural holdings in 2010 and 2020

Tablica 3. Charakterystyka gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych
Table 3. Characteristics of agricultural holdings by area groups of agricultural land

Tablica 4. Charakterystyka gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych według grup obszarowych użytków rolnych
Table 4. Characteristics of agricultural holdings with an area over 1 ha of agricultural land by area groups of agricultural land

Tablica 5. Charakterystyka gospodarstw rolnych według rodzaju prowadzonej działalności
Table 5. Characteristics of agricultural holdings by type of economic activity

Tablica 6. Charakterystyka gospodarstw ekologicznych według grup obszarowych użytków rolnych
Table 6. Characteristics of organic agricultural holdings by area groups of agricultural land

Tablica 7. Charakterystyka gospodarstw indywidualnych według głównego źródła dochodu gospodarstwa domowego z użytkownikiem gospodarstwa rolnego
Table 7. Characteristics of natural person's agricultural holdings by the main income source of household with a holder of an agricultural holding

Tablica 8. Charakterystyka gospodarstw indywidualnych według przeznaczenia końcowej produkcji rolniczej
Table 8. Characteristics of natural person's agricultural holdings by destination of final agricultural production

Tablica 9. Charakterystyka gospodarstw rolnych według płci i wieku osoby kierującej
Table 9. Characteristics of agricultural holdings by sex and age of the manager

Tablica 10. Pracujący w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych
Table 10. Employed persons in agricultural holdings by area groups of agricultural land

Tablica 11. Charakterystyka gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej
Table 11. Characteristics of agricultural holdings by economic size classes

Tablica 12. Charakterystyka gospodarstw rolnych według typów rolniczych
Table 12. Characteristics of agricultural holdings by farm types

Tablica 13. Gospodarstwa rolne w latach 2010 i 2020 według województw
Table 13. Agricultural holdings in 2010 and 2020 by voivodships

Spis tablic w Aneksie tabelarycznym (cd.)

Tablice dostępne w formacie plików MS Excel

List of tables in Annex (cont.)

Tables available in MS Excel file format

Tablica 14. Gospodarstwa rolne według poziomu wykształcenia ogólnego osoby kierującej i województw
Table 14. Agricultural holdings by the manager's general education level and voivodships

Tablica 15. Gospodarstwa rolne według poziomu wykształcenia rolniczego osoby kierującej i województw
Table 15. Agricultural holdings by the manager's agricultural education level and voivodships

Tablica 16. Gospodarstwa indywidualne według osoby kierującej i województw
Table 16. Natural person's agricultural holdings by farm managers and voivodships

Tablica 17. Gospodarstwa rolne według użytkowania gruntów i województw
Table 17. Agricultural holdings by land use and voivodships

Tablica 18. Użytkowanie gruntów według województw
Table 18. Land use by voivodships

Tablica 19. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych i województw
Table 19. Agricultural holdings by area groups of agricultural land and voivodships

Tablica 20. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i województw
Table 20. Average area of agricultural land in agricultural holdings by area groups of agricultural land and voivodships

Tablica 21. Gospodarstwa rolne z powierzchnią zasiewów wybranych upraw według województw
Table 21. Agricultural holdings with the sown area of selected crops by voivodships

Tablica 22. Powierzchnia zasiewów wybranych upraw według województw
Table 22. Sown area of selected crops by voivodships

Tablica 23. Gospodarstwa rolne utrzymujące zwierzęta gospodarskie według województw
Table 23. Agricultural holdings keeping livestock by voivodships

Tablica 24. Pogłowie zwierząt gospodarskich według województw
Table 24. Livestock by voivodships

Tablica 25. Gospodarstwa rolne posiadające ciągniki według mocy silnika i województw
Table 25. Agricultural holdings with tractors by engine power and voivodships

Tablica 26. Ciągniki według mocy silnika i województw
Table 26. Tractors by engine power and voivodships

Tablica 27. Gospodarstwa rolne stosujące nawozy mineralne, wapniowe i naturalne według województw
Table 27. Agricultural holdings using mineral, lime and manure by voivodships

Spis tablic w Aneksie tabelarycznym (dok.)

Tablice dostępne w formacie plików MS Excel

List of tables in Annex (cont.)

Tables available in MS Excel file format

Tablica 28. Gospodarstwa domowe z użytkownikiem gospodarstwa rolnego według dochodów i województw

Table 28. Households with a holder of an agricultural holding by income and voivodships

Tablica 29. Gospodarstwa domowe z użytkownikiem gospodarstwa rolnego według głównego źródła dochodu i województw

Table 29. Households with a holder of an agricultural holding by main source of income and voivodships

Tablica 30. Gospodarstwa rolne według płci i wieku osoby kierującej oraz województw

Table 30. Agricultural holdings by sex and age of the manager and by voivodship

Tablica 31. Pracujący w gospodarstwach rolnych według województw

Table 31. Employed persons in agricultural holdings by voivodships

Tablica 32. Członkowie rodziny użytkownika pracujący w gospodarstwach indywidualnych według grup obszarowych użytków rolnych i województw

Table 32. Members of the holder's family working in natural person's agricultural holdings by area groups of agricultural land and voivodships

Tablica 33. Członkowie rodziny użytkownika pracujący w gospodarstwach indywidualnych według wieku i województw

Table 33. Members of the holder's family working in natural person's agricultural holdings by age and voivodships

Tablica 34. Członkowie rodziny użytkownika pracujący w gospodarstwach indywidualnych według czasu pracy i województw

Table 34. Members of the holder's family working in natural person's agricultural holdings by working time and voivodships

Tablica 35. Gospodarstwa rolne według klas wielkości ekonomicznej i województw

Table 35. Agricultural holdings by economic size classes and voivodships

Tablica 36. Gospodarstwa rolne według typów rolniczych i województw

Table 36. Agricultural holdings by farm types and voivodships

Objaśnienia znaków umownych
Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (–)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
Zero (0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty
Main abbreviations

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name	Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
PSR AC	Powszechny Spis Rolny Agricultural Census	szt. hd. pcs	sztuka head piece
UR AL	użytki rolne agricultural land	kg	kilogram kilogramme
SD LSU	sztuki duże livestock units	tys.	tysiąc
ASF	afrykański pomór świń African Swine Fever	mln	milion
AWU	nakłady pracy wyrażone w umownych rocznych jednostkach pracy labour input expressed in conventional annual work units	t	tona tonne
ha	hektar hectare	p.proc. pp.	punkt procentowy percentage point

Synteza

Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 2020 (PSR 2020) wskazują na dalsze przemiany sektora rolnictwa, jak również kontynuację, czy wręcz nasilenie większości tendencji obserwowanych w latach 2002–2010.

Wśród głównych czynników, które wpływają na przeobrażanie się polskiego rolnictwa należy wymienić: wprowadzanie instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej UE, zmiany nawyków żywieniowych społeczeństwa, przechodzenie na inne metody chowu zwierząt gospodarskich, poszukiwanie nowych źródeł energii oraz coraz bardziej widoczne zmiany klimatyczne.

W porównaniu z wynikami PSR 2010, dane uzyskane w PSR 2020 wskazują na:

- utrzymującą się tendencję zmniejszania się liczby gospodarstw rolnych, przy jednoczesnym wzroście ich średniej powierzchni ogólnej oraz użytków rolnych (odpowiednio z 11,26 ha do 12,65 ha oraz z 9,85 ha do 11,35 ha);
- zmiany w strukturze gospodarstw rolnych, gdzie nieznacznie zmalał udział gospodarstw najmniejszych (o powierzchni do 5 ha użytków rolnych) w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych. Jednocześnie wzrósł odsetek gospodarstw towarowych (do 1 ha użytków rolnych włącznie), które w większości prowadzą intensywną produkcję roślinną i zwierzęcą (np. szklarnie, fermy świń i drobiu) oraz gospodarstw największych obszarowo (o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych). Można więc mówić o wzroście znaczenia gospodarstw rolnych ukierunkowanych na produkcję rynkową;
- utrzymanie się zróżnicowania regionalnego struktury gospodarstw rolnych. Nadal województwa południowo-wschodnie charakteryzują się dużą liczbą drobnych gospodarstw rolnych, podczas gdy w województwach północno-zachodnich występują gospodarstwa największe obszarowo;
- nieznaczne zmniejszenie liczby gospodarstw ekologicznych. Ich udział w liczbie gospodarstw rolnych ogółem stanowi zaledwie 1,4%. Produkcję ekologiczną prowadziły przede wszystkim gospodarstwa duże, co znalazło odzwierciedlenie w średniej wielkości użytków rolnych przypadającej na 1 gospodarstwo stosujące ekologiczne metody produkcji wynoszącej ponad 52 hektary;
- utrzymującą się silną tendencję spadkową w liczbie gospodarstw rolnych prowadzących działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym, przy jednoczesnym wzroście ich przeciętnej powierzchni. Średnia powierzchnia użytków rolnych w tych gospodarstwach była trzykrotnie większa niż wśród ogółu gospodarstw rolnych i wynosiła ponad 34 hektary;
- wzrost udziału gospodarstw rolnych prowadzących wyłącznie produkcję roślinną, kosztem gospodarstw z produkcją mieszaną (roślinną i zwierzęcą), przy utrzymaniu się odsetka gospodarstw prowadzących wyłącznie produkcję zwierzęcą, co potwierdzają obserwowane od lat procesy specjalizacji produkcji;
- utrzymującą się znaczną, pomimo tendencji spadkowej, liczbę gospodarstw domowych (ok. 16%) z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego przeznaczających wytworzone produkty rolnicze głównie na samozaopatrzenie żywnościowe gospodarstwa domowego. Wśród gospodarstw rolnych nie wykazujących sprzedaży, znalazły się m.in. takie, w których działalność rolnicza ograniczona była tylko i wyłącznie do utrzymywania gruntów w dobrej kulturze rolnej. Nadal co dziesiąte gospodarstwo domowe z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego przeznaczało wytworzone produkty rolne wyłącznie na samozaopatrzenie

żywieniowe. W okresie dziesięciolecia 2010–2020 zmieniły się również przyczyny prowadzenia nietowarowej produkcji. Dawniej w większości przypadków było to istotne uzupełnienie niskich dochodów ludności wiejskiej (szczególnie gospodarstw domowych emerytów). Obecnie coraz częściej są to powody natury ekologicznej, zdrowotnej lub hobbystycznej;

- zmiany w strukturze użytkowania gruntów wynikające ze zwiększenia powierzchni użytków rolnych kosztem powierzchni użytków rolnych pozostałych, co pozwoliło na efektywniejsze wykorzystanie gruntów w gospodarstwie rolnym;
- znaczne zmniejszenie liczby gospodarstw użytkujących sady (o 36,3%), przy jednoczesnym wzroście średniej powierzchni gospodarstw sadowniczych z 1,50 ha w 2010 r. do 2,28 ha w 2020 r. co wskazuje na większą specjalizację tych gospodarstw;
- spadek powierzchni trwałych użytków zielonych o 0,8%, przy jednoczesnym wzroście powierzchni łąk i zmniejszeniu areału pastwisk, co wynika ze zmiany w sposobie żywienia zwierząt gospodarskich i ograniczeniu wypasu pastwiskowego w gospodarstwach rolnych;
- wzrost zróżnicowania regionalnego, związanego z coraz silniej zaznaczającą się specjalizacją danego regionu, np. gospodarstwa sadownicze skupione są w województwach: mazowieckim, lubelskim i świętokrzyskim. W zachodniej i centralnej Polsce dominuje uprawa rzepaku, zbóż i buraków cukrowych. Natomiast w województwach północno-wschodnich znaczne powierzchnie użytków rolnych przeznacza się pod uprawę łąk i pastwisk trwałych, tak aby zabezpieczyć potrzeby rozwijającej się tam produkcji zwierzęcej;
- wzrost powierzchni zasiewów z 10,4 mln ha w 2010 r. do 11,0 mln ha w 2020 r., przy zmniejszeniu o ponad połowę powierzchni pozostałych użytków rolnych, których udział w ogólnej powierzchni gospodarstwach rolnych zmniejszył się o 1,5 p.proc. i w 2020 r. wynosił 198,0 tys. ha;
- zmiany w strukturze zasiewów, które w dużym stopniu uzależnione są od polityki rolnej i dopłat do upraw rolniczych. W ogólnej powierzchni zasiewów wzrósł udział roślin pastewnych, a zmniejszył się udział zbóż ogółem i ziemniaków. W strukturze zasiewów zbóż ogółem wzrosła powierzchnia uprawy kukurydzy na ziarno przy jednoczesnym spadku uprawy zbóż jarych, co wynika zarówno ze zmian klimatycznych, jak i zmian w systemie żywienia zwierząt gospodarskich;
- zmiany nawyków żywieniowych Polaków i większe zainteresowanie dietą wegetariańską, co wpłynęło na ponad 2,5 krotny wzrost powierzchni uprawy roślin strączkowych na ziarno;
- ponad dwukrotny wzrost powierzchni uprawy roślin strączkowych pastewnych na ziarno i zielonkę wynikający z większego zapotrzebowania na rośliny wysokobiałkowe wykorzystywane na paszę oraz dopłat (w ramach systemów wsparcia bezpośredniego) do tych upraw;
- wzrost powierzchni uprawy roślin oleistych, w tym rzepaku i rzepiku (o 3,6%), wynikający z atrakcyjnych cen jakie są osiągane zarówno na rynku krajowym, jak i międzynarodowym;
- duży spadek powierzchni uprawy ziemniaków, związany ze zmianami w żywieniu zwierząt gospodarskich. Jednocześnie występuje koncentracja uprawy ziemniaków w gospodarstwach rolnych specjalizujących się w ich uprawie, wyposażonych w specjalistyczny sprzęt do uprawy i zbiorów, realizujących dostawy do sieci handlowych i zakładów przemysłu skrobiowego;
- istotny wzrost zainteresowania rolników uprawą buraków cukrowych. Powierzchnia buraków cukrowych zwiększyła się w porównaniu do 2010 r. o ok. 19,1%;
- duży wzrost powierzchni zasiewów kukurydzy uprawianej zarówno na ziarno (o 176,5%), jak i na zielonkę (o 74,4%), a także liczby gospodarstw uprawiających te rośliny. Wynika to z rosnącego wykorzystania kukurydzy do produkcji pasz;

- znaczne zmniejszenie (o 36,9%) liczby gospodarstw prowadzących chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, których udział w ogólnej liczbie gospodarstw obniżył się do poziomu ok. 44%. Jednocześnie nastąpił wzrost obsady zwierząt na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach utrzymujących podstawowe gatunki zwierząt gospodarskich, potwierdzając intensyfikację chowu zwierząt gospodarskich;
- spadek liczby gospodarstw rolnych utrzymujących bydło, co przy zwiększeniu stanu pogłowia bydła ogółem, skutkowało podwojeniem przeciętnej w kraju obsady bydła przypadającej na 1 gospodarstwo prowadzące chów tego gatunku do poziomu 23 sztuk;
- wyraźne zmniejszenie odsetka gospodarstw rolnych utrzymujących krowy mleczne, przy jednoczesnym spadku pogłowia krów mlecznych i wzroście wydajności mleka od jednej krowy, co świadczy o intensyfikacji produkcji mleka;
- wzrost zainteresowania rolników produkcją bydła rzeźnego. Wzrosła liczba gospodarstw utrzymujących krowy pozostałe oraz wzrósł udział tych krów w strukturze stada;
- zmniejszenie pogłowia świń (o 26,9%), przy dużym spadku liczby gospodarstw rolnych, które je utrzymywały. Obsada świń na 1 gospodarstwo utrzymujące ten gatunek znacznie wzrosła i wyniosła 131 sztuk;
- wzrost pogłowia drobiu (o 29,6%), w tym największy w grupie indyków i brojlerów kurzych, przy jednoczesnym spadku liczby gospodarstw zajmujących się tą produkcją, co oznacza większą skalę chowu drobiu w gospodarstwach rolnych. Zapewnia to naszemu krajowi pozycję największego producenta drobiu w Europie;
- zwiększenie pogłowia owiec w gospodarstwach rolnych (o 14,4%), które możliwe było m.in. dzięki zwiększającej się produkcji produktów regionalnych, produkcji na eksport oraz dotacjom;
- utrzymywanie się regionalizacji chowu i hodowli poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich. W produkcji mleka i żywca wołowego dominujące znaczenie mają trzy województwa: mazowieckie, podlaskie i wielkopolskie. Natomiast w produkcji żywca wieprzowego wiodącą rolę odgrywają od lat cztery województwa: wielkopolskie, mazowieckie, łódzkie i kujawsko-pomorskie. Produkcja żywca drobiowego dominuje w województwie mazowieckim i wielkopolskim. Produkcja owiec jest tradycyjnie skupiona w województwie małopolskim;
- wzrost liczby gospodarstw rolnych większych obszarowo (o powierzchni 30 ha i więcej użytków rolnych) wyposażonych w ciągniki, jak również liczby ciągników w tych gospodarstwach. Największy wzrost dotyczył ciągników o dużej mocy, tj. 60–100 kW (o 72,6%) oraz najmocniejszych o mocy 100 kW i więcej (o 167,1%);
- nieznaczne zmniejszenie średniej powierzchni użytków rolnych przypadających na 1 ciągnik (z 10,5 ha w 2010 r. do 10,3 ha w 2020 r.). Wskaźnik ten wzrasta wraz ze wzrostem powierzchni gospodarstwa rolnego osiągając dla gospodarstw największych o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych wartość – 67,4 ha;
- częstsze korzystanie w gospodarstwach rolnych z 2 ciągników i więcej, co zdecydowanie usprawnia pracę w gospodarstwach rolnych, będąc efektem racjonalizacji i optymalizacji wyposażenia użytkowanego parku maszynowego. Więcej gospodarstw rolnych użytkowało od 2 do 4 ciągników, natomiast mniejszy odsetek zanotowano dla gospodarstw z 1 ciągnikiem, 5 oraz 6 i więcej ciągnikami;
- utrzymujące się zróżnicowanie wyposażenia gospodarstw rolnych w ciągniki rolnicze w ujęciu terytorialnym. Udział gospodarstw z ciągnikami był najwyższy (powyżej 72%) w kujawsko-pomorskim i świętokrzyskim. Najniższy odsetek gospodarstw z ciągnikami w ogólnej liczbie gospodarstw wystąpił w województwach: lubuskim (ok. 55%) oraz zachodniopomorskim, śląskim i dolnośląskim (po ok. 58%);

- zmniejszenie się liczby maszyn używanych do produkcji rolniczej (poza kombajnami zbożowymi i opryskiwaczami sadowniczymi), a szczególnie kombajnów buraczanych oraz silosokombajnów m.in. na skutek zmian zachodzących w strukturze użytkowania gruntów i powierzchni zasiewów, jak również częstszego korzystania z maszyn będących własnością innych gospodarstw, spółdzielni lub firm usługowych;
- poprawę efektywności produkcji roślinnej wynikającej m.in. ze wzrostu zużycia nawozów mineralnych NPK na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze (o 7,8%). Na wzrost zużycia nawozów mineralnych miał głównie wpływ wzrost zużycia o ponad 40% nawozów potasowych, które nie tylko wpływają na lepsze wykorzystanie azotu przez roślinę, ale także na gospodarkę wodną rośliny, odgrywając ważną rolę w walce ze skutkami niedoboru opadów;
- ponad dwukrotny wzrost zużycia nawozów wapniowych z ok. 41 kg do ok. 91 kg. Pomimo wzrostu nawożenia wapniowego jest ono nadal niewystarczające z uwagi na utrzymujący się od wielu lat znaczny udział (w powierzchni użytków rolnych ogółem) gleb o odczynie kwaśnym i bardzo kwaśnym wymagających wapnowania, jak również areału upraw, na którym wapnowanie jest wskazane;
- spadek liczby gospodarstw rolnych stosujących nawożenie naturalne (o 29,7%), co związane jest bezpośrednio ze zmniejszeniem się liczby gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie;
- korzystanie przez użytkowników gospodarstw rolnych (ok. 10%) przy podejmowaniu decyzji o stosowaniu środków ochrony roślin z różnego rodzaju wsparcia, najczęściej dotyczącego progów ekonomicznej szkodliwości oraz z porad wykwalifikowanych doradców;
- wzrost liczby zabiegów środkami ochrony roślin, wraz ze zwiększającą się powierzchnią użytków rolnych w gospodarstwie rolnym, od ok. 2 zabiegów w grupie gospodarstw o powierzchni 1–2 ha UR do ok. 4–6 zabiegów w gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych;
- utrzymujący się niski udział w ogólnej liczbie gospodarstw indywidualnych, gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania jest działalność rolnicza (ok. 30%). Omawiany odsetek kształtował się znacznie poniżej średniej krajowej wśród gospodarstw małych o powierzchni użytków rolnych do 5 ha, a już wśród gospodarstw o powierzchni 30 ha i więcej przekraczał 83%. Średnia wielkość użytków rolnych w omawianych gospodarstwach jest dwukrotnie wyższa niż dla ogółu gospodarstw indywidualnych i charakteryzuje się znacznie większą dynamiką wzrostu;
- poza prowadzoną działalnością rolniczą, głównym źródłem dochodów gospodarstw domowych są również: praca najemna (ok. 33%), emerytury i renty (ok. 16%), prowadzona działalność pozarolnicza (ok. 8%) i inne niezarobkowe (poza emeryturą i rentą) źródła utrzymania (ok. 2%);
- zmniejszenie (o 29,5%) liczby osób stanowiących rodzinną siłę roboczą, zaangażowanych w prace przy produkcji rolniczej w gospodarstwach indywidualnych w ciągu 12 miesięcy przed dniem referencyjnym badania. Wielkość nakładów pracy po przeliczeniu na pełnozatrudnionych również spadła (o 29,1%);
- znaczny wzrost liczby gospodarstw korzystających przy produkcji rolniczej z usług firm zewnętrznych i pracy osób w nich zatrudnionych (tzw. pracowników kontraktowych) – z tego rodzaju siły roboczej skorzystało ponad 25% gospodarstw indywidualnych (6,2% w 2010 r.);
- znaczące zwiększenie udziału gospodarstw indywidualnych korzystających z najemnej (nierodzinnej) siły roboczej (o 27,9 p.procentowego);
- zwiększenie średniego wieku pracującego użytkownika gospodarstwa indywidualnego. Już kilka lat temu wiek ten przekroczył 50 lat, i proces starzenia się tej grupy osób postępuje. W ciągu dekady średni wiek użytkownika gospodarstwa rolnego zwiększył się o prawie 3 lata;

- wzrost udziału kobiet kierujących gospodarstwami rolnymi z 29,5% w 2010 r. do 34,5% w 2020 r. Najwyższy odsetek kierujących kobiet (ok. 13%) odnotowano w gospodarstwach rolnych o powierzchni 1–3 ha użytków rolnych;
- wzrost średniej wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego z 12,6 tys. euro w 2010 r. do 20,3 tys. euro w 2020 r., w tym w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych – z 11,2 tys. euro do 18,3 tys. euro. Blisko 61% krajowej wielkości ekonomicznej wytwarzały gospodarstwa rolne o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych;
- utrzymywanie się najwyższej średniej wartość ekonomicznej w przypadku gospodarstw rolnych „specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi" oraz „specjalizujących się w uprawach ogrodniczych";
- utrzymanie się zróżnicowania regionalnego gospodarstw rolnych pod względem wielkości ekonomicznej. Najwyższy odsetek gospodarstw najsłabszych ekonomicznie odnotowano w województwach południowo-wschodnich, a najsilniejszych ekonomicznie, tj. o wielkości 100 tys. euro i więcej odnotowano w województwach północnych i północno-zachodnich.

Executive summary

The results of the 2020 Agricultural Census (AC 2020) indicate further changes in the agricultural sector, as well as a continuation or even intensification of most of the trends observed in 2002–2010.

The main factors influencing the transformation of Polish agriculture include: introducing the measures of the EU Common Agricultural Policy, changing the eating habits of the society, switching to other methods of rearing livestock, searching for new energy sources and increasingly visible climate changes.

Compared to the results of AC 2010, the data obtained in AC 2020 indicate:

- a continuing downward trend in the number of agricultural holdings, with a simultaneous increase in their average total area and agricultural land (respectively from 11.26 ha to 12.65 ha and from 9.85 ha to 11.35 ha);
- changes in the structure of agricultural holdings, where the share of the smallest holdings (with an area of up to 5 ha of agricultural land) in the total number of agricultural holdings slightly decreased. At the same time, the percentage of commercial agricultural holdings (up to and including 1 ha of agricultural land) increased, which mostly carry out intensive crop and animal production (e.g. greenhouses, pig and poultry agricultural holdings) and the largest holdings (with an area of 15 ha and more of agricultural land). Thus, one can speak of an increase in the importance of agricultural holdings focused on market production;
- maintenance of regional differentiation in the structure of agricultural holdings. Still the south-eastern voivodships are characterized by a large number of small agricultural holdings, while in the north-western voivodships there are holdings with the largest area;
- a slight reduction in the number of organic agricultural holdings. Their share in the total number of agricultural holdings is only 1.4%. Ecological production was carried out mainly by large holdings, which was reflected in the average size of agricultural land per 1 holding using organic production methods, amounting to over 52 hectares;
- a continuing strong downward trend in the number of agricultural holdings conducting the other gainful activity directly related to an agricultural holding, with a simultaneous increase in their average area. The average area of agricultural land in these holdings was three times larger than in the total number of agricultural holdings and amounted to over 34 hectares;
- an increase in the share of agricultural holdings conducting only crop production, at the expense of holdings with mixed production (crop and animal), while maintaining the percentage of farms conducting only animal production, which is confirmed by the production specialization processes observed for years;
- a significant number of households (approx. 16%) with a holder of a natural person's agricultural holding (private farm), which allocate their agricultural products mainly for household self-consumption, which remained significant despite the downward trend. Among agricultural holdings not showing sale, there are, among others, those in which agricultural activity was limited only and exclusively to maintaining the land in good agricultural condition. Still, every tenth household with a holder of private farms used its agricultural products exclusively for self-consumption. In the 2010–2020 decade, the reasons for subsistence production also changed. In the past, in most cases it was a significant supplement to the low income of the rural population (especially households of retirees). Currently, these are more and more often reasons of an ecological, health or hobby nature;

- changes in the structure of land use resulting from the increase in the area of agricultural land at the expense of the other agricultural area, which allowed for more effective use of land in the agricultural holding;
- a significant reduction in the number of agricultural holdings using orchards (by 36.3%), with a simultaneous increase in the average area of fruit holdings from 1.50 ha in 2010 to 2.28 ha in 2020, which indicates a greater specialization of these holdings;
- a decrease in the area of permanent grasslands by 0.8%, with a simultaneous increase in the area of meadows and a decrease in the area of pastures, which results from a change in the way livestock is fed and a reduction in grazing in agricultural holdings;
- an increase in regional differentiation, related to the increasingly pronounced specialization of a given region, e.g. fruit holdings are concentrated in the following voivodships: mazowieckie, lubelskie and świętokrzyskie. In western and central Poland, the cultivation of rape, cereals and sugar beets is dominant. On the other hand, in the north-eastern voivodships, significant areas of agricultural land are allocated to the cultivation of meadows and permanent pastures in order to meet the needs of the animal production that develops there;
- an increase in the sown area from 10.4 million ha in 2010 to 11.0 million ha in 2020, with a reduction by more than a half of the area of other agricultural land, the share of which in the total area of agricultural holdings decreased by 1.5 percentage points and in 2020 it was 198.0 thousand ha;
- changes in the structure of crops, which to a large extent depend on the agricultural policy and subsidies to agricultural crops. In the total sown area, the share of fodder crops increased, and the share of total cereals and potatoes decreased. In the structure of cereal crops, the area of grain maize cultivation increased with a simultaneous decrease in the cultivation of spring cereals, which results from both climate change and changes in the livestock feeding system;
- changes in the eating habits of Poles and greater interest in a vegetarian diet, which resulted in an over 2.5-fold increase in the area of pulse cultivation for grain;
- more than a twofold increase in the area of fodder pulses cultivation for grain and green fodder resulting from the greater demand for protein crops used for fodder and subsidies (under direct support schemes) for these crops;
- an increase in the cultivation area of oilseeds, including rape and turnip rape (by 3.6%), resulting from attractive prices that are achieved both on the domestic and international market;
- a large decrease in the area of potatoes, related to changes in the nutrition of livestock. At the same time, there is a concentration of potato cultivation in agricultural holdings specializing in their cultivation, equipped with specialized cultivation and harvesting equipment, delivering to commercial networks and starch industry crops;
- a significant increase in the interest of farmers in the cultivation of sugar beet. The area of sugar beet increased in comparison to 2010 by approx. 19.1%;
- a large increase in the area of sown maize grown both for grain (by 176.5%) and green fodder (by 74.4%), as well as the number of agricultural holdings cultivating these crops. This is due to the increasing use of maize for feed production;
- a significant decrease (by 36.9%) in the number of holdings keeping and breeding livestock, the share of which in the total number of agrcultural holdings decreased to the level of approx. 44%. At the same time, there was an increase in livestock density per 1 ha of agricultural land on holdings keeping basic livestock species, confirming the intensification of livestock farming;

- a decrease in the number of holdings keeping cattle, which, with an increase in the number of cattle in total, resulted in the doubling of the average cattle density in the country per 1 holding keeping this species to 23 heads;
- a significant decrease in the percentage of agricultural holdings keeping dairy cows, with a simultaneous decrease in the number of dairy cows and an increase in milk yield per cow, which proves the intensification of milk production;
- increased interest of farmers in the production of cattle for slaughter. The number of holdings keeping other cows increased and the share of these cows in the herd structure increased;
- a decrease in the number of pigs (by 26.9%), with a significant decrease in the number of agricultural holdings keeping them. The number of pigs per holding keeping this species increased significantly and amounted to 131 heads;
- an increase in the number of poultry (by 29.6%), the largest in the group of turkeys and chicken broilers, with a simultaneous decrease in the number of a involved in this production, which means a greater scale of poultry rearing on farms. This gives our country the position of the largest poultry producer in Europe;
- increasing the sheep stock in agricultural holdings (by 14.4%), which was possible, among others, thanks to increasing production of regional products, production for export and subsidies;
- persistence of regionalization of rearing and breeding of individual livestock species. Three voivodships are dominant in the production of milk and cattle for slaughter: mazowieckie, podlaskie and wielkopolskie. On the other hand, four voivodeships have played a leading role in the production of pigs for slaughter: wielkopolskie, mazowieckie, łódzkie and kujawsko-pomorskie. Poultry production dominates in mazowieckie and wielkopolskie voivodeship. Sheep production is traditionally concentrated in the małopolskie voivodeship;
- an increase in the number of larger agricultural holdings (with an area of 30 ha and more of agricultural land) equipped with tractors, as well as the number of tractors in these holdings. The largest increase was related to high-power tractors, i.e. 60–100 kW (by 72.6%) and the most powerful ones, with a power of 100 kW and more (by 167.1%);
- a slight decrease in the average area of agricultural land per 1 tractor (from 10.5 ha in 2010 to 10.3 ha in 2020). This indicator increases with an increase in the area of an agricultural holding, reaching the value of 67.4 ha for the largest agricultural holdings with an area of 100 ha and more;
- more frequent use of 2 and more tractors in agricultural holdings, which significantly improves work in agricultural holdings, resulting from rationalization and optimization of the equipment of the machinery park used. More agricultural holdings used 2 to 4 tractors, while a smaller percentage was recorded for farms with 1 tractor, 5 and 6 or more tractors;
- persistent diversification of farm tractors in farm equipment in terms of territory. The share of holdings with tractors was the highest (over 72%) in kujawsko-pomorskie and świętokrzyskie. The lowest percentage of farms with tractors in the total number of farms was recorded in the following voivodships: lubuskie (approx. 55%) and zachodnio-pomorskie, śląskie and dolnośląskie (approx. 58% each);
- a decrease in the number of machines used for agricultural production (except for combine harvesters and orchard sprayers), especially beet harvesters and forage harvesters, as a result, among others, of changes in the structure of land use and sown area, as well as more frequent use of machines owned by other holdings, cooperatives or service companies;

- improving the efficiency of crop production resulting, inter alia, from the increase in the consumption of NPK mineral fertilizers per 1 ha of agricultural land in good condition (by 7.8%). The increase in the consumption of mineral fertilizers was mainly influenced by the increase in consumption of potassic fertilizers by more than 40%, which not only improve the use of nitrogen by the plant, but also the plant's water management, playing an important role in the fight against the effects of rainfall deficiency;
- more than a twofold increase in the consumption of lime fertilizers from approx. 41 kg to approx. 91 kg. Despite the increase in lime fertilization, it is still insufficient due to the significant share (in the total agricultural area) of acidic and very acidic soils requiring liming, as well as the area of crops where liming is recommended;
- a decrease in the number of agricultural holdings applying manure (by 29.7%), which is directly related to the decrease in the number of holdings keeping livestock;
- use by holders of agricultural holdings (approx. 10%) of various types of support when deciding to use crop protection products, most often related to the thresholds of economic harmfulness, and advice from qualified advisors;
- an increase in the number of treatments with crop protection products along with the increasing area of agricultural land in an agricultural holdings, from approx. 2 treatments in the group of holdings with an area of 1–2 ha of agricultural land to approx. 4–6 treatments in farms with an area of 100 ha and more of agricultural land;
- persistently low share in the total number of natural person's agricultural holdings (private farms), households for which agricultural activity is the main source of income (approx. 30%). The discussed percentage was much below the national average among small holdings with an area of up to 5 ha of agricultural land, and among holdings with an area of 30 ha and more, it exceeded 83%. The average size of agricultural land in the holdings in question is twice as high as for all private farms and is characterized by a much higher growth dynamics;
- apart from agricultural activity, the main source of household income are also: contract work (approx. 33%), retirement and disability pensions (approx. 16%), the other gainful activity (approx. 8%) and other non-profit (apart from retirement and disability pensions) sources of maintenance (approx. 2%);
- a decrease (by 29.5%) in the number of people constituting the family labour force, engaged in work on agricultural production in private farms during the 12 months before the reference date of the survey. The volume of labor input after conversion to full-time employees also decreased (by 29.1%);
- a significant increase in the number of holdings using the services of external companies for agricultural production and the work of their employees (the so-called contracted workers) – over 25% of private farms used this type of labour force (6.2% in 2010);
- a significant increase in the share of private farms using the hired (non-family) labour force (by 27.9 percentage points);
- an increase in the average working age of an private farm holder. A few years ago, this age already exceeded 50, and the ageing process of this group of people is progressing. Over the decade, the average age of an agricultural holding holder has increased by almost 3 years;
- an increase in the share of women managing agricultural holdings from 29.5% in 2010 to 34.5% in 2020. The highest percentage of women managing agricultural holding (approx. 13%) was recorded on farms with an area of 1–3 ha of agricultural land;

- an increase in the average economic size of an agricultural holding from 12.6 thousand euro in 2010 to 20.3 thousand euro in 2020, including natural person's agricultural holdings with an area of more than 1 ha of agricultural land – from 11.2 thousand euro up to 18.3 thousand euro. Nearly 61% of the national economic size was generated by agricultural holdings with an area of 15 ha and more of agricultural land;
- maintaining the highest average economic value in the case of agricultural holdings "specialized in rearing animals fed with concentrated feeding stuff's" and "specializing in horticultural crops";
- maintenance of regional diversification of agricultural holdings in terms of economic size. The highest percentage of the economically weakest holdings was recorded in the south-eastern voivodships, and the strongest economically, i.e. with the size of 100 thousand euro and more, was recorded in the northern and north-western voivodships.

Rozdział I
Chapter I

Ogólna charakterystyka gospodarstw rolnych
General characteristics of agricultural holdings

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego (PSR 2020), **liczba gospodarstw rolnych** w czerwcu 2020 r. wynosiła 1 317,4 tysięcy. Z tej liczby 99,4% (1 309,9 tys.) stanowiły gospodarstwa indywidualne, które posiadały 91,3% ogółu użytków rolnych oraz 90,8% ogółu przeliczeniowych sztuk dużych zwierząt gospodarskich znajdujących się w gospodarstwach rolnych. W gospodarstwach indywidualnych pracowało w badanym roku 96,8% ogółu pełnozatrudnionych (liczonych w AWU) w gospodarstwach rolnych.

W 2020 r. utrzymała się notowana od wielu lat tendencja spadku liczby gospodarstw rolnych przy jednoczesnym wzroście ich średniej powierzchni. W porównaniu do 2010 r., liczba gospodarstw rolnych zmniejszyła się o ok. 192 tys. (o 12,7%). Było to spowodowane spadkiem liczby gospodarstw w grupach obszarowych użytków rolnych (UR) od 1 do 20 ha. Najgłębszy spadek dotyczył grupy obszarowej 1–2 ha UR (o ponad ¼) oraz 5–10 ha UR (o ponad 16%). Najmniej gospodarstw ubyło w grupie 2–3 ha użytków rolnych.

Tablica 1. **Liczba gospodarstw rolnych w latach 2010 i 2020**
Table 1. Number of agricultural holdings in 2010 and 2020

Lata Years	Ogółem Total	Gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych w ha Agricultural holdings with the area of agricultural land in ha								
		≤ 1	1–2	2–3	3–5	5–10	10–15	15–20	20–50	≥ 50
		Ogółem w tysiącach **Total in thousands**								
2010	1 509,1	24,9	300,6	213,3	276,5	346,3	151,5	72,0	97,0	27,0
2020	**1 317,4**	**25,3**	**220,3**	**199,5**	**240,5**	**289,0**	**130,6**	**65,0**	**106,6**	**40,7**
		2010=100								
2020	**87,3**	**101,6**	**73,3**	**93,5**	**87,0**	**83,4**	**86,2**	**90,2**	**109,9**	**150,5**
		W tym gospodarstwa indywidualne o powierzchni powyżej 1 ha UR w tysiącach **Of which natural person's agricultural holdings (private farms) with an area over 1 ha of agricultural land in thousands**								
2010	1 480,2	–	300,5	213,2	276,3	346,1	151,4	71,9	96,6	24,3
2020	**1 284,9**	**–**	**219,9**	**199,1**	**239,8**	**288,0**	**129,9**	**64,7**	**105,7**	**37,7**
		2010=100								
2020	**86,8**	**–**	**73,2**	**93,4**	**86,8**	**83,2**	**85,9**	**90,0**	**109,4**	**155,3**

W okresie dziesięciolecia 2010–2020 wzrosła liczba gospodarstw najmniejszych o powierzchni do 1 ha UR włącznie (o 1,6%) oraz największych, należących do grup obszarowych 20 ha i więcej użytków rolnych. Najwięcej gospodarstw rolnych przybyło w grupie obszarowej 50 ha i więcej UR (ponad 50%).

Obserwowany trend spadku liczby gospodarstw, znalazł swoje odzwierciedlenie we wzroście **średniej powierzchni użytków rolnych przypadającej na 1 gospodarstwo** – z 9,85 ha w 2010 r. do 11,35 ha w 2020 r. Wzrost ten nastąpił głównie na skutek zwiększenia się średniej powierzchni UR w gospodarstwach o powierzchni 20–50 ha użytków rolnych.

Mapa 1. **Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne w 2020 r.**
Map 1. Average area of agricultural land per 1 agricultural holding in 2020

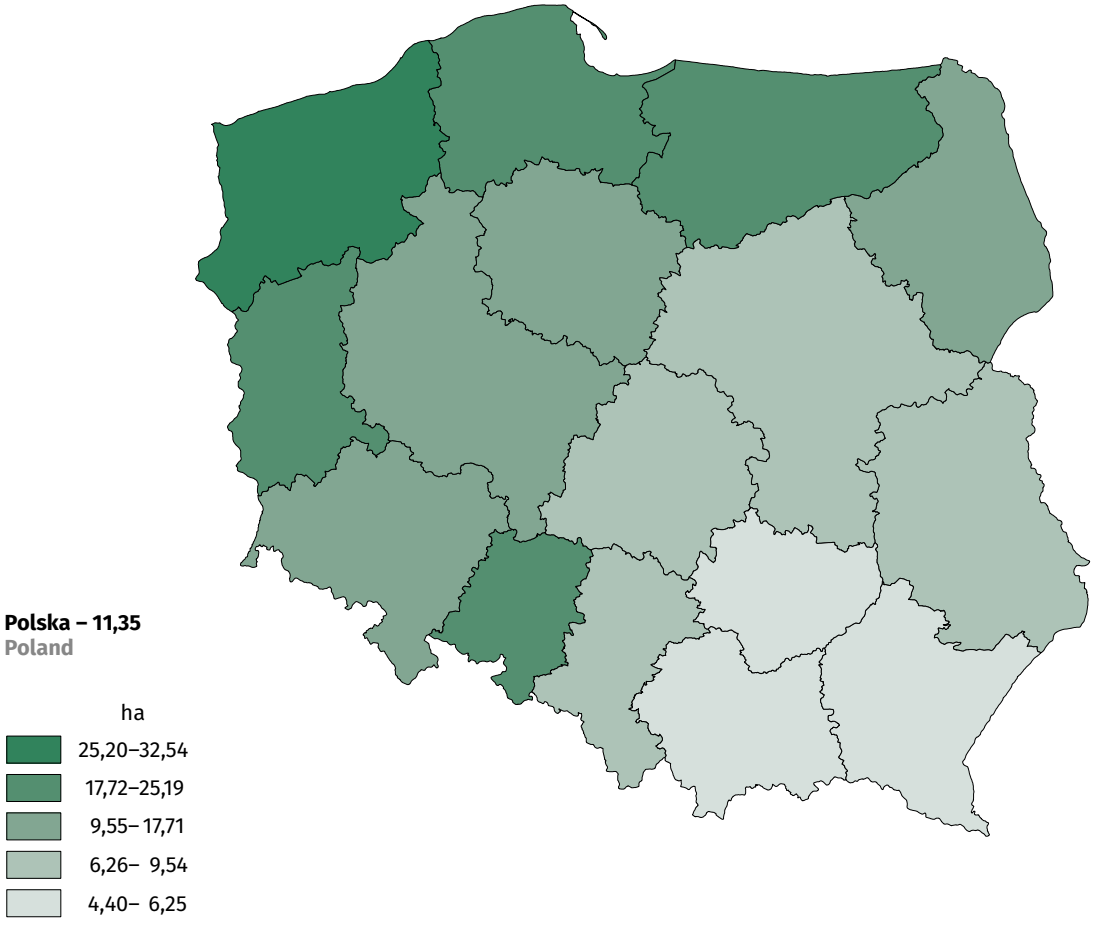

W porównaniu z wynikami PSR 2010 nastąpiły zmiany w **strukturze gospodarstw rolnych**. Wzrósł odsetek gospodarstw towarowych, czyli do 1 ha UR włącznie (w zdecydowanej większości prowadzących intensywną produkcję, np. szklarnie, fermy zwierząt), gospodarstw rolnych o powierzchni 2–3 ha UR oraz o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych. Odsetek gospodarstw o powierzchni 3–5 ha UR utrzymywał się na zbliżonym poziomie (18,3%). Zmniejszeniu uległ natomiast udział gospodarstw o powierzchni 1–2 ha UR i 5–15 ha UR, przy czym największy spadek dotyczył gospodarstw o powierzchni 1–2 ha użytków rolnych. Nadal ponad połowę ogółu gospodarstw stanowią gospodarstwa najmniejsze, tj. o powierzchni do 5 ha użytków rolnych.

Należy podkreślić, że gospodarstwa najmniejsze (do 2 ha UR) stanowiły około ⅕ ogółu gospodarstw rolnych, a użytkowały niewiele ponad 2% ogólnej powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze i posiadały niewiele ponad 9% ogółu sztuk dużych (SD) zwierząt gospodarskich. Ponad 63% ogólnej powierzchni UR w dobrej kulturze i ogółu SD zwierząt gospodarskich znajdowało się w gospodarstwach o powierzchni 15 ha i więcej UR, które stanowiły ok. 16% ogółu gospodarstw rolnych.

Podobnie jak w 2010 r., w 2020 r. najwięcej gospodarstw rolnych odnotowano w następujących województwach: mazowieckim (15,8% ogółu gospodarstw w kraju), lubelskim (12,3%) i małopolskim (9,6%), a najmniej w województwach: lubuskim (1,5%), opolskim (1,9%) i zachodniopomorskim (2,2%).

Nadal utrzymuje się **regionalne zróżnicowanie** struktury gospodarstw rolnych. Najwyższy udział gospodarstw o powierzchni do 2 ha UR w ogólnej liczbie gospodarstw województwa odnotowano na południu kraju (w województwie małopolskim – 33,2%, podkarpackim – 32,3% oraz śląskim – 29,9%). Omawiany udział był najmniejszy w województwie podlaskim (8,3%) i warmińsko-mazurskim (11,9%).

Odsetek gospodarstw rolnych o powierzchni 50 ha i więcej był najwyższy w województwie: zachodniopomorskim – 15,5% oraz w warmińsko-mazurskim i lubuskim – po 10,0%. Odsetek ten był najniższy w przypadku województw: małopolskiego, świętokrzyskiego i podkarpackiego (odpowiednio od 0,5% do 0,9%).

Wśród ogółu gospodarstw 1 311,9 tys. (99,6%) posiadało **użytki rolne**, 1 308,2 tys. (99,3%) **użytki rolne w dobrej kulturze rolnej**, a 582,1 tys. (ok. 44%) utrzymywało **zwierzęta gospodarskie**.

Blisko 83% ogółu gospodarstw rolnych posiadało powierzchnię pod zasiewami. Wśród upraw najbardziej popularne były zboża, które były produkowane przez 73% gospodarstw rolnych. Bydło utrzymywało ok. ⅕ ogółu gospodarstw rolnych, ponad 6% posiadało świnie, a ponad 27% prowadziło chów drobiu.

Wykres 1. Gospodarstwa rolne według rodzaju prowadzonej produkcji rolniczej w latach 2010 i 2020
Chart 1. Agricultural holdings by type of agricultural production in 2010 and 2020

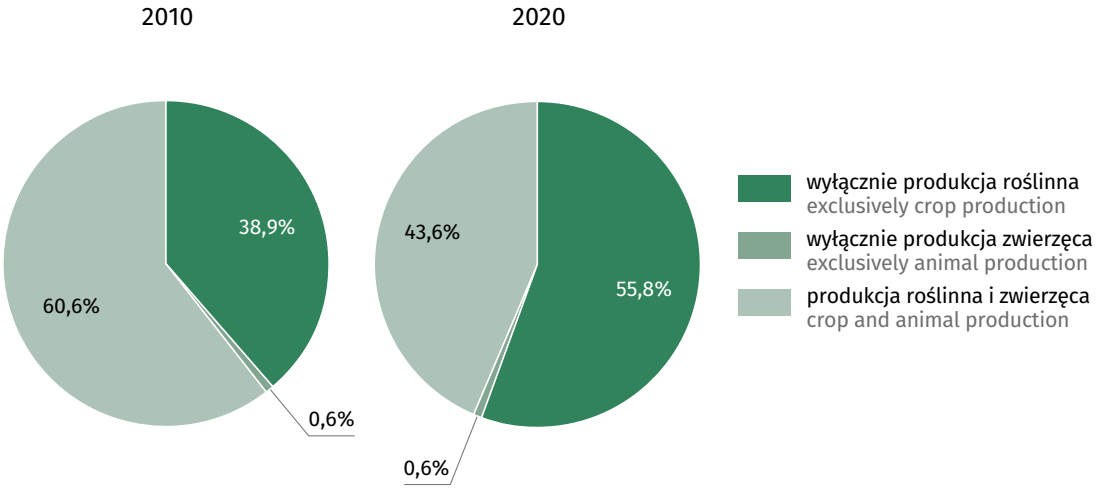

W prawie 56% gospodarstw rolnych prowadzona była wyłącznie produkcja roślinna, w blisko 44% zarówno produkcja roślinna jak i zwierzęca (produkcja mieszana), a w zaledwie 0,6% – wyłącznie produkcja zwierzęca. Należy zauważyć, że w porównaniu do 2010 r., o ¼ wzrosła liczba gospodarstw rolnych prowadzących tylko produkcję roślinną, przy jednoczesnym spadku o ponad ⅓ gospodarstw mieszanych. Liczba gospodarstw prowadzących tylko produkcję zwierzęcą utrzymała się na prawie niezmienionym poziomie. Wzrosła również średnia powierzchnia gospodarstw rolnych prowadzących produkcję roślinną (wyłącznie – o 1,5 ha lub razem z produkcją zwierzęcą – o 2,6 ha), a prowadzących tylko produkcję zwierzęcą – zmalała o ok. 2 ha.

W 2020 r. 24,5 tys. gospodarstw rolnych (1,9% ogółu gospodarstw) prowadziło **działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym**. W porównaniu do roku 2010, liczba omawianych gospodarstw zmniejszyła się aż o 50,9%. Należy podkreślić, że średnia powierzchnia tych gospodarstw była trzykrotnie większa niż średnia dla ogółu gospodarstw rolnych i wynosiła 34,57 ha użytków rolnych. Największe powierzchniowo gospodarstwa rolne (średnia powierzchnia UR – 126,55 ha) produkowały energię odnawialną, najmniejsze (8,84 ha) zajmowały się rękodziełem.

Odsetek gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza w gospodarstwach do 1 ha UR włącznie wynosił 3,0%, a w przypadku gospodarstw o powierzchni powyżej 1 ha UR, wzrastał od ok. 1% w grupie 1–2 ha UR do 10,8% wśród gospodarstw największych, tj. o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych.

Najwyższy odsetek gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza odnotowano w przypadku:

- działalności usługowej z wykorzystaniem własnego sprzętu (usługi rolnicze i nierolnicze) – w grupie obszarowej 100 ha i więcej UR (82,1% ogółu gospodarstw tej grupy prowadzących działalność inną niż rolnicza),
- agroturystyki – w grupie obszarowej 1–2 ha UR (33,9%),
- przetwórstwa produktów rolnych – w grupie obszarowej do 1 ha UR (41,7%),
- rękodzieła – w grupie obszarowej 1–2 ha UR (3,7%),
- świadczenia usług zdrowotnych, socjalnych i edukacyjnych – w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie (3,2%),
- akwakultury – w grupie obszarowej 10–15 ha UR (2,9%),
- przetwarzania drewna – w grupie obszarowej 3–5 ha UR (3,0%),
- wytwarzania energii odnawialnej na rynek – w grupie obszarowej 100 ha i więcej UR (1,8%),
- innych działalności (np. prowadzenie sklepu, w którym są sprzedawane produkty gospodarstwa rolnego) – w grupie obszarowej 3–5 ha UR (31,9% ogółu gospodarstw tej grupy prowadzących działalność inną niż rolnicza).

Udział przychodów ze sprzedaży wyrobów i usług z działalności innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym w ogólnej sprzedaży gospodarstwa rolnego:

- nie przekraczał 10% w przypadku 42,5% ogółu gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza (38,0% w 2010 r.),
- mieścił się w przedziale 11–50% dla 29,7% omawianych gospodarstw (27,8% w 2010 r.),
- wynosił ponad 50% w przypadku 27,8% (34,1% w 2010 r.) gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza.

Mapa 2. Odsetek gospodarstw rolnych prowadzących działalność inną niż rolnicza, w tym gospodarstw z przeważającymi dochodami z działalności innej niż rolnicza w 2020 r.

Map 2. Percentage of agricultural holdings conducting other gainful activity, of which – with predominant income from other gainful activity in 2020

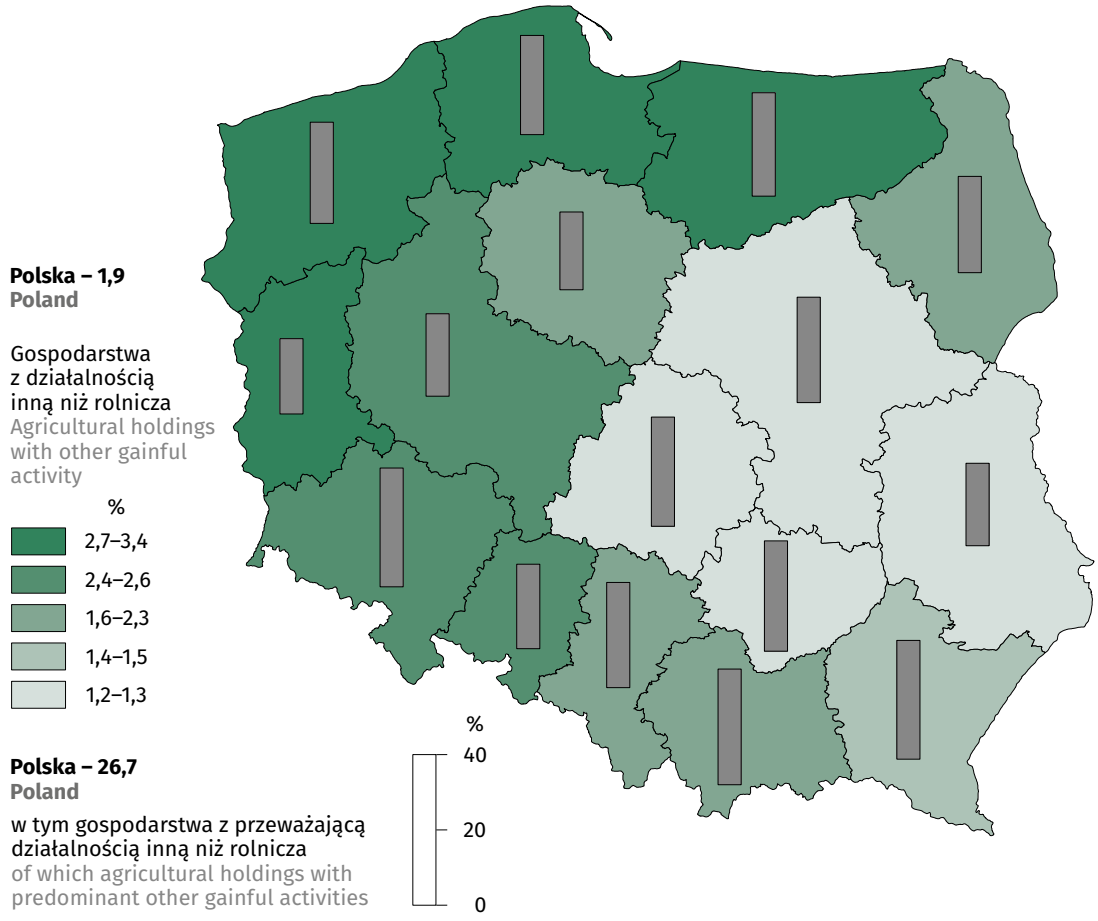

Przychody z działalności innej niż rolnicza były większe niż z działalności rolniczej przede wszystkim w gospodarstwach najmniejszych do 5 ha UR (38,3% ogółu omawianych gospodarstw). Dla porównania, sytuacja ta dotyczyła 14,6% gospodarstw rolnych o powierzchni użytków rolnych 15 ha i więcej.

Według wyników PSR 2020 ok. 18,4 tys. gospodarstw rolnych (1,4% ogółu gospodarstw) posiadało certyfikat **rolnictwa ekologicznego** nadany przez jednostkę certyfikującą lub było w trakcie konwersji na ekologiczne metody produkcji rolniczej.

Niewiele ponad 50% gospodarstw ekologicznych prowadziło (zarówno metodami ekologicznymi, jak i nieekologicznymi) produkcję roślinną, jak i zwierzęcą, a pozostałe wyłącznie produkcję roślinną. Nie odnotowano gospodarstw ekologicznych prowadzących wyłącznie produkcję zwierzęcą.

Odsetek gospodarstw ekologicznych wzrastał wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych od 0,1% w grupie do 2 ha UR do 13,1% w grupie obszarowej 50 ha i więcej użytków rolnych. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w średniej powierzchni UR w gospodarstwie ekologicznym, która wynosiła 52,40 ha (była prawie 5-krotnie wyższa niż średnia gospodarstw rolnych ogółem).

W przekroju terytorialnym, największy udział gospodarstw ekologicznych w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych w województwie odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim (7,5%) i zachodniopomorskim (7,4%). Omawiany odsetek był najniższy w województwie opolskim oraz śląskim (po 0,2%).

Ponad 65% użytkowników gospodarstw rolnych w okresie ostatnich 3 lat, tj. w latach 2018–2020, korzystała ze środków wsparcia (ujętych w spisie) w ramach **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich** (PROW). Średnia wielkość użytków rolnych w omawianych gospodarstwach była o 18,0% wyższa niż w gospodarstwach ogółem i wynosiła 13,39 ha.

Odsetek gospodarstw korzystających z PROW wzrastał wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych od ok. 28% w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie do ponad 84% w gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych.

W przekroju terytorialnym, największy udział gospodarstw korzystających z PROW w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych w województwie odnotowano w województwie podlaskim (93,3%) i lubuskim (86,8%), a najniższy w województwie opolskim (41,0%).

Wyniki PSR 2020 wykazały, że blisko 71% ogółu gospodarstw rolnych (932,4 tys.) **produkowało na rynek**, a blisko ⅔ (854,9 tys.) – głównie (w tym wyłącznie) na sprzedaż. W przypadku gospodarstw indywidualnych ponad 64% produkowało głównie na sprzedaż, a ok. 16% **głównie na samozaopatrzenie** żywieniowe gospodarstwa domowego (w tym ok. 10% wyłącznie na samozaopatrzenie). Dla ponad 19% gospodarstw rolnych nie odnotowano sprzedaży ani zużycia na samozaopatrzenie, ze względu na to, że działalność rolnicza ograniczona była tylko do utrzymywania gruntów w dobrej kulturze rolnej lub produkcja rolnicza była w toku.

Według danych uzyskanych w spisie 40,4% **osób kierujących** gospodarstwem rolnym posiadało **wykształcenie rolnicze lub kurs rolniczy**. W miarę wzrostu powierzchni użytków rolnych odsetek ten wyraźnie wzrastał z 26,8% w grupie 1–2 ha UR do blisko 70% dla gospodarstw o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych. Wśród najmniejszych gospodarstw rolnych, tj. do 1 ha UR włącznie, omawiany odsetek wynosił 33,0%.

Ukończeniem kursu rolniczego (jako najwyższym poziomem wykształcenia rolniczego) legitymowało się 14,2% ogółu osób kierujących gospodarstwami rolnymi. Udział osób kierujących z wyższym wykształceniem rolniczym w ogólnej liczbie kierujących był niewielki i wynosił 3,7%. Najniższy był w grupie obszarowej 1–3 ha UR (2,2%), a najwyższy w grupie 100 ha i więcej UR (24,1%).

Osobami kierującymi gospodarstwami rolnymi byli przede wszystkim mężczyźni, którzy stanowili ponad 65% ogółu kierujących. Co piąty kierujący nie przekroczył 40 lat, a wiek większości (ok. 65% ogółu kierujących) mieścił się w przedziale 40–64 lata.

Najwięcej młodych kierujących gospodarstwami rolnymi odnotowano wśród gospodarstw o powierzchni 30–100 ha UR (ponad 35% ogółu kierujących w tej grupie obszarowej). Co piąty kierujący gospodarstwem o powierzchni 1–2 ha UR miał 65 i więcej lat. Gospodarstwa rolne o powierzchni 20 ha i więcej UR prowadzone były głównie (73%) przez mężczyzn. Najwyższy odsetek kierujących kobiet odnotowano w grupie obszarowej 1–3 ha UR (blisko 41%).

W zdecydowanej większości gospodarstw indywidualnych (78,6% ogółu) **użytkownik był jednocześnie osobą kierującą gospodarstwem rolnym**. W większości byli to mężczyźni (70,8%). Jeśli osobą kierującą był współmałżonek użytkownika (blisko 232 tys. gospodarstw) – była to częściej kobieta, a jeśli inny członek rodziny (3,5% gospodarstw) – najczęściej był to mężczyzna. Tylko nieco ponad 0,1% gospodarstw była kierowana przez pracownika najemnego.

Rozdział II
Chapter II

Użytkowanie gruntów
Land use

W 2020 r. **ogólna powierzchnia gruntów** w użytkowaniu gospodarstw rolnych wyniosła 16,7 mln ha i zmniejszyła się w porównaniu do 2010 r. o 0,3 mln ha, tj. o 1,9%.

Wykres 2. Struktura użytkowania użytków rolnych w dobrej kulturze w gospodarstwach rolnych w 2020 r.
Chart 2. Structure of the use of agricultural land in good condition in agricultural holdings in 2020

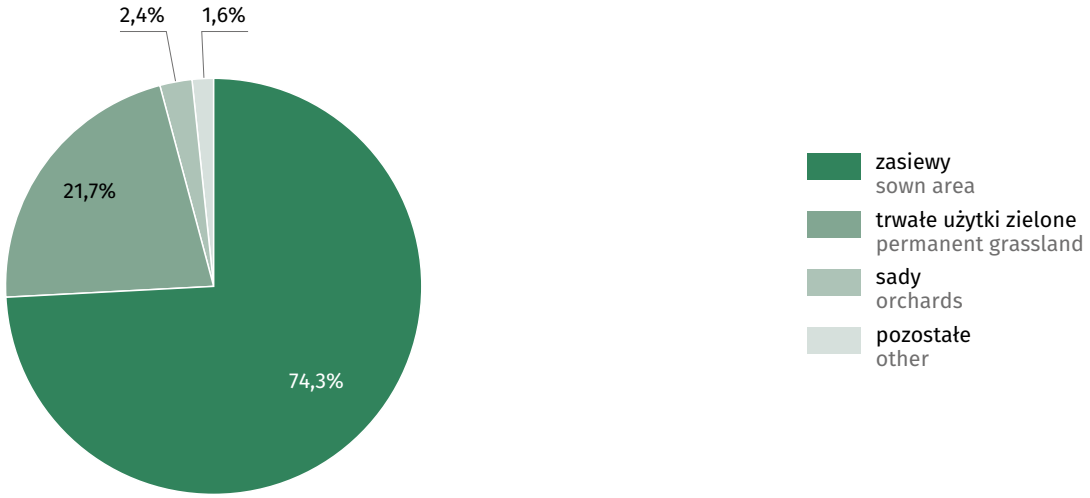

W porównaniu z wynikami poprzedniego spisu rolnego przeprowadzonego w 2010 r., zmieniła się **struktura użytkowania gruntów**. Zwiększył się udział powierzchni użytków rolnych w powierzchni ogólnej o 2,2 p.proc., natomiast zmniejszył się udział pozostałych gruntów o 1,2 p.proc. i lasów o 1,1 p.procentowego.

Średnia powierzchnia ogólna gospodarstwa rolnego w gospodarstwach z powierzchnią ogólną wyniosła 12,66 ha i była wyższa w stosunku do średniej z 2010 r. (11,26 ha). Średnia powierzchnia ogólna w gospodarstwach o powierzchni powyżej 1 ha UR w 2020 r. wyniosła 12,87 ha (w 2010 r. – 11,42 ha).

Areał **użytków rolnych** w gospodarstwach rolnych wynosił 14,95 mln ha, a liczba gospodarstw użytkujących użytki rolne wyniosła 1 311,9 tys., w tym 1 292,1 tys. gospodarstw posiadało powyżej 1 ha UR, a 19,8 tys. gospodarstw posiadało powierzchnię użytków rolnych do 1 ha włącznie. W ciągu 10 lat, tj. od Powszechnego Spisu Rolnego w 2010 r., nastąpiło zwiększenie powierzchni użytków rolnych o około 93,2 tys. ha, tj. o 0,6%, przy jednoczesnym spadku liczby gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne o 194,5 tys., tj. o 12,9%. **Średnia powierzchnia użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych posiadających użytki rolne** zwiększyła się z 9,86 ha w 2010 r. do 11,40 ha w 2020 r.

Z ogólnej powierzchni użytków rolnych – ponad połowa (56,5%) znajdowała się w gospodarstwach rolnych o powierzchni 20 ha i więcej UR, choć gospodarstwa te stanowiły zaledwie 11,2% ogólnej liczby gospodarstw użytkujących użytki rolne. W grupie obszarowej 100 ha i więcej UR znajdowało się 23,1% ogólnej powierzchni użytków rolnych i niespełna 1,1% ogólnej liczby gospodarstw z użytkami rolnymi.

Wykres 3. Liczba gospodarstw rolnych z użytkami rolnymi w dobrej kulturze i powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 3. Number of agricultural holdings with agricultural land in good condition and the area of agricultural land in good condition by area groups of agricultural land in 2020

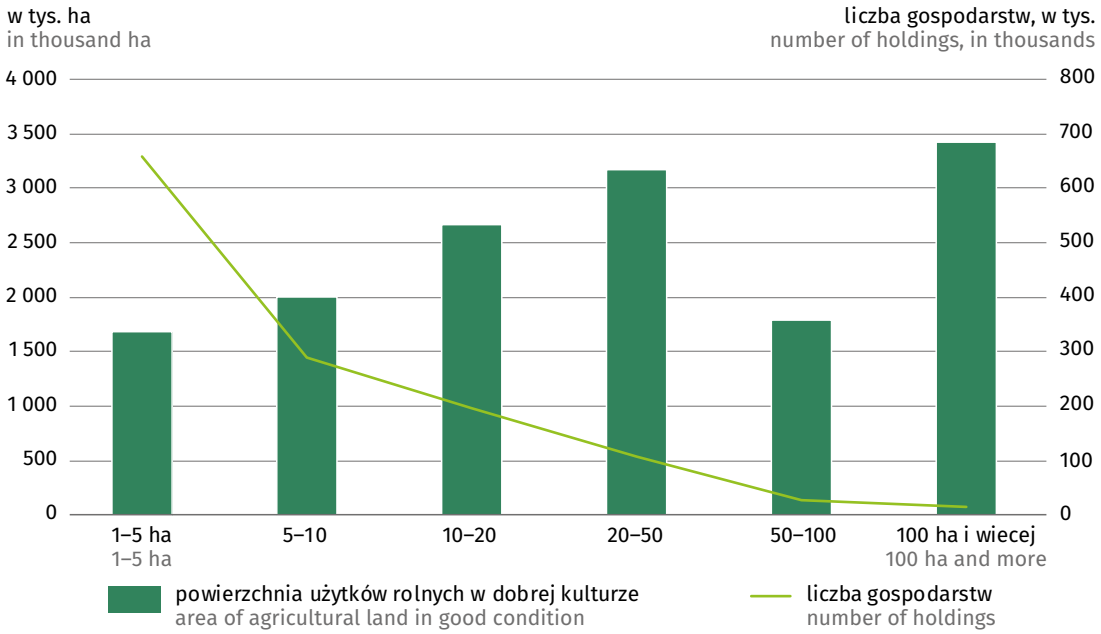

Największą powierzchnię użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych posiadających użytki rolne odnotowano w województwie mazowieckim (1,98 mln ha) i wielkopolskim (1,78 mln ha), a najmniejszą – w województwie śląskim i lubuskim (po ok. 0,4 mln ha).

Powierzchnia **użytków rolnych w dobrej kulturze** wzrosła w ciągu ostatnich 10 lat o 2,1%, a jej udział w strukturze powierzchni ogólnej gospodarstwa zwiększył się o 3,4 p.proc. Wzrost ten możliwy był dzięki zmniejszeniu powierzchni pozostałych użytków rolnych, których powierzchnia obniżyła się o 51,9%, do poziomu 198,0 tys. ha.

W strukturze użytkowania gruntów dominowała **powierzchnia zasiewów**, która stanowiła 74,3% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze i wyniosła ok. 11,0 mln ha.

Zróżnicowanie wielkości udziału powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze w poszczególnych województwach było dość znaczne. W województwie małopolskim powierzchnia zasiewów stanowiła zaledwie 54,1% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze, ale aż 41,4% stanowiły trwałe użytki zielone, natomiast w województwie opolskim pod zasiewami było 90,8% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze, a trwałe użytki zielone zajmowały łącznie 8,4% powierzchni omawianych użytków rolnych.

Wyniki PSR 2020 wykazały, że 89,3 tys. (6,8%) gospodarstw rolnych z użytkami rolnymi w dobrej kulturze posiadało grunty ugorowane, łącznie z powierzchnią upraw na przyoranie uprawianych w plonie głównym, a powierzchnia tych gruntów stanowiła ok. 1,3% ogólnej powierzchni użytków rolnych utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej.

W strukturze użytków rolnych powierzchnia **trwałych użytków zielonych** stanowiła 21,4%, i wyniosła 3 202,8 tys. ha. W ramach tej powierzchni udział łąk wynosił 87,1% i był wyższy od notowanego w 2010 r. o 7,3 p.procentowego. Wzrost powierzchni łąk wynikał z proporcjonalnego zmniejszenia powierzchni pastwisk.

Powierzchnia **łąk trwałych** w gospodarstwach rolnych wyniosła 2,8 mln ha i w porównaniu do 2010 r. zwiększyła się o 8,1%. Łąki trwałe znajdowały się w ok. 0,8 mln gospodarstw rolnych. W gospodarstwach rolnych użytkujących 10 ha i więcej UR znajdowało się 66,1% ogólnej powierzchni łąk trwałych.

W strukturze użytkowania gruntów łąki trwałe stanowiły 18,9% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze. Nadal obserwuje się duże zróżnicowanie regionalne omawianego odsetka. Jego wartość przekroczyła 30% w trzech województwach: małopolskim – 37,6%, podkarpackim – 34,1% oraz podlaskim – 32,0%, a najniższy poziom (7,6%) osiągnęła w województwie opolskim (gdzie najwyższy w skali kraju udział w użytkowaniu gruntów ma powierzchnia zasiewów – 90,8%).

Wykres 4. Udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze według województw w 2020 r.

Chart 4. Share of sown area in the area of agricultural land in good condition by voivodships in 2020

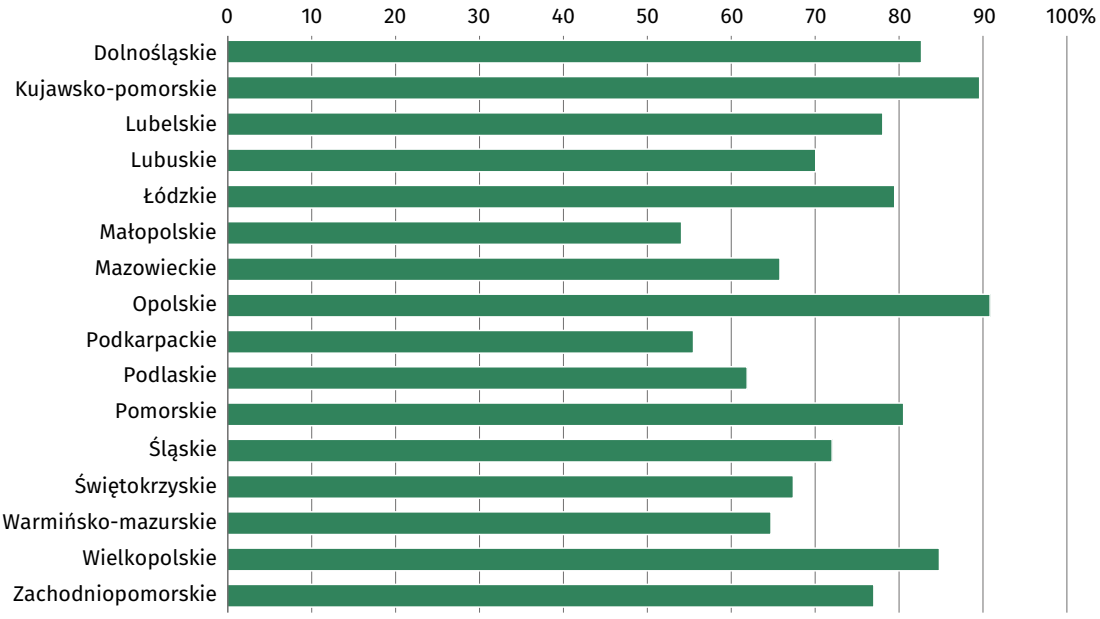

Średnia powierzchnia łąk trwałych w gospodarstwach rolnych je utrzymujących wynosiła 3,38 ha, przy czym największy areał łąk trwałych przypadał na 1 gospodarstwo w województwach: zachodniopomorskim (9,33 ha), warmińsko-mazurskim (8,57 ha) oraz lubuskim (7,88 ha), natomiast najmniejszy – w województwie świętokrzyskim (1,90 ha) i łódzkim (1,96 ha).

Powierzchnia **pastwisk trwałych** wyniosła 414,7 tys. ha i było to o 36,3% mniej niż w 2010 r. Pastwiska trwałe znajdowały się w 110,3 tys. gospodarstw rolnych, gdzie ich średnia powierzchnia w tych gospodarstwach wynosiła 3,76 ha i stanowiły 2,8% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Największy areał pastwisk trwałych przypadał na 1 gospodarstwo w województwach: warmińsko-mazurskim (9,13 ha), lubuskim (8,54 ha) oraz zachodniopomorskim (8,23 ha), natomiast najmniejszy – w województwach: świętokrzyskim (1,29 ha), lubelskim (1,44 ha), łódzkim (1,68 ha) oraz małopolskim (1,76 ha).

Najwięcej gospodarstw rolnych użytkujących pastwiska odnotowano w grupie obszarowej 5–10 ha UR (23,7%), a następnie wśród gospodarstw w grupie obszarowej 10–15 ha UR (ok. 15,3%). Jednak największy odsetek powierzchni pastwisk w ogólnej powierzchni miały gospodarstwa użytkujące 100 ha i więcej UR – 19,9%.

W strukturze użytkowania gruntów najwyższy udział powierzchni pastwisk trwałych miały województwa warmińsko-mazurskie – 9,6%, podlaskie – 5,0%, podkarpackie oraz małopolskie – ok. 4,0%, a najniższy – tak jak dla łąk trwałych – województwo opolskie – 0,8%.

Łączna powierzchnia **upraw trwałych** w gospodarstwach rolnych wyniosła 380,1 tys. ha, co stanowiło 2,6% użytków rolnych w dobrej kulturze, z czego powierzchnia sadów wynosiła 355,7 tys. ha, tj. 2,4% omawianych użytków rolnych. Uprawy trwałe posiadało 165,3 tys. gospodarstw. Średnia powierzchnia upraw trwałych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne z uprawami trwałymi wynosiła 2,30 ha.

Należy podkreślić, że dominująca w powierzchni upraw trwałych powierzchnia sadów, w porównaniu do 2010 r., zmniejszyła się zaledwie o ok. 3,0% i wyniosła 355,7 tys. ha, a liczba gospodarstw użytkujących sady zmniejszyła się aż o 36,3% i wyniosła 155,9 tys.

Średnia powierzchnia sadów przypadająca na 1 gospodarstwo z sadami zwiększyła się w porównaniu do 2010 r. i wyniosła 2,28 ha (w 2010 r. – 1,50 ha). Obserwuje się wyraźne zróżnicowanie regionalne występowania upraw sadowniczych, a od 2010 r. zanotowano dalsze znaczące zmiany w strukturze obszarowej tych gospodarstw. Następuje zwiększanie upraw sadowniczych w gospodarstwach o dużym areale użytków rolnych utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej. Nieco ponad 77% powierzchni sadów znajdowało się w gospodarstwach, które prowadziły ich uprawę na powierzchni 5 ha i więcej.

Wykres 5. Udział powierzchni uprawy drzew owocowych, krzewów owocowych oraz szkółek drzew i krzewów owocowych w ogólnej powierzchni sadów w 2020 r.

Chart 5. Share of area under fruit trees, bushes and fruit trees and bushes nurseries in the total area of orchards in 2020

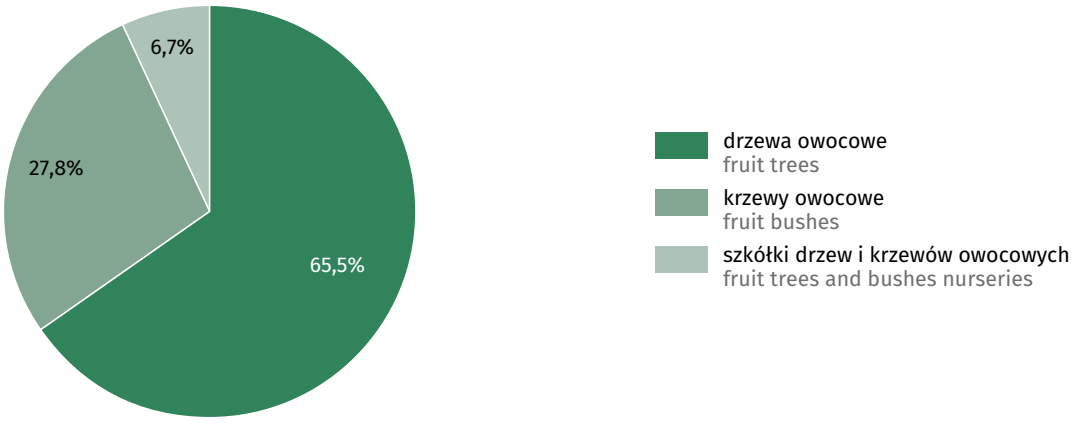

W strukturze upraw w sadach w porównaniu z rokiem 2010 zwiększył się udział plantacji krzewów owocowych o 3,6 p.proc. oraz szkółek drzew i krzewów owocowych o 2,3 p.proc., natomiast zmniejszył się udział powierzchni drzew owocowych o 6,0 p.proc. W porównaniu do 2010 r. powierzchnia uprawy drzew owocowych w sadach zmniejszyła się o 11,1% i wyniosła 233,0 tys. ha. Powierzchnia uprawy krzewów owocowych uległa w tym okresie wzrostowi o 11,3% i wyniosła 98,8 tys. ha.

Drzewa owocowe w sadach uprawiano w 97,4 tys. gospodarstw rolnych, na powierzchni 233,0 tys. ha. Średnia powierzchnia gospodarstwa sadowniczego z uprawą drzew owocowych zwiększyła się z 1,54 ha w 2010 r. do 2,39 ha w 2020 roku.

Najwięcej gospodarstw w skali kraju, które zajmowały się uprawą drzew owocowych w sadach zanotowano w województwach: mazowieckim (23,5%), lubelskim (16,5%) i świętokrzyskim (14,7%), a najmniej w województwach: opolskim (0,6%) oraz lubuskim i pomorskim (po 0,9%).

Areał uprawy krzewów owocowych w gospodarstwach rolnych wyniósł ok. 98,8 tys. ha, co stanowiło 27,8% łącznej powierzchni sadów. Krzewy owocowe w sadach uprawiało 60,2 tys. gospodarstw rolnych, a ich liczba, mimo wzrostu powierzchni uprawy krzewów owocowych w sadach, zmniejszyła się znacznie w porównaniu do 2010 r., tj. o 33,0%. Średnia powierzchnia gospodarstwa sadowniczego z uprawą krzewów owocowych zwiększyła się z 1,00 ha w 2010 r. do 1,64 ha w 2020 r.

Szkółki drzew i krzewów owocowych uprawiano na powierzchni 24,0 tys. ha w 24,7 tys. gospodarstw rolnych. W porównaniu z rokiem 2010, liczba gospodarstw ze szkółkami wzrosła o ok. 5,0 tys., tj. o 24,6%.

Lasy i grunty leśne w gospodarstwach rolnych zajmowały w 2020 r. ponad 963,9 tys. ha i w ciągu 10 lat ich powierzchnia zmniejszyła się o 200,5 tys. ha. Średnia powierzchnia lasów i gruntów leśnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne z lasami w 2020 r. wynosiła 1,74 ha.

Pozostałe grunty stanowiły 4,5% ogólnej powierzchni gruntów znajdujących się w użytkowaniu gospodarstw rolnych i zajmowały 752,2 tys. ha. W porównaniu do 2010 r., powierzchnia gruntów pozostałych zmniejszyła się o 209,6 tys. ha (o 21,8%). Zmniejszyła się również liczba gospodarstw rolnych posiadających grunty pozostałe (o ok. 10,0%).

Średnia powierzchnia pozostałych gruntów w gospodarstwach rolnych je posiadających wynosiła 0,64 ha, przy czym w gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej UR średnia powierzchnia gruntów pozostałych wynosiła 9,19 ha.

Rozdział III
Chapter III

Powierzchnia zasiewów
Sown area

W porównaniu z 2010 r., w 2020 r. ogólna powierzchnia zasiewów zwiększyła się z 10,4 mln ha do 11,0 mln ha, tj. o 595,9 tys. ha (o 5,7%).

Wykres 6. Powierzchnia zasiewów według grup ziemiopłodów w latach 2010 i 2020
Chart 6. Sown area by groups of crops in 2010 and 2020

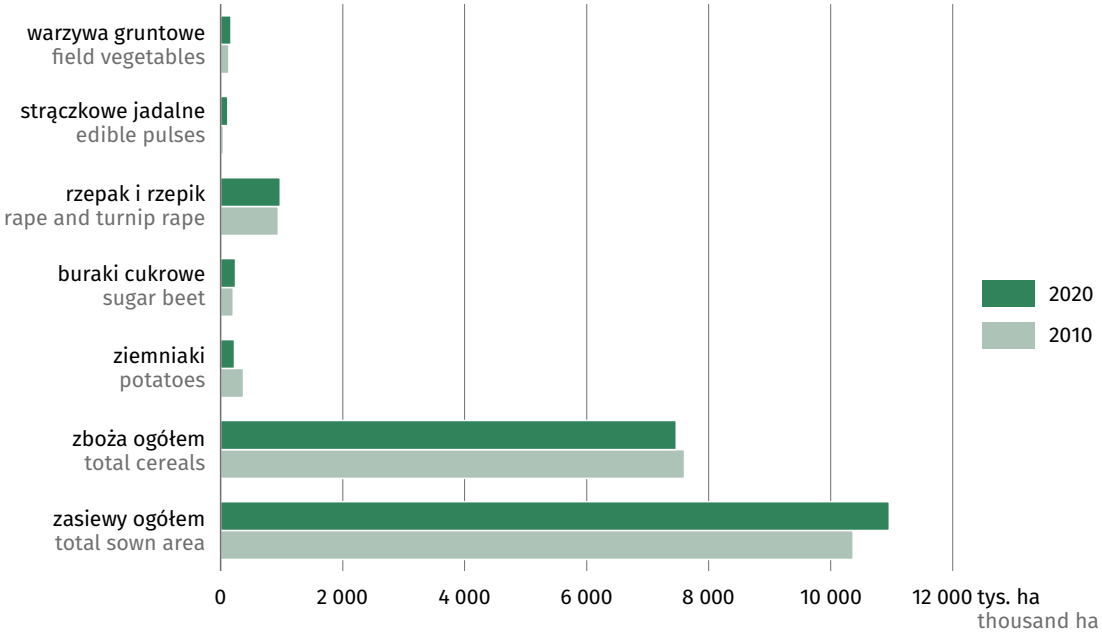

Największy wzrost powierzchni zasiewów nastąpił w gospodarstwach rolnych należących do grupy obszarowej 50–100 ha UR (o 58,8%) oraz do grupy 30–50 ha UR (o 28,4%). Powierzchnia zasiewów zwiększyła się także w gospodarstwach rolnych posiadających 100 i więcej ha UR (o 15,0%), 20–30 ha UR (o 3,8%) oraz w gospodarstwach o powierzchni 2–3 ha UR (o 1,8%). W pozostałych grupach obszarowych nastąpiło zmniejszenie powierzchni zasiewów.

Zwiększenie ogólnej powierzchni pod zasiewami wynika przede wszystkim ze znacznie większej liczby gospodarstw rolnych zajmujących się produkcją roślinną w grupach obszarowych: 30–50 ha UR, 50–100 ha UR oraz 100 ha i więcej użytków rolnych. Liczba omawianych gospodarstw zwiększyła się w porównaniu do 2010 r.: o 54,8% w grupie obszarowej 50–100 ha UR i wynosiła 25,1 tys. (w 2010 r. 16,2 tys.), o 45,5% w grupie obszarowej 100 ha i więcej UR i wynosiła 13,5 tys. (w 2010 r. 9,3 tys.) oraz o 23,1% w grupie obszarowej 30–50 ha UR i wynosiła 42,5 tys. (w 2010 r. 34,5 tys.).

W porównaniu do 2010 r., w 2020 r. zwiększyła się średnia powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych o powierzchni powyżej 1 ha UR posiadających zasiewy, z 8,13 ha do 10,16 ha, tj. o 2,03 ha (o 25,0%), w tym w gospodarstwach indywidualnych z 7,16 ha do 9,22 ha, tj. o 2,06 ha (o 28,8%).

Wykres 7. Udział powierzchni poszczególnych grup upraw w ogólnej powierzchni zasiewów w 2020 r.
Chart 7. Share of the area of individual crop groups in the total sown area in 2020

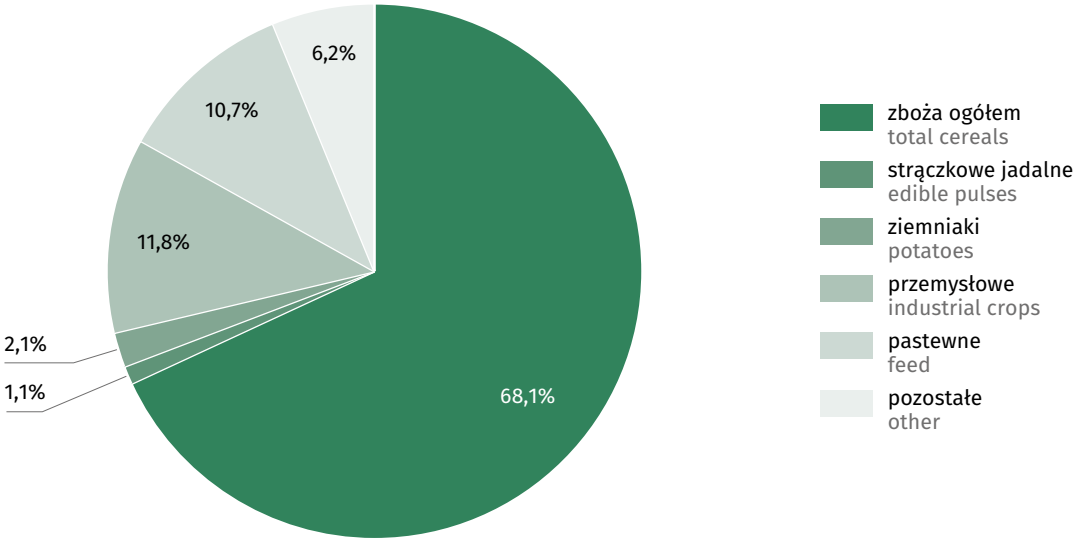

Struktura zasiewów w 2020 r. przedstawiała się następująco:

- zboża ogółem (zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi oraz gryka, proso i inne zbożowe łącznie z kukurydzą na ziarno) zajmowały powierzchnię blisko 7,5 mln ha (68,1% ogólnej powierzchni zasiewów),
- grupa roślin przemysłowych – 1,3 mln ha (11,8%),
- rośliny pastewne łącznie z kukurydzą na zielonkę – prawie 1,2 mln ha (10,7%),
- ziemniaki zajmowały ponad 0,2 mln ha (2,1%),
- rośliny strączkowe na ziarno – 364,3 tys. ha (3,3%),
- pozostałe uprawy – ponad 0,4 mln ha (4,0% ogólnej powierzchni zasiewów).

Wykres 8. Powierzchnia zasiewów ogółem i liczba gospodarstw rolnych posiadających zasiewy według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 3. Total sown area and number of agricultural holdings with sown crops by area groups of agricultural land in 2020

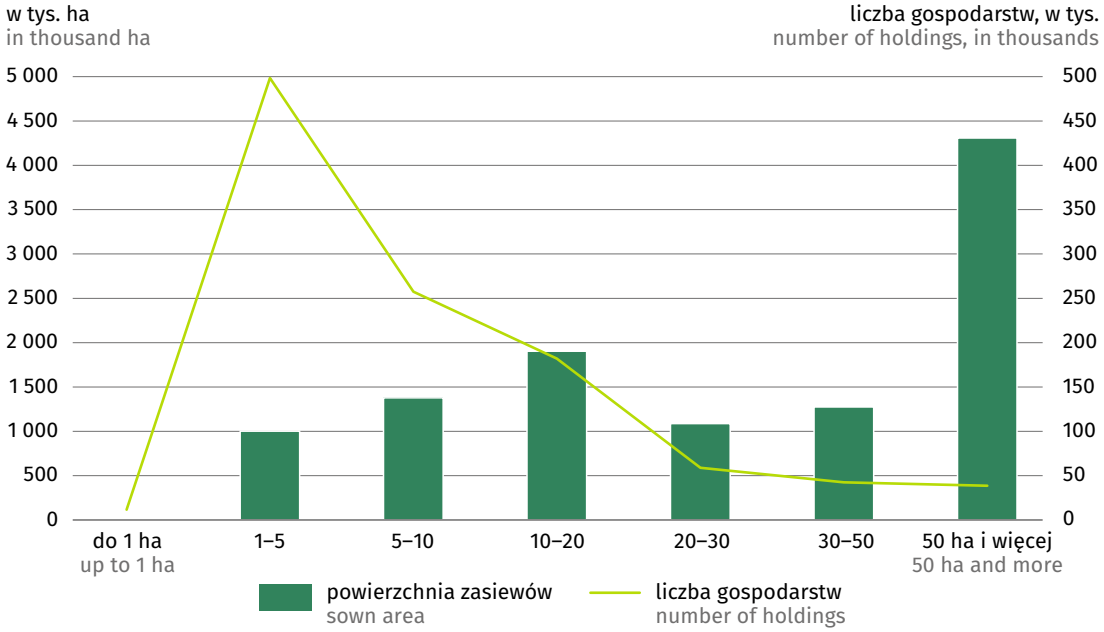

Wykres 9. Średnia powierzchnia pod zasiewami przypadająca na 1 gospodarstwo rolne według województw w 2020 r.

Chart 9. Average sown area per 1 agricultural holding by voivodships in 2020

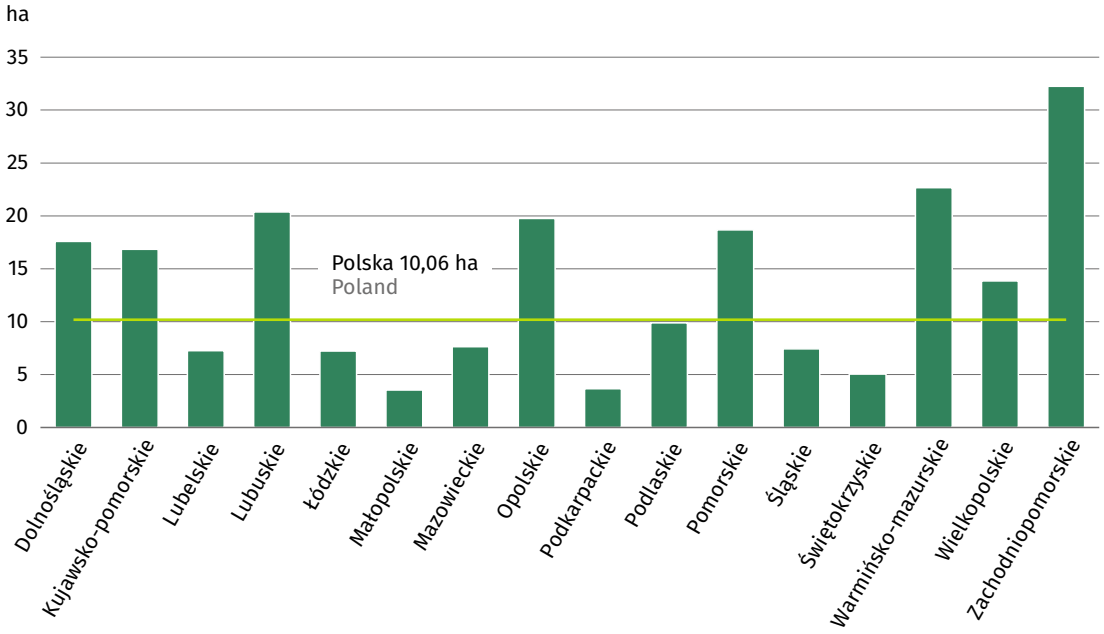

1. Zboża
1. Cereals

W 2020 r. powierzchnia zasiewów zbóż ogółem wyniosła blisko 7,5 mln ha (68,1% ogólnej powierzchni zasiewów). Powierzchnia uprawy zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosła ponad 6,4 mln ha i w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o ponad 0,7 mln ha (o 10,4%).

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą zbóż wyniosła 962,3 tys., tj. 88,3% ogółu gospodarstw rolnych, które zajmowały się uprawą ziemiopłodów. W porównaniu do 2010 r. odnotowano spadek udziału gospodarstw uprawiających zboża w ogólnej liczbie gospodarstw z uprawami (z 92,8% w 2010 r. do 88,3% w 2020 r.). Spadek nastąpił we wszystkich grupach obszarowych UR, a największy w grupie 1–2 ha użytków rolnych.

Udział powierzchni zbóż w ogólnej powierzchni zasiewów w poszczególnych grupach obszarowych UR wahał się od 61,2% w grupie 100 ha i więcej do 80,8% w grupie 2–3 ha użytków rolnych.

Średnia powierzchnia zbóż ogółem w 1 gospodarstwie rolnym zajmującym się ich uprawą wyniosła 7,76 ha.

W gospodarstwach rolnych posiadających od 5 do 50 ha UR znajdowało się 53,9% całego areału uprawy zbóż, a gospodarstwa te stanowiły 51,7% ogółu gospodarstw prowadzących uprawę zbóż. Najwięcej gospodarstw uprawiających zboża, tj. 79,8% wszystkich gospodarstw uprawiających zboża posiadało 1–15 ha UR, jednak w gospodarstwach tych znajdowało się tylko 36,3% zasiewów zbóż ogółem.

Wykres 10. Odsetek powierzchni uprawy zbóż oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę zbóż według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 10. Percentage of the cultivation area of cereals and the number of agricultural holdings cultivating cereals by area groups of agricultural land in 2020

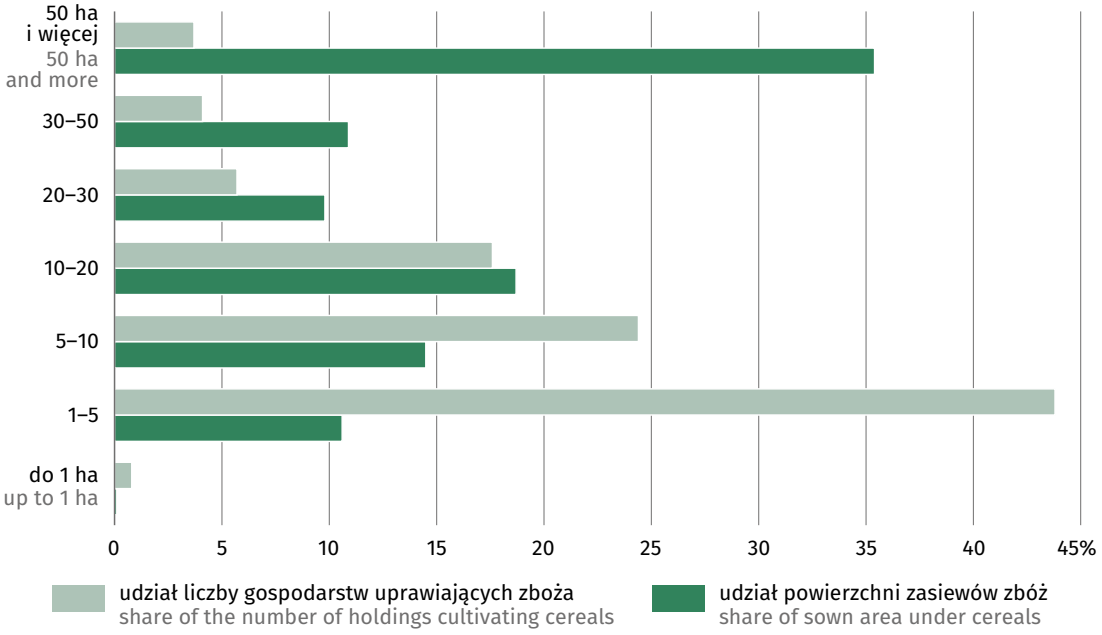

Tablica 2. Liczba gospodarstw rolnych prowadzących uprawę zbóż ogółem oraz średnia powierzchnia zasiewów zbóż w gospodarstwach rolnych w 2020 r.

Table 2. Number of agricultural holdings cultivating cereals and average sown area of cereals in agricultural holdings in 2020

Grupy obszarowe użytków rolnych Area groups of agricultural land	Liczba gospodarstw prowadzących uprawę zbóż w liczbach bezwzględnych Number of agricultural holdings cultivating cereals in absolute numbers	Udział w ogólnej liczbie gospodarstw prowadzących uprawę zbóż w % Share in total number of agricultural holdings cultivating cereals in %	Średnia powierzchnia uprawy zbóż w 1 gospodarstwie w ha Average cultivation area of cereals in 1 agricultural holding in ha
Ogółem	**962 336**	**100,0**	**7,76**
Do 1 ha włącznie Up to 1 ha inclusive	7 273	0,8	0,78
1– 2	117 626	12,2	1,03
2– 3	129 716	13,5	1,74
3– 5	173 946	18,1	2,57
5– 7	116 123	12,1	3,84
7–10	118 305	12,3	5,38
10–15	112 238	11,7	7,40
15–20	56 946	5,9	9,94
20–50	94 291	9,8	16,41
50 ha i więcej 50 ha and more	35 872	3,7	73,62

W porównaniu do 2010 r. wzrosła (o 41,7%) liczba wielkoobszarowych gospodarstw (tj. posiadających 100 ha i więcej UR) uprawiających zboża oraz powierzchnia uprawy zbóż w tych gospodarstwach (o 191,4 tys. ha, tj. o 12,0%).

W ogólnej liczbie gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą zbóż liczba gospodarstw prowadzących poszczególne uprawy przedstawiała się następująco:

- pszenicę ozimą uprawiało 412,8 tys. gospodarstw rolnych, tj. 42,9% ogólnej liczby gospodarstw rolnych uprawiających zboża,
- pszenicę jarą uprawiało 66,4 tys., tj. 6,9%,
- żyto uprawiało 226,6 tys., tj. 23,5%,
- jęczmień ozimy uprawiało 57,2 tys., tj. 5,9%,
- jęczmień jary uprawiało 132,4 tys., tj. 13,8%,
- owies uprawiało 210,5 tys., tj. 21,9%,
- pszenżyto ozime uprawiało 356,6 tys., tj. 37,1%,
- pszenżyto jare uprawiało 27,5 tys., tj. 2,9%,
- mieszanki zbożowe ozime uprawiało 36,4 tys., tj. 3,8%,
- mieszanki zbożowe jare uprawiało 172,7 tys., tj. 17,9%,
- grykę uprawiało 21,4 tys., tj. 2,2%,

- proso uprawiało 6,3 tys., tj. 0,7%,
- pozostałe zbożowe uprawiało 0,3 tys., tj. 0,03%,
- kukurydzę na ziarno uprawiało 129,4 tys., tj. 13,5% ogólnej liczby gospodarstw uprawiających zboża.

2. Kukurydza na ziarno
2. Grain maize

Uprawa kukurydzy na ziarno zajmowała powierzchnię 946,0 tys. ha, tj. o 603,9 tys. ha (o 176,5%) większą niż w 2010 r.

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą kukurydzy na ziarno wyniosła 129,4 tys., tj. 11,9% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami. Analiza liczby gospodarstw uprawiających kukurydzę na ziarno w poszczególnych grupach obszarowych UR wykazała, że 32,1% gospodarstw znajdowało się w grupie obszarowej 1–5 ha UR, 20,7% w grupie obszarowej 5–10 ha UR, natomiast najmniej gospodarstw uprawiających kukurydzę na ziarno odnotowano w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie – 0,5% oraz w grupie obszarowej 100 ha i więcej UR – 4,4%.

Wykres 11. Odsetek powierzchni uprawy kukurydzy na ziarno oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę kukurydzy na ziarno według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 11. Percentage of the cultivation area of grain maize and the number of agricultural holdings cultivating grain maize by area groups of agricultural land in 2020

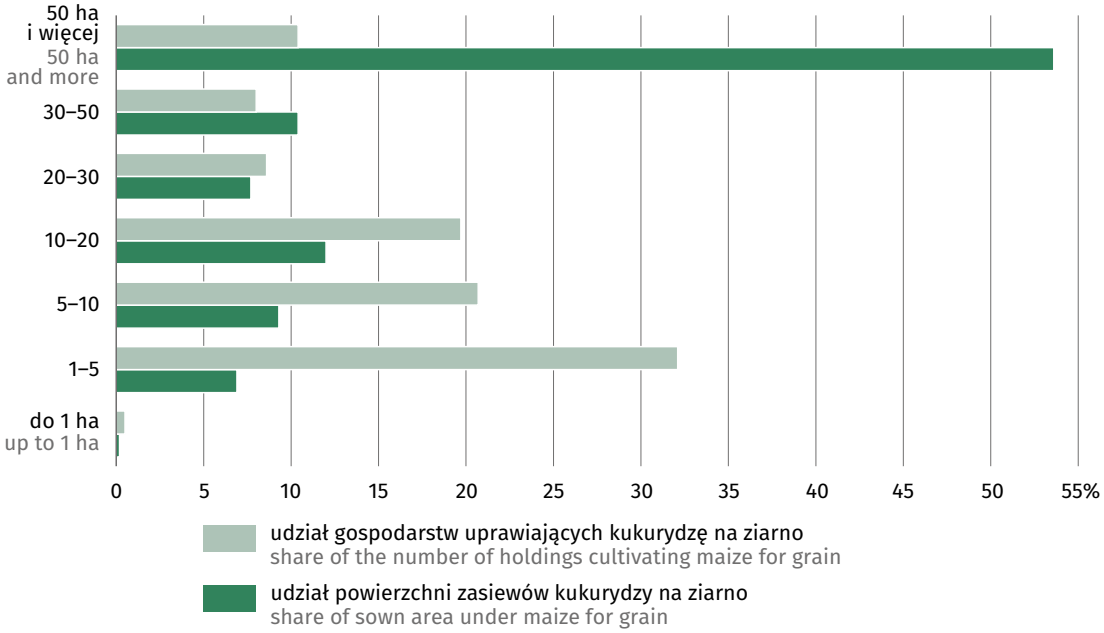

W gospodarstwach rolnych posiadających od 5 do 50 ha UR znajdowało się 39,3% całego areału uprawy kukurydzy na ziarno, a gospodarstwa te stanowiły 57,0% ogółu gospodarstw prowadzących tę uprawę.

Na 1 gospodarstwo rolne posiadające uprawę kukurydzy na ziarno przypadało średnio 7,31 ha powierzchni tej uprawy.

Największy udział gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą kukurydzy na ziarno zanotowano w województwach: wielkopolskim – 17,9%, mazowieckim – 13,2% i kujawsko-pomorskim – 11,0%, a najmniej w województwach: zachodniopomorskim 0,9% i pomorskim 1,0%.

3. Strączkowe jadalne
3. Edible pulses

Rośliny strączkowe jadalne zajmowały powierzchnię 117,0 tys. ha, tj. o 73,7 tys. ha (ponad 2,5-krotnie) wyższą niż w 2010 r.

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą roślin strączkowych jadalnych wyniosła 23,2 tys., tj. 2,1% ogólnej liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawy. Udział gospodarstw rolnych uprawiających rośliny strączkowe jadalne w ogólnej liczbie gospodarstw z uprawami strączkowych jadalnych wrastał od 0,3% w grupie do 1 ha UR włącznie, do 20% w grupie 5–10 ha UR, natomiast w grupie gospodarstw uprawiających rośliny strączkowe jadalne o powierzchni 100 ha i więcej UR wynosił 7,6%.

Wykres 12. Odsetek powierzchni uprawy strączkowych jadalnych oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę strączkowych jadalnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 12. Percentage of edible pulses cultivation area and number of agricultural holdings cultivating edible pulses by area groups of agricultural land in 2020

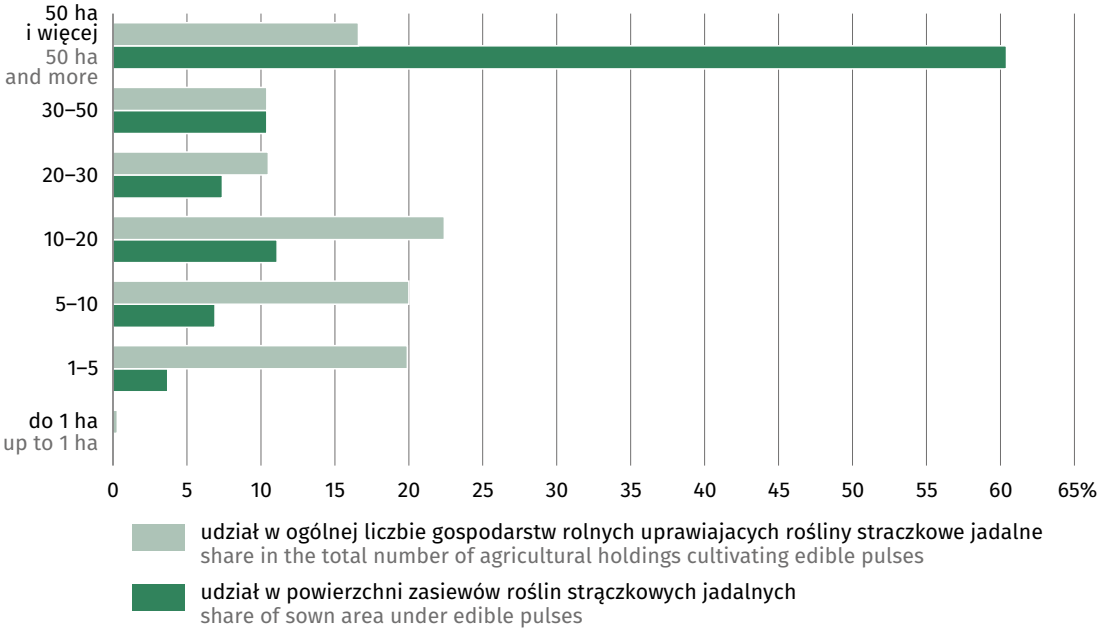

W gospodarstwach rolnych posiadających od 5 do 50 ha UR znajdowało się 35,9% całego areału uprawy roślin strączkowych jadalnych, a gospodarstwa te stanowiły 63,3% ogółu gospodarstw prowadzących tę uprawę. Najwięcej gospodarstw uprawiających strączkowe jadalne, tj. 53,5% wszystkich gospodarstw uprawiających rośliny strączkowe jadalne posiadało od 1 do 15 ha UR, jednak w gospodarstwach tych znajdowało się tylko 17,0% zasiewów.

W porównaniu do 2010 r. wzrosła z 346 do 1 764 (o 1 418) liczba wielkoobszarowych gospodarstw (tj. posiadających 100 ha i więcej UR) uprawiających rośliny strączkowe jadalne oraz powierzchnia uprawy strączkowych jadalnych w tych gospodarstwach o 40,1 tys. ha, tj. ponad pięciokrotnie.

Na 1 gospodarstwo posiadające strączkowe jadalne przypadało średnio 5,04 ha powierzchni tych upraw.

Największy udział gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą strączkowych jadalnych odnotowano w województwach: lubelskim – 35,5% i świętokrzyskim – 11,0%, a najmniejszy – w województwach: śląskim – 1,4% oraz opolskim – 2,0%.

4. Strączkowe pastewne na ziarno
4. Fodder pulses for grain

W 2020 r. rośliny strączkowe pastewne na ziarno zajmowały powierzchnię 228,7 tys. ha, tj. o 129,9 tys. ha (131,6%) wyższą niż w 2010 r.

Wykres 13. Odsetek powierzchni uprawy strączkowych pastewnych na ziarno oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę strączkowych pastewnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 13. Percentage of fodder pulses cultivation area for grain and number of agricultural holdings cultivating fodder pulses by area groups of agricultural land in 2020

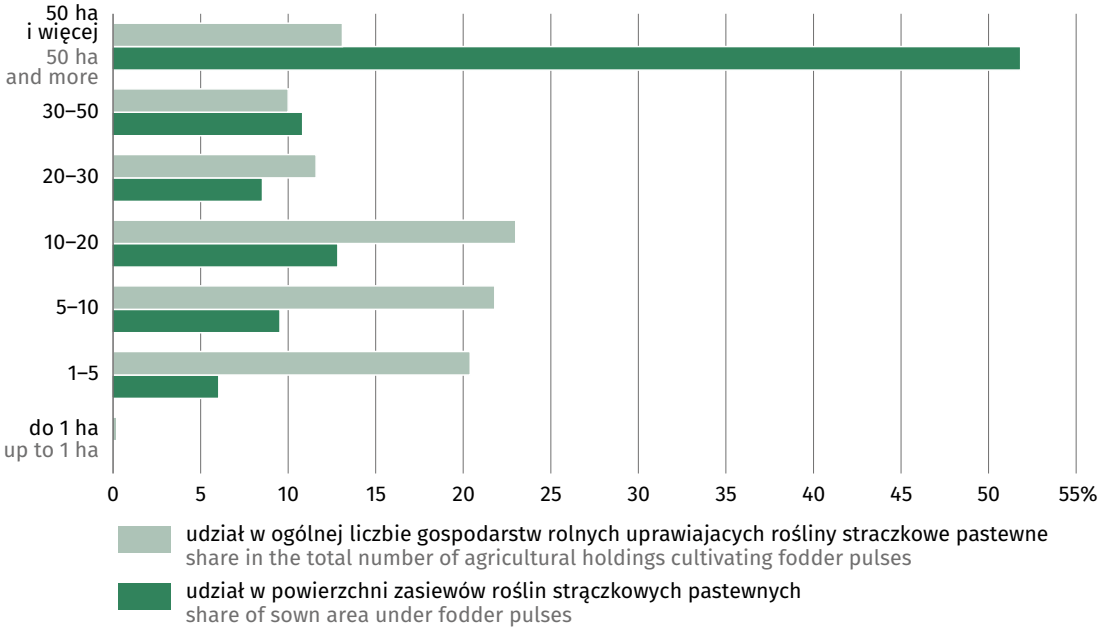

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą roślin strączkowych pastewnych na ziarno wyniosła 55,7 tys., tj. 5,1% ogólnej liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawy.

Najniższy udział gospodarstw uprawiających rośliny strączkowe pastewne na ziarno w ogólnej liczbie gospodarstw z tymi uprawami odnotowano w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie – 0,1%. W grupie obszarowej 1–5 ha UR udział ten wynosił 20,4%, a najwyższe wartości wśród gospodarstw uprawiających rośliny strączkowe pastewne na ziarno zanotowano w grupach obszarowych o powierzchni: 5–10 ha UR – 21,8% oraz 20–50 ha UR – 21,5%.

W gospodarstwach rolnych posiadających od 5 do 50 ha UR znajdowało się 42,0% całego areału uprawy roślin strączkowych pastewnych na ziarno, a gospodarstwa te stanowiły 66,4% ogółu gospodarstw prowadzących tę uprawę.

W porównaniu do 2010 r. wzrosła z 981 do 3 122 (o 2,1 tys.) liczba wielkoobszarowych gospodarstw (tj. posiadających 100 ha i więcej UR) uprawiających rośliny strączkowe pastewne na ziarno oraz powierzchnia uprawy strączkowych pastewnych na ziarno w tych gospodarstwach o 53,0 tys. ha, tj. ponad 2,5-krotnie.

Na 1 gospodarstwo uprawiające strączkowe pastewne na ziarno przypadało średnio 4,11 ha powierzchni tych upraw.

Największy udział gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą strączkowych pastewnych na ziarno odnotowano w województwach: lubelskim – 14,2%, mazowieckim – 13,4% i łódzkim – 12,5%, a najmniejszy – w województwach: opolskim – 1,3%, dolnośląskim – 2,3%, lubuskim – 2,8% i śląskim – 2,9%.

5. Ziemniaki
5. Potatoes

Powierzchnia uprawy ziemniaków (bez powierzchni ziemniaków uprawianych w ogrodach przydomowych) wyniosła 226,1 tys. ha i w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o 148,7 tys. ha, tj. o 39,7%.

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą ziemniaków wyniosła – 263,8 tys., tj. 24,2% ogólnej liczby gospodarstw posiadających grunty pod zasiewami. Przegląd liczby gospodarstw uprawiających ziemniaki w porównaniu do ogólnej liczby gospodarstw w poszczególnych grupach obszarowych UR wykazał, że 45,7% gospodarstw znajdowało się w grupie obszarowej 1–5 ha UR, 24,0% w grupie obszarowej 5–10 ha UR, a w grupie obszarowej 10–15 ha UR – 12,1%, natomiast najmniej gospodarstw uprawiających ziemniaki odnotowano w grupie obszarowej 100 ha i więcej UR – 0,6%.

Średnia powierzchnia uprawy ziemniaków w 1 gospodarstwie rolnym zajmującym się ich uprawą wyniosła 0,86 ha.

W gospodarstwach rolnych posiadających od 5 do 50 ha UR znajdowało się 53,4% całego areału uprawy ziemniaków. Gospodarstwa te stanowiły 51,3% ogółu gospodarstw z uprawą ziemniaków. Gospodarstwa posiadające od 1 do 10 ha UR i uprawiające ziemniaki stanowiły 69,7% wszystkich gospodarstw prowadzących uprawę ziemniaków. W gospodarstwach tych znajdowało się 30,8% ogólnej powierzchni uprawy ziemniaków.

Wykres 14. Odsetek powierzchni uprawy ziemniaków oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę ziemniaków według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 14. Percentage of potatoes cultivation area and number of agricultural holdings cultivating potatoes by area groups of agricultural land in 2020

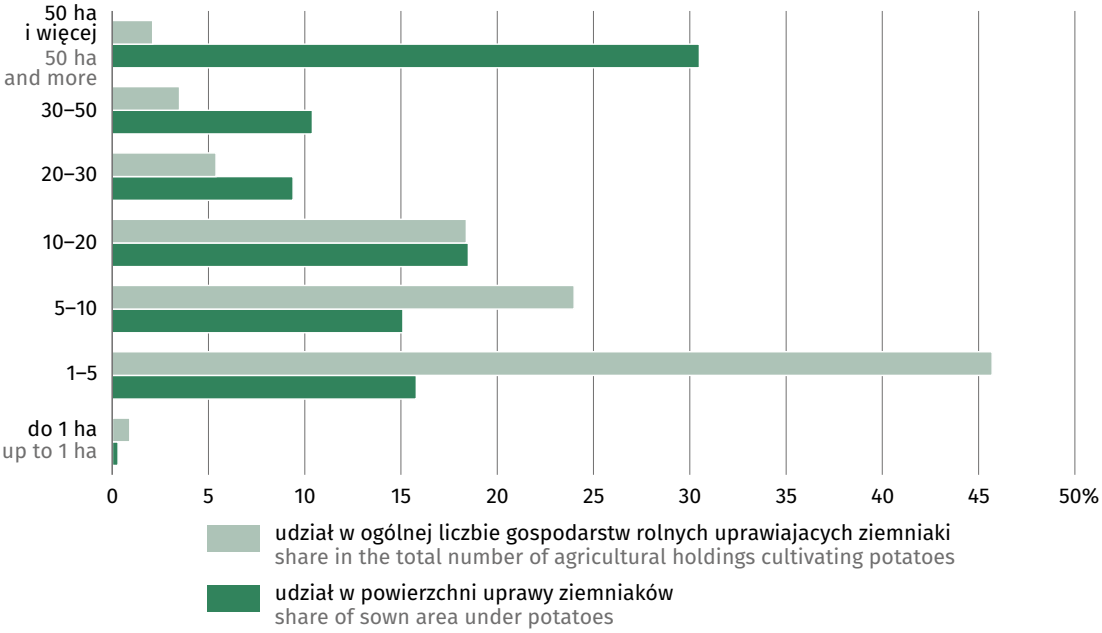

W 2020 r., w porównaniu do 2010 r., zmniejszyła się o 9,7% liczba wielkoobszarowych gospodarstw (tj. posiadających 100 ha i więcej UR) uprawiających ziemniaki, a także powierzchnia uprawy ziemniaków w tych gospodarstwach o 8,6% (o 4,4 tys. ha).

Największy udział gospodarstw rolnych uprawiających ziemniaki odnotowano w województwach: podkarpackim – 17,0%, małopolskim – 16,2% oraz lubelskim i mazowieckim – po 10,4%, a najmniej w województwach: lubuskim – 1,0% oraz opolskim i zachodniopomorskim – po 1,4%.

6. Buraki cukrowe
6. Sugar beet

Uprawa buraków cukrowych w 2020 r. zajmowała 245,7 tys. ha, tj. o 39,5 tys. ha (o 19,1%) więcej niż w 2010 r.

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą buraków cukrowych w 2020 roku wyniosła 29,9 tys., stanowiąc 2,7% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami.

Uprawą buraków cukrowych zajmowały się przede wszystkim gospodarstwa o dużym areale. Udział gospodarstw uprawiających buraki cukrowe do produkcji cukru w ogólnej liczbie gospodarstw z zasiewami buraków cukrowych wynosił: w grupie obszarowej 30–50 ha UR – 19,4%, w grupie obszarowej 20–30 ha UR – 18,9% i w grupie obszarowej 10–15 ha UR – 14,6%.

Średnia powierzchnia uprawy buraków cukrowych w 1 gospodarstwie rolnym zajmującym się ich uprawą wyniosła 8,23 ha.

Wykres 15. Odsetek powierzchni uprawy buraków cukrowych oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę buraków cukrowych według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 15. Percentage of sugar beet cultivation area and number of agricultural holdings cultivating sugar beet by area groups of agricultural land in 2020

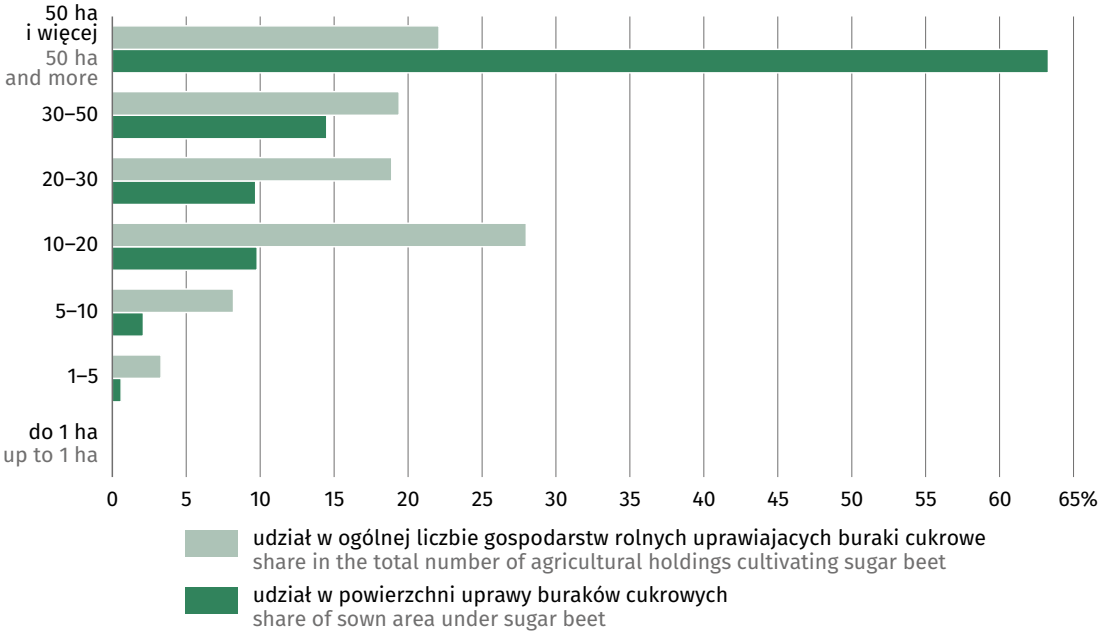

W 2020 r. 36,1% całego areału uprawy buraków cukrowych znajdowało się w gospodarstwach rolnych posiadających 5–50 ha UR, a gospodarstwa te stanowiły 74,5% ogółu gospodarstw uprawiających buraki cukrowe. Najwięcej gospodarstw zajmujących się uprawą buraków cukrowych, tj. 38,3% wszystkich gospodarstw prowadzących tę uprawę posiadało 20–50 ha UR, jednak w gospodarstwach tych znajdowało się tylko 24,2% ogólnej powierzchni zasiewów buraków cukrowych.

W porównaniu do 2010 r. zwiększyła się o 978 (o 60,9%) liczba wielkoobszarowych gospodarstw (tj. posiadających 100 ha i więcej UR) uprawiających buraki cukrowe, a także powierzchnia uprawy buraków cukrowych w tych gospodarstwach o 41,6 tys. ha (o 58,6%).

Najwięcej gospodarstw rolnych uprawiających buraki cukrowe odnotowano w województwach: kujawsko-pomorskim – 23,1%, lubelskim – 22,1%, i wielkopolskim – 21,7%.

7. Rzepak i rzepik
7. Rape and turnip rape

Powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku wynosiła 979,4 tys. ha i była wyższa o 33,9 tys. ha, tj. o 3,6% od powierzchni wykazanej w 2010 r.

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą rzepaku i rzepiku wynosiła 101,3 tys. i była większa o 16,8 tys., tj. o 19,9% od liczby gospodarstw rolnych uprawiających rzepak i rzepik w 2010 r.

Wykres 16. Odsetek powierzchni uprawy rzepaku i rzepiku oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę rzepaku i rzepiku według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 16. Percentage of rape and turnip rape cultivation area and number of agricultural holdings cultivating rape and turnip rape by area groups of agricultural land in 2020

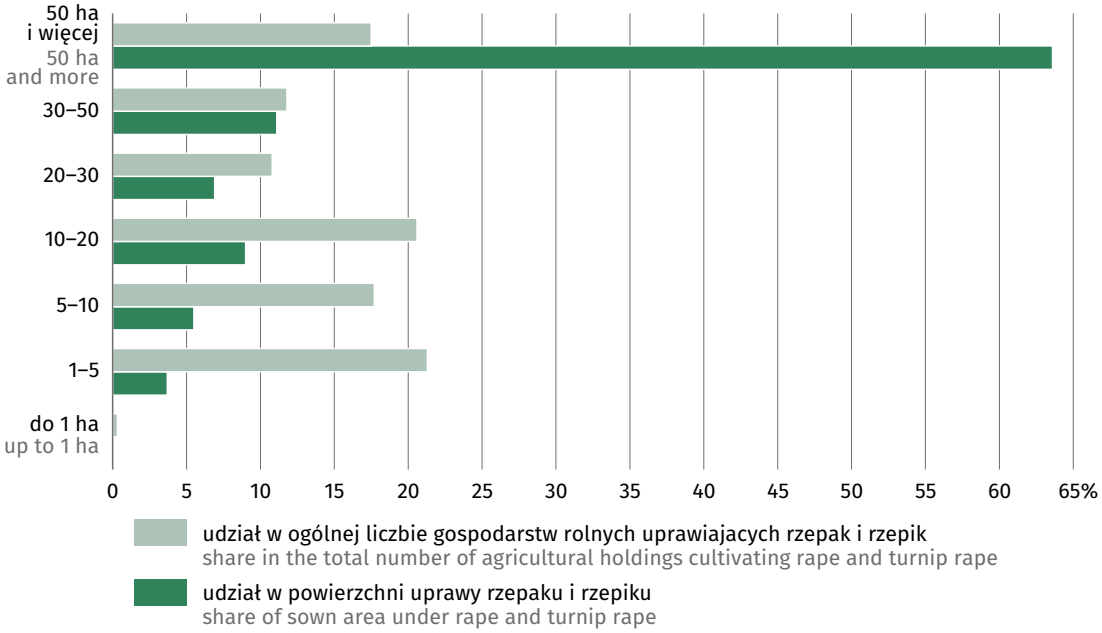

Średnia powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w 1 gospodarstwie rolnym zajmującym się omawianą uprawą wyniosła 9,67 ha.

W gospodarstwach wielkoobszarowych (tj. posiadających 100 ha i więcej UR) znajdowało się 47,0% całego areału uprawy rzepaku i rzepiku, choć gospodarstwa te stanowiły zaledwie 7,6% ogółu gospodarstw zajmujących się uprawą rzepaku i rzepiku.

W grupie obszarowej 5–50 ha UR znajdowało się 32,6% powierzchni zasiewów rzepaku i rzepiku, a gospodarstwa te stanowiły 60,9% wszystkich gospodarstw z uprawą rzepaku i rzepiku. W gospodarstwach o powierzchni od 1 do 10 ha UR znajdowało się 39,0% wszystkich gospodarstw prowadzących uprawę rzepaku i rzepiku. W gospodarstwach tych znajdowało się 9,3% ogólnej powierzchni tych zasiewów.

Najwięcej gospodarstw zajmujących się uprawą rzepaku i rzepiku odnotowano w województwach: lubelskim – 25,1%, dolnośląskim – 10,4%, kujawsko-pomorskim – 8,1% mazowieckim – 7,9% oraz wielkopolskim – 7,0%. Najmniej gospodarstw uprawiających rzepak i rzepik znajdowało się w województwach: lubuskim – 1,6% i podlaskim – 1,9%.

8. Kukurydza na zielonkę
8. Maize for green forage

W porównaniu z 2010 r. zwiększyła się powierzchnia uprawy kukurydzy na zielonkę o 287,8 tys. ha, tj. o 74,4% i wyniosła 674,3 tys. hektarów.

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą kukurydzy na zielonkę wyniosła 138,2 tys., co stanowiło 12,7% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami i była

większa o 20,4 tys., tj. o 17,3% od liczby gospodarstw rolnych uprawiających kukurydzę na zielonkę w 2010 r.

Analiza liczby gospodarstw uprawiających kukurydzę na zielonkę w poszczególnych grupach obszarowych UR wykazała, że 60,2% gospodarstw znajdowało się w grupie obszarowej 10–50 ha UR, 27,0% gospodarstw znajdowało się w grupie obszarowej 20–50 ha UR, a 19,6% w grupie obszarowej 10–15 ha użytków rolnych. Najmniej gospodarstw uprawiających kukurydzę na zielonkę odnotowano w grupie obszarowej 100 ha i więcej UR – 1,7%, tj. 2,4 tys.

Wykres 17. Odsetek powierzchni uprawy kukurydzy na zielonkę oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę kukurydzy na zielonkę według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 17. Percentage of green maize cultivation area and number of agricultural holdings cultivating green maize by area groups of agricultural land in 2020

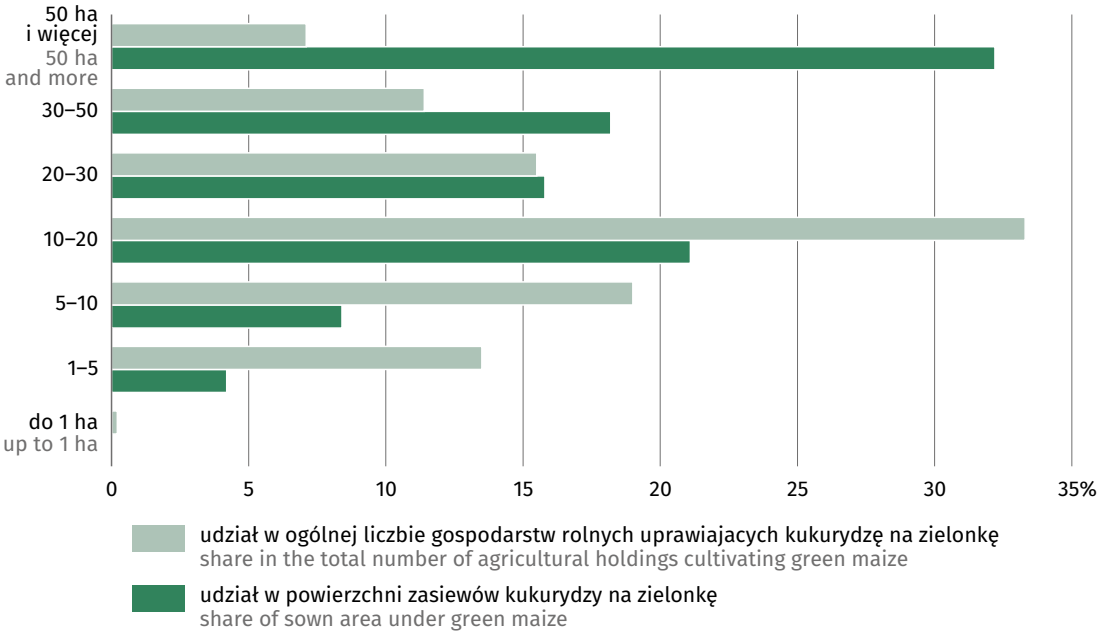

W gospodarstwach rolnych posiadających od 5 do 50 ha użytków rolnych znajdowało się 63,6% całego areału uprawy kukurydzy na zielonkę. Gospodarstwa te stanowiły 79,2% ogółu gospodarstw uprawiających kukurydzę na zielonkę.

Na 1 gospodarstwo posiadające uprawę kukurydzy na zielonkę przypadało średnio 4,88 ha powierzchni tych upraw.

Najwięcej gospodarstw rolnych uprawiających kukurydzę na zielonkę odnotowano w województwach: mazowieckim – 21,5% ogółu gospodarstw z uprawą kukurydzy na zielonkę, podlaskim – 17,7% i wielkopolskim – 17,5%. Najmniej gospodarstw uprawiających kukurydzę na zielonkę odnotowano w województwach: lubuskim i zachodniopomorskim – po 0,5% oraz dolnośląskim – 0,8%.

9. Okopowe pastewne
9. Fodder root crops

W 2020 r. powierzchnia uprawy okopowych pastewnych znacznie zmniejszyła się w porównaniu do 2010 r. (o 55,5 tys. ha, tj. o 94,4%) i wynosiła 3,3 tys. ha. Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą okopowych pastewnych wyniosła 10,2 tys., co stanowiło 0,9% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami i była mniejsza o 48,6 tys., tj. o 82,6% od liczby gospodarstw rolnych uprawiających okopowe pastewne w 2010 r.

Przegląd liczby gospodarstw uprawiających okopowe pastewne w poszczególnych grupach obszarowych UR wykazał, że 66,5% gospodarstw znajdowało się w grupie obszarowej 1–10 ha UR, a 31,5% gospodarstw znajdowało się w grupie obszarowej 10–50 ha użytków rolnych. Najmniej gospodarstw uprawiających okopowe pastewne odnotowano w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie oraz w grupie obszarowej 100 ha i więcej UR – po 0,4%.

W gospodarstwach rolnych posiadających od 5 do 50 ha UR znajdowało się 67,9% całego areału uprawy okopowych pastewnych. Gospodarstwa te stanowiły 64,7% ogółu gospodarstw uprawiających okopowe pastewne.

Na 1 gospodarstwo posiadające uprawę okopowych pastewnych przypadało średnio 0,32 ha powierzchni tych upraw.

Najwięcej gospodarstw rolnych uprawiających okopowe pastewne odnotowano w województwach: małopolskim – 20,2%, podkarpackim – 16,2%, lubelskim 12,0% i świętokrzyskim – 10,7%. Najmniej gospodarstw uprawiających okopowe pastewne odnotowano w województwach: podlaskim – 0,9% i lubuskim – 1,0%.

10. Strączkowe pastewne na zielonkę
10. Forage pulses for green forage

W 2020 r. powierzchnia uprawy strączkowych pastewnych na zielonkę wyniosła 31,7 tys. ha i w porównaniu z 2010 r. znacznie zwiększyła się (o 14,0 tys. ha, tj. o 78,8%).

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą strączkowych pastewnych na zielonkę wyniosła ok. 11,3 tys., co stanowiło 1,0% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami i była większa o ok. 1,4 tys., tj. o 13,6% od liczby gospodarstw rolnych uprawiających strączkowe pastewne na zielonkę w 2010 r.

Analiza liczby gospodarstw uprawiających strączkowe pastewne na zielonkę w poszczególnych grupach obszarowych UR wykazała, że 42,3% gospodarstw znajdowało się w grupie obszarowej 10–50 ha UR, 27,5% w grupie obszarowej 1–5 ha UR i 20,2% w grupie obszarowej 5–10 ha użytków rolnych. Najmniej gospodarstw uprawiających strączkowe pastewne na zielonkę odnotowano w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie – 0,3%.

Ponad połowa całego areału uprawy strączkowych pastewnych na zielonkę (50,5%) znajdowała się w gospodarstwach rolnych posiadających od 5 do 50 ha użytków rolnych, a gospodarstwa te stanowiły 62,5% ogółu gospodarstw z tą uprawą.

Na 1 gospodarstwo posiadające uprawę strączkowych pastewnych na zielonkę przypadało średnio 2,80 ha powierzchni tych upraw.

W przekroju terytorialnym największą powierzchnię uprawy strączkowych pastewnych na zielonkę odnotowano w województwach: podlaskim – 16,3%, mazowieckim – 13,4% i warmińsko-mazurskim – 11,6%. Najmniejszą powierzchnię strączkowych pastewnych na zielonkę odnotowano w województwach: opolskim – 0,8%, małopolskim – 1,3% oraz śląskim – 1,7%.

11. Motylkowe pastewne na zielonkę
11. Fodder legumes for green forage

W 2020 r. powierzchnia uprawy motylkowych pastewnych na zielonkę zwiększyła się w porównaniu do 2010 r. o 59,3 tys. ha, tj. o 36,7% i wynosiła 220,8 tys. ha.

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą motylkowych pastewnych na zielonkę wyniosła 45,5 tys., co stanowiło 4,2% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami i w porównaniu z liczbą gospodarstw rolnych uprawiających motylkowe pastewne na zielonkę w 2010 r. była mniejsza o ok. 28,4 tys., tj. o 38,4%.

Przegląd liczby gospodarstw uprawiających motylkowe pastewne w poszczególnych grupach obszarowych UR wykazał, że 35,7% gospodarstw znajdowało się w grupie obszarowej 1–10 ha UR i 26,7% w grupie obszarowej 20–50 ha użytków rolnych. Najmniej gospodarstw uprawiających motylkowe pastewne na zielonkę odnotowano w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie – 0,3%.

Największy areał uprawy motylkowych pastewnych na zielonkę znajdował się w gospodarstwach posiadających 100 ha i więcej UR – 33,0% (72,9 tys. ha) oraz w grupie obszarowej 20-50 ha UR – 26,9% (59,3 tys. ha). Gospodarstwa w grupie obszarowej powyżej 1 ha UR stanowiły 99,7% ogółu gospodarstw z uprawą motylkowych pastewnych na zielonkę.

Na 1 gospodarstwo posiadające uprawę motylkowych pastewnych na zielonkę przypadało średnio 4,85 ha powierzchni tych upraw.

W przekroju terytorialnym największą powierzchnię uprawy motylkowych pastewnych na zielonkę odnotowano w województwach: warmińsko-mazurskim – 23,3%, podlaskim – 14,5% i wielkopolskim – 12,0%. Najmniejszą powierzchnię motylkowych pastewnych na zielonkę odnotowano w województwach: podkarpackim – 1,2%, śląskim – 1,4%, opolskim – 1,5% i małopolskim – 1,6%.

12. Trawy polowe na zielonkę
12. Field grasses for green forage

Powierzchnia uprawy traw polowych na zielonkę w 2020 r. wynosiła 181,5 tys. ha i w porównaniu z 2010 r., zwiększyła się o 46,7% (o 57,8 tys. ha). Zmniejszeniu uległa natomiast liczba gospodarstw rolnych uprawiających trawy polowe na zielonkę z 48,2 tys. w 2010 r. do 44,8 tys. w roku 2020 (o 7,1%). Liczba gospodarstw z zasiewami traw polowych na zielonkę w 2020 r. stanowiła 4,1% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami.

Analiza liczby gospodarstw uprawiających trawy polowe na zielonkę w poszczególnych grupach obszarowych UR wykazała, że 50,0% gospodarstw znajdowało się w grupie obszarowej 10–50 ha UR, 21,2% w grupie obszarowej 1-5 ha UR i 19,3% w grupie obszarowej 5–10 ha użytków rolnych. Najmniej gospodarstw uprawiających trawy polowe na zielonkę odnotowano w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie – 0,3%.

Największy areał traw polowych na zielonkę odnotowano w grupie obszarowej 20–50 ha UR – 53,5 tys. ha (29,5%) oraz w grupie obszarowej 100 ha i więcej UR – 34,9 tys. ha (19,2%).

Na 1 gospodarstwo posiadające uprawę traw polowych na zielonkę przypadało średnio 4,05 ha powierzchni tych upraw.

W przekroju terytorialnym największą powierzchnię uprawy traw polowych na zielonkę odnotowano w województwie: podlaskim – 25,8% ogólnej powierzchni uprawy traw polowych na zielonkę, warmińsko-mazurskim – 15,2% i mazowieckim – 14,1%, a najmniejszą powierzchnię odnotowano w województwie opolskim – 0,9%.

Rozdział IV
Chapter IV

Zwierzęta gospodarskie
Livestock

W 2020 r. odnotowano 582,1 tys. gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie, tj. o 36,9% mniej niż w 2010 r. Stanowiły one 44,2% ogółu gospodarstw rolnych.

Pogłowie poszczególnych gatunków zwierząt w czerwcu 2020 r. wynosiło:

- bydła – 6 309,0 tys. szt. (w 2010 r. – 5 742,1 tys. szt.),

  – w tym krów – 2 478,1 tys. szt. (w 2010 r. – 2 645,9 tys. szt.),

- świń – 11 151,2 tys. szt. (w 2010 r. – 15 244,4 tys. szt.),

  – w tym loch – 814,0 tys. szt. (w 2010 r. – 1 423,5 tys. szt.),

- owiec – 298,8 tys. szt. (w 2010 r. – 261,1 tys. szt.),
- koni – 156,5 tys. szt. (w 2010 r. – 256,7 tys. szt.),
- kóz – 54,1 tys. szt. (w 2010 r. – 107,2 tys. szt.),
- dróbiu ogółem – 225 902,6 tys. szt. (w 2010 r. – 174 326,0 tys. szt.),
- królików ogółem (utrzymywanych na mięso) – 730,2 tys. szt.,
- zwierząt futerkowych pozostałych (łącznie z królikami na futra) – 4 379,8 tys. szt.

Ponadto zarejestrowano 648,8 tys. pni pszczelich (w 2010 r. – 551,5 tys.).

W porównaniu z informacjami uzyskanymi z PSR w 2010 r., spadła populacja następujących gatunków zwierząt gospodarskich: świń – o 26,9%, w tym loch na chów – o 42,8%, kóz – o 49,5%, koni – o 39,0%. Wzrost pogłowia w ciągu minionych 10 lat dotyczył: bydła ogółem – o 9,9% (przy czym liczba krów spadła w tym czasie o 6,3%), drobiu ogółem – o 29,6% (w tym brojlerów kurzych o 45,3%, indyków o 73,8%) oraz pni pszczelich – o 17,6%.

Zdecydowana większość zwierząt gospodarskich znajdowała się w gospodarstwach indywidualnych, które posiadały: 95,0% ogółu pogłowia bydła (94,0% w 2010 r.), 86,5% pogłowia świń (85,9% w 2010 r.), 87,9% drobiu ogółem (89,7% – w 2010 r.) oraz 93,8% pogłowia owiec (91,6% w 2010 r.).

W **strukturze pogłowia bydła** ogółem, w porównaniu z 2010 r., wzrósł odsetek cieląt w wieku poniżej 1 roku (o 2,0 p.proc.) i młodego bydła w wieku 1–2 lat (o 5,7 p.proc.), natomiast zmniejszył się odsetek bydła powyżej 2 lat o 7,7 p.proc. (w tym krów mlecznych o 8,5 p.proc.). Notowana w 2020 r. struktura stada bydła wskazuje na stopniowy wzrost znaczenia chowu bydła w kierunku produkcji żywca wołowego. Potwierdzeniem tego jest również wzrost (o 1,7 p.proc.) pogłowia krów pozostałych.

W **stadzie świń**, w porównaniu z 2010 r., odnotowano spadek udziału grupy prosiąt (o 7,8 p.proc.), loch na chów (o 2,0 p.proc.) i warchlaków (o 0,4 p.proc.), natomiast wzrost udziału tuczników (o 10,3 p.procentowego).

Tablica 3. Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych/gruntów ornych[a] w latach 2010 i 2020

Table 3. Number of livestock per 100 ha of agricultural land/arable land[a] in 2010 and 2020

Lata Years	Bydło Cattle	Owce Sheep	Konie Horses	Kozy Goats	Świnie Pigs	
	w sztukach na 100 ha użytków rolnych in heads per 100 ha of agricultural land					w sztukach na 100 ha gruntów ornych in heads per 100 ha of arable land
2010	38,6	1,8	1,7	0,7	102,6	141,2
2020	**42,2**	**2,0**	**1,0**	**0,4**	**74,6**	**100,0**

a Obejmują powierzchnię zasiewów i gruntów ugorowanych. a Include sown area and fallow land.

Mapa 3. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w 2020 r.

Map 3. Number of cattle per 100 ha of agricultural land in 2020

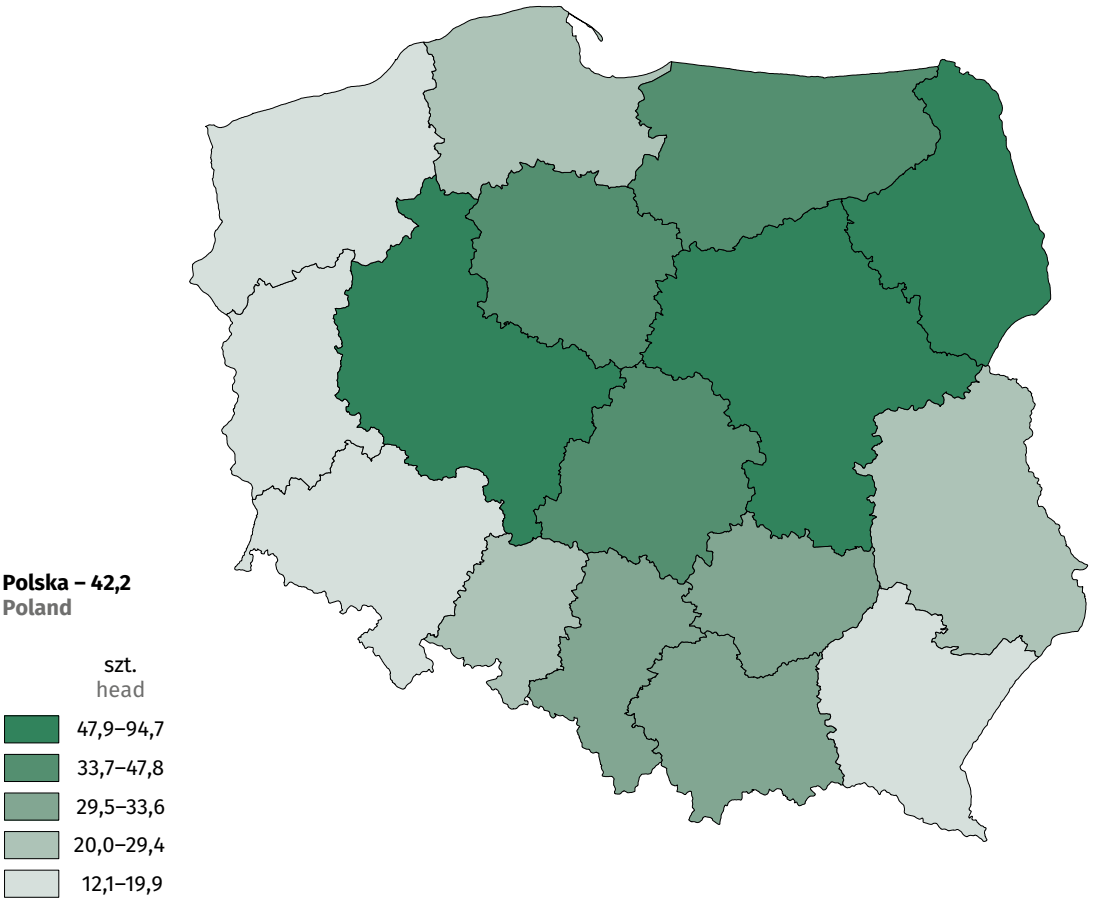

Mapa 4. **Obsada świń na 100 ha użytków rolnych w 2020 r.**
Map 4. Number of pigs per 100 ha of agricultural land in 2020

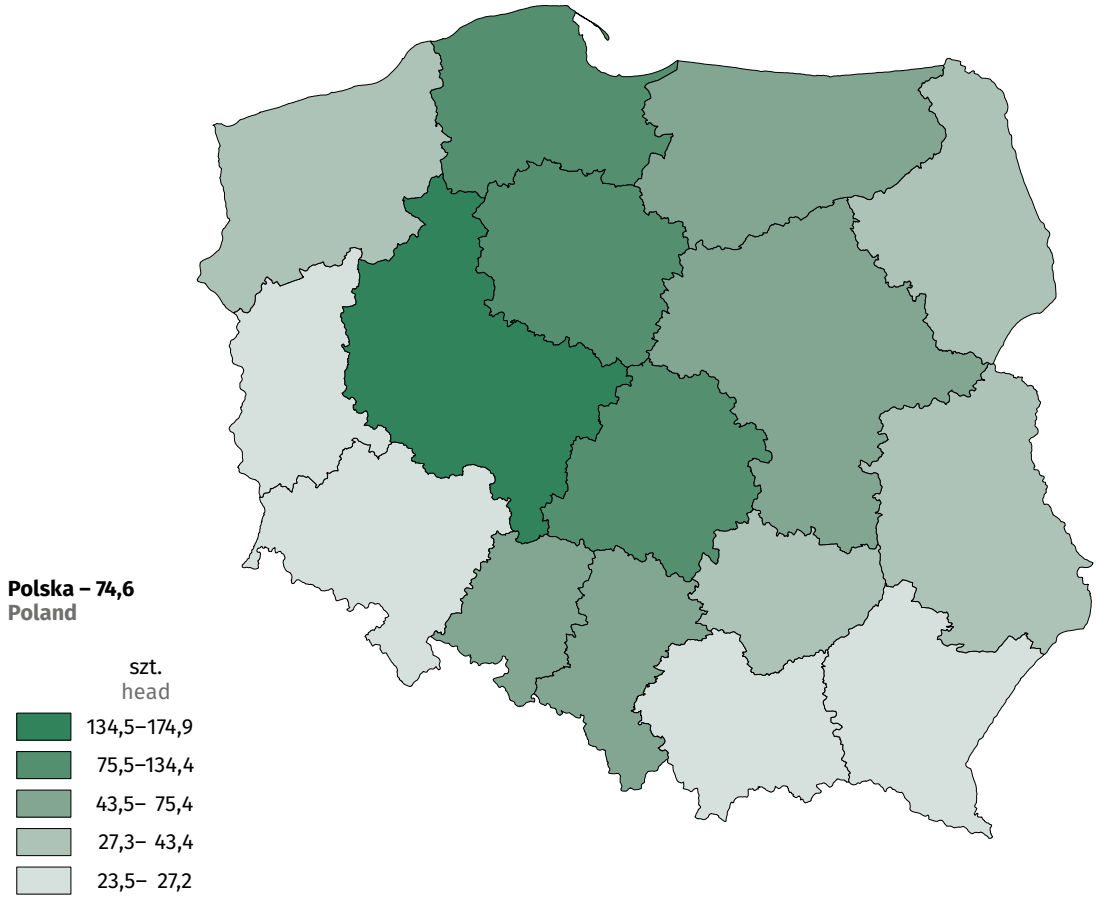

Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych wynosiła 42,2 szt. i była większa o 3,6 szt. (o 9,3%) od notowanej w 2010 r. Obsada świń na 100 ha gruntów ornych wynosiła 100 sztuk, wykazując tym samym spadek w stosunku do 2010 r. o 41,2 szt. (o 29,2%).

Średnio w kraju **na 1 gospodarstwo rolne** utrzymujące poszczególne gatunki zwierząt przypadało:

- bydła – 23,0 szt. (w 2010 r. – 11,2 szt.),
- świń – 131,0 szt. (w 2010 r. – 39,2 szt.),
- koni – 4,4 szt. (w 2010 r. – 2,7 szt.),
- kóz – 7,2 szt. (w 2010 r. – 4,7 szt.),
- owiec – 30,9 szt. (w 2010 r. – 23,2 szt.),
- drobiu ogółem – 615,5 szt. (w 2010 r. – 255,8 szt.).

Gospodarstwa rolne o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha, utrzymywały na stanie większość krajowej populacji zwierząt gospodarskich poszczególnych gatunków.

Najwyższy udział pogłowia w omawianej populacji odnotowano w przypadku:

- bydła (17,7%) – w gospodarstwach o powierzchni 30–50 ha UR,
- świń, owiec oraz drobiu ogółem (odpowiednio 24,8%, 16,0% i 14,1%) – w gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej UR,
- koni oraz kóz (odpowiednio 22,3%, 19,6%) – w gospodarstwach należących do grupy obszarowej 5–10 ha UR,
- zwierząt futerkowych pozostałych łącznie z królikami na futra (52,1%) – w gospodarstwach posiadających 50–100 ha UR.

Obsada zwierząt gospodarskich w sztukach na 1 gospodarstwo rolne według grup obszarowych użytków rolnych kształtowała się następująco:

- do 5 ha:
  - bydło – 0,4 szt. (w 2010 r. – 0,4 szt.),
  - świnie – 1,1 szt. (w 2010 r. – 1,2 szt.),
  - owce – 0,1 szt. (w 2010 r. – 0,04 szt.),
  - konie – 0,06 szt. (w 2010 r. – 0,1 szt.),
  - kozy – 0,03 szt. (w 2010 r. – 0,01 szt.),
  - drób ogółem – 141,6 szt. (w 2010 r. – 89,3 szt.),
- 5–10 ha:
  - bydło – 2,2 szt. (w 2010 r. – 2,1 szt.),
  - świnie – 3,0 szt. (w 2010 r. – 6,5 szt.),
  - owce – 0,1 szt., tj. analogicznie jak w 2010 r.,
  - konie – 0,1 szt. (w 2010 r. – 0,2 szt.),
  - kozy – 0,04 szt. (w 2010 r. – 0,1 szt.),
  - drób ogółem – 78,1 szt. (w 2010 r. – 71,6 szt.),
- 10 ha i więcej:
  - bydło – 15,8 szt. (w 2010 r. – 14,0 szt.),
  - świnie – 27,8 szt. (w 2010 r. – 34,5 szt.),
  - owce – 0,6 szt. (w 2010 r. – 0,5 szt.),
  - konie – 0,2 szt. (w 2010 r. – 0,3 szt.),
  - kozy – 0,06 szt. (w 2010 r. – 0,1 szt.),
  - drób ogółem – 312,3 szt. (w 2010 r. – 220,9 szt.).

W 2020 r. pogłowie zwierząt gospodarskich (bydło, świnie, owce, kozy, drób ogółem oraz króliki) w **przeliczeniowych sztukach dużych** (SD) wynosiło 10 016,1 tys. sztuk.

Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych wynosiła 67 SD. Na 1 gospodarstwo rolne przypadało 7,6 SD, a na 1 gospodarstwo prowadzące chów zwierząt gospodarskich – 17,2 SD.

1. Bydło
1. Cattle

Chów i hodowlę bydła prowadziło 274,1 tys. gospodarstw rolnych (w 2010 r. – 514,2 tys.), w tym gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha UR stanowiły 99,3%, zaś w 2010 r. – 99,9%.

W skali kraju prawie połowa (47,1%) gospodarstw prowadzacych produkcję zwierzęcą posiadała bydło. Wśród gospodarstw posiadających zwierzęta gospodarskie najwyższy odsetek gospodarstw posiadających bydło – 79,4% odnotowano w grupie obszarowej 20–30 ha UR, zaś najniższy był w gospodarstwach najmniejszych do 1 ha UR włącznie oraz 1–2 ha UR i wynosił odpowiednio 17,0% oraz 12,4%.

Przeciętnie w kraju, wśród gospodarstw utrzymujących bydło:

- 15,8% posiadało 1–2 szt.,
- 28,8% posiadało 3–9 szt.,
- 55,4% posiadało 10 i więcej sztuk.

Wśród gospodarstw najmniejszych, tj. o powierzchni UR do 1 ha włącznie, 47,4% posiadało 10 i więcej sztuk bydła. Wśród gospodarstw o powierzchni UR powyżej 1 ha, największy odsetek w grupie obszarowej 1–5 ha UR stanowiły gospodarstwa utrzymujące 1–2 sztuki bydła – 47,6%, w grupie obszarowej 5–10 ha UR najwięcej było gospodarstw z 3–9 sztukami bydła – 46,8%, w grupie obszarowej 10–15 ha najwięcej było gospodarstw z 10 i więcej sztukami bydła – 63,3%, a w grupie obszarowej 15 ha i więcej UR największy odsetek stanowiły gospodarstwa utrzymujące 10 i więcej sztuk bydła – 86,8%.

Wykres 18. Struktura gospodarstw rolnych według skali chowu bydła i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 18. Structure of agricultural holdings by the cattle breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

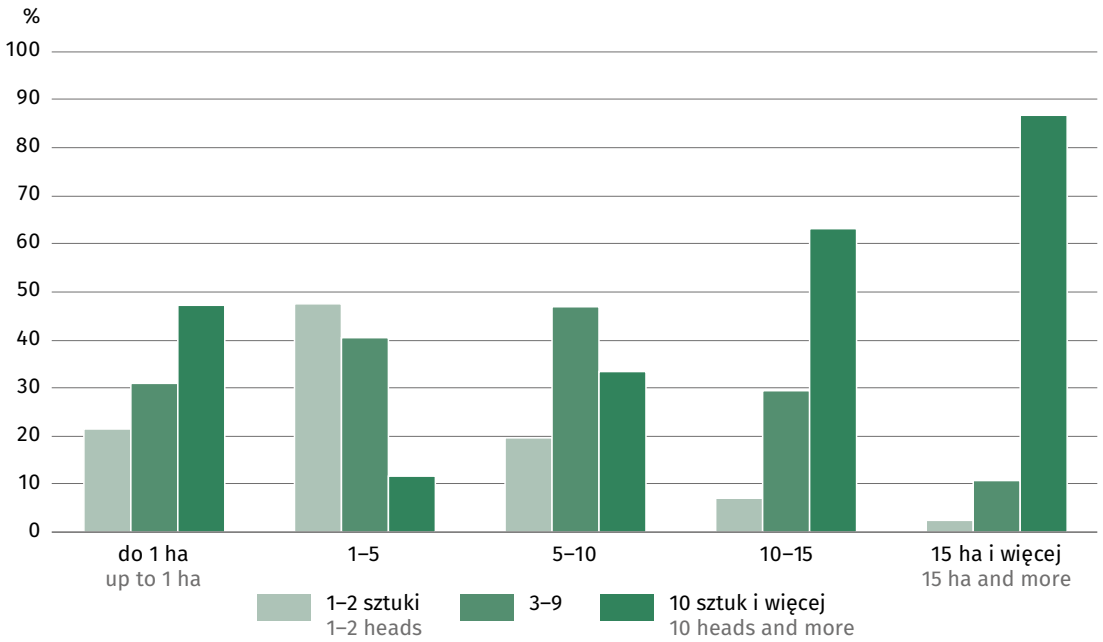

Wykres 19. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia bydła według skali chowu bydła w 2020 r.

Chart 19. Structure of the number of agricultural holdings and cattle stock by the cattle breeding scale in 2020

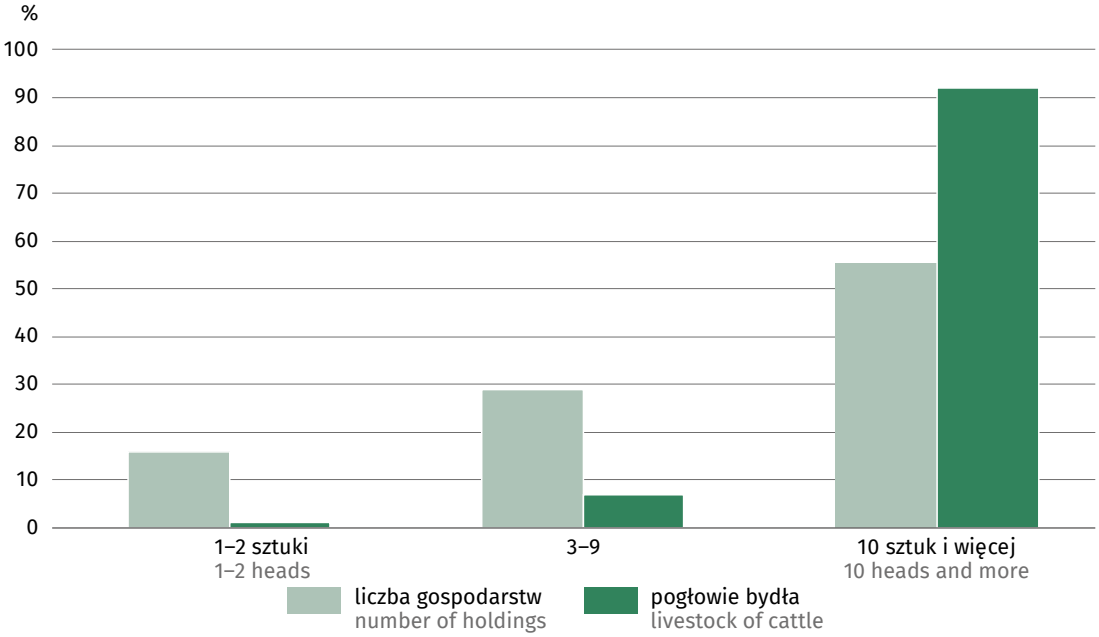

Wykres 20. Struktura pogłowia bydła według skali chowu bydła i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 20. Structure of the cattle stock by the cattle breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

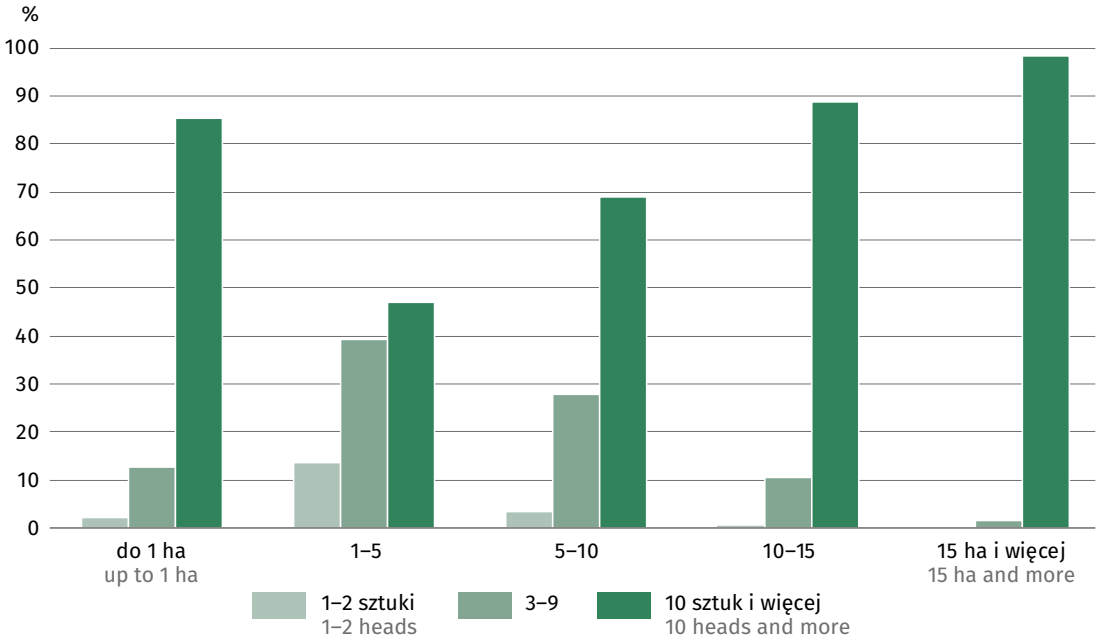

Wyniki spisu ponadto wykazały, że 1,0% krajowego pogłowia bydła znajdowało się w gospodarstwach posiadających 1–2 sztuki bydła, 6,8% – w gospodarstwach posiadających 3–9 sztuk, a 92,2% – w gospodarstwach utrzymujących 10 i więcej sztuk bydła.

Odsetek pogłowia bydła utrzymywanego w gospodarstwach o najmniejszej skali chowu, tj. posiadających tylko 1–2 sztuki bydła, wyraźnie malał wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych, od 13,7% w gospodarstwach o powierzchni 1–5 ha UR do zaledwie 0,1% w gospodarstwach o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych.

W gospodarstwach rolnych z bydłem niezależnie od powierzchni UR dominowała największa skala chowu bydła, tj. utrzymująca 10 i więcej sztuk. Odsetek pogłowia bydła kształtował się na poziomie 85,3% w gospodarstwach najmniejszych obszarowo (tj. do 1 ha UR włącznie), 47,0% i 80,6% odpowiednio w gospodarstwach o powierzchni 1–5 ha UR i 5–15 ha UR, a w gospodarstwach o powierzchni 15 ha i więcej UR wynosił 98,5%.

Mapa 5. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących chów/hodowlę bydła w 2020 r.

Map 5. Number of cattle per 100 ha of agricultural land in agricultural holdings breeding/rearing cattle in 2020

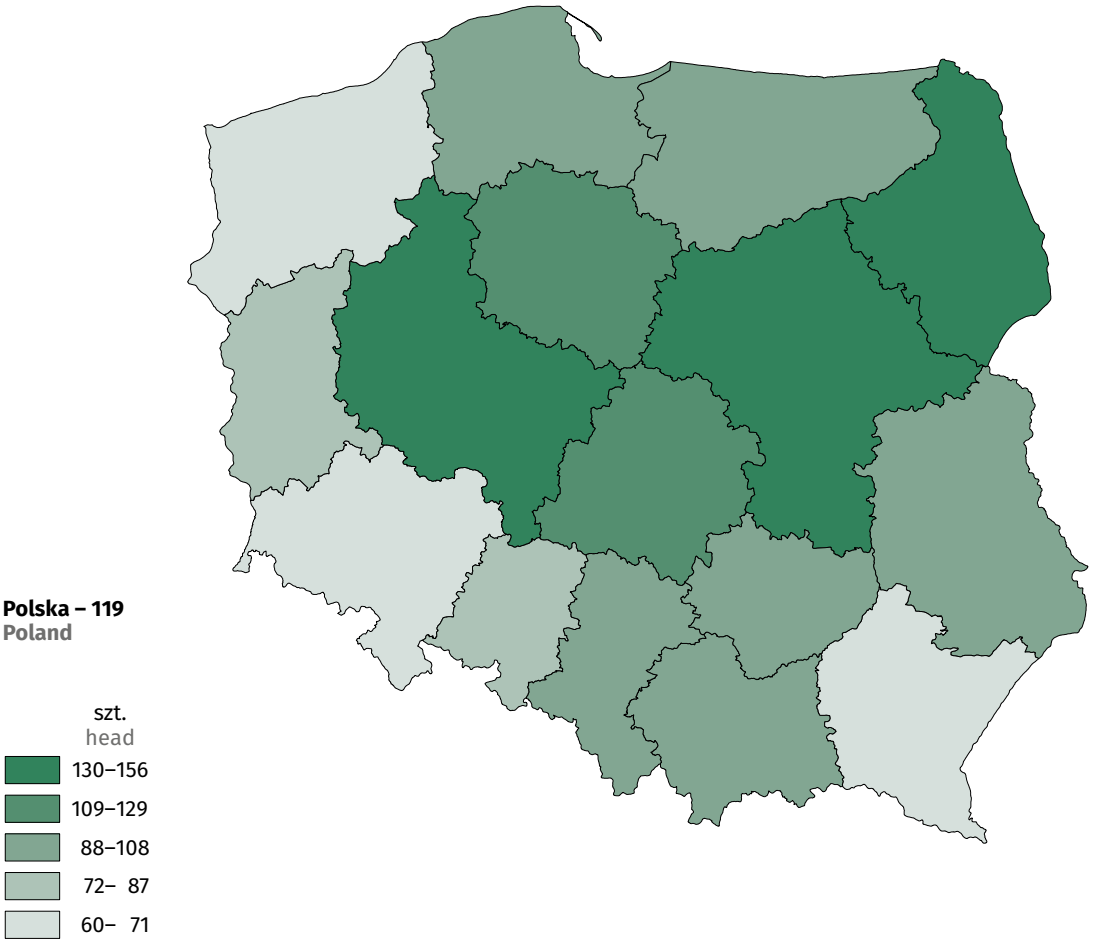

W gospodarstwach rolnych utrzymujących bydło obsada tego gatunku zwierząt na 100 ha UR wynosiła 119 szt. (w 2010 r. – 83 szt.). Na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące bydło przypadały 23 szt. bydła (w 2010 r. – 11 szt.).

W 2020 r. chowem i hodowlą krów zajmowało się 197,9 tys. gospodarstw (w 2010 r. – 444,4 tys.). Przeciętnie w kraju, wśród gospodarstw utrzymujących krowy:

- 33,5% posiadało 1–2 szt.,
- 28,3% posiadało 3–9 szt.,
- 38,2% posiadało 10 i więcej sztuk.

Wykres 21. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia krów według skali chowu krów w 2020 r.

Chart 21. Structure of the number of agricultural holdings and the cow stock by the cow breeding scale in 2020

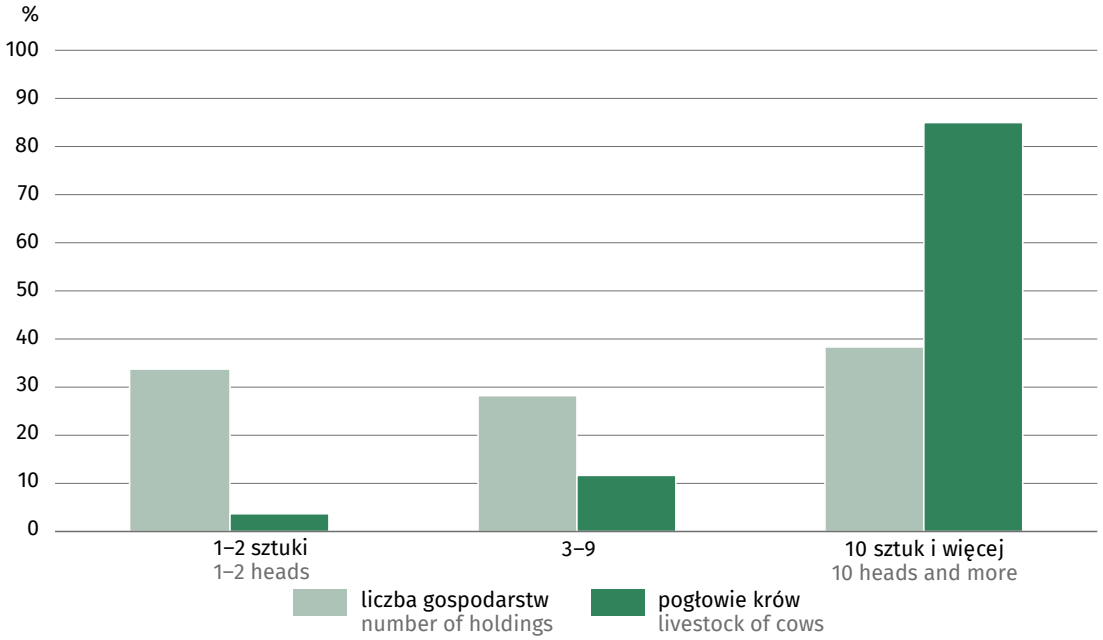

Wśród gospodarstw rolnych najmniejszych, tj. o powierzchni użytków rolnych do 1 ha włącznie, 52,5% posiadało zaledwie 1–2 krowy. Wśród gospodarstw o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha, największy odsetek gospodarstw utrzymujących 1–2 krowy odnotowano w grupie obszarowej 1–5 ha UR (74,4%). W grupie obszarowej 15 ha i więcej UR największy odsetek stanowiły gospodarstwa utrzymujące 10 i więcej krów – 68,6%.

Wyniki spisu wykazały, że 3,6% krajowego pogłowia krów znajdowało się w gospodarstwach rolnych posiadających 1–2 krowy, 11,4% – w gospodarstwach posiadających 3–9 krów, a 85,0% – w gospodarstwach utrzymujących 10 i więcej krów.

Wykres 22. Struktura pogłowia krów według skali chowu krów i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 22. Structure of the cow stock by the cow breeding scale and groups of agricultural land area in 2020

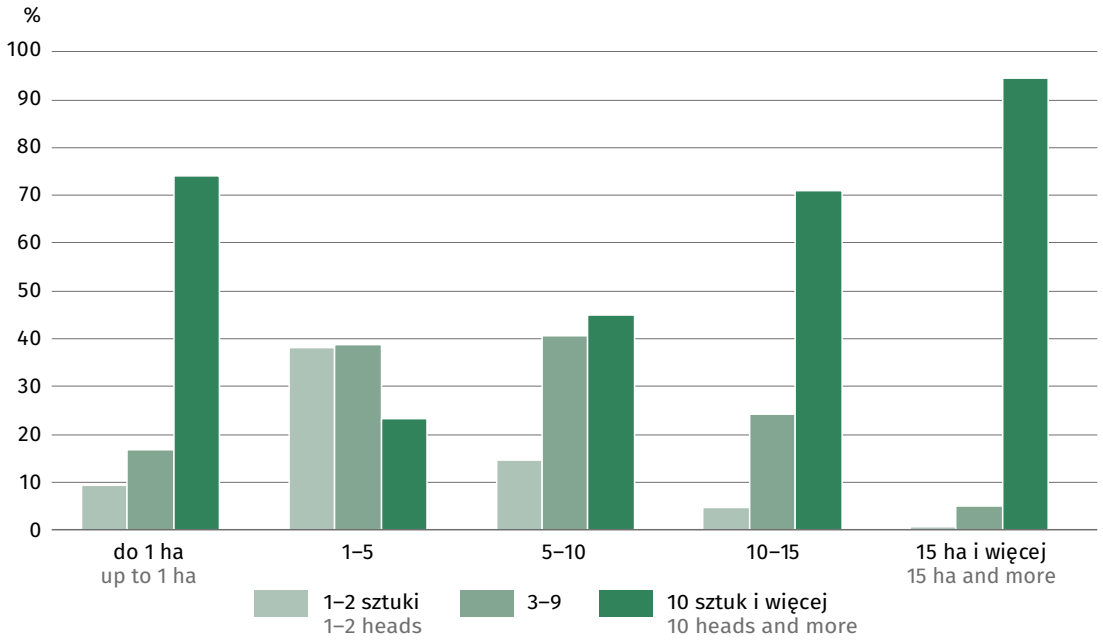

Odsetek pogłowia krów utrzymywanych w gospodarstwach rolnych o najmniejszej skali chowu, tj. posiadających tylko 1–2 krowy oraz powyżej 1 ha użytków rolnych, wyraźnie zmniejszał się wraz ze wzrostem powierzchni UR – od 38,0% w gospodarstwach o powierzchni 1–5 ha UR do 0,7% – o powierzchni użytków rolnych 15 ha i więcej.

W gospodarstwach rolnych o największej skali chowu krów, tj. utrzymujących 10 i więcej sztuk oraz powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych, odsetek pogłowia krów sukcesywnie zwiększał się wraz ze wzrostem powierzchni UR tj. z 23,3% w gospodarstwach o powierzchni 1–5 ha UR, 44,8% i 71,1% w gospodarstwach o powierzchni 5–10 ha UR oraz 10–15 ha UR do 94,5% w gospodarstwach o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych.

W gospodarstwach rolnych utrzymujących krowy, obsada krów na 100 ha UR wynosiła 59,6 szt. (w 2010 r. – 38 szt.). Na 1 gospodarstwo rolne posiadające bydło przypadało 9 krów (w 2010 r. – 5,1 szt.), a na 1 gospodarstwo utrzymujące krowy przypadało ich 12,5 szt. (w 2010 r. – 6 szt.).

2. Świnie
2. Pigs

W czerwcu 2020 r. chowem i hodowlą świń zajmowało się 85,1 tys. gospodarstw (w 2010 r. – 388,5 tys.), w tym gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych stanowiły 98,8% (w 2010 r. – 99,7%). Gospodarstwa indywidualne stanowiły 99,7% liczby gospodarstw rolnych utrzymujących ten gatunek.

Wśród gospodarstw rolnych utrzymujących zwierzęta gospodarskie 14,6% prowadziło produkcję świń. Najwyższy odsetek gospodarstw posiadających świnie odnotowano w grupie obszarowej 5–10 ha UR i 10–15 ha UR (odpowiednio 27,5% i 20,5% ogółu gospodarstw posiadających świnie w danej grupie obszarowej). Chów świń, podobnie jak w 2010 r., był najmniej popularny wśród najmniejszych gospodarstw utrzymujących te zwierzęta, gdzie omawiany odsetek wynosił w grupie do 1 ha UR włącznie – 1,2%, a w grupie 1–2 ha UR – 2,4% oraz w grupie gospodarstw największych, użytkujących 100 ha i więcej UR – 1,3%.

Wykres 23. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia świń według skali chowu świń w 2020 r.
Chart 23. Structure of the number of agricultural holdings and the pig stock by the pig breeding scale in 2020

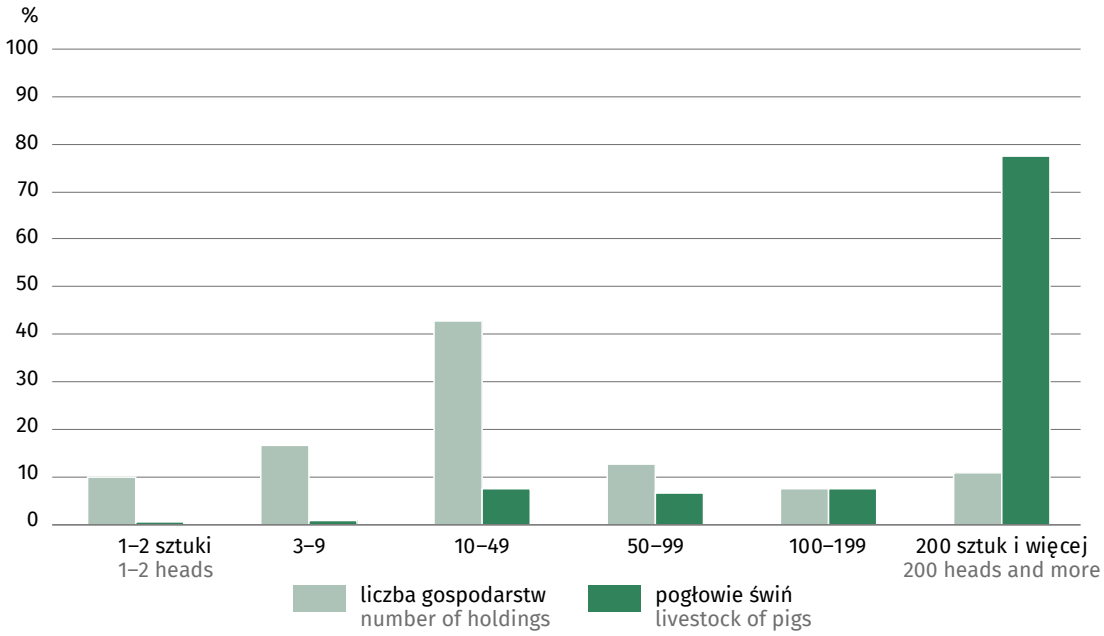

Przeciętnie w kraju, wśród gospodarstw utrzymujących świnie:

- 10,0% posiadało 1–2 szt.,
- 16,7% posiadało 3–9 szt.,
- 42,6% posiadało 10–49 szt.,
- 12,5% posiadało 50–99 szt.,
- 7,4% posiadało 100–199 szt.,
- 10,7% posiadało 200 i więcej sztuk.

Wśród gospodarstw rolnych utrzymujących świnie największy udział gospodarstw (27,5%) odnotowano w grupie obszarowej 5–10 ha użytków rolnych. W gospodarstwach tych utrzymywano 7,9% krajowego pogłowia świń.

W grupie gospodarstw rolnych najmniejszych, tj. o powierzchni do 1 ha UR włącznie, 41,6% posiadało 10–49 szt. świń. Wśród gospodarstw o powierzchni UR powyżej 1 ha, w grupie obszarowej 1–2 ha UR i 2–3 ha UR największy odsetek stanowiły gospodarstwa utrzymujące 1–2 szt. świń – odpowiednio 36,1% i 32,6%. W gospodarstwach rolnych o powierzchni 3–30 ha UR największy odsetek stanowiły gospodarstwa o skali chowu 10–49 sztuk świń (47,5%). W gospodarstwach o powierzchni 30–50 ha UR, 50–100 ha UR i 100 ha i więcej UR dominowała skala chowu 200 szt. i więcej (odpowienio 31,6%, 51,5% oraz 75,3% gospodarstw posiadających świnie w tych grupach obszarowych).

Wykres 24. Struktura gospodarstw rolnych według skali chowu świń i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 24. Structure of agricultural holdings by the pig breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

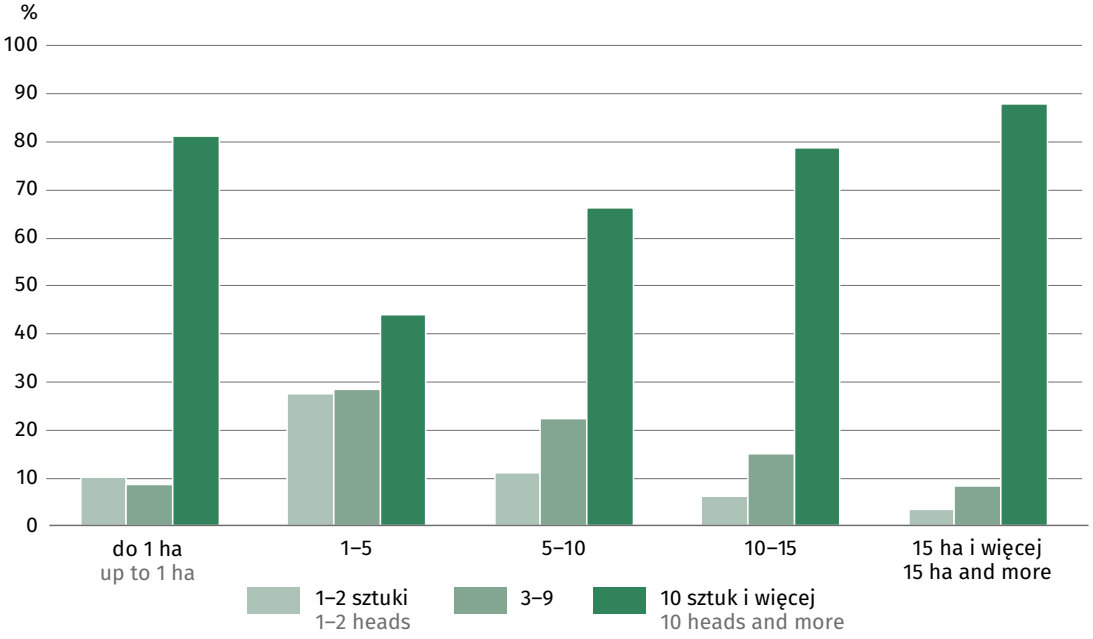

W 2020 r. 97,3% ogólnego stanu świń znajdowało się w gospodarstwach rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych.

Wyniki spisu wykazały, że 0,1% krajowego pogłowia świń znajdowało się w gospodarstwach posiadających 1–2 sztuki. W gospodarstwach posiadających 3–9 szt. świń – 0,7%, w gospodarstwach z 10–49 szt. świń – 7,6%, w gospodarstwach utrzymujących 50–99 szt. świń – 6,5%, w gospodarstwach posiadających 100–199 sztuk świń – 7,6% a najwięcej pogłowia świń – 77,4% znajdowało się w gospodarstwach utrzymujących 200 i więcej sztuk.

Udział pogłowia świń utrzymywanego w gospodarstwach rolnych o najmniejszej skali chowu, tj. posiadających tylko 1–2 świne w poszczególnych grupach obszarowych użytków rolnych, był niewielki. W gospodarstwach o wielkości 1–2 ha UR wyniósł 1,2%, najwyższy był w gospodarstwach rolnych o powierzchni 2–3 ha UR i wynosił 1,4%, po czym stopniowo spadał do wartości poniżej 0,1% w gospodarstwach o powierzchni 20 ha i więcej użytków rolnych. W gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej UR wyniósł 0,001%.

Wykres 25. Struktura pogłowia świń według skali chowu świń i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 25. Structure of the pig stock by the pig breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

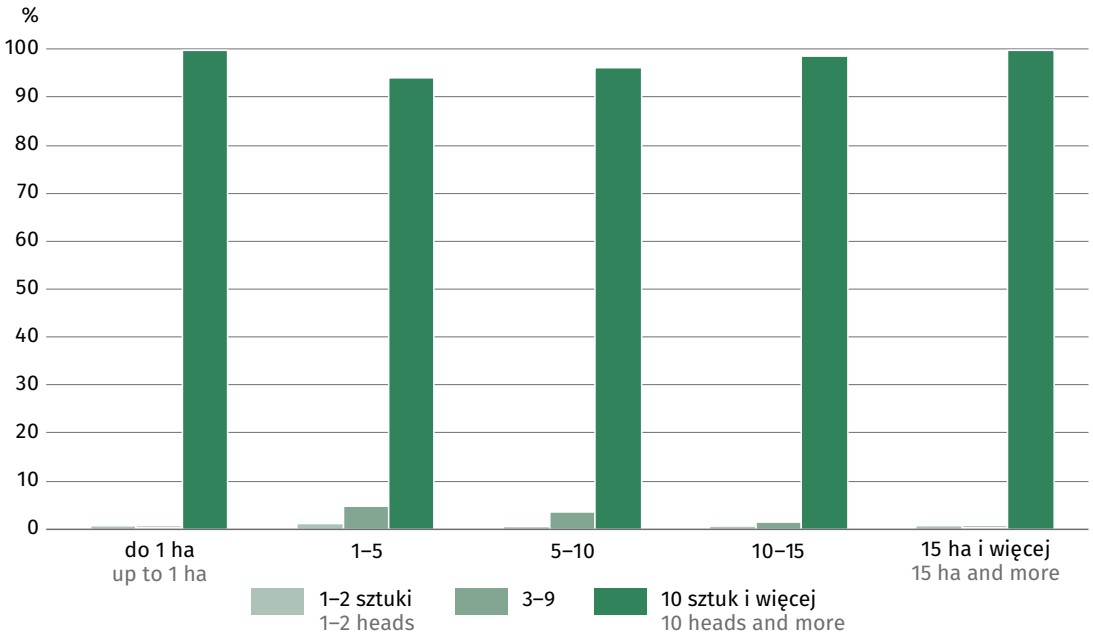

Odsetek pogłowia świń w grupie gospodarstw utrzymujących 200 i więcej szt., w poszczególnych grupach obszarowych UR kształtował się następująco: 89,3% w gospodarstwach do 1 ha włącznie UR, 72,0% w gospodarstwach o wielkości 1–2 ha UR, w kolejnych grupach obszarowych 2–20 ha UR wystąpił spadek odsetka świń poniżej 70%. Odsetek pogłowia świń ponownie przekroczył 70% w gospodarstwach o wielkości 20–30 ha UR, i stopniowo zwiększał się osiągając 99,4% w gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych.

Mapa 6. Obsada świń na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę świń w 2020 r.

Map 6. Number of pigs per 1 agricultural holding breeding/rearing pigs in 2020

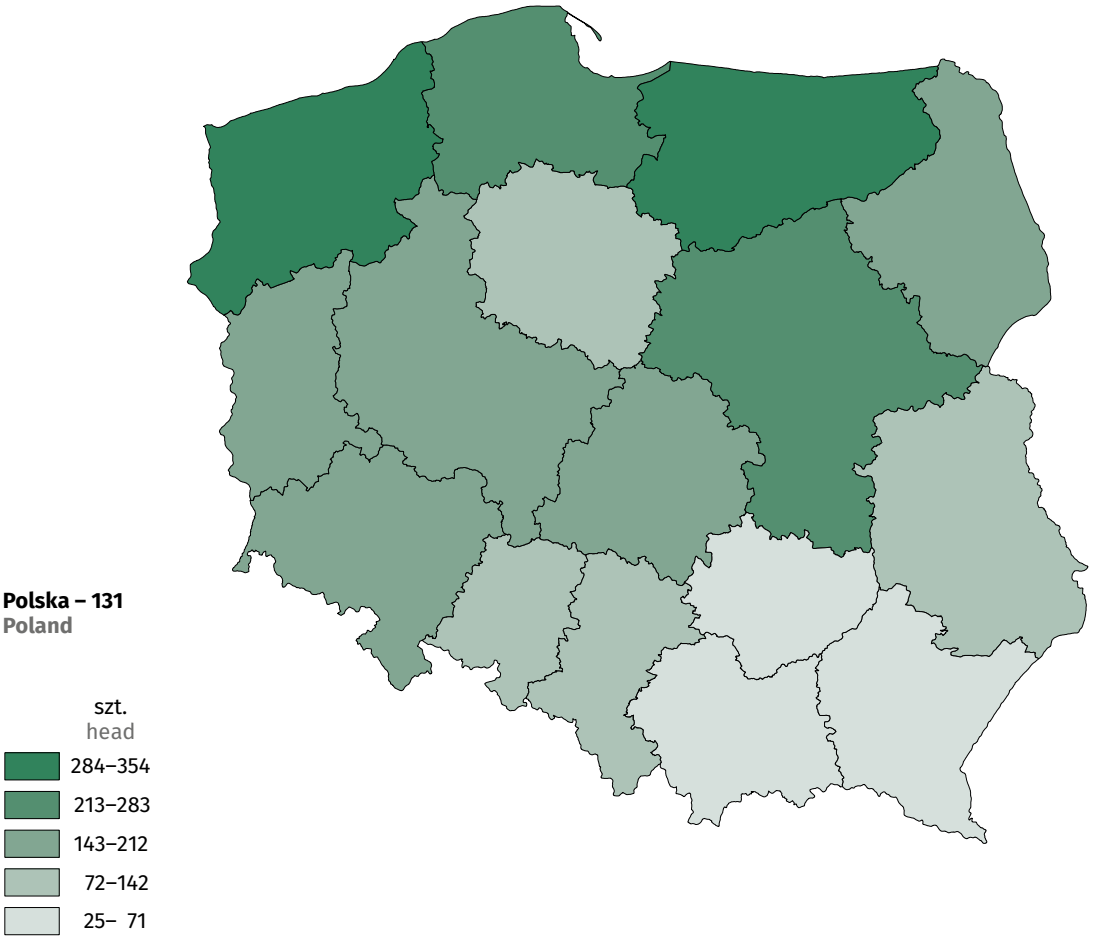

W gospodarstwach rolnych utrzymujących świnie obsada świń na 100 ha użytków rolnych wynosiła 702 szt. (w 2010 r. – 320 szt.). Na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów i hodowlę świń przypadało 131 szt. tego gatunku (w 2010 r. – 39 szt.).

Chowem **loch** zajmowało się 65,0 tys. gospodarstw rolnych (w 2010 r. – 250,1 tys.), tj. 76,4% gospodarstw utrzymujących świnie (w 2010 r. – 64,4%).

Przeciętnie w kraju, wśród gospodarstw utrzymujących lochy:

- 41,6% posiadało 1–2 szt.,
- 40,0% posiadało 3–9 szt.,
- 15,3% posiadało 10–49 szt.,
- 3,0% posiadało 50 i więcej sztuk.

Największy odsetek gospodarstw rolnych utrzymujących lochy (28,6%) znajdował się w grupie obszarowej 5–10 ha użytków rolnych. W gospodarstwach tych utrzymywano 8,8% krajowego pogłowia loch.

Wykres 26. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia loch według skali chowu loch w 2020 r.

Chart 26. Structure of the number of agricultural holdings and the sow stock by the sow breeding scale in 2020

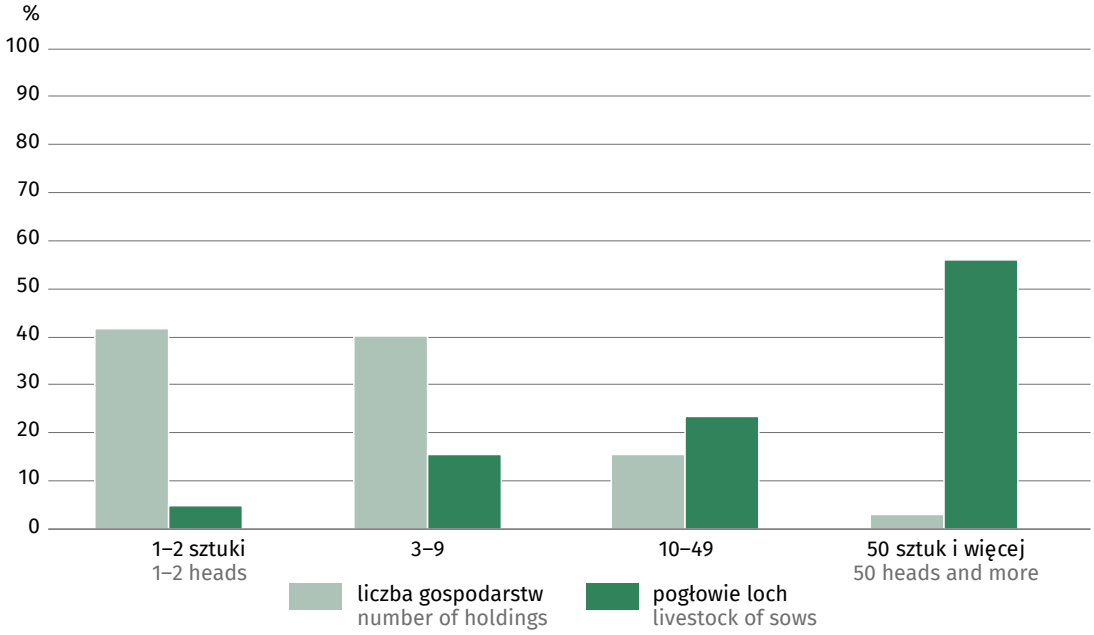

Wyniki spisu wykazały, że 4,9% krajowego pogłowia loch znajdowało się w gospodarstwach rolnych posiadających 1–2 lochy, 15,6% pozostawało w posiadaniu gospodarstw z 3–9 lochami, 23,5% – w gospodarstwach posiadających 10–49 loch, a 56,0% – w gospodarstwach utrzymujących 50 i więcej loch.

W grupie o najmniejszej skali chowu, tj. posiadającej 1–2 lochy na chów, odsetek pogłowia w poszczególnych grupach obszarowych UR wynosił: 1,2% w gospodarstwach o powierzchni do 1 ha UR włącznie, 19,0% w gospodarstwach o powierzchni 1–2 ha UR, 27,5% pogłowia w gospodarstwach o wielkości 2–3 ha UR, 23,2% w gospodarstwach o wielkości 3–5 ha UR, po czym stopniowo zmniejszał się do wielkości 0,03% w grupie obszarowej 100 ha i więcej użytków rolnych.

Odesetek pogłowia loch w grupie gospodarstw rolnych o największej skali chowu, tj. utrzymujących 50 i więcej sztuk i w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie wynosił 86,8%, w grupie obszarowej 1–2 ha UR – 26,4%, w grupie obszarowej 2–3 ha UR – 23,2%. W gospodarstwach o powierzchni 3–5 ha UR – 37,7%, Najniższy odsetek loch był w grupie 5–10 ha UR i wynosił 11,4%. W kolejnych grupach obszarowych wystąpił stopniowy wzrost odsetka pogłowia loch w tej skali chowu do 97,9% w gospodarstwach rolnych o powierzchni użytków rolnych 100 ha i więcej.

W gospodarstwach rolnych utrzymujących lochy, ich obsada na 100 ha UR wynosiła 68 szt. (w 2010 r. – 39 szt.). Na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów i hodowlę świń przypadało 10 loch (w 2010 r. – 4 lochy), a na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące maciory przypadało ich 13 szt. (w 2010 r. – 6 szt.).

Wykres 27. Struktura gospodarstw rolnych według skali chowu loch i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 27. Structure of agricultural holdings by the sow breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

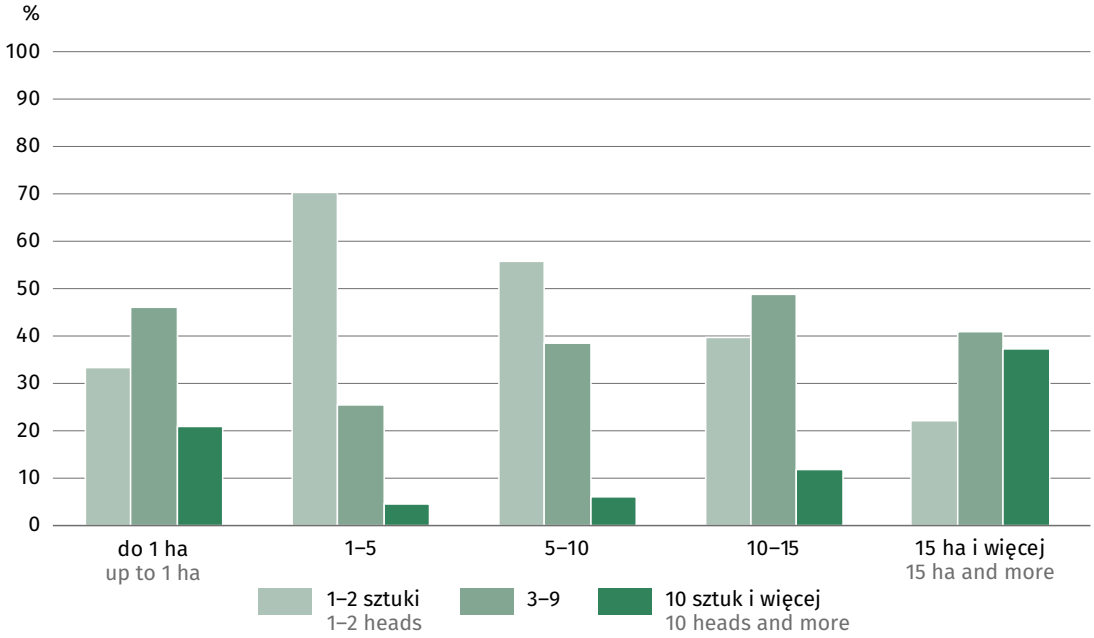

Wykres 28. Struktura pogłowia loch według skali chowu loch i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 28. Structure of the sow stock by the sow breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

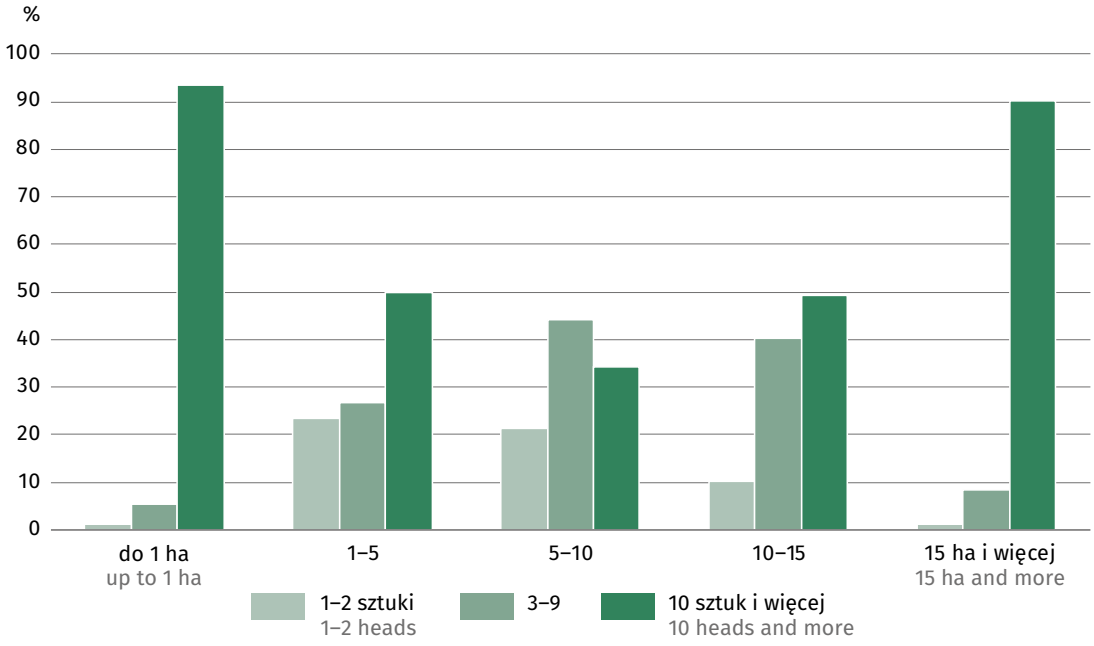

3. Owce
3. Sheep

W 2020 r. chów i hodowlę owiec prowadziło 9,7 tys. gospodarstw rolnych (w 2010 r. – 11,2 tys. gospodarstw). W ogólnej liczbie gospodarstw utrzymujących owce, gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha UR stanowiły – 96,7% (w 2010 r. – 98,5%).

W skali kraju zaledwie 1,7% gospodarstw prowadzących produkcję zwierzęcą posiadało owce. Analiza liczby gospodarstw rolnych utrzymujących owce w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych posiadających zwierzęta, w poszczególnych grupach obszarowych UR wykazała, że ich udział był najwyższy w gospodarstwach największych o powierzchni UR 100 ha i więcej, gdzie wyniósł 4,6%, a najniższy (1,1%) w gospodarstwach o powierzchni 10–15 ha użytków rolnych.

Przeciętnie w kraju, wśród gospodarstw utrzymujących owce:

- 32,7% posiadało 1–4 szt. (w 2010 r. – 39,1%),
- 19,2% posiadało 5–9 szt. (w 2010 r. – 20,8%),
- 48,0% posiadało 10 i więcej sztuk (w 2010 r. – 40,2%).

Gospodarstwa rolne o najmniejszej skali chowu owiec (1–4 sztuk) najczęściej zajmowały powierzchnię do 10 ha UR (80,8%). Natomiast gospodarstwa o największej skali chowu owiec (50 i więcej sztuk) stanowiły 13,5% gospodarstw utrzymujących owce i prawie 70,7% gospodarstw w tej grupie posiadało 10 ha i więcej użytków rolnych.

Wykres 29. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia owiec według skali chowu owiec w 2020 r.
Chart 29. Structure of the number of agricultural holdings and the sheep stock by the sheep breeding scale in 2020

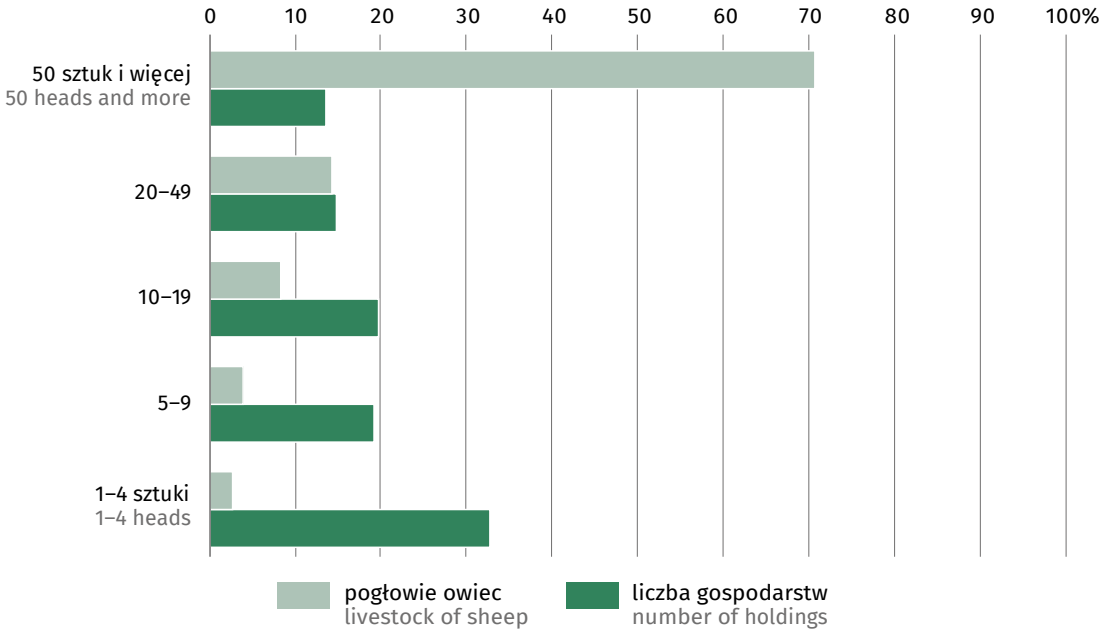

Wyniki spisu wykazały, że 2,8% (w 2010 r. 4,2%) krajowego pogłowia owiec znajdowało się w gospodarstwach rolnych posiadających tylko 1–4 szt., 26,6% pozostawało w posiadaniu gospodarstw rolnych z 5–49 owcami, 70,6% – w gospodarstwach posiadających 50 i więcej owiec.

Odsetek pogłowia owiec utrzymywanego w gospodarstwach rolnych o najmniejszej skali chowu, tj. posiadających tylko 1–4 szt. owiec, wyraźnie zmniejszał się wraz ze wzrostem powierzchni UR gospodarstw – z 11,3% w gospodarstwach o powierzchni UR 1–2 ha do 0,1% w gospodarstwach największych, tj. o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych. W gospodarstwach rolnych o największej skali chowu owiec, tj. utrzymujących 50 i więcej sztuk, odsetek pogłowia owiec sukcesywnie zwiększał się wraz ze wzrostem areału UR – z 29,6% w gospodarstwach najmniejszych obszarowo (do 1 ha UR włącznie) do 95,3% w gospodarstwach największych, o powierzchni UR 100 ha i więcej.

W gospodarstwach rolnych utrzymujących owce, ich obsada na 100 ha UR wynosiła 159 szt. (w 2010 r. – 130 szt.). Na 1 gospodarstwo prowadzące chów i hodowlę owiec przypadało ich blisko 31 szt. (w 2010 r. – 23 szt.).

4. Drób kurzy
4. Chickens

W 2020 r. 61,9% gospodarstw rolnych prowadzących produkcję zwierzęcą posiadało **drób kurzy**. Wśród 360,5 tys. gospodarstw utrzymujących drób kurzy, największy udział miały gospodarstwa posiadające do 15 ha UR (87,1%), a najmniejszy gospodarstwa największe o powierzchni 100 ha i więcej UR (0,3% gospodarstw).

Pogłowie drobiu kurzego wzrosło w stosunku do 2010 r. o 27,8% i wynosiło 196 mln sztuk. W gospodarstwach o powierzchni do 15 ha UR znajdowało się 61,3% pogłowia, zaś w największych gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej UR tylko 14,0%. W porównaniu do 2010 r. wzrósł udział pogłowia drobiu kurzego utrzymywanego w gospodarstwach o skali chowu 10 000 sztuk i więcej (o 9,2%, tj. do 93,2%).

Chowem i hodowlą **niosek kurzych** (utrzymywanych w celu pozyskania jaj konsumpcyjnych i wylęgowych) zajmowało się 354 tys. gospodarstw (w 2010 r. – 580,7 tys.), tj. 60,8% ogółu gospodarstw rolnych utrzymujących zwierzęta.

Podobnie jak w przypadku drobiu kurzego ogółem, najwyższy odsetek gospodarstw rolnych utrzymujących nioski kurze odnotowano w grupach obszarowych UR do 15 ha (87,2%), a najniższy w grupie 100 ha i więcej UR – 0,2% w ogólnej liczbie gospodarstw posiadających nioski.

W ogólnej liczbie gospodarstw rolnych utrzymujących nioski kurze, podmioty o powierzchni powyżej 1 ha UR stanowiły 98,4% (w 2010 r. – 91,0%).

Przeciętnie w kraju, wśród gospodarstw rolnych utrzymujących kury nioski:

- 99,6% posiadało 1–499 szt. (w 2010 r. – 99,8%),
- 0,1% posiadało 500–4 999 szt. (w 2010 r. – 0,1%),
- 0,1% posiadało 5 000–9 999 szt. (w 2010 r. – 0,0%),
- 0,2% posiadało 10 000 i więcej sztuk (w 2010 r. – 0,1%).

Wśród gospodarstw utrzymujących nioski kurze, niezależnie od areału użytków rolnych w tych gospodarstwach, zdecydowanie największy odsetek stanowiły gospodarstwa z najmniejszą skalą chowu, tj. 1–499 kur niosek.

Wykres 30. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia kur niosek według skali chowu niosek w 2020 r.

Chart 30. Structure of the number of agricultural holdings and the laying hen stock by the laying hen breeding scale in 2020

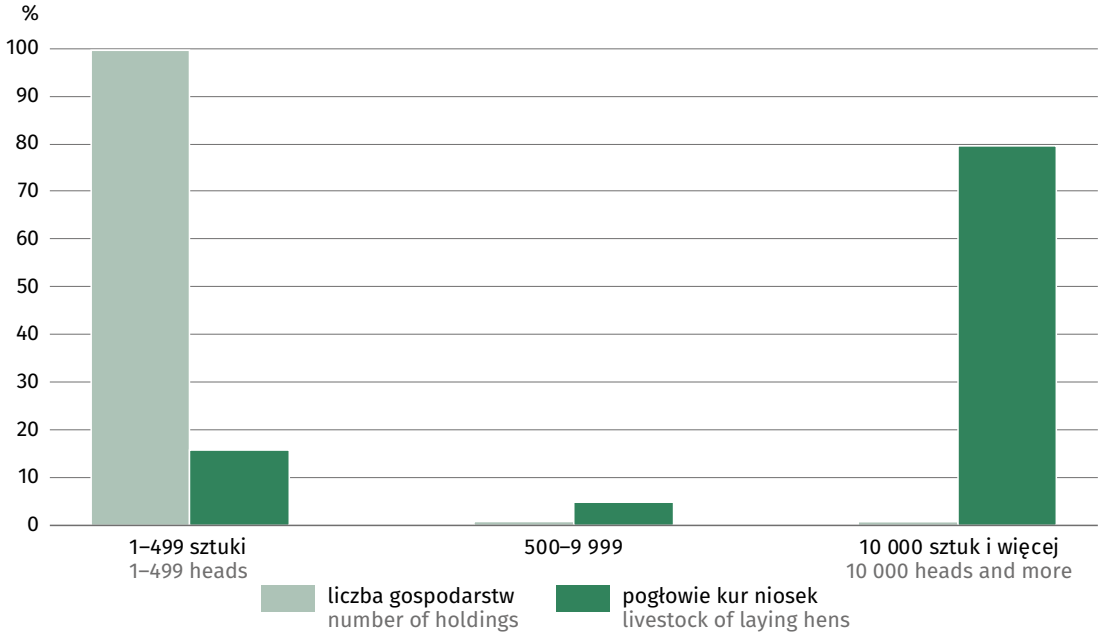

W 2020 r. 60,8% (w 2010 r. – 77,5%) krajowego stanu niosek kurzych znajdowało się w gospodarstwach o areale użytków rolnych powyżej 1 ha.

Z ogólnego pogłowia kur niosek – 15,8% (23,9% w 2010 r.) znajdowało się w gospodarstwach posiadających tylko 1–499 niosek, 1,7% (w 2010 r. – 2,6%) pozostawało w gospodarstwach o skali chowu 500–4 999 sztuk, 3,0% (w 2010 r. – 3,6%) utrzymywały gospodarstwa o skali chowu 5 000–9 999 niosek kurzych, a 79,5% (w 2010 r. – 69,9%) w gospodarstwach utrzymujących 10 000 sztuk i więcej niosek kurzych.

W gospodarstwach rolnych o najmniejszej skali chowu kur niosek, tj. posiadających tylko 1–499 sztuk, największy udział pogłowia niosek (51,9%) wystąpił w gospodarstwach o powierzchni UR 3–5 ha, a najmniejszy (0,4%) w gospodarstwach rolnych o areale UR 100 ha i więcej.

Gospodarstwa rolne o skali chowu niosek kurzych 10 000 i więcej sztuk, niezależnie od posiadanej powierzchni użytków rolnych, utrzymywały największy odsetek pogłowia kur niosek. W gospodarstwach rolnych o powierzchni 15 ha i więcej UR odsetek ten kształtował się na poziomie 87,7%, a w gospodarstwach rolnych o najmniejszym areale (do 1 ha UR włącznie) wynosił 95,9%.

Przeciętnie w kraju, na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów i hodowlę niosek kurzych przypadało ich 156 sztuk (w 2010 r. – 88 sztuk).

Mapa 7. Obsada drobiu kurzego na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę drobiu kurzego oraz obsada kur niosek na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę kur niosek w 2020 r.

Map 7. Number of chickens per 1 agricultural holding breeding/rearing chickens and the number of laying hen per 1 agricultural holding breeding/rearing laying hens in 2020

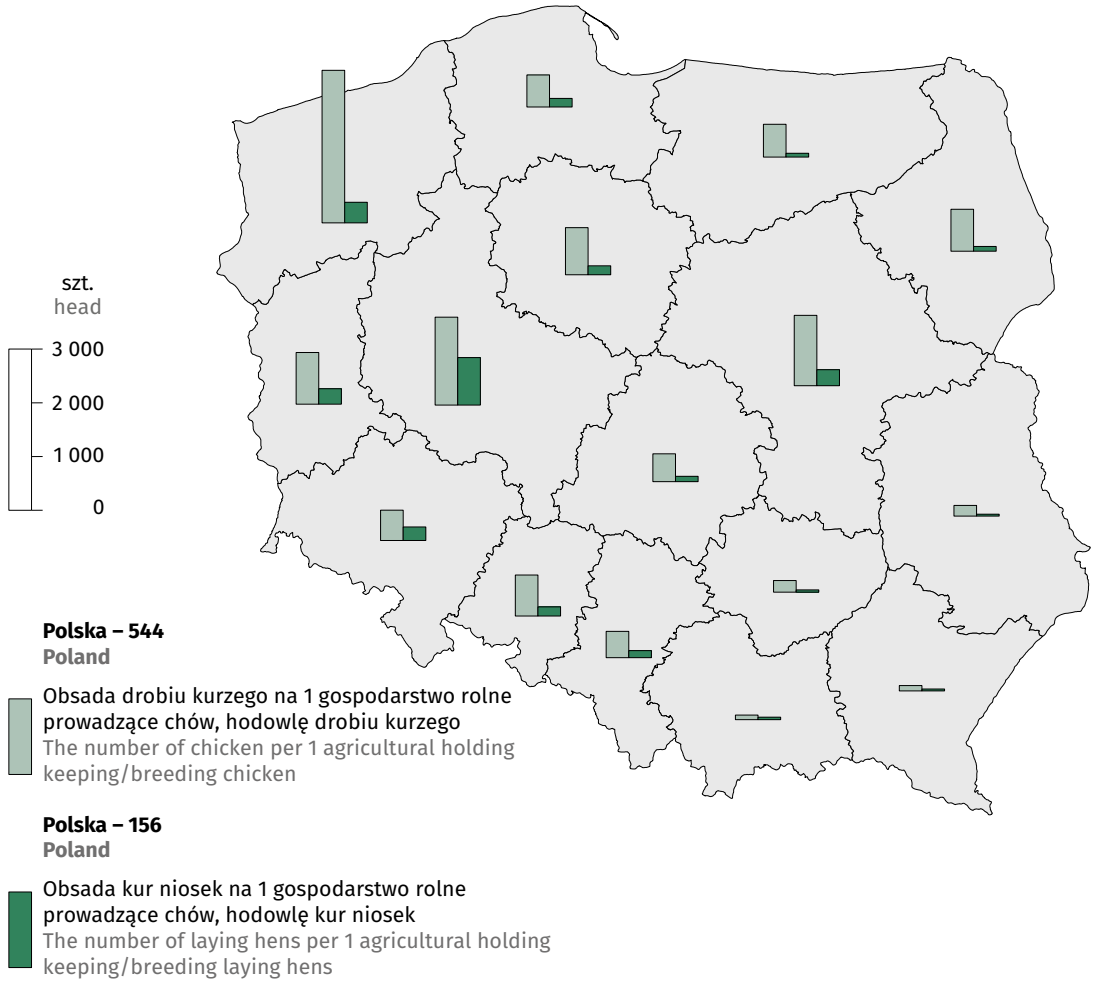

W 2020 r. chowem **brojlerów kurzych** zajmowało się 71,8 tys. gospodarstw rolnych (w 2010 r. – 86,1 tys.), tj. 12,3% ogółu gospodarstw rolnych posiadających zwierzęta gospodarskie.

W ogólnej liczbie gospodarstw utrzymujących brojlery kurze, gospodarstwa rolne o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych stanowiły 97,7% (w 2010 r. – 98,6%).

Przeciętnie w kraju, wśród gospodarstw rolnych utrzymujących brojlery:

- 95,9% posiadało 1–499 szt. (w 2010 r. – 97,2%),
- 0,2% posiadało 500–4 999 szt. (w 2010 r. – 0,2%),
- 0,2% posiadało 5 000–9 999 szt. (w 2010 r. – 0,2%),
- 3,7% posiadało 10 000 i więcej sztuk (w 2010 r. – 2,4%).

Wśród gospodarstw rolnych utrzymujących brojlery kurze, niezależnie od areału użytków rolnych w tych gospodarstwach, zdecydowanie największy odsetek stanowiły gospodarstwa z najmniejszą skalą chowu, tj. posiadające na stanie tylko 1–499 brojlerów kurzych.

W 2020 r. 25,2% (w 2010 r. – 22,8%) krajowego stanu brojlerów kurzych znajdowało się w gospodarstwach do 1 ha UR włącznie, a 74,8% (w 2010 r. – 77,2%) w gospodarstwach o areale użytków rolnych powyżej 1 ha.

Z ogólnego pogłowia brojlerów kurzych – 0,7% (w 2010 r. – 2,1%) znajdowało się w gospodarstwach rolnych posiadających tylko 1–499 brojlerów, 0,3% (0,4% w 2010 r.) pozostawało w gospodarstwach o skali chowu 500–4 999 sztuk, 0,6% (w 2010 r. – 1,7%) utrzymywały gospodarstwa rolne o skali chowu 5 000–9 999 brojlerów, a 98,4% (w 2010 r. – 95,8%) w gospodarstwach rolnych utrzymujących 10 000 sztuk i więcej brojlerów kurzych, w grupie tej przeciętne pogłowie wynosiło 52,6 tys. sztuk.

W gospodarstwach rolnych o najmniejszej skali chowu brojlerów kurzych, tj. posiadających tylko 1–499 sztuk, największy odsetek pogłowia brojlerów kurzych (22,5%) znajdował się w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych 5–10 ha, a najmniejszy (0,4%) w gospodarstwach o areale użytków rolnych 100 ha i więcej.

Wykres 31. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia brojlerów kurzych według skali chowu brojlerów w 2020 r.

Chart 31. Structure of the number of agricultural holdings and the broiler stock by the broiler breeding scale in 2020

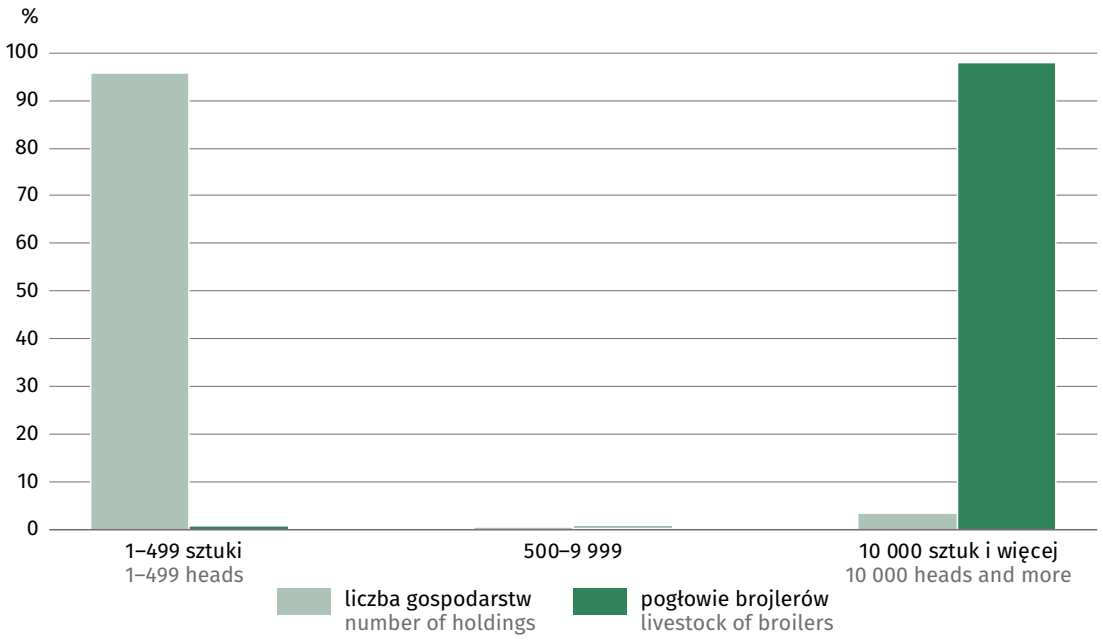

Gospodarstwa rolne o skali chowu brojlerów kurzych 10 000 i więcej sztuk, niezależnie od posiadanej powierzchni użytków rolnych, utrzymywały największy odsetek pogłowia brojlerów. W tej grupie gospodarstw, w gospodarstwach rolnych o powierzchni użytków rolnych 15 ha i więcej, odsetek pogłowia kształtował się na poziomie 99,2%, oraz tyle samo wynosił w gospodarstwach rolnych o najmniejszym areale użytków rolnych (do 1 ha UR włącznie).

Przeciętnie w kraju, na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów brojlerów kurzych przypadało ich 1 958 sztuk (w 2010 r. – 1 124 sztuki).

Rozdział V
Chapter V

Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze
Tractors, machines and agricultural equipment

W 2020 r. w **ciągniki** wyposażonych było 881,2 tys. gospodarstw rolnych (ok. 67% wobec ok. 64% w 2010 r.). W gospodarstwach tych znajdowało się 1 447,7 tys. ciągników, w tym w gospodarstwach indywidualnych – 1 429,8 tys. szt., tj. blisko 99% ogólnej liczby ciągników.

W porównaniu do wyników PSR 2010, w 2020 r. odnotowano wzrost liczby ciągników o największej mocy, tj. 100 kW i więcej – o ok. 167%, o mocy 60–100 kW – ok. 73% oraz 40–60 kW – ok. 40%, przy jednoczesnym spadku liczby ciągników o mocy do 15 kW (o 6,6%), 15–25 kW (o 23,3%) i 25–40 kW (o 28,6%).

Wykres 32. Struktura liczby ciągników według mocy silnika w latach 2010 i 2020
Chart 32. Structure of the number of tractors by engine power in 2010 and 2020

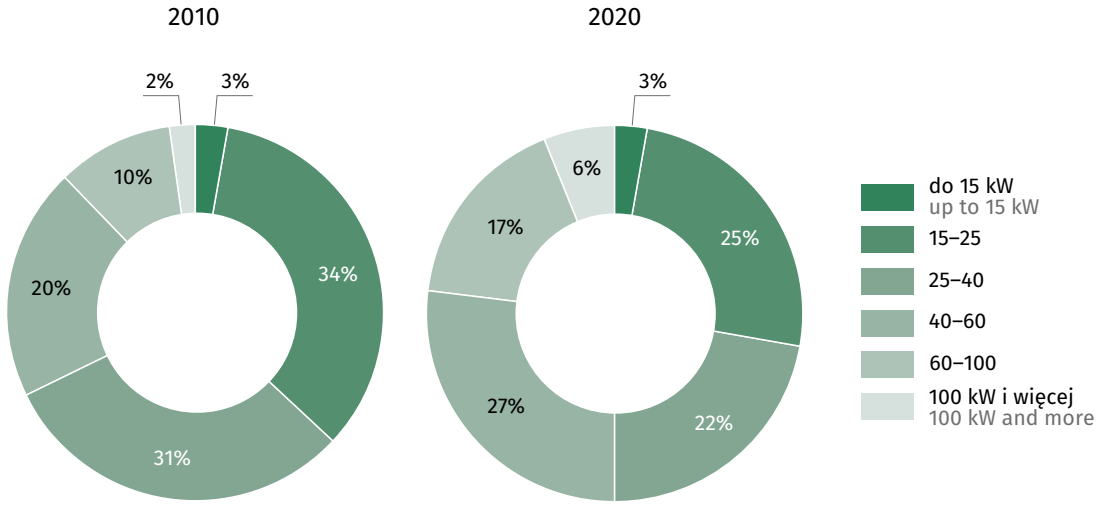

W **strukturze ciągników** według mocy silnika dominowały ciągniki o mocy: 40–60 kW – ok. 27%, 15–25 kW – ok. 25% i 25–40 kW – 22,0%. Razem stanowiły one w ogólnej liczbie ciągników 74,7% (85,0% – w 2010 r.). W tej grupie ciągników, w porównaniu do 2010 r., wystąpił ok. 7% wzrost udziału ciągników o mocy 40–60 kW i jednocześnie spadek udziału ciągników o niższej mocy: 15–25 kW i 25–40 kW (po ok. 9%). Udział ciągników o dużej mocy, tj. 60 kW i więcej zwiększył się i wynosił 22,8% wobec 12,2% w 2010 r. Wzrost wyposażenia gospodarstw w ciągniki rolnicze o dużej mocy (w szczególności o mocy 60 kW i więcej) wiąże się z postępującą modernizacją i intensyfikacją produkcji rolniczej.

Zróżnicowanie w gospodarstwach rolnych liczby posiadanych ciągników, jak również ich mocy, zależy przede wszystkim od powierzchni użytkowanych gruntów oraz związanej z tym specjalizacji i racjonalizacji produkcji. Rozpatrując efektywność wykorzystania ciągników pod względem ich parametrów technicznych, udział ciągników o mocy 100 kW i więcej w ogólnej liczbie ciągników był niewielki (6,1%) i wzrastał proporcjonalnie do wzrostu powierzchni użytkowanych gruntów

od 0,7% w grupie gospodarstw o powierzchni 1–2 ha UR do 45,1% w gospodarstwach użytkujących 100 ha i więcej użytków rolnych. Natomiast w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie kształtował się na poziomie 2,3%.

Ciągniki do 15 kW najczęściej występowały w gospodarstwach najmniejszych. Najwyższy ich udział (9,4%) odnotowano w gospodarstwach o powierzchni 1–2 ha użytków rolnych. W tej grupie największy odsetek wystąpił również dla ciągników o mocy 15–25 kW – 46,8%. Natomiast ciągniki o mocy 25–40 kW, 40–60 kW i 60–100 kW najliczniej wystąpiły w grupach gospodarstw rolnych o powierzchni UR odpowiednio: 5–10 ha, 10–15 ha i 50–100 ha. Ich udział w liczbie ciągników w ww. grupach obszarowych gospodarstw wynosił odpowiednio: 26,6%, 33,0% i 34,4%.

Tablica 4. Ciągniki według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.
Table 4. Tractors by area groups of agricultural land in 2020

Grupy obszarowe użytków rolnych w ha Area groups of agricultural land in ha	Gospodarstwa z ciągnikami Agricultural holdings with tractors		Liczba ciągników Number of tractors	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	2010=100	w sztukach in units	2010=100
Ogółem **Total**	**881 195**	**90,8**	**1 447 688**	**102,1**
w tym: of which:				
1– 5	330 742	92,8	372 211	95,1
5– 10	233 158	82,0	332 586	93,5
10– 15	116 539	83,5	216 507	98,8
15– 20	59 331	87,1	131 223	101,2
20– 50	97 462	105,3	260 831	116,9
50–100	23 709	151,3	73 398	155,4
100 i więcej 100 and more	12 289	138,2	51 294	111,4

W porównaniu do 2010 r., w 2020 r. odnotowano spadek liczby ciągników w gospodarstwach o powierzchni 1–15 ha UR (o ok. 4%) i jednocześnie wzrost liczby ciągników w gospodarstwach o powierzchni 15 ha i więcej UR o blisko 16%.

Średnio w kraju, na **1 gospodarstwo wyposażone w ciągniki** przypadało 1,6 szt. ciągnika. Wskaźnik ten wzrastał systematycznie od 1,1 szt. w grupach gospodarstw o powierzchni poniżej 5 ha UR do 4,2 szt. w grupie gospodarstw o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych.

Przeobrażenia zachodzące w strukturze gospodarstw rolnych, jak również zmiany w zakresie specjalizacji produkcji znajdują odzwierciedlenie w przemianach dążących do racjonalizacji i optymalizacji w wyposażeniu gospodarstw rolnych m.in. w ciągniki rolnicze. Około 60% użytkowników gospodarstw rolnych wyposażonych w ciągniki posiadało 1 środek transportowy tego typu (w 2010 r. ok 69%). Dwa ciągniki spisano w ok. 24% gospodarstw rolnych (w 2010 r. ok. 22%), trzy – w ponad 10% (w 2010 r. ok. 6%), cztery – w 3,6 % (w 2010 r. ok 2%). Pięć ciągników na wyposażeniu odnotowano najliczniej w gospodarstwach o powierzchni 30–50 ha UR, których udział w ogólnej liczbie gospodarstw wyposażonych w ciągniki wynosił ok. 0,3% (w 2010 r. ok. 0,4%). Ponad 6 ciągników odnotowano głównie w większych gospodarstwach o powierzchni 50 ha

i więcej UR, gdzie ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych z ciągnikami wyniósł ok. 0,4% (w 2010 r. ok 0,5%).

Wykres 33. Ciągniki według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2010 i 2020

Chart 33. Tractors by area groups of agricultural land in 2010 and 2020

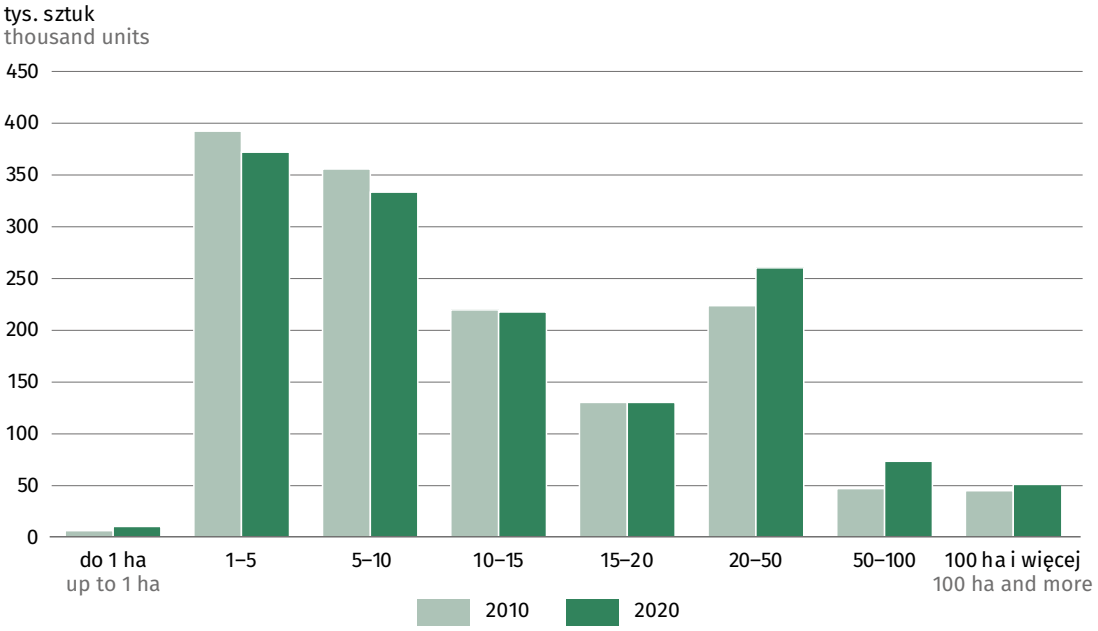

Wykres 34. Ciągniki i gospodarstwa wyposażone w ciągniki według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 34. Tractors and agricultural holdings with tractors by area groups of agricultural land in 2020

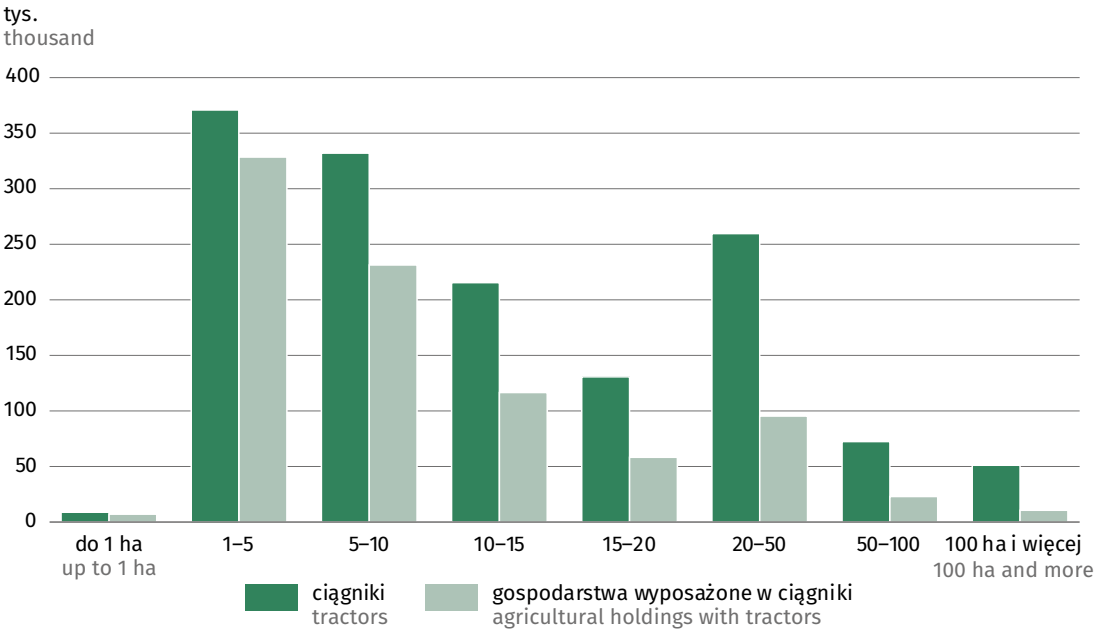

W 2020 r. udział gospodarstw z ciągnikami w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych wyniósł ok. 67% i wzrósł o ok. 2,6 p.proc. w porównaniu do 2010 roku. Odsetek tych gospodarstw zwiększał się wraz ze wzrostem powierzchni użytkowanych gruntów. W grupie gospodarstw do 1 ha UR włącznie wynosił 31,5%, podczas gdy w gospodarstwach powyżej 1 ha UR stanowił blisko 68%. W grupie gospodarstw o powierzchni 1–5 ha UR tylko połowa gospodarstw rolnych wyposażona była w ciągniki, ale już w grupie obszarowej 5–10 ha UR było to ok. 81% gospodarstw rolnych. W gospodarstwach o powierzchni 10 ha i więcej UR ok. 90% gospodarstw rolnych zadeklarowało posiadanie ciągników.

W ogólnej liczbie gospodarstw z ciągnikami, najwięcej gospodarstw wyposażonych było w ciągniki o mocy: 15–25 kW, 25–40 kW i 40–60 kW. Gospodarstwa rolne, w których spisano środki transportowe ww. mocy, stanowiły odpowiednio ok. 40%, ok. 33% i ok. 38%. Najmniej odnotowano gospodarstw rolnych z ciągnikami zarówno o najniższej (do 15 kW), jak i o najwyższej mocy (100 kW i więcej). Ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw wyposażonych w ciągniki wynosił odpowiednio ok. 4% i ok. 7%. Odsetek gospodarstw rolnych z ciągnikami o mocy 60–100 kW kształtował się na poziomie ok. 22%.

Mapa 8. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik w 2020 r.

Map 8. Area of agricultural land per 1 tractor in 2020

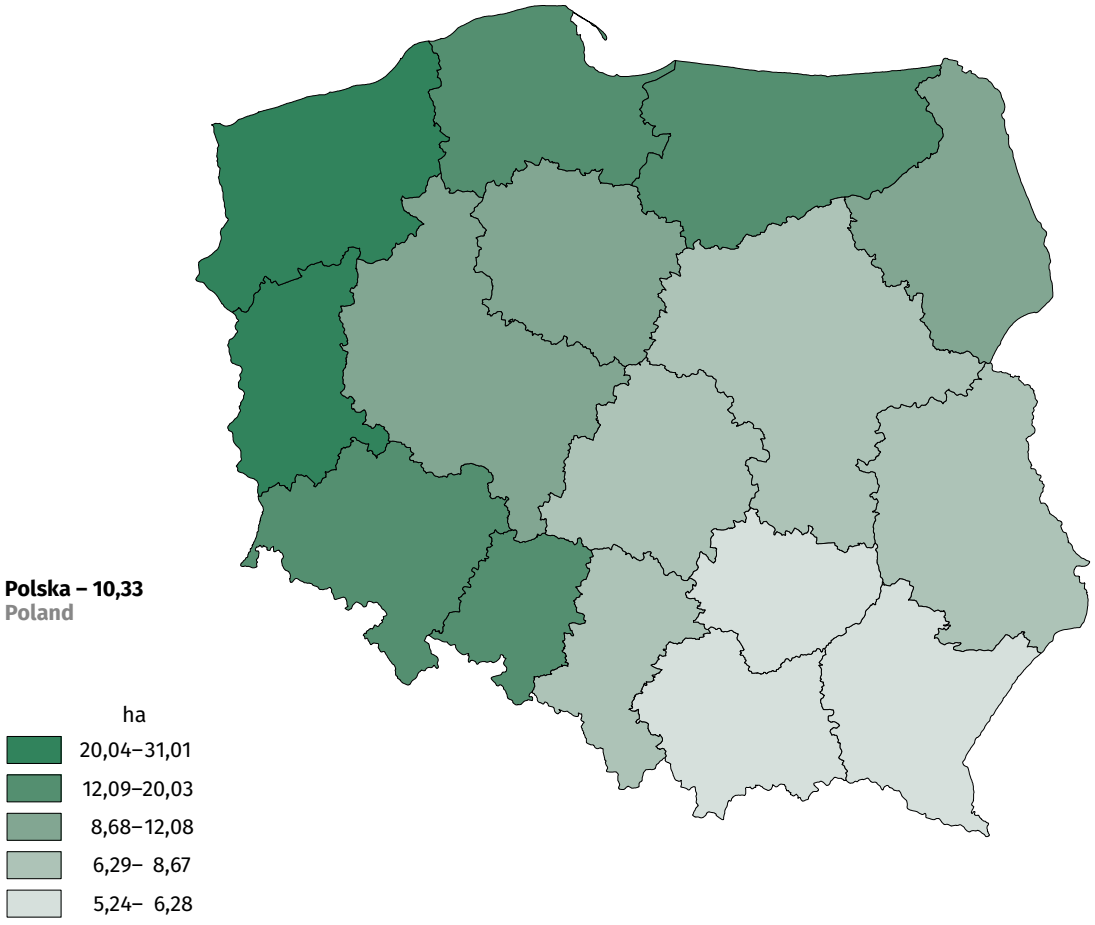

Średnia powierzchnia przypadająca na 1 ciągnik zmniejszyła się nieznacznie w stosunku do wyników poprzedniego spisu i wyniosła 10,3 ha użytków rolnych wobec 10,5 ha UR w 2010 roku. Zauważalnym trendem jest wzrost wartości wskaźnika wraz ze wzrostem powierzchni UR od 3,9 ha dla gospodarstw z grupy 1–2 ha UR do 67,4 ha dla gospodarstw największych, liczących 100 ha i więcej użytków rolnych.

Wyniki PSR 2020 wskazują na duże zróżnicowanie wyposażenia gospodarstw rolnych w ciągniki rolnicze w ujęciu terytorialnym. Podobnie jak w 2010 r., najwięcej ciągników – ponad 150 tys. szt. spisano w województwach: mazowieckim (230,5 tys. szt.), lubelskim (174,0 tys. szt.) i wielkopolskim (154,8 tys. szt.). Wzrost liczby ciągników w tych województwach wynosił odpowiednio: 9,3%, 4,3% i 2,1%. Wymienione województwa pod względem liczby gospodarstw rolnych zajmowały stosownie 1., 2. i 5. miejsce w kraju.

Udział gospodarstw rolnych z ciągnikami w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych w województwie kształtował się od ok. 55% do ok. 73% i najwyższy był w województwach: kujawsko-pomorskim, lubelskim, łódzkim, podlaskim i świętokrzyskim. Natomiast najniższy udział wystąpił w województwach: lubuskim oraz zachodniopomorskim, śląskim i dolnośląskim.

W stosunku do wyników PSR 2010, w 2020 r. przy utrzymującej się od lat przewadze zbóż w strukturze powierzchni zasiewów i jednoczesnym wzroście powierzchni uprawy rzepaku, liczba kombajnów do zbioru tych ziemiopłodów zwiększyła się o 10,2%. W 2020 r. w ok. 162,2 tys. gospodarstwach znajdowało się ok. 167,1 tys. kombajnów do zbioru ziarna. Gospodarstwa rolne wyposażone w **kombajny zbożowe** stanowiły ok. 12,3% ogólnej liczby gospodarstw. W tego typu maszyny do zbioru najlepiej wyposażone były gospodarstwa o powierzchni 30 ha i więcej UR, których udział w ogólnej liczbie gospodarstw zaliczonych do tej grupy wynosił ok. 54%. Średnio w kraju na 100 gospodarstw rolnych przypadało ok. 13 kombajnów, przy czym najlepiej wyposażone w kombajny były gospodarstwa wielkoobszarowe (100 ha i więcej UR). Przeciętnie w 100 takich gospodarstwach znajdowały się 72 kombajny. W 2020 r. przeciętnie na 100 ha powierzchni zasiewów zbóż i rzepaku przypadały 2 maszyny tego typu.

Przy wzroście powierzchni buraków cukrowych i utrzymującej się tendencji spadkowej w powierzchni ziemniaków, odnotowano zmniejszenie liczby kombajnów do zbioru tych ziemiopłodów, w porównaniu z 2010 r. odpowiednio: o ok. 62% i o ok. 25%. W 2020 r. **kombajny ziemniaczane** w liczbie 59,7 tys. szt. odnotowano w 58,2 tys. gospodarstw rolnych, tj. w 4,4% ogólnej liczby gospodarstw. Najwięcej gospodarstw z kombajnami tego rodzaju było w grupach gospodarstw o powierzchni 5–10 ha UR i 10–15 ha (odpowiednio ok. 24% i ok. 21%) użytków rolnych. W gospodarstwach tych znajdowało się łącznie ok. 44% kombajnów, przy czym udział powierzchni ziemniaków w ogólnej powierzchni ich uprawy wynosił w powyższych gospodarstwach odpowiednio 15,1% i 11,0%. W 2020 r. przeciętnie na 100 gospodarstw przypadało prawie 5 kombajnów, przy czym najwięcej – 14 szt. – w grupie gospodarstw o powierzchni 30–50 ha użytków rolnych. Średnio na 100 ha uprawy ziemniaków przypadało 26 kombajnów wobec 21 szt. w 2010 r. **Kombajny buraczane** w liczbie 10,5 tys. szt. odnotowano w 2020 r. w 10,2 tys. gospodarstw rolnych. Najwięcej gospodarstw z kombajnami buraczanymi spisano w grupach gospodarstw o powierzchni 10–15 ha UR i 20–30 ha (po ok. 20%) użytków rolnych. W gospodarstwach tych znajdowało się łącznie ok. 40% kombajnów, przy czym udział powierzchni buraków cukrowych w ogólnej powierzchni ich uprawy wynosił w powyższych gospodarstwach odpowiednio 4,6% i 9,7%. W 2020 r. średnio na 100 ha uprawy buraków cukrowych przypadały 4 kombajny wobec 13 szt. w 2010 r.

Według danych PSR 2020, 19,2% użytkowników gospodarstw (252,6 tys.) wykorzystywało 253,7 tys. **kopaczek** do zbioru ziemniaków i innych roślin korzeniowych. Najwięcej kopaczek wykazano w gospodarstwach rolnych o powierzchni 5–10 ha UR – ok. 29% tych maszyn. Przeciętnie na 100 gospodarstw przypadało 19 kopaczek (w 2010 r. – 24 szt.), przy czym najwięcej – 29 szt. – w grupie gospodarstw o powierzchni 10–15 ha użytków rolnych.

Znaczące zmiany odnotowano w liczbie gospodarstw wyposażonych w **silosokombajny**, jak również w liczbie maszyn tego typu, których liczebność zmniejszyła się w porównaniu z 2010 r. o ok. 68%. Silosokombajny – w liczbie 3,7 tys. szt. znajdowały się na stanie 3,6 tys. gospodarstw rolnych. Tylko 0,3% gospodarstw rolnych wyposażonych było w tego typu sprzęt. Najwięcej gospodarstw z silosokombajnami odnotowano w grupie gospodarstw o powierzchni 30 ha i więcej UR – tj. od 1,6% w grupie 30–50 ha UR i 1,9% w grupie 50–100 ha UR do 2,6% w grupie gospodarstw największych. Zdecydowana większość tych maszyn znajdowała się w grupach gospodarstw 20–30 ha UR i 30–50 ha UR, co stanowiło razem ok. 38% ogólnej liczby silosokombajnów. W gospodarstwach tych utrzymywano ponad 35% bydła. Przeciętnie w kraju na 100 gospodarstw przypadało ok. 0,3 silosokombajnu. Wskaźnik ten osiągnął najwyższą wartość wśród gospodarstw o powierzchni 100 ha i więcej UR – 3 szt.

Opryskiwacze polowe w liczbie 462,4 tys. odnotowano w ok. 450 tys. gospodarstw (ok. 34% ogółu gospodarstw rolnych). Ogólna liczba opryskiwaczy, obejmowała nie tylko maszyny stosowane w ochronie roślin (opryskiwacze w użyciu), ale również do nawożenia, nawadniania i innych celów gospodarczych. We wszystkich grupach obszarowych od 10 ha UR i więcej, ponad 50% gospodarstw wyposażonych było w opryskiwacze polowe, przy czym najwyższy odsetek wystąpił w grupie o powierzchni 30–50 ha UR (74,2%). Ponadto nieco ponad 27% ogółu omawianych maszyn znajdowało się w gospodarstwach o powierzchni 5–10 ha użytków rolnych. W przeliczeniu na 100 gospodarstw rolnych, średnia obsada tych maszyn wyniosła 35 szt. (w 2010 r. – 33 szt.), zaś najwięcej opryskiwaczy – 84 szt. przypadało w grupie gospodarstw o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych. W ujęciu powierzchniowym wskaźnik ten wyniósł średnio 3 szt./100 ha UR, przy czym maksymalne wartości odnotowano dla grupy gospodarstw o powierzchni 3–5 ha UR, tj. 6 szt.

Tablica 5. Wyposażenie gospodarstw rolnych w wybrane maszyny w 2020 r.
Table 5. Equipment of agricultural holdings with selected machines in 2020

Wyszczególnienie Specification	Gospodarstwa posiadające maszyny Agricultural holdings with machines		Liczba maszyn Number of machines	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	2010=100	w sztukach in units	2010=100
Kombajny zbożowe Combine harvesters	162 211	110,6	167 131	110,2
Kombajny ziemniaczane Potato harvesters	58 186	74,2	59 669	75,1
Kombajny buraczane Beet harvesters	10 210	37,5	10 536	38,0
Silosokombajny Forage harvesters	3 557	32,3	3 748	31,9
Rozsiewacze nawozów i wapna Fertilizer and lime spreaders	534 566	97,5	556 152	97,5
Rozrzutniki obornika Manure spreaders	394 958	83,9	404 712	84,0
Kosiarki polowe Field mowers	481 194	98,8	507 291	100,4
Ładowacze chwytakowe Grab loaders	219 164	101,4	245 618	101,8

Tablica 5. Wyposażenie gospodarstw rolnych w wybrane maszyny w 2020 r. (dok.)
Table 5. Equipment of agricultural holdings with selected machines in 2020 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Gospodarstwa posiadające maszyny Agricultural holdings with machines		Liczba maszyn Number of machines	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	2010=100	w sztukach in units	2010=100
Sadzarki do ziemniaków Potato planters	256 414	74,5	257 934	74,5
Przyczepy zbierające Collection trailers	60 462	65,8	60 949	63,9
Prasy zbierające Collecting pressers	177 446	94,8	186 143	94,2
Polowe opryskiwacze Field sprayers	449 958	93,4	462 354	94,2
Sadownicze opryskiwacze Orchard sprayers	43 595	95,6	51 842	101,4

W 43,6 tys. gospodarstw rolnych (3,2% ogółu) odnotowano 51,8 tys. szt. **opryskiwaczy sadowniczych** (o 1,4% więcej niż w 2010 r.). W 2020 r. ok. 156 tys. gospodarstw rolnych wykazało powierzchnię sadu. Prawie ⅓ tych gospodarstw wyposażona była w specjalistyczny sprzęt do wykonywania zabiegów środkami ochrony roślin w sadach, przy czym ponad 66% tego sprzętu odnotowano w gospodarstwach o powierzchni 3–15 ha użytków rolnych. Powierzchnia sadów w tych gospodarstwach stanowiła prawie 56% powierzchni sadów w kraju.

Kosiarki polowe, rozsiewacze nawozów i wapna oraz rozrzutniki obornika, z uwagi na potrzebę przeprowadzania w procesie produkcji określonych zabiegów, znajdują się w znacznej liczbie gospodarstw rolnych (omawiane maszyny posiadało odpowiednio 36,5%, 40,6%, 30,0% ogółu gospodarstw). Gospodarstwa w grupach obszarowych 20–30 ha UR i 30–50 ha UR w ponad 77% były wyposażone w rozsiewacze nawozów i wapna oraz w ponad 60% w rozrzutniki obornika. W tych gospodarstwach spisano ok. 35% pogłowia bydła i przy tym zużyto blisko 32% obornika do użyźniania gleby. Ponadto w tych dwóch grupach gospodarstw rolnych zużyto łącznie ok. 24% nawozów wapniowych, co stawiało je, pod względem nawożenia na 1 ha UR (101,3 kg), powyżej średniej krajowej (89,6 kg). Gospodarstwa z kosiarkami polowymi najliczniej wystąpiły w grupach obszarowych: 15–20 ha UR – ok. 64% gospodarstw rolnych w danej grupie, 20–30 ha UR – ok. 65% gospodarstw w danej grupie oraz 30–50 ha UR – ok. 62%. Najwięcej rozrzutników obornika, rozsiewaczy nawozów i wapna oraz kosiarek spisano w gospodarstwach o powierzchni 5–10 ha użytków rolnych. Stanowiły one w ogólnej liczbie każdego wymienionego rodzaju maszyny średnio od ok. 26% do prawie 29%.

Na 100 gospodarstw rolnych przypadało średnio w kraju:

- 38,5 kosiarek polowych, najwięcej w grupie obszarowej 30–50 ha UR – 74,5 szt.,
- 42,2 rozsiewaczy nawozów i wapna, najwięcej w grupie obszarowej 100 ha i więcej UR – 98,4 szt.,
- 30,7 rozrzutników obornika, najwięcej w grupie obszarowej 20–30 ha UR – 66,6 sztuk.

Według wyników PSR 2020 ok. 70% użytkowników gospodarstw rolnych zadeklarowało korzystanie przy pracach rolniczych w gospodarstwie z maszyn lub urządzeń będących własnością innych gospodarstw, spółdzielni lub firm usługowych.

Rozdział VI
Chapter VI

Nawożenie
Fertilization

Wyniki PSR 2020 wykazały, że w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. 1 074,1 tys. (81,5%) użytkowników gospodarstw rolnych (w 2010 r. – 1 240,1 tys.) stosowało **nawozy mineralne, wapniowe lub naturalne**. W ogólnej liczbie gospodarstw rolnych udział gospodarstw stosujących nawozy mineralne wynosił 71,4%, a 21,3% gospodarstw rolnych stosowało nawozy wapniowe.

Nawozy azotowe, jako podstawowy czynnik plonotwórczy, stosowało 57,5% gospodarstw rolnych. Równie często, z uwagi na szersze działanie, użytkownicy wykorzystywali nawozy wieloskładnikowe, tj. w 51,9% gospodarstw rolnych. Znacznie mniej rolników wzbogacało zawartość gleby nawozami zawierającymi fosfor i potas. Nawozy fosforowe i potasowe stosowane były odpowiednio w 4,7% i 5,7% gospodarstw rolnych.

Wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych wzrastał odsetek gospodarstw rolnych stosujących:

- nawożenie mineralne – od ok. 36% w gospodarstwach o powierzchni do 1 ha UR włącznie do ponad 80% w gospodarstwach o powierzchni 10 ha i więcej UR, w tym w grupie gospodarstw o powierzchni 20–30 ha UR ponad 87%,
- nawożenie wapniowe – od 6,5% w grupie gospodarstw o powierzchni do 1 ha UR włącznie do 46,5% w gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych.

Tablica 6. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w latach 2010 i 2020
Table 6. Consumption of mineral and lime fertilizers in 2010 and 2020

Lata Years	Nawozy w przeliczeniu na czysty składnik Fertilizers in terms of pure ingredient				
	mineralne mineral				wapniowe lime
	ogółem total	azotowe nitrogenous	fosforowe phosphatic	potasowe potassic	
	W tysiącach ton In thousand tonnes				
2010	1 771,3	1 023,7	351,7	395,9	590,9
2020	**1 950,6**	**1 033,0**	**358,7**	**558,8**	**1 339,1**
	2010=100				
2020	**110,1**	**100,9**	**102**	**141,2**	**226,6**
	Na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej w kg Per 1 ha of agricultural land in good agricultural condition in kg				
2010	122,6	70,9	24,3	27,4	40,9
2020	**132,2**	**70,0**	**24,3**	**37,9**	**90,8**

Wśród gospodarstw stosujących nawozy mineralne największy odsetek gospodarstw rolnych stosujących poszczególne rodzaje nawozów wystąpił w następujących grupach obszarowych użytków rolnych:

- nawozy azotowe – ok. 80% w gospodarstwach o powierzchni 15–50 ha UR,
- nawozy fosforowe – ponad 9% w grupie gospodarstw o powierzchni 20–50 ha UR oraz w gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych,
- nawozy potasowe – blisko 24% w gospodarstwach największych o powierzchni 100 ha i więcej UR,
- nawozy wieloskładnikowe – ok. 70% w gospodarstwach o powierzchni 20–50 ha użytków rolnych.

Mapa 9. Zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik na 1ha użytków rolnych na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.

Map 9. Consumption of mineral fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in good condition in 2020

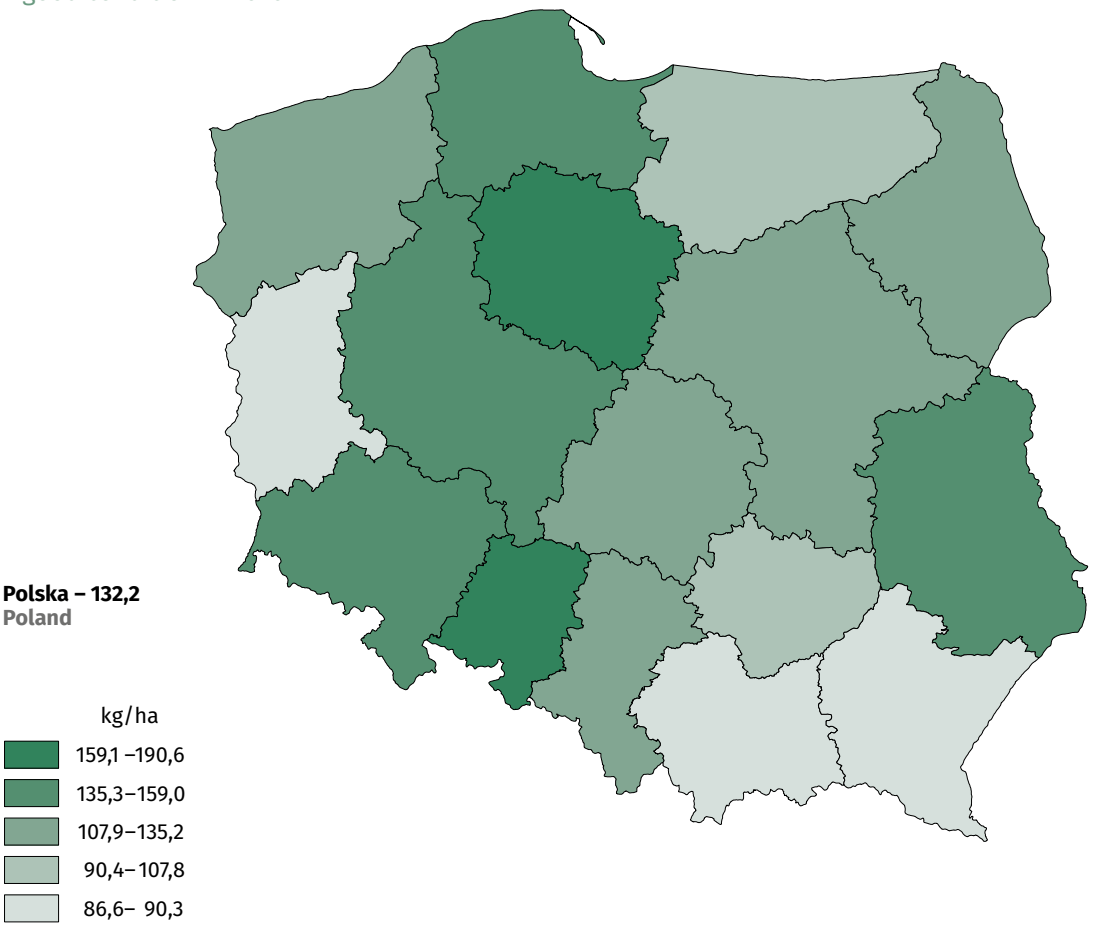

Zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik, łącznie azotowych, fosforowych i potasowych (NPK), w badanym okresie było o 10,1% większe niż w 2010 r. i wyniosło 1 950,6 tys. ton. W 2020 r. na 1 ha użytków rolnych zużyto przeciętnie 130,5 kg, w tym w gospodarstwach indywidualnych 126,6 kg NPK. W stosunku do 2010 r. w największym stopniu zwiększyło się zużycie nawozów potasowych (K2O) – o 41,2% i wyniosło 558,8 tys. ton, co w przeliczeniu na 1 ha UR dało wynik 37,4 kg. Pod uprawy zastosowano 1 033,0 tys. ton nawozów azotowych (N) i 358,7 tys. ton nawozów fosforowych (P2O5), tj. więcej niż w 2010 r. odpowiednio o 0,9% i o 2,0%.

Zużycie nawozów mineralnych pod zbiory 2020 r. w przeliczeniu na 1 ha UR w dobrej kulturze osiągnęło poziom 132,2 kg czystego składnika. Wraz ze wzrostem powierzchni użytkowanych gruntów wzrastało zużycie nawozów – od 63,4 kg na 1 ha UR w dobrej kulturze w grupie gospodarstw o powierzchni 1–2 ha UR do 162,8 kg w gospodarstwach największych (100 ha i więcej UR). Intensywne nawożenie – wyższe od średniej krajowej – odnotowano w gospodarstwach o powierzchni 20 ha i więcej użytków rolnych.

Z uwagi na duże regionalne zróżnicowanie intensywności produkcji roślinnej wystąpiły znaczne różnice terytorialne w zużyciu nawozów mineralnych. W blisko połowie województw (dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, lubelskim, łódzkim, opolskim, pomorskim, wielkopolskim) nawożenie było wyższe od średniego zużycia w kraju. Największe zużycie odnotowano w województwie opolskim – 190,6 kg NPK/ha, a najmniejsze w województwie małopolskim – 86,6 kg NPK/ha UR w dobrej kulturze rolnej.

Zużycie **nawozów wapniowych** w przeliczeniu na czysty składnik, w porównaniu do 2010 r., wzrosło ponad dwukrotnie i wyniosło 1 339,1 tys. ton (590,9 tys. ton w 2010 r.). Na wzrost zużycia tych nawozów wpłynął m.in. wprowadzony w 2019 r. „Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie" i związane z tym programem dofinansowanie udzielane przez wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, z wykorzystaniem środków udostępnionych przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w ramach pomocy *de minimis*[1].

Wyniki PSR 2020 wykazały, że 280,3 tys. gospodarstw rolnych stosowało nawozy wapniowe (175,3 tys. w 2010 r.). Najczęściej wapnowanie gleb stosowali rolnicy użytkujący 100 ha i więcej UR – 46,5% ogólnej liczby gospodarstw w tej grupie obszarowej. Zużycie nawozów wapniowych w czystym składniku (CaO) w tych gospodarstwach rolnych wyniosło 127,8 kg/ha użytków rolnych w dobrej kulturze. Przeciętnie w kraju kształtowało się na poziomie 90,8 kg/ha UR w dobrej kulturze i było ponad dwukrotnie większe niż w 2010 r. (40,9 kg/ha). Zużycie nawozów wapniowych na 1 ha UR w dobrej kulturze w ilości ponad 90 kg odnotowano również w gospodarstwach rolnych należących do grup obszarowych: 20–30 ha UR, 30–50 ha UR i 50–100 ha UR, w których wynosiło odpowiednio 93,0 kg, 110,1 kg i 121,5 kg/ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej.

Zużycie nawozów wapniowych, podobnie jak nawozów mineralnych jest silnie zróżnicowane regionalnie. W 2020 r. największe jednostkowe zużycie wapna nawozowego w kg na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze odnotowano w województwie opolskim – 146,8 i dolnośląskim – 138,7. Niski poziom wapnowania gleb wystąpił natomiast w województwie świętokrzyskim i małopolskim, odpowiednio po 51,4 i 53,0 kg/ha UR w dobrej kulturze rolnej.

Biorąc pod uwagę wysoki stan zakwaszenia gleb w Polsce wzrost nawożenia wapniowego jest nadal niewystarczający. Według szacunków Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB w Puławach sumaryczne zapotrzebowanie krajowego rolnictwa na wapno wynosi ok. 31 mln t CaO, czyli przeciętnie ok. 2 t CaO/ha użytków rolnych. Zastosowanie takiej ilości CaO pozwoliłoby na doprowadzenie odczynu gleb do poziomu odpowiadającego potrzebom produkcji roślinnej.

1 Pomoc *de minimis* oznacza pomoc publiczną, której ogólna kwota przyznana dowolnemu podmiotowi gospodarczemu nie przekracza 200 tys. euro w dowolnie ustalonym okresie trzech lat budżetowych (100 tys. euro w sektorze transportu drogowego). Pułapy te stosuje się bez względu na formę i cel pomocy *de minimis*, a także bez względu na to, czy jest ona w całości lub w części finansowana z środków unijnych.

Wykres 35. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w latach 2010 i 2020

Chart 35. Consumption of mineral and lime fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha agriculture land in 2010 and 2020

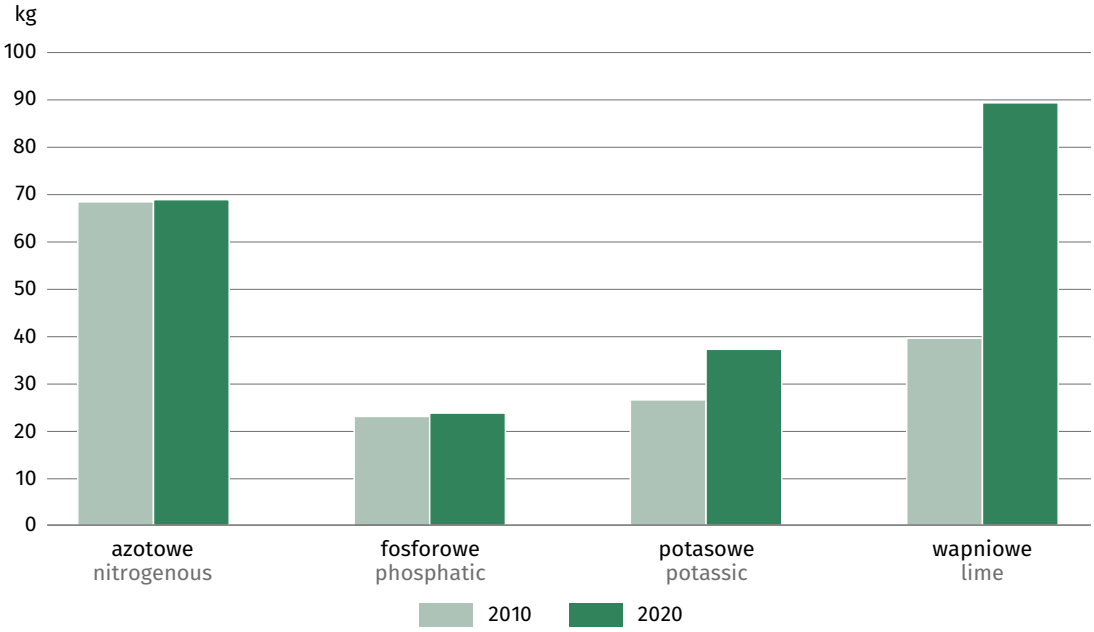

Wykres 36. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik na 1ha użytków rolnych według województw w 2020 r.

Chart 36. Consumption of mineral and lime fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha agriculture land by voivodships in 2020

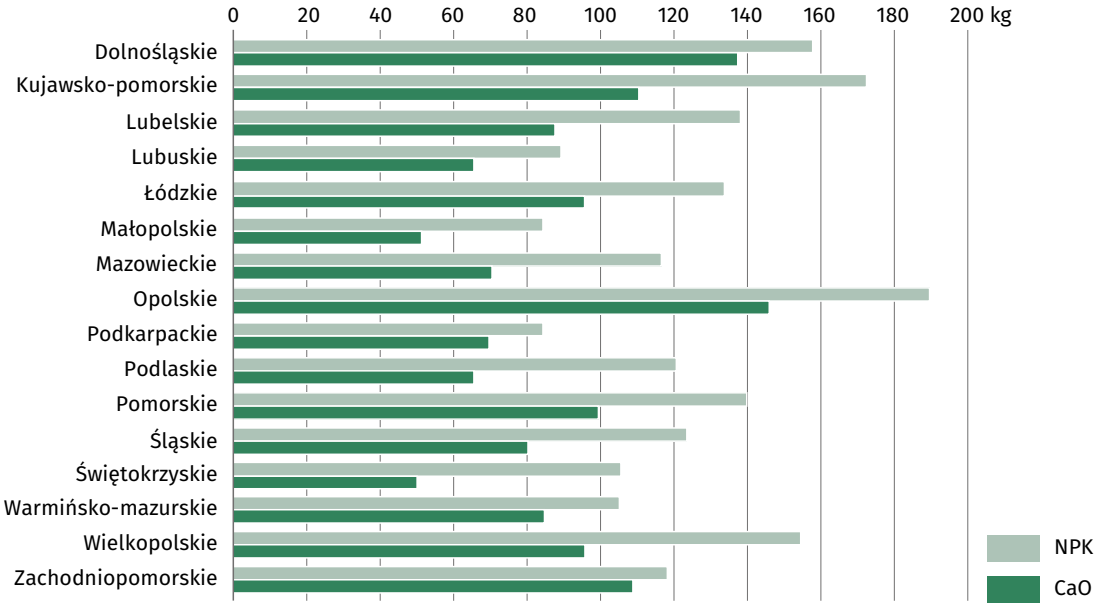

W porównaniu do 2010 r. nastąpił znaczący spadek (ok. 30%) użytkowników gospodarstw rolnych stosujących **nawozy naturalne**. W sezonie 2019/2020 było ich 575,2 tys. wobec 817,8 tys. w sezonie 2009/2010. Obornik stosowało 482,8 tys. gospodarstw rolnych, gnojówkę – 86,1 tys., gnojowicę – 53,3 tys. a 110,6 tys. gospodarstw rolnych wykorzystało do nawożenia pomiot ptasi. Nawożenie obornikiem i pomiotem ptasim stosowały głównie gospodarstwa rolne specjalizujące się w uprawach polowych, natomiast gnojówkę i gnojowicę – gospodarstwa rolne specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi.

Zdecydowana większość gospodarstw rolnych stosuje nawozy naturalne rozrzutowo. W blisko połowie gospodarstw stosujących nawozy naturalne (ok. 280 tys.) zostały one przyorane po 4 godzinach, ale przed upływem 24 godzin od aplikacji, a w ponad 40% (ok. 232 tys.) gospodarstw nawozy zostały przyorane w ciągu 4 godzin. W ok. 102 tys. gospodarstw (17,7%) po rozrzutowym zastosowaniu nawozów nie zostały one przyorane (np. na użytkach zielonych) lub przyorane po 24 godzinach od aplikacji. Pasmową i doglebową metodę aplikacji nawozów naturalnych ograniczającą emisję amoniaku stosuje znacznie mniej gospodarstw. Metodę pasmową z użyciem węży wleczonych wykorzystało 9,0 tys. gospodarstw, a z użyciem redlicy lub płozy – 9,3 tys. gospodarstw rolnych. Aplikację doglebową przez dozowanie płytkie nawozów naturalnych zastosowało 11,6 tys. gospodarstw rolnych. Jedynie w 1 437 gospodarstwach rolnych zastosowano nawozy naturalne przez dozowanie głębokie.

Do nawożenia zużyto 38,6 mln ton obornika, 882,6 tys. ton pomiotu ptasiego oraz ok. 9 i ok. 15 mln m³ gnojówki i gnojowicy, co w przeliczeniu na czysty składnik wzbogaciło średnio 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze o blisko 40 kg NPK. W stosunku do wyników PSR 2010 wzrosło zużycie gnojowicy o ok. 73%, kosztem obornika i gnojówki, gdzie odnotowano spadek o ok. 44% i ok. 33%.

Blisko 123 tys. gospodarstw rolnych stosujących nawożenie naturalne pod zbiory 2020 r. wykorzystało ponad 8 mln ton nawozów naturalnych (obornika, pomiotu ptasiego, gnojówki i gnojowicy) spoza gospodarstwa rolnego. Wywóz (eksport) ok. 25 mln ton wyprodukowanych w gospodarstwie nawozów naturalnych zadeklarowało blisko 41 tys. gospodarstw rolnych.

Rozdział VII
Chapter VII

Zabiegi środkami ochrony roślin
Treatments with plant protection products

W 2020 r. zabiegi środkami ochrony roślin stosowało ok. 69% (905,4 tys.) użytkowników gospodarstw rolnych. Najwięcej zabiegów wykonano w celu ochrony zbóż – 1 594,7 tys., których udział w powierzchni zasiewów był dominujący i wynosił ok. 68% oraz na plantacje upraw trwałych – 729,8 tys., co z kolei związane jest z większą niż w innych uprawach częstotliwością i różnorodnością występowania patogenów.

W okresie wegetacji, przeciętnie w gospodarstwie rolnym wykonano 9 zabiegów w uprawach trwałych, 2 zabiegi na zboża i 3 zabiegi na warzywa. Ponadto w badanym okresie wykonano przeciętnie 1 zabieg środkami ochrony roślin w zamkniętej przestrzeni magazynowej. Wraz ze wzrostem wielkości powierzchni użytków rolnych, w gospodarstwach rolnych wykazywano przeciętnie większą liczbę zabiegów, tj. ok. 2 zabiegi w grupie gospodarstw rolnych o powierzchni 1–2 ha UR i od 4 do 6 zabiegów w grupie gospodarstw rolnych 100 ha i więcej użytków rolnych. Jedynie w przypadku zabiegów w uprawach trwałych przeciętnie największą liczbę zabiegów wykonano w gospodarstwach rolnych w grupie obszarowej 10–15 ha UR, tj. 13 zabiegów.

Co dziesiąty użytkownik gospodarstwa rolnego korzystał ze wsparcia w podejmowaniu decyzji w zakresie stosowania środków ochrony roślin. Najczęściej wykorzystywano w tym celu progi ekonomicznej szkodliwości (72,7%) oraz personalne doradztwo rolnicze (69,5%). Udział gospodarstw rolnych korzystających z tych dwóch rodzajów wsparcia wzrastał proporcjonalnie do wzrostu powierzchni użytkowanych gruntów od ok. 2% w grupie gospodarstw rolnych 1–2 ha UR do ponad 40% w gospodarstwach rolnych użytkujących 100 ha i więcej użytków rolnych. Z tego rodzaju wsparcia najczęściej korzystały gospodarstwa rolne specjalizujące się w uprawach polowych.

Znajomość zasad integrowanej ochrony rolnicy najczęściej ocenili na poziomie średnim (850,2 tys. rolników) lub wysokim (215,8 tys.).

Rozdział VIII
Chapter VIII

Źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego
Income sources of households with the holder of an agricultural holding

W okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r., 1 309,9 tys. gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego uzyskiwało dochody z prowadzonej działalności rolniczej. Oprócz działalności rolniczej źródłami dochodów były także:

- praca najemna – dla 44,5% ogółu omawianych gospodarstw domowych (w 2010 r. – 46,5%),
- emerytury i renty – dla 29,0% (w 2010 r. – 29,5%),
- działalność pozarolnicza – dla 14,6% (w 2010 r. – 19,7%),
- inne niezarobkowe źródła utrzymania (poza emeryturą i rentą) – dla 15,8% (w 2010 r. – 6,7%).

Przy spadku odsetka gospodarstw domowych uzyskujących dochody z pracy najemnej, a szczególnie z działalności pozarolniczej i utrzymującym się na bardzo zbliżonym poziomie odsetku gospodarstw pobierających emerytury i renty, należy zauważyć znaczny (ponad dwukrotny) wzrost gospodarstw domowych utrzymujących się z innych niezarobkowych źródeł, do czego przyczynił się w znacznym stopniu m.in. program Rodzina 500 Plus.

Działalność rolnicza stanowiła główne źródło utrzymania, czyli źródło dochodów przekraczające 50% dochodów ogółem, zaledwie dla niespełna ⅓ gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego. Odsetek gospodarstw domowych utrzymujących się głównie z rolnictwa zmalał na przestrzeni lat 2010–2020 z 33,8% do 30,3%.

Prawie co piąte gospodarstwo domowe z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego o powierzchni do 1 ha UR włącznie uzyskiwało główne dochody z działalności rolniczej. Odsetek ten był większy niż dla gospodarstw indywidualnych należących do grup obszarowych od 1 do 5 ha użytków rolnych.

W przypadku pozostałych gospodarstw domowych użytkujących gospodarstwa rolne, **głównymi źródłami dochodów** były:

- praca najemna – dla 33,1% omawianych gospodarstw domowych (w 2010 r. – 28,8%),
- emerytury i renty – dla 15,5% (w 2010 r. – 15,3%),
- działalność pozarolnicza – dla 8,1% (w 2010 r. – 9,4%),
- inne niezarobkowe źródła utrzymania (poza emeryturą i rentą) – dla 2,0% (w 2010 r. – 2,7%).

W 2020 r., po raz pierwszy od 10 lat, odsetek gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego uzyskujących główne dochody z pracy najemnej przewyższył odsetek gospodarstw uzyskujących główne dochody z działalności rolniczej. Jednocześnie nastąpił spadek odsetka gospodarstw domowych uzyskujących główne dochody z działalności pozarolniczej, natomiast utrzymał się na zbliżonym poziomie odsetek gospodarstw uzyskujących główne dochody z emerytur i rent.

Wykres 37. Struktura liczby gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego według głównego źródła dochodów w latach 2010 i 2020

Chart 37. Structure of the number of households with holder of an agricultural holding by the main source of income in 2010 and 2020

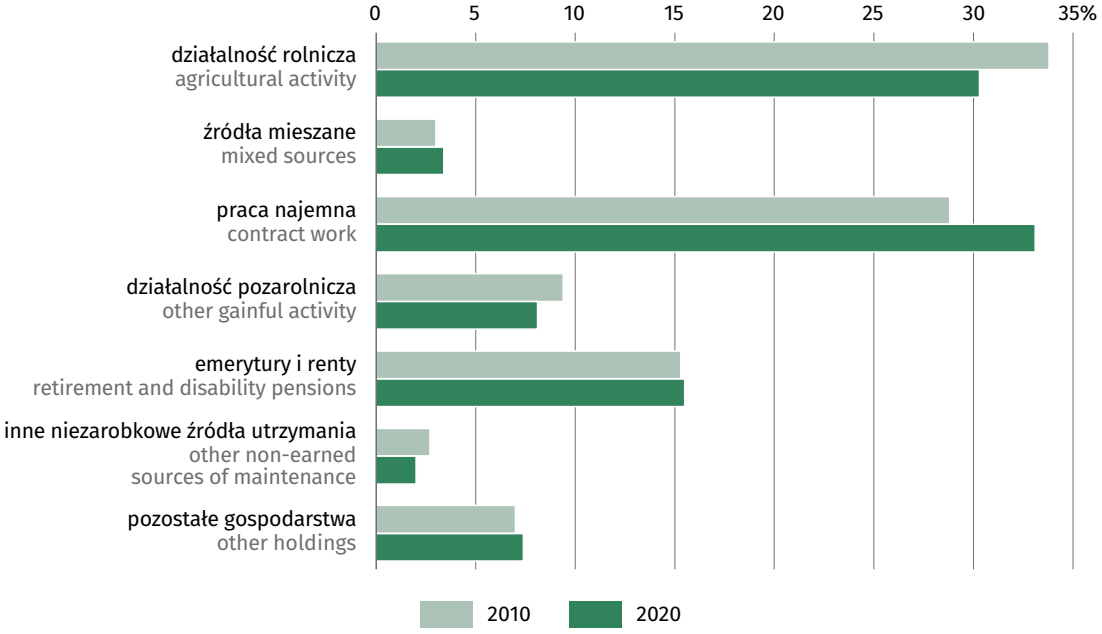

Wśród omawianych gospodarstw domowych wyodrębniono również gospodarstwa uzyskujące główne dochody z dwóch rodzajów, tj. **źródła mieszane**. Odsetek gospodarstw domowych, dla których łączne dochody z **działalności rolniczej i pracy najemnej** (z przewagą dochodów z działalności rolniczej) przekraczały 50% dochodów ogółem wyniósł 0,8% (analogicznie jak w 2010 r.). Odsetek gospodarstw domowych, dla których łączne dochody z **pracy najemnej i działalności rolniczej** (z przewagą dochodów z pracy najemnej) przekraczały 50% dochodów ogółem wyniósł 2,7% (w 2010 r. – 2,1%).

Dla 7,4% (w 2010 r. – 7,0%) ogółu gospodarstw domowych użytkujących gospodarstwo indywidualne, **żadne z wyżej wymienionych źródeł dochodów** nie przekroczyło 50% dochodów ogółem.

Analizując główne źródła utrzymania gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego, należy zauważyć, że wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych:

- wzrastał odsetek gospodarstw domowych, w których dochody z działalności rolniczej przekraczały 50% ogółu dochodów – z 7,4% ogółu gospodarstw należących do grupy obszarowej 1–2 ha UR do 84,9% wśród gospodarstw o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych. W gospodarstwach najmniejszych (do 1 ha UR włącznie) omawiany odsetek wyniósł 19,5%,
- odsetek gospodarstw domowych, w których dochody z pracy najemnej przekraczały 50% ogółu dochodów – wzrastał z 35,0% w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie, osiągając najwyższą wartość (44,3%) w grupie 1–2 ha UR, a następnie malał do 2,0% w grupie obszarowej 100 ha i więcej użytków rolnych,
- odsetek gospodarstw domowych, w których dochody z emerytur i rent przekraczały 50% ogółu dochodów – wzrastał z 24,5% w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie, osiągając najwyższą wartość (28,1%) w grupie 1–2 ha UR, a następnie malał do 0,6% w grupie obszarowej 100 ha i więcej użytków rolnych,

- odsetek gospodarstw domowych, w których dochody z działalności pozarolniczej przekraczały 50% ogółu dochodów był najwyższy w grupie gospodarstw rolnych o powierzchni 2–3 ha UR (10,0%), a najniższy w grupie gospodarstw o powierzchni 30–50 ha UR (3,9%).

Tablica 7. Wybrane wskaźniki dla gospodarstw indywidualnych według głównego źródła dochodu gospodarstwa domowego w 2020 r.

Table 7. Selected indicators for natural person's agricultural holdings (private farms) by main source of household income in 2020

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym z głównym źródłem dochodów gospodarstwa domowego z: Of which with the main source of household income from:			
		działalności activity		pracy najemnej contract work	emerytury i renty retirement and disability pensions
		rolniczej agricultural activity	pozarolniczej other gainful activity		
Struktura liczby gospodarstw w % Structure of the number of agricultural holdings in %	100,0	30,3	8,1	33,1	15,5
Odsetek kierujących w wieku do 40 lat Percentage of managers up to 40 years old	21,0	26,5	21,0	23,9	2,9
Odsetek kierujących kobiet Percentage of women managers	34,7	29,3	30,7	35,1	45,9
Odsetek kierujących z wykształceniem rolniczym Percentage of managers with agricultural education	40,3	55,6	30,7	29,1	40,3
Odsetek gospodarstw domowych produkujących głównie na samozaopatrzenie Percentage of households producing mainly for self-consumption	15,8	5,8	15,6	19,9	25,8
Odsetek gospodarstw z działalnością inną niż rolnicza Percentage of agricultural holdings conducting other gainful activity	1,8	1,8	6,2	0,7	0,6
Odsetek gospodarstw, gdzie przychody z działalności innej niż rolnicza przewyższają przychody z działalności rolniczej Percentage of agricultural holdings where income from other gainful activity exceeds income from agricultural activity	27,8	6,3	59,5	21,6	16,4
Wielkość ekonomiczna gospodarstwa w tys. euro Economic size of an agricultural holding in thous. euro	18,6	45,7	9,3	5,3	3,7
Powierzchnia UR na 1 gospodarstwo w ha Area of agricultural land per 1 agricultural holding in ha	10,42	21,12	7,45	5,04	3,71

Tablica 7. Wybrane wskaźniki dla gospodarstw indywidualnych według głównego źródła dochodu gospodarstwa domowego w 2020 r. (dok.)

Table 7. Selected indicators for natural person's agricultural holdings (private farms) by main source of household income in 2020 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym z głównym źródłem dochodów gospodarstwa domowego z: Of which with the main source of household income from:			
		działalności activity		pracy najemnej contract work	emerytury i renty retirement and disability pensions
		rolniczej agricultural activity	pozarolniczej other gainful activity		
Obsada zwierząt na 1 gospodarstwo w SD Number of livestock per 1 agricultural holding in LSU	6,9	19,6	2,0	0,9	0,6
Obsada zwierząt na 100 ha UR w SD Number of livestock per 100 ha of agricultural land in LSU	66,6	92,7	26,2	17,9	15,9
Liczba ciągników na 1 gospodarstwo w szt. Number of tractors per 1 agricultural holding in units	1,1	1,8	0,7	0,8	0,6
Powierzchnia UR na 1 ciągnik w ha Area of agricultural land per 1 tractor in ha	9,55	11,42	10,63	6,72	6,66
Zużycie NPK w kg na 1 ha UR w dobrej kulturze NPK consumption in kg per 1 ha of agricultural land in good condition	128,3	149,0	90,3	91,8	71,4

Wśród ogółu gospodarstw rolnych, których gospodarstwa domowe uzyskiwały ponad 50% dochodów z działalności rolniczej dominowały gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych 5–10 ha (23,0%) i 10–15 ha (17,4%). Gospodarstwa domowe, gdzie głównym źródłem utrzymania były: praca najemna, działalność pozarolnicza oraz emerytury i renty, użytkowały przede wszystkim gospodarstwa rolne o powierzchni użytków rolnych odpowiednio: 3–5 ha, 5–10 ha, 1–2 ha.

Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego, gdzie głównym źródłem utrzymania gospodarstwa domowego była działalność rolnicza, wynosiła 45,7 tys. euro standardowej produkcji. Oznacza to, że była prawie 2,5 razy wyższa od średniej wielkości ekonomicznej gospodarstwa indywidualnego ogółem i ponad 12 razy wyższa od gospodarstw rolnych, w których gospodarstwo domowe utrzymywało się głównie z emerytur i rent.

Ekologiczne metody produkcji były najczęściej stosowane w grupie gospodarstw, gdzie głównym dochodem gospodarstwa domowego była działalność rolnicza (2,5% ogółu gospodarstw tej grupy), a najrzadziej wśród gospodarstw rolnych, gdzie główne dochody gospodarstwa domowego pochodziły z emerytur i rent (0,3%).

W grupie gospodarstw indywidualnych, dla których głównym źródłem dochodów gospodarstwa domowego była działalność rolnicza odnotowano najwyższy odsetek osób kierujących gospodarstwem rolnym posiadających **wykształcenie rolnicze** (55,6%). Najmniej kierujących posiadało wykształcenie rolnicze wśród gospodarstw, gdzie głównym źródłem utrzymania gospodarstwa

domowego były niezarobkowe źródła utrzymania (26,7%). Najwyższy odsetek osób kierujących z wykształceniem wyższym rolniczym (4,7%) wystąpił również w grupie gospodarstw indywidualnych, gdzie głównym źródłem utrzymania gospodarstwa domowego była działalność rolnicza, a najniższy (2,1%) wśród gospodarstw utrzymujących się głównie z emerytur i rent.

Wśród gospodarstw domowych, których głównym źródłem utrzymania były dochody z działalności rolniczej odnotowano najniższy odsetek tych gospodarstw, które zużywały więcej niż **50% wartości końcowej produkcji rolniczej** wytworzonej w gospodarstwie rolnym na potrzeby żywieniowe – 5,8%. Omawiany odsetek osiągnął najwyższą wartość – 25,8% – w grupie gospodarstw domowych, które utrzymywały się głównie z emerytur i rent.

Prawie wszystkie (ponad 99%) omawiane gospodarstwa domowe posiadały gospodarstwa rolne z **użytkami rolnymi ogółem i w dobrej kulturze rolnej**. Najwyższy odsetek gospodarstw bez użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej odnotowano w grupach gospodarstw domowych, gdzie głównym źródłem utrzymania były inne niezarobkowe źródła utrzymania (1,0%). Tę grupę gospodarstw domowych oraz grupę utrzymującą się głównie z emerytur i rent charakteryzował najwyższy odsetek gospodarstw rolnych z powierzchnią ugorów (od 8,2% do ponad 9%). Wśród gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza, omawiany odsetek był niższy i wynosił 5,1%.

Gospodarstwa domowe z mieszanymi głównymi źródłami dochodów (działalność rolnicza i praca najemna oraz praca najemna i działalność rolnicza), a także z głównym dochodem z działalności rolniczej charakteryzował najwyższy odsetek gospodarstw rolnych z powierzchnią pod zasiewami (od ok. 88% do 91,6%).

Wykres 38. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych według głównego źródła dochodów gospodarstwa domowego w latach 2010 i 2020

Chart 38. Average area of agricultural land in natural person's agricultural holdings by the main source of household income in 2010 and 2020

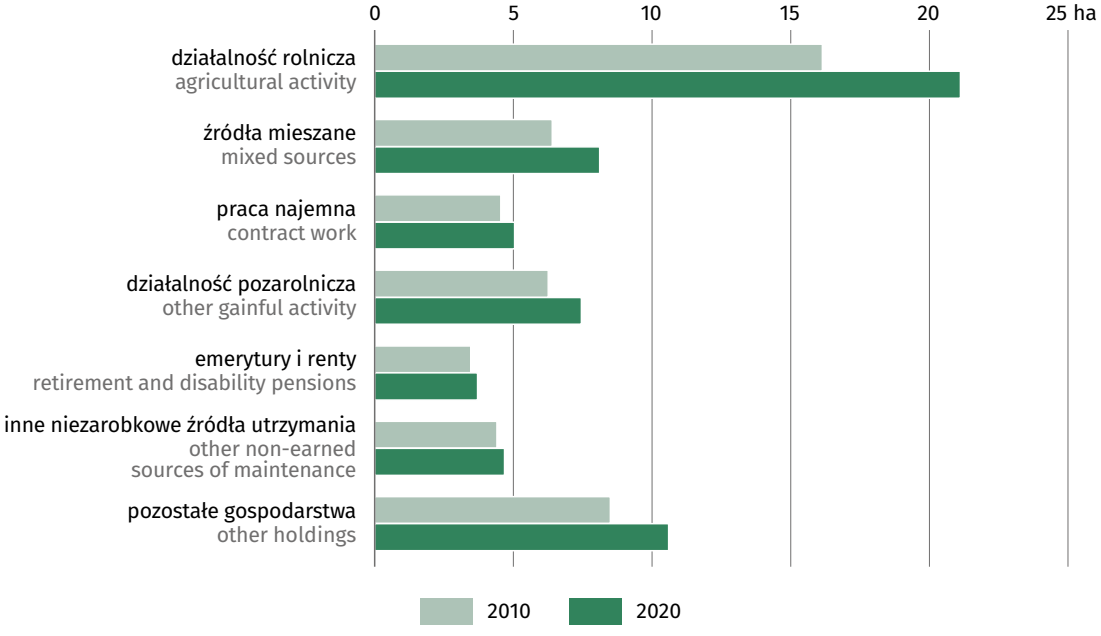

Gospodarstwa domowe, których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza posiadały największe obszarowo gospodarstwa rolne. Średnia powierzchnia **użytków rolnych** w tych gospodarstwach wynosiła 21,12 ha. Najmniejsze obszarowo gospodarstwa rolne były użytkowane przez gospodarstwa domowe, gdzie głównym źródłem utrzymania były emerytury i renty (3,71 ha).

Omawiana średnia powierzchnia w gospodarstwach z głównym źródłem utrzymania z działalności rolniczej była dwukrotnie wyższa od średniej krajowej i charakteryzowała się wyższą dynamiką wzrostu. Na przestrzeni lat 2010–2020 średnia powierzchnia gospodarstwa indywidualnego, gdzie gospodarstwo domowe uzyskiwało główne dochody z prowadzonej działalności rolniczej wzrosła o 5,0 ha, podczas gdy średnia krajowa o 1,6 ha użytków rolnych.

Najpowszechniejszą **uprawą** były zboża, których powierzchnię wykazało 81,9% gospodarstw utrzymujących się głównie z działalności rolniczej oraz 84,0% gospodarstw domowych z głównym mieszanym źródłem dochodu (działalność rolnicza i praca najemna). Należy zauważyć, że w gospodarstwach rolnych użytkowanych przez rolników, których gospodarstwa domowe uzyskiwały ponad 50% dochodów z działalności rolniczej odnotowano najniższy, wynoszący ⅔, udział zbóż w powierzchni zasiewów ogółem. Udział ten był najwyższy w gospodarstwach rolnych, których gospodarstwo domowe użytkownika uzyskiwało główne dochody z emerytur i rent (79,5%) oraz pracy najemnej (78,2%).

Gospodarstwa domowe, gdzie głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza charakteryzował najwyższy odsetek gospodarstw rolnych uprawiających strączkowe jadalne na ziarno (3,3% ogółu omawianych gospodarstw domowych), rośliny przemysłowe (18,5%), warzywa gruntowe (7,4%), warzywa pod osłonami (1,5%) oraz truskawki (3,9%). Gospodarstwa rolne z gospodarstwami domowymi, w których ponad 50% stanowiły dochody z emerytur i rent, oprócz tego że były najmniejsze, charakteryzowały się najniższym odsetkiem gospodarstw uprawiających omawiane wcześniej uprawy.

Wśród gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza i praca najemna oraz praca najemna i działalność rolnicza, odnotowano najwyższy odsetek gospodarstw rolnych uprawiających ziemniaki (ponad 28%).

Ponad 44% ogółu gospodarstw indywidualnych posiadało w 2020 r. **zwierzęta gospodarskie**, z tego 60,1% gospodarstw rolnych z grupy gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza oraz 59,3% gospodarstw, gdzie głównym źródłem było źródło mieszane – działalność rolnicza i praca najemna. Najniższy odsetek gospodarstw rolnych (25,0%) prowadzących chów zwierząt odnotowano wśród gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność pozarolnicza.

W grupie gospodarstw domowych, dla których 50% dochodów ogółem stanowiły dochody z działalności rolniczej odnotowano najwyższy odsetek gospodarstw rolnych posiadających bydło (42,6% ogółu gospodarstw posiadających zwierzęta w omawianej grupie gospodarstw domowych) oraz świnie (13,3%). Omawiany odsetek był najniższy w przypadku gospodarstw domowych utrzymujących się głównie z działalności pozarolniczej i wynosił dla bydła 6,4% oraz dla świń 1,8%.

Gospodarstwa utrzymujące się głównie z działalności rolniczej rzadziej niż pozostałe grupy gospodarstw domowych zajmowały się chowem kóz, drobiu i pszczół.

Zdecydowanie najwyższą **obsadą zwierząt na 1 gospodarstwo** utrzymujące zwierzęta cechowały się gospodarstwa rolne, gdzie gospodarstwa domowe utrzymywały się głównie z działalności rolniczej (32,5 SD). Omawiany wskaźnik był najniższy w grupie gospodarstw rolnych, których gospodarstwa domowe uzyskiwały główne dochody z emerytur i rent (1,5 SD).

Wyniki PSR 2020 pokazały, że 67,0% ogółu gospodarstw indywidualnych wyposażona była w **ciągniki**. Wskaźnik ten był znacznie wyższy (88,0%) w przypadku gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania było źródło mieszane (działalność rolnicza i praca najemna)

oraz działalność rolnicza. Dla porównania najmniej ciągników posiadały gospodarstwa domowe uzyskujące ponad 50% dochodów z emerytur i rent oraz źródeł niezarobkowych (po ok. 48%).

W 2020 r. ponad 71% ogółu gospodarstw indywidualnych **stosowało nawozy** mineralne lub wapniowe i ok. 44% – nawozy naturalne. Najwyższe odsetki gospodarstw stosujących nawożenie mineralne i wapniowe oraz naturalne odnotowano w grupie gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza i praca najemna – odpowiednio 86,0% i 57,1% oraz działalność rolnicza – odpowiednio 84,7% i 59,7%, a najniższe wśród gospodarstw, gdzie głównym źródłem dochodów były niezarobkowe źródła utrzymania – odpowiednio 49,7% i 31,4%.

Zużycie NPK na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze było najwyższe wśród gospodarstw, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza – 149 kg, a najniższe wśród gospodarstw, gdzie głównym źródłem dochodów były inne niezarobkowe źródła utrzymania – ok. 66 kilogramów.

W **przekroju terytorialnym**, najwyższy odsetek gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania były dochody z działalności rolniczej wystąpił w województwach: kujawsko-pomorskim (50,7% ogółu gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego w województwie), podlaskim (44,8%) i warmińsko-mazurskim (44,7%), natomiast najniższy w województwach: podkarpackim (11,7%), małopolskim (15,6%) i śląskim (16,1%).

Należy zauważyć, że województwo kujawsko-pomorskie charakteryzowało się najniższymi odsetkami gospodarstw domowych utrzymujących się głównie z pracy najemnej oraz z emerytur i rent. W tym drugim przypadku omawiany odsetek był szczególnie niski, bo wynosił niecałe 8%. Odnotowano tu również najniższy odsetek (1,2%) gospodarstw utrzymujących się głównie z innych niezarobkowych źródeł (zbliżonym odsetkiem charakteryzowało się też województwo wielkopolskie).

Z odwrotną sytuacją mamy do czynienia w województwie podkarpackim, gdzie przy najniższym odsetku gospodarstw domowych z głównymi dochodami z działalności rolniczej, odnotowano najwyższe odsetki gospodarstw, dla których głównym źródłem dochodów była praca najemna (40,9%) oraz emerytury i renty (26,4%), a także inne niezarobkowe źródła (3,5%).

Najwyższy udział wśród ogółu gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego, które uzyskiwały ponad 50% dochodów z działalności pozarolniczej odnotowano w województwie lubuskim (11,7%) i zachodniopomorskim (10,7%), zaś najniższy w województwie lubelskim (6,4%) i świętokrzyskim (6,8%).

Odsetek gospodarstw domowych, w których dochody z pracy najemnej przekraczały 50% dochodów ogółem był najwyższy w województwie małopolskim (38,8%) i podkarpackim (40,9%), natomiast najniższy w województwie kujawsko-pomorskim (22,4%) i warmińsko-mazurskim (24,4%).

Najwyższy odsetek gospodarstw domowych, dla których dochód z emerytur i rent stanowił główne źródło utrzymania wystąpił w województwie podkarpackim (26,4%) i śląskim (25,5%), a najniższy w województwie kujawsko-pomorskim (7,7%).

Rozdział IX
Chapter IX

Pracujący i nakłady pracy w gospodarstwach rolnych
Employed persons and labour input in agricultural holdings

Działalność rolnicza prowadzona w gospodarstwach rolnych wymaga udziału i wkładu pracy człowieka. W gospodarstwach indywidualnych jest to zazwyczaj pracujący użytkownik i członkowie jego rodziny (tworzący wspólne gospodarstwo domowe z użytkownikiem lub utrzymujący się oddzielnie), wspomagani przez opłacanych pracowników najemnych lub pracowników kontraktowych (tj. osoby zatrudnione przy świadczeniu zakontraktowanych usług), a czasem także bezpłatną pomoc sąsiedzką. W pozostałych gospodarstwach rolnych, w zależności od formy własności, trzon siły roboczej stanowią pracownicy najemni lub inne osoby pracujące bez wynagrodzenia (członkowie spółdzielni, zakonów, uczniowie szkół, etc.), wspomagani pracownikami najemnymi i kontraktowymi. Osobą zarządzającą, podejmującą decyzje co do kierunku i rozmiarów prowadzonej w gospodarstwie produkcji, jest osoba kierująca gospodarstwem rolnym. W gospodarstwach indywidualnych w przeważającej części jest to sam użytkownik, w gospodarstwach pozostałych – najczęściej zatrudniony do tego celu pracownik najemny.

W niniejszej publikacji skoncentrowano się na charakterystyce gospodarstw rolnych i prowadzonej w nich produkcji rolnej, a więc i temat dotyczący pracujących wymaga takiego ujęcia, które pozwoli na pokazanie wielkości **nakładów pracy ludzkiej poniesionych na działalność rolniczą w gospodarstwach rolnych w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny PSR 2020**. Uwzględniono zatem nawet minimalny wkład pracy każdej z osób pracujących w gospodarstwie rolnym przy produkcji rolniczej w każdym z 12 miesięcy w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. włącznie, niezależnie od tego czy praca w gospodarstwie rolnym była dla tych osób pracą wyłączną, główną czy dodatkową.

Bardzo ważnym zagadnieniem przy ocenie nakładów pracy w rolnictwie w ciągu roku jest wymiar czasu pracy, w jakim pracują poszczególne osoby – zarówno rodzinna siła robocza, jak i pozostali pracownicy. Duży udział pracujących w niepełnym wymiarze czasu zniekształca w pewnym stopniu obraz z punktu widzenia pracochłonności poszczególnych rodzajów gospodarstw. Ponadto m.in. w przypadku pracowników dorywczych, kontraktowych, pomocy sąsiedzkiej – bardziej istotny jest łączny wkład pracy mierzony w godzinach, niż sama liczba osób pracujących (tym bardziej, że najczęściej jest to praca zadaniowa, poszczególne osoby wymieniają się w ciągu roku, a wkład pracy każdej z tych osób może być różny). W związku z powyższym podstawą prowadzonej analizy są **nakłady pracy wyrażone w umownych rocznych jednostkach pracy** (z ang. **Annual Work Unit – AWU**), będących **odpowiednikiem rocznego wkładu pracy osoby zatrudnionej w pełnym wymiarze czasu pracy** (tj. po przeliczeniu pracujących w niepełnym wymiarze na pełne etaty).

Opisane wyżej podejście, stosowane w spisie rolnym, jak i w cyklicznych badaniach struktury gospodarstw rolnych, znacząco różni się od metodologii rekomendowanej dla badań rynku pracy przez Międzynarodową Organizację Pracy i wykorzystywanej m.in. do zbilansowania pracujących w całej gospodarce narodowej. W tym drugim ujęciu ważne jest uwzględnienie tylko tej części pracujących, dla których praca w rolnictwie – przede wszystkim w rodzinnych gospodarstwach rolnych – jest wyłącznym lub głównym zajęciem użytkownika i osób z nim mieszkających. Założeniem jest, aby w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej nie uwzględniać podwójnie osób mających więcej niż jedno miejsce pracy. Z tego względu stosuje się kryterium bieżącej aktywności ekonomicznej poszczególnych osób w określonym odcinku czasu – w spisie rolnym dotyczyło to sytuacji w tygodniu od 26 maja do 1 czerwca 2020 r. Podstawowe wyniki zaprezentowano na końcu niniejszego rozdziału.

Wyniki powszechnego spisu rolnego z 2020 r. wskazują, że liczba **gospodarstw indywidualnych**, w których pracowali użytkownicy wyniosła 1 292,3 tys., w 859,5 tys. gospodarstw pracowała rodzina użytkownika, 187,1 tys. gospodarstw indywidualnych zatrudniało pracowników najemnych, głównie dorywczych/sezonowych. Ponadto 332,9 tys. gospodarstw indywidualnych korzystało z usług rolniczych, a 437,5 tys. – z pomocy sąsiedzkiej. Należy jednak tu zaznaczyć, że w obu tych ostatnich przypadkach była to praca raczej okazjonalna (wykonywana sporadycznie). 514,7 tys. gospodarstw indywidualnych prowadzonych było wyłącznie siłami użytkownika i jego rodziny.

W tym samym czasie liczba gospodarstw osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej wyniosła 7,5 tys. i wszystkie zatrudniały pracowników najemnych.

Wraz ze zmianami w gospodarstwach rolnych w zakresie areału, produkcji, umaszynowienia itp. nastąpiły także przesunięcia w zaangażowaniu w produkcję rolną różnych grup pracowników. W porównaniu do sytuacji sprzed 10 lat, wg PSR 2020 gospodarstwa indywidualne w mniejszej skali korzystały z pracy rodzinnej siły roboczej, natomiast więcej gospodarstw korzystało z pracy pracowników spoza rodziny, w tym z usług zewnętrznych, przy czym, być może z uwagi na pandemię COVID-19 i problemy z zatrudnianiem pracowników (w tym z zagranicy), zanotowano mniej gospodarstw zatrudniających pracowników dorywczych, natomiast znacząco (ponad dwukrotnie) zwiększyła się liczba i odsetek gospodarstw korzystających chociaż w minimalnym wymiarze z pomocy sąsiedzkiej.

Tablica 8. Gospodarstwa indywidualne korzystające przy prowadzonej działalności rolniczej z pracy różnych grup pracujących w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny w 2010 i 2020 r.

Table 8. Natural person's agricultural holdings (private farms) conducting agricultural activity with the use of labour of different groups of employed during 12 months preceding the reference day in 2010 and 2020

Lata Years	Ogółem liczba gospodarstw indywidualnych Total number natural person's agricultural holdings	Liczba gospodarstw korzystających z pracy[a] Of the total number of natural person's holdings the number of the ones using the work of[a]						
		użytkowników holders	rodziny użytkownika holder's family	pracowników najemnych stałych permanent employees	pracowników najemnych dorywczych temporary workers	pracowników kontraktowych (świadczących odpłatne usługi dla gospodarstwa) contracted workers (providing paid services for a holding)	pomocy sąsiedzkiej neighbourly assistance	wyłącznie użytkownika i członków jego rodziny the holder and his/her family members exclusively
	W tysiącach In thousands							
2010	1 505,0	1 485,0	1 144,5	13,1	242,8	92,6	208,8	1 011,9
2020	**1 309,9**	**1 292,3**	**859,5**	**20,5**	**166,6**	**332,9**	**437,5**	**514,7**
	W % In %							
2010	100	98,7	76,0	0,9	16,1	6,2	13,9	67,2
2020	**100**	**98,7**	**65,6**	**1,6**	**12,7**	**25,4**	**33,4**	**39,3**

a Danych nie należy sumować na ogółem. a The data should not be summed up to the total.

W trakcie 12 miesięcy poprzedzających 1 czerwca 2020 r. w gospodarstwach indywidualnych pracowało w różnym wymiarze czasu 2 624,8 tys. osób stanowiących rodzinną siłę roboczą, w tym prawie połowę (49%) stanowili użytkownicy – 1 292,3 tys. Byli oni wspierani przez 78,5 tys. stałych pracowników najemnych oraz pozostałe grupy pracowników angażowanych do pracy w gospodarstwie rolnym dorywczo w miarę potrzeb.

W przypadku gospodarstw osób prawnych przy produkcji rolniczej pracowało 39,1 tys. stałych pracowników najemnych (nakład pracy pozostałych osób podawany jest tylko po przeliczeniu na pełnozatrudnionych).

Co do zasady, informacje o osobach fizycznych pracujących w gospodarstwach przy działalności rolniczej omówione zostały szerzej jedynie w przypadku wybranych charakterystyk, istotnych dla prowadzonej analizy. Większość wyników zaprezentowano w umownych rocznych jednostkach pracy (także na schemacie).

Wśród ogólnej liczby pracowników najemnych stałych ponad 67,2% stanowili pracujący w wymiarze co najmniej ¾ etatu. Natomiast w przypadku rodzinnej siły roboczej więcej niż połowa osób (58,8%) pracowała przy produkcji rolniczej w wymiarze mniejszym niż ½ etatu.

Tablica 9. Rodzinna siła robocza w gospodarstwach indywidualnych według czasu pracy i płci w 2020 r.

Table 9. Family labour force in natural person's agricultural holdings (private farms) by working time and sex in 2020

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Wymiar rocznego czasu pracy w godzinach The volume of annual working time in hours				
		0–530	531–1 060	1 061–1 590	1 591–2 119	2 120 i więcej and more
	W tysiącach osób **In thousand persons**					
Ogółem Total	**2 624,8**	**1 091,1**	**452,5**	**254,4**	**138,2**	**688,6**
Mężczyźni Men	1 521,1	577,4	269,4	158,9	84,1	431,3
Kobiety Women	1 103,7	513,7	183,1	95,5	54,1	257,3

Po przeliczeniu na pełne etaty w roku, **nakłady pracy na prowadzenie działalności rolniczej** we wszystkich gospodarstwach rolnych w Polsce wyniosły 1 427,5 tys. AWU (w tym w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha – 1 402,2 tys. AWU), z tego zdecydowana większość – w gospodarstwach indywidualnych (1 381,6 tys. wobec 45,9 tys. AWU w pozostałych gospodarstwach), co jest w dużej mierze konsekwencją struktury własnościowej polskiego rolnictwa.

Schemat **Pracujący i nakłady pracy przy działalności rolniczej w gospodarstwach rolnych**
Scheme Employed persons and labour input in agricultural activity on agricultural holdings

<table>
<tr><td colspan="6">W GOSPODARSTWACH ROLNYCH OGÓŁEM (w tys.)
ON AGRICULTURAL HOLDINGS IN TOTAL (in thousands)</td><td>Osób
Persons</td><td>X

1427,5</td></tr>
<tr><td colspan="7">W tym w GOSPODARSTWACH INDYWIDUALNYCH (w tys.)
Of which on NATURAL PERSON'S AGRICULTURAL HOLDINGS (PRIVATE FARMS) (in thousands)</td><td>X
1 381,6</td></tr>
<tr><td colspan="2">CZŁONKOWIE RODZINY UŻYTKOWNIKA:
FARM HOLDER'S FAMILY MEMBERS:</td><td colspan="2">2 624,8
1 274,6</td><td colspan="2">PRACOWNICY NAJEMNI:
PAID EMPLOYEES:</td><td>X
85,0</td><td rowspan="2">PRACOWNICY KONTRAKTOWI
CONTRACTED WORKERS</td><td rowspan="2">POMOC SĄSIEDZKA
NEIGHBOURLY ASSISTANCE</td></tr>
<tr><td>UŻYTKOWNICY
FARM HOLDERS</td><td>WSPÓŁMAŁŻONKOWIE/PARTNERZY
HOLDER'S SPOUSES/PARTNERS</td><td>INNI CZŁONKOWIE RODZINY
OTHER FAMILY MEMBERS</td><td>STALI
PERMANENT</td><td colspan="2">DORYWCZY
TEMPORARY</td></tr>
<tr><td>1 292,3
710,3</td><td>645,7
331,8</td><td>686,9
232,6</td><td>78,5
55,4</td><td colspan="2">X
29,7</td><td>X
7,7</td><td>X
14,2</td></tr>
<tr><td colspan="6">GOSPODARSTWA OSÓB PRAWNYCH I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH NIEMAJĄCYCH OSOBOWOŚCI PRAWNEJ (w tys.)
AGRICULTURAL HOLDINGS OF LEGAL PERSONS AND ORGANIZATIONAL UNITS WITHOUT LEGAL PERSONALITY (in thousands)</td><td colspan="2">X
45,9</td></tr>
<tr><td colspan="3">PRACOWNICY NAJEMNI
PAID EMPLOYEES</td><td>X
36,8</td><td colspan="2">PRACOWNICY KONTRAKTOWI
CONTRACTED WORKERS</td><td colspan="2">POZOSTAŁE OSOBY
OTHERS PERSONS</td></tr>
<tr><td>STALI
PERMANENT</td><td>39,1
33,7</td><td>DORYWCZY
TEMPORARY</td><td>X
3,1</td><td colspan="2">X
1,6</td><td colspan="2">X
7,5</td></tr>
</table>

PRACUJĄCY – osoby wnoszące jakikolwiek wkład pracy w działalność gospodarstwa rolnego w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień 1 czerwca 2020 r.

THE EMPLOYED – persons providing any labour input in the activity of agricultural farm during the 12 months preceding 1 June 2020.

NAKŁADY PRACY – dane o pracujących wyrażone w AWU, tj. pracujący w trakcie 12 miesięcy w różnym wymiarze czasu w przeliczeniu na „pełnozatrudnionych w roku" (min. 2 120 godzin pracy w roku).

LABOUR INPUT – data on employed persons expressed in Annual Work Units – AWU, i.e. persons employed during the 12 months working different working time recalculated into "full-time employees in a year" (a minimum of 2 120 hours per year).

X – brak danych w osobach (dane dostępne tylko w AWU).
X – lack of data in persons (data available only in AWU).

Jak wspomniano powyżej – w 2020 r. w porównaniu z wynikami spisu rolnego z 2010 r. zaobserwowano zmniejszenie się liczby oraz odsetka **gospodarstw indywidualnych** prowadzonych wyłącznie siłami użytkownika i jego rodziny (514,7 tys. wobec 1 011,9 tys. w 2010 r., w odsetkach: 39,3% wobec 67,2% w 2010 r.). Jednakże nadal przeważającą część (92,3%) ogółu nakładów pracy ponoszonych na prowadzenie działalności rolniczej stanowiła **rodzinna siła robocza** (1 274,6 tys. AWU)[2].

2 Warto w tym miejscu nadmienić, że liczba osób stanowiących rodzinną siłę roboczą (użytkowników i członków ich rodzin) zaangażowanych w prace w gospodarstwie rolnym w ciągu 12 miesięcy przed dniem referencyjnym badania, jest wyższa niż wielkość nakładów pracy po przeliczeniu na pełnozatrudnionych ze względu na fakt, że część z tych osób pracowała w niepełnym wymiarze. Oczywiste jest jednak, że w każdym gospodarstwie rolnym jest użytkownik, niezależnie od tego, w jakim wymiarze czasu pracuje, a zatem – z punktu widzenia pracochłonności produkcji – zasadnicza ocena powinna polegać na łączeniu informacji o nakładach pracy poszczególnych grup pracujących (użytkownik, współmałżonek, pozostałe osoby) – w ramach gospodarstwa lub rodzajów gospodarstw. To zróżnicowanie wymiaru faktycznego czasu pracy jest widoczne jeszcze bardziej przy uwzględnieniu cech opisujących gospodarstwo rolne, takich jak m.in. powierzchnia użytków rolnych, rodzaj prowadzonej produkcji (roślinna, zwierzęca i stopień specjalizacji), stopień zmechanizowania gospodarstwa i wyposażenia w maszyny, ale także – czy praca wykonywana w gospodarstwach była dla tych osób jedyną, czy też poszczególne osoby łączyły ją z inną pracą wykonywaną poza gospodarstwem rolnym lub też w gospodarstwie ale na rzecz działalności innej niż rolnicza.

W 2020 r. liczba gospodarstw indywidualnych wyniosła 1 309,9 tys. i w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o ok. 195 tys., tj. o blisko 13%. Liczba osób stanowiących rodzinną siłę roboczą, zaangażowanych w prace przy produkcji rolniczej w tych gospodarstwach w ciągu 12 miesięcy przed dniem referencyjnym badania, wyniosła 2 624,8 tys. osób (zmniejszyła się o 29,5%). Ze względu na fakt, że część z tych osób pracowała w niepełnym wymiarze, to ostateczna wielkość nakładów pracy po przeliczeniu na pełnozatrudnionych była niższa (1 274,6 tys. AWU) i jednocześnie był to również spadek w stosunku do 2010 r. o 29,1%.

Zauważa się przy tym, że łączny udział pracujących użytkowników gospodarstw indywidualnych oraz ich współmałżonków/partnerów w liczbie osób z rodzinnej siły roboczej jak i w wielkości nakładów pracy wzrósł w stosunku do 2010 r. odpowiednio o 9,7 i 5,0 p.procentowego.

Zmniejszyła się znacznie (o ok. ½) liczba **pozostałych członków rodziny** wnoszących swój wkład pracy w gospodarstwo rodzinne (zarówno mieszkających jak i niemieszkających z użytkownikiem), również zmniejszyło się zaangażowanie tych osób w produkcję rolniczą (spadek nakładów pracy poniesionych przez członków rodziny przeciętnie na 1 gospodarstwo z 0,28 AWU do 0,18 AWU).

Tablica 10. Pracujący i nakłady pracy rodzinnej siły roboczej w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny w latach 2010 i 2020 r.

Table 10. Employed persons and family labour input during 12 months preceding the reference day in 2010 and 2020

Wyszczególnienie Specification	Lata Years	Pracujący w tysiącach osób Employed persons in thousands	Nakłady pracy w tysiącach AWU Labour input in thousand AWUs
Rodzina ogółem Total family	2010	3 720,9	1 797,6
	2020	**2 624,8**	**1 274,6**
Użytkownicy i ich współmałżonkowie Holders and their spouses	2010	2 383,4	1 380,9
	2020	**1 937,9**	**1 042,0**
Pozostali członkowie rodziny użytkownika Other holder's family members	2010	1 337,6	416,7
	2020	**686,9**	**232,6**

Znaczące zmniejszenie liczby osób z rodziny użytkownika pracujących w swoich gospodarstwach rolnych było rekompensowane dużym wzrostem nakładów **nierodzinnej/najemnej siły roboczej** w **gospodarstwach indywidualnych.**

W porównaniu do 2010 r. zwiększył się znacząco (o 27,9 p.proc.) odsetek gospodarstw indywidualnych korzystających z **najemnej (nierodzinnej) siły roboczej** i w ponad 60% gospodarstw pracowali pracownicy spoza rodziny użytkownika.

Stosunkowo duże różnice w porównaniu do 2010 r. zauważa się pod kątem rodzaju umowy/typu świadczonej pracy:

- liczba gospodarstw zatrudniających pracowników na stałe nadal nie jest duża (1,4% ogółu gospodarstw indywidualnych), ale i tak zwiększyła się (przy mniejszej liczbie gospodarstw ogółem) w stosunku do udziału tej kategorii gospodarstw w roku 2010 (0,9%), osiągając poziom blisko 19,0 tys.,

- udział gospodarstw zatrudniających pracowników dorywczych zmniejszył się i wyniósł 12,7% (w stosunku do 16,1% w 2010 r.), co było wynikiem zarówno przechodzenia na zatrudnianie według umowy na pracę stałą jak i wprowadzonych ograniczeń w przemieszczaniu się ludności (w tym siły roboczej z zagranicy), mających na celu ograniczanie pandemii COVID-19,
- znacznie wzrosła liczba gospodarstw korzystających przy produkcji rolniczej z usług firm zewnętrznych i osób w nich zatrudnionych (tzw. pracowników kontraktowych) – skorzystała z tego rodzaju siły roboczej ponad ¼ gospodarstw (w 2010 r. było to 6,2% gospodarstw indywidualnych),
- w 2020 r. co trzecie gospodarstwo korzystało z formy nieodpłatnej wymiany nakładów pracy w ramach pomocy sąsiedzkiej i był to udział większy w stosunku do 2010 r. o prawie 19,5 p.proc.; prawdopodobnie przyczyniły się do tego ograniczenia wynikające z pandemii i brak możliwości zatrudnienia pracowników dorywczych.

Przekładało się to w skali kraju na 55,4 tys. pełnozatrudnionych pracowników najemnych stałych, 29,7 tys. pełnozatrudnionych pracowników dorywczych, 7,7 tys. – kontraktowych i 14,2 tys. pełnoetatowej wymiany pracy w ramach usług sąsiedzkich.

Tablica 11. Nakłady pracy osób spoza rodziny użytkownika pracujących w gospodarstwach indywidualnych według rodzaju umowy o pracę w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny w latach 2010 i 2020

Table 11. Labour input of persons who are not holder's family members employed in natural person's agricultural holdings (private farms) by the type of employment contract during 12 months preceding the reference day in 2010 and 2020

Lata Years	Pracownicy najemni stali Permanent employees	Pracownicy dorywczy Temporary workers	Pracownicy kontraktowi Contracted workers	Pomoc sąsiedzka Neighbourly assistance
	W tysiącach AWU In thousand AWUs			
2010	35,3	25,1	1,7	6,4
2020	**55,4**	**29,7**	**7,7**	**14,2**

Zatrudnianie osób spoza rodziny do pracy w gospodarstwie indywidualnym jest wyraźnie widoczne w gospodarstwach największych – o areale 50 ha i więcej UR (29,5 tys. AWU, w tym 78-procentowy udział nakładów pracowników stałych), ale występuje także w gospodarstwach najmniejszych, do 1 ha użytków rolnych włącznie, które w dużej części prowadzą intensywną produkcję roślinną i zwierzęcą, wymagającą także stosunkowo dużych nakładów pracy. Udział najmniejszych obszarowo gospodarstw w ogólnej liczbie gospodarstw indywidualnych nie jest duży, stąd też i ogólna liczba AWU w tych gospodarstwach nie przekracza 4,4 tys.

Prowadzenie produkcji rolniczej w **gospodarstwach osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej** wymagało zaangażowania 45,9 tys. osób w przeliczeniu na pełnozatrudnionych, z czego 73,4% stanowili pracownicy najemni stali (33,7 tys. AWU).

W **gospodarstwach osób prawnych,** pomimo wzrostu ich liczby w stosunku do 2010 r., zmniejszyła się liczba **stałych pracowników najemnych** (z 42,1 tys. osób do 39,1 tys. osób). Zmniejszyło się też zaangażowanie tej kategorii pracowników w produkcję rolniczą – **nakłady pracy** w przeliczeniu na pełnozatrudnionych w 2020 r. wyniosły 33,7 tys. AWU wobec 38,7 tys. AWU w 2010 r. Wzrosły nieznacznie udziały nakładów pracy poniesionych przez pracowników dorywczych i pozostałe osoby (odpowiednio do poziomu 6,8% i 16,3%), a szczególnie wyraźny wzrost

(4,5-krotny) dotyczył usług zewnętrznych realizowanych przez pracowników kontraktowych. W efekcie łączne nakłady pracy w tej grupie gospodarstw wyniosły 45,9 tys. AWU.

Wykres 39. Nakłady pracy nierodzinnej siły roboczej (tys. AWU) według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 39. Non-family labour input (in thousand AWUs) by area groups of agricultural land in 2020

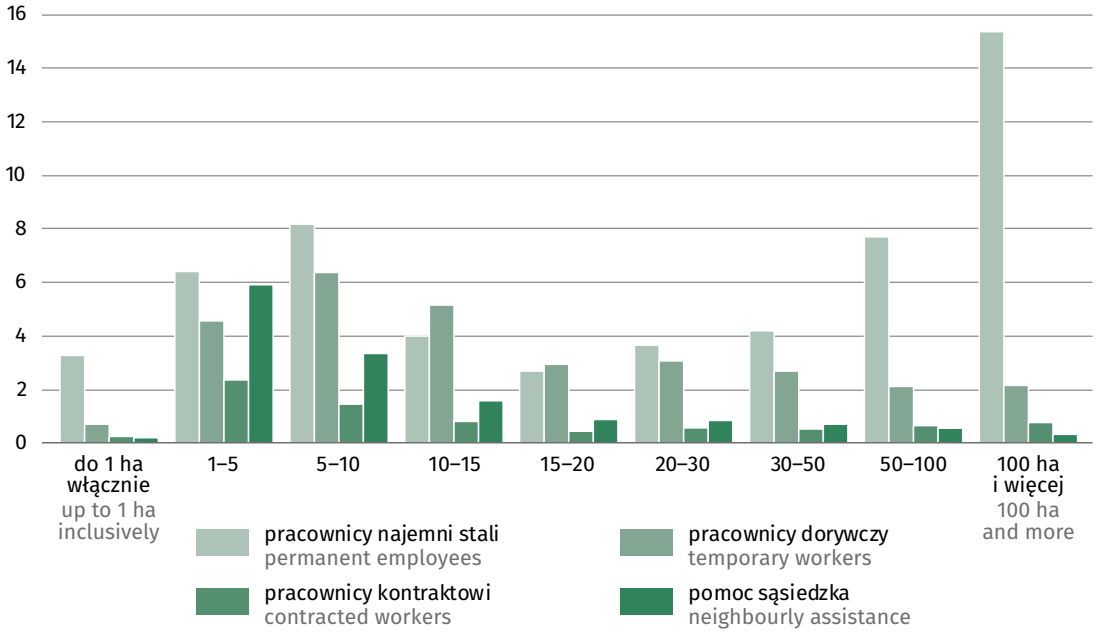

Struktura gospodarstw rolnych według powierzchni użytków rolnych, ich rozdrobnienie agrarne – szczególnie gospodarstw indywidualnych (rodzinnych) oraz sytuacja na lokalnym rynku pracy przekłada się wyraźnie na strukturę ludności wnoszącej jakikolwiek wkład pracy w gospodarstwo rolne w ciągu roku. Zgodnie z wynikami PSR 2020 – ok. 52% gospodarstw indywidualnych miało powierzchnię użytków rolnych nieprzekraczającą 5 ha, a odsetek gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej UR wynosił 15,9%. We wszystkich gospodarstwach o **powierzchni do 5 ha UR** – ulokowana była **prawie połowa** (47,7%) **ogólnej liczby pracujących** w **ciągu roku**, liczonych w osobach fizycznych (35,3% w odniesieniu do ogólnych nakładów w przeliczeniu na pełnozatrudnionych). Była to praca przede wszystkim użytkownika, współmałżonka, ale także innych członków rodziny użytkownika.

Generalnie jednak, niezależnie od powierzchni użytków rolnych, największy wkład pracy w działalność rolniczą jest wnoszony przez użytkowników (blisko połowa ogólnych nakładów), w drugiej kolejności istotne nakłady pracy (chociaż o ok. ½ mniejsze niż użytkownika) są wnoszone przez ich współmałżonków. Stosunkowo najmniejszy wkład pracy, niezależnie od areału gospodarstwa, wnoszą członkowie rodziny niemieszkający z użytkownikiem.

W przypadku rodzinnych gospodarstw rolnych (**gospodarstw indywidualnych**) – im większe gospodarstwo, tym większy był godzinowy wkład pracy w prowadzenie działalności rolniczej samych użytkowników i ich współmałżonków, zwiększały się także nakłady pracy pozostałych członków rodziny.

W gospodarstwach indywidualnych o powierzchni UR do 1 ha włącznie (stanowiącymi niecałe 2% ogólnej liczby gospodarstw) zatrudniano 5,0% wszystkich pracowników najemnych stałych, ale dotyczyło to gospodarstw o intensywnej produkcji zwierzęcej lub roślinnej, plasujących się w stosunkowo wysokich klasach wielkości ekonomicznej.

Wykres 40. Struktura poszczególnych kategorii pracujących i nakładów pracy w ciągu badanego roku według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 40. Structure of particular categories of employed persons and labour input during the surveyed year by area groups of agricultural land in 2020

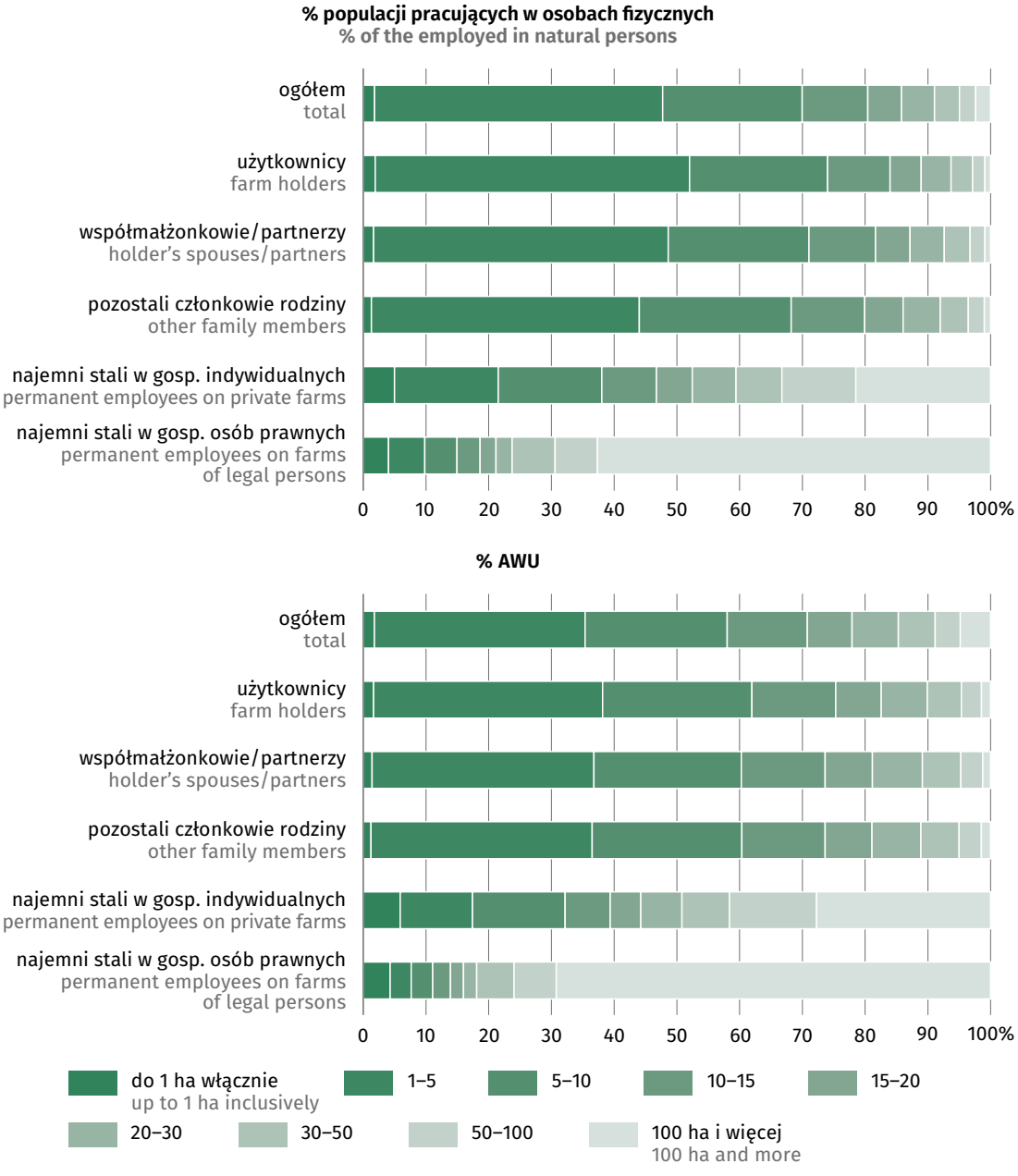

Wykres 41. Nakłady pracy w rodzinie użytkownika (tys. AWU) według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 41. Labour input in the holder's family (in thousand AWUs) by area groups of agricultural land in 2020

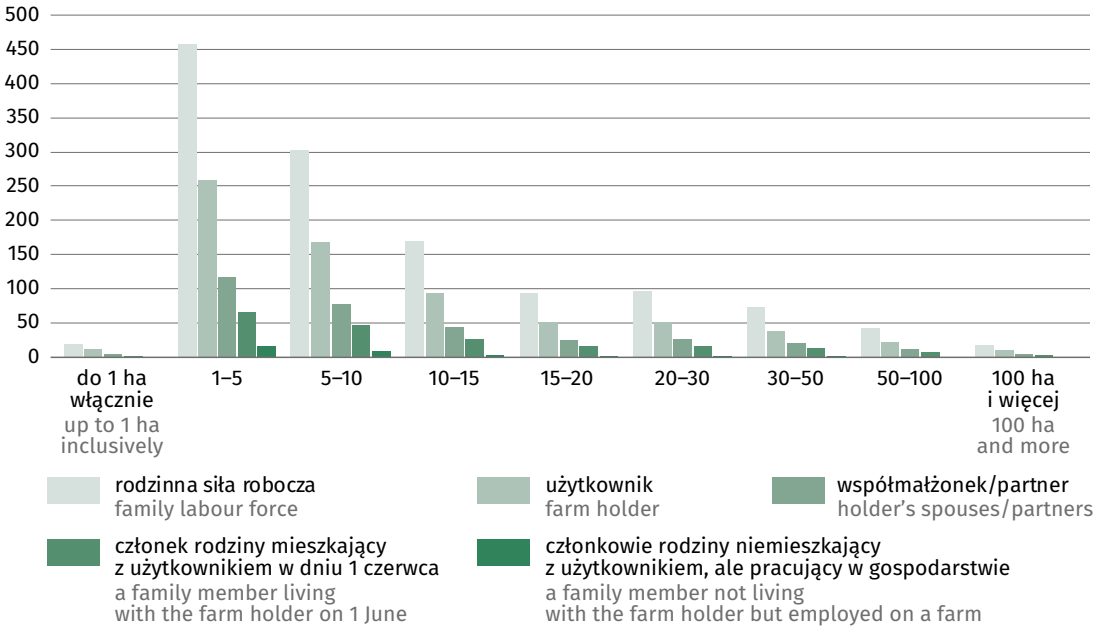

Wykres 42. Przeciętna liczba AWU przypadająca na jedną osobę pracującą z rodziny użytkownika gospodarstwa rolnego według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 42. Average number of AWUs per one employed person of the agricultural holding holder's family by area groups of agricultural land in 2020

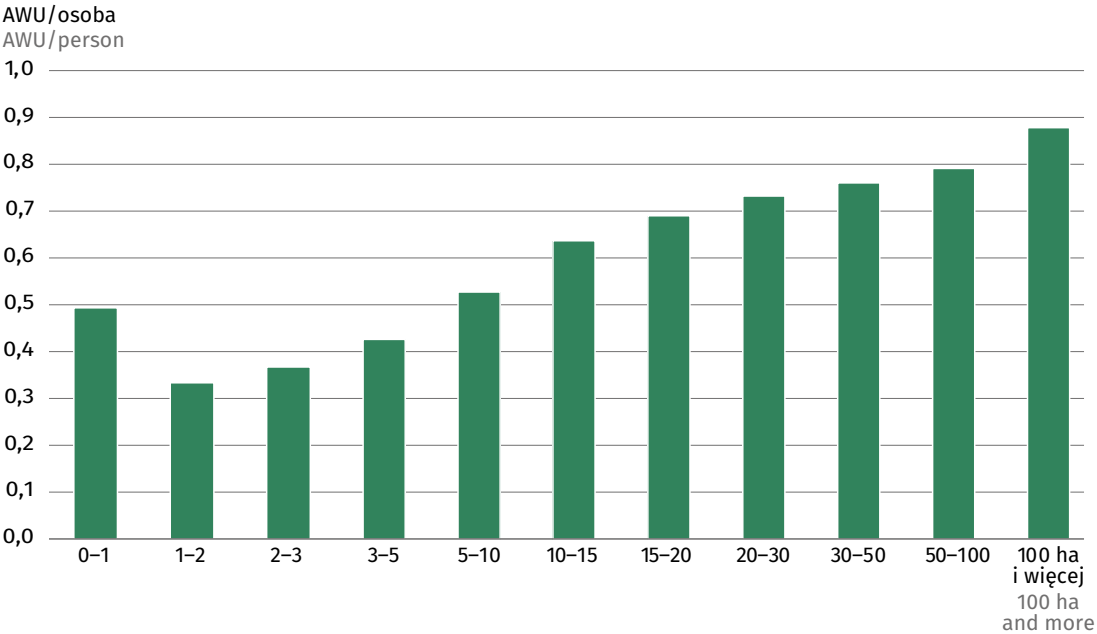

Generalnie jednak w województwach o bardzo rozdrobnionej strukturze agrarnej, gospodarstwa indywidualne prowadzone są najczęściej przez rodzinną siłę roboczą (w województwach małopolskim, podkarpackim, świętokrzyskim i śląskim rodzinna siła robocza stanowiła 94–97% ogółu wnoszących wkład pracy w gospodarstwo rolne).

W gospodarstwach indywidualnych o powierzchni 30 ha i więcej UR największy udział najemnej siły roboczej (24–31%) zaznaczył się szczególnie w województwach: kujawsko-pomorskim, łódzkim, mazowieckim, lubuskim, zachodniopomorskim, wielkopolskim; co oznaczać może, że zasoby w ramach własnej rodzinnej siły roboczej były niewystarczające.

Rozkład nakładów pracy (AWU) w przeliczeniu na 100 hektarów użytków rolnych przedstawia zróżnicowanie województw w Polsce z wyraźną koncentracją w południowo-wschodniej części kraju, kształtującą się podobnie jak rozkład terytorialny liczby gospodarstw rolnych według województw.

Mapa 10. Nakłady pracy ogółem poniesione na produkcję rolniczą na 100 ha użytków rolnych w 2020 r.

Map 10. Total labour input on agricultural production per 100 ha of agricultural land in 2020

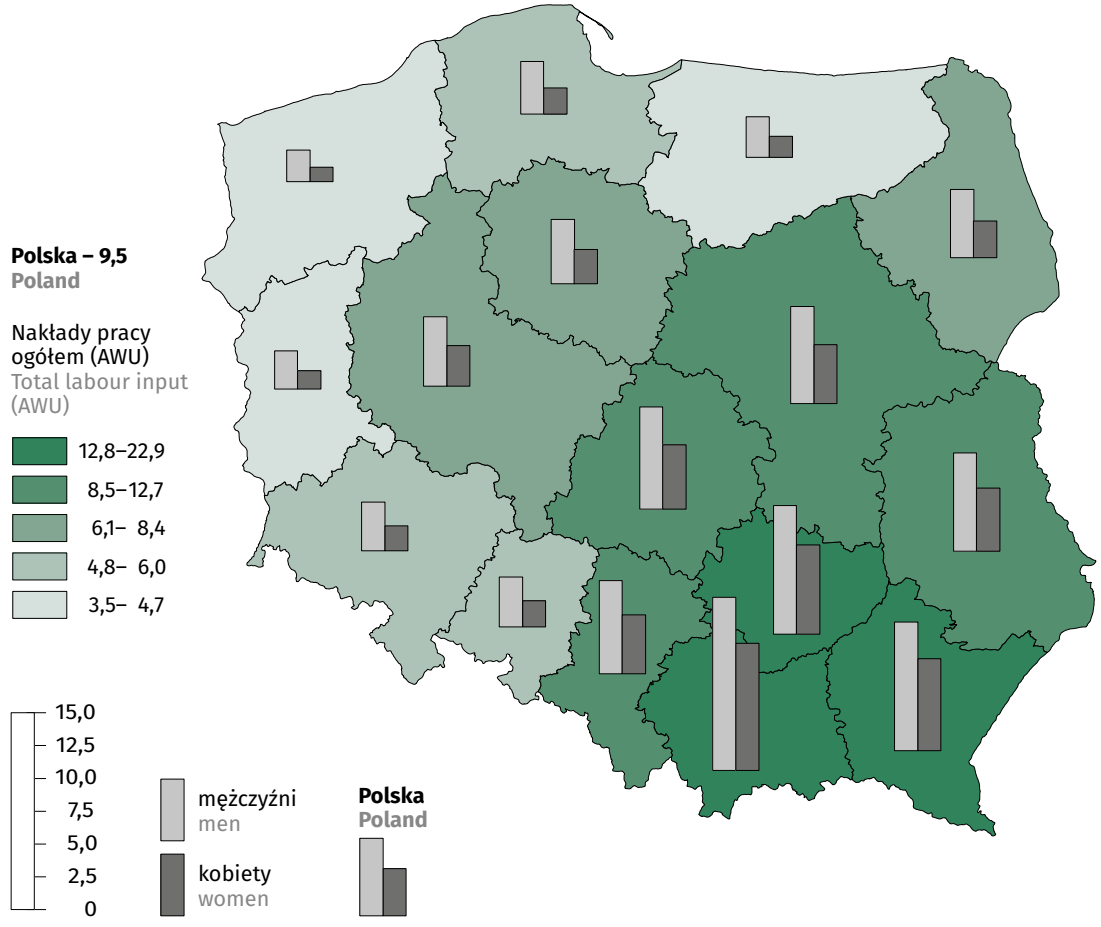

Kolejna mapa przedstawiająca nakłady pracy (AWU) w przeliczeniu na 1 gospodarstwo rolne daje inny obraz wyraźnej koncentracji nakładów pracy w województwach: wielkopolskim, kujawsko-pomorskim, opolskim, pomorskim i warmińsko-mazurskim.

Mapa 11. Nakłady pracy ogółem poniesione na produkcję rolniczą na 1 gospodarstwo rolne w 2020 r.
Map 11. Total labour input on agricultural production per 1 agricultural holding in 2020

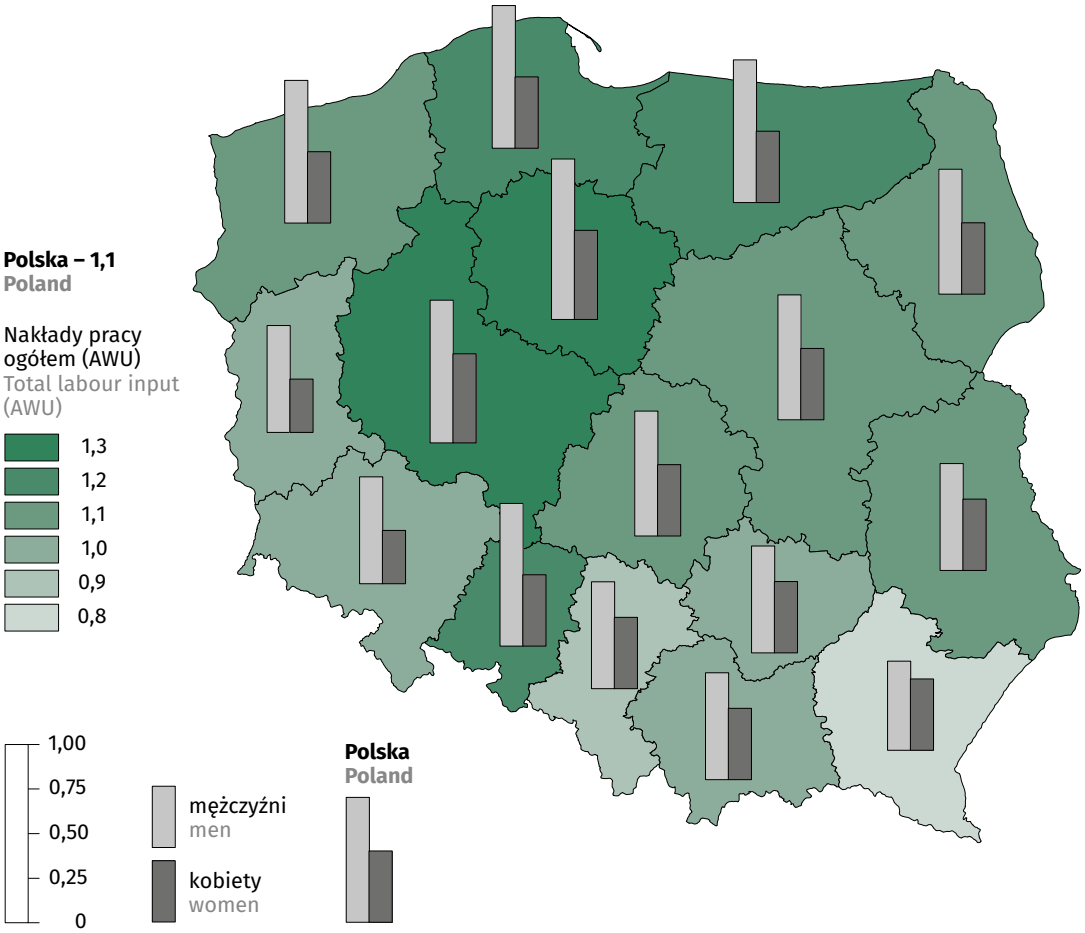

Zdecydowana większość **użytkowników gospodarstw indywidualnych** zadeklarowała pracę przy produkcji rolnej w ciągu roku, chociaż praca ta może być wykonywana także przez innego z członków rodziny. Również większość użytkowników (78,6%) pełniła jednocześnie rolę kierujących w gospodarstwach rolnych.

Ponad ⅔ ogółu pracujących użytkowników gospodarstw indywidualnych to **mężczyźni**. **Kobiety** w porównaniu z mężczyznami użytkowały mniejsze obszarowo gospodarstwa rolne. Na ogólną liczbę 404,5 tys. gospodarstw, w których pracującym użytkownikiem była kobieta – blisko 265,5 tys. to gospodarstwa do 5 ha powierzchni użytków rolnych, tj. 65,6%. Wśród gospodarstw użytkowanych przez mężczyzn (887,8 tys.) wartości te wynosiły odpowiednio 406,4 tys., tj. 45,8%.

Średni wiek pracującego użytkownika gospodarstwa indywidualnego już kilka lat temu przekroczył 50 lat, a wyniki PSR 2020 pokazały, że proces starzenia się tej grupy osób postępuje. W ciągu dekady średni wiek użytkownika gospodarstwa rolnego zwiększył się o prawie 3 lata.

Połowa osób w grupie użytkowników pracujących w swoich gospodarstwach rolnych jest w wieku nie starszym niż 51 lat (mediana wieku w grupie użytkowników zarówno mężczyzn jak i kobiet to 51 lat), jednocześnie nieco ponad ⅔ to osoby w wieku 44 lat i więcej. Wiek 65 lat przekroczyło blisko 12% pracujących użytkowników.

Wykres 43. Struktura użytkowników gospodarstw indywidualnych według płci i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 43. Structure of holders of natural person's agricultural holdings (private farms) by sex and area groups of agricultural land in 2020

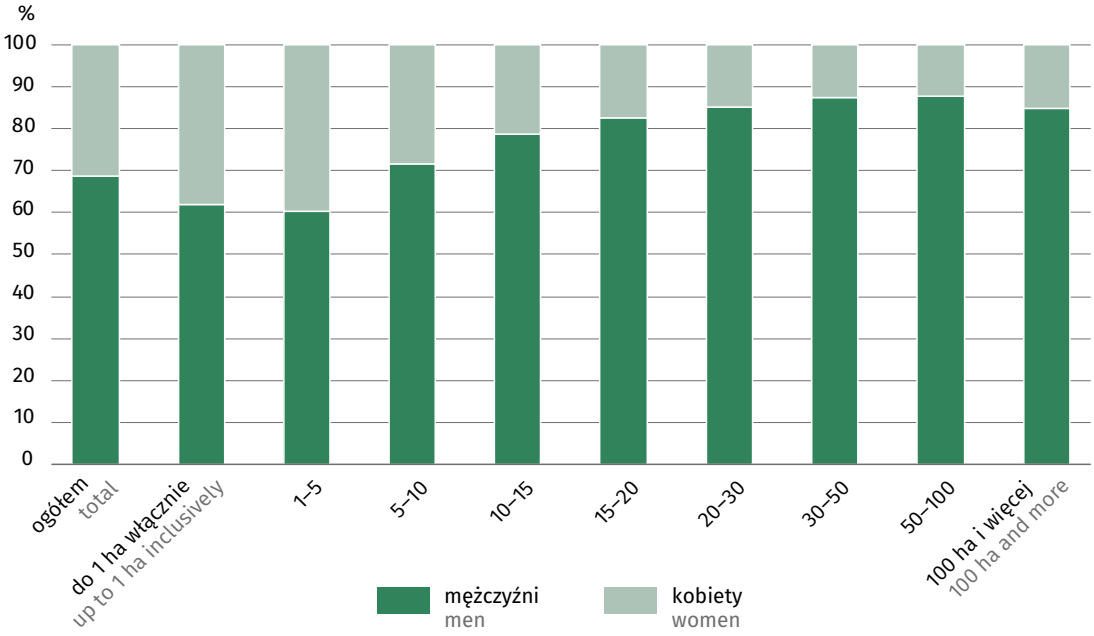

Wykres 44. Użytkownicy gospodarstw indywidualnych pracujący w swoim gospodarstwie rolnym według płci i wieku w 2020 r.

Chart 44. Holders of natural person's agricultural holdings (private farms) employed on their own agricultural holdings by sex and age in 2020

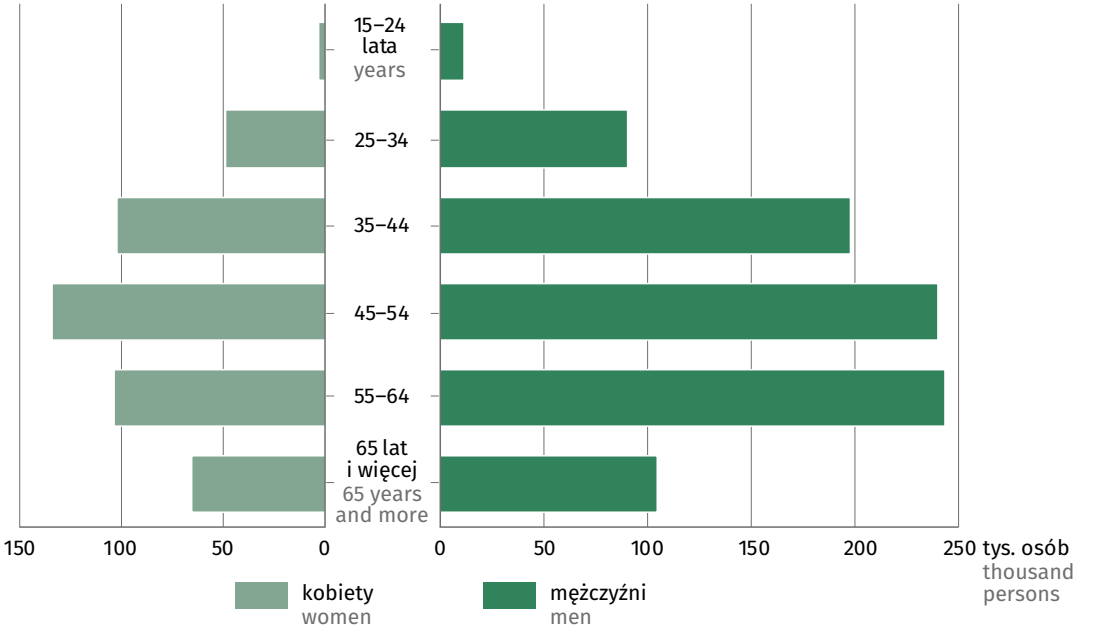

Struktura wieku użytkowników gospodarstw indywidualnych w stosunku do 2010 roku uległa przesunięciu w stronę starszych grup wieku. Wśród kobiet-użytkowników udział osób w wieku 44 lat i więcej wyniósł 68,2% (26,5% w wieku 45–54 lata, 23,9% w wieku 55–64 lata, 17,8% w wieku 65 lat i więcej), dla mężczyzn odsetek ten ukształtował się na poziomie 66,3% (w analogicznych grupach wieku: 27,0%, 27,4%, 11,8%). Różnica ta wynika prawdopodobnie także z dłuższego trwania życia kobiet niż mężczyzn.

Wykres 45. Struktura rodzinnej siły roboczej w gospodarstwach indywidualnych według wieku i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 45. Structure of the family labour force in natural person's agricultural holdings (private farms) by age and area groups of agricultural land in 2020

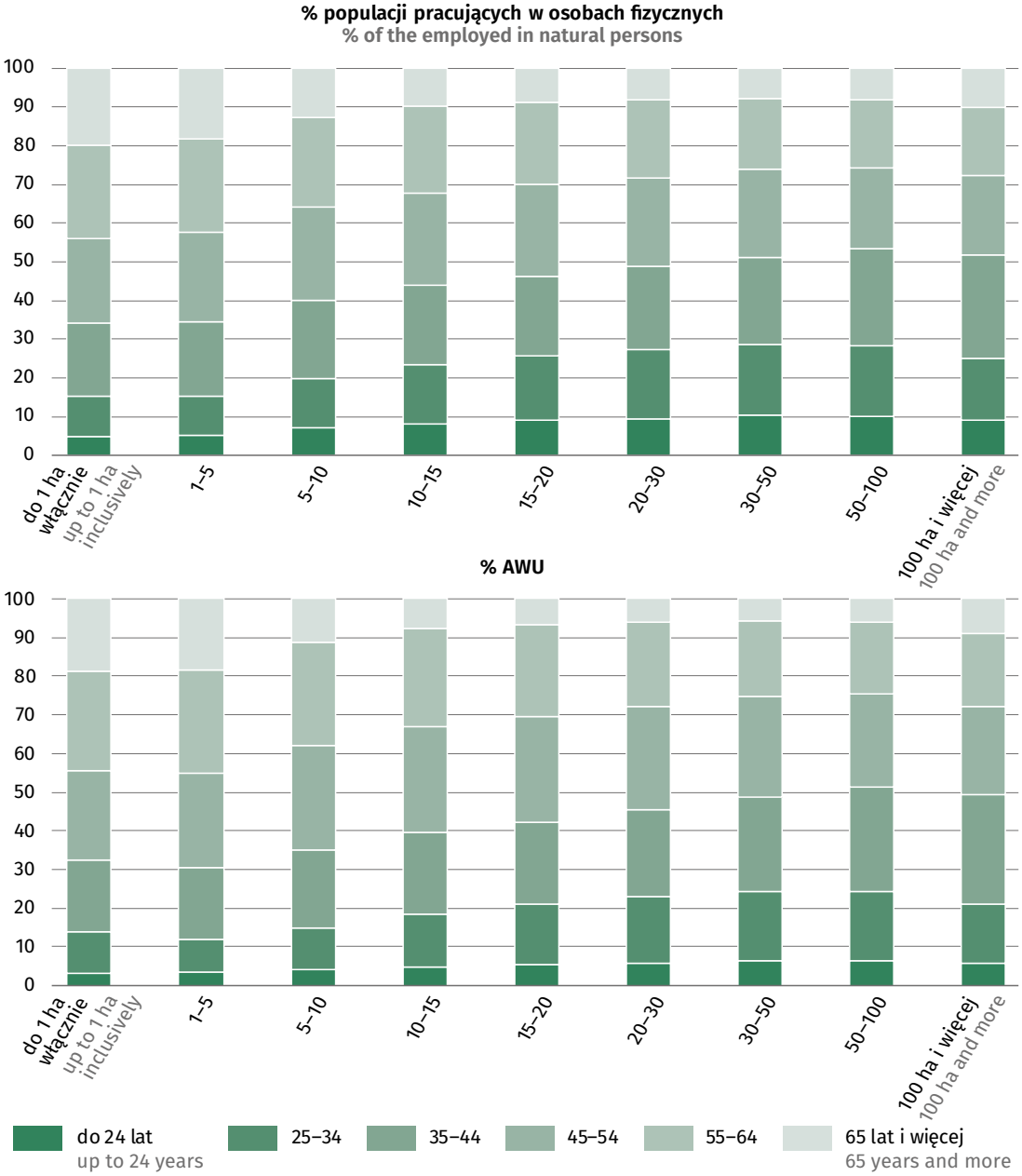

Ponad ⅔ pracujących przy produkcji rolniczej **małżonków/partnerów użytkowników** gospodarstw indywidualnych to kobiety; udział małżonków w wieku 45 lat i więcej wyniósł nieco ponad 67%.

Młodsi od użytkowników, a także ich współmałżonków, byli pozostali członkowie rodzin pracujący w gospodarstwach indywidualnych, wśród których 57,4% nie przekroczyło wieku 44 lat. Potwierdza się też reguła, że im większe gospodarstwo rolne – tym pracowały w nim młodsze osoby.

Z ogólnej liczby 2 624,8 tys. członków rodziny pracujących w swoich rodzinnych gospodarstwach rolnych – 42,1% łączyło pracę przy produkcji rolniczej z inną działalnością zarobkową. Z 1 106,2 tys. osób pracujących w gospodarstwie i posiadających inną pracę – ponad 90% wykonywało pracę w gospodarstwie jako dodatkową. Relatywnie częściej prace w gospodarstwie z inną pracą łączyli mężczyźni niż kobiety.

Ponad 90% osób łączących pracę w rolnictwie z inną działalnością pracowało w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni 1–20 ha UR, a z tego ponad połowa w małych gospodarstwach (1–5 ha UR).

Praca w gospodarstwie rolnym stanowiła wyłączne lub główne miejsce pracy w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny PSR 2020 dla 61,3% ogółu rodzinnej siły roboczej.

Tablica 12. Struktura rodzinnej siły roboczej w gospodarstwach indywidualnych według płci i kategorii pracujących w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny PSR 2020

Table 12. Structure of the family labour force in natural person's agricultural holdings (private farms) by sex and categories of the employed during the 12 months preceding the reference day of the Agricultural Census 2020

Wyszczególnienie Specification		Rodzinna siła robocza Family labour force	Użytkownicy Holders	Współmałżonkowie użytkowników Holder's spouses	Inni członkowie rodziny Other family members
		W tysiącach **In thousands**			
Ogółem Grand total	**razem** **total**	**2 624,8**	**1 292,3**	**645,6**	**686,9**
	mężczyźni men	1 521,1	887,8	199,6	433,8
	kobiety women	1 103,7	404,5	446,1	253,1
		W % **In %**			
Pracujący wyłącznie w swoim gospodarstwie rolnym Persons employed exclusively in their own holding	**razem** **total**	**57,9**	**55,1**	**59,1**	**61,8**
	mężczyźni men	53,1	53,8	41,8	56,8
	kobiety women	64,5	58,2	66,9	70,2
Pracujący w swoim gospodarstwie rolnym i dodatkowo poza gospodarstwem Persons employed in their own holding and additionally outside holding	**razem** **total**	**3,4**	**4,6**	**2,6**	**2,1**
	mężczyźni men	4,2	5,3	3,3	2,4
	kobiety women	2,4	3,0	2,3	1,5

Tablica 12. Struktura rodzinnej siły roboczej w gospodarstwach indywidualnych według płci i kategorii pracujących w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny PSR 2020 (dok.)

Table 12. Structure of the family labour force in natural person's agricultural holdings (private farms) by sex and categories of the employed during the 12 months preceding the reference day of the Agricultural Census 2020 (cont.)

Wyszczególnienie Specification		Rodzinna siła robocza Family labour force	Użytkownicy Holders	Współmałżonkowie użytkowników Holder's spouses	Inni członkowie rodziny Other family members
Pracujący głównie poza swoim gospodarstwem rolnym i dodatkowo w gospodarstwie Persons employed mainly outside their own holding and additionally in holding	**razem total**	**38,7**	**40,3**	**38,3**	**36,2**
	mężczyźni men	42,7	40,9	55,0	40,7
	kobiety women	33,2	38,8	30,8	28,3

Niezależnie od powyższych danych dotyczących liczby pracujących i nakładów pracy w ciągu 12 miesięcy, w PSR 2020 zebrano także dodatkowe informacje o wykonywaniu pracy w gospodarstwach indywidualnych w **tygodniu od 26 maja do 1 czerwca 2020 r.** przez użytkownika gospodarstwa rolnego oraz wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej mieszkające z użytkownikiem. Celem było określenie **liczby pracujących w gospodarstwach indywidualnych zgodnie z definicją aktywności bieżącej,** uwzględnianej w wynikach prezentowanych dla gospodarki narodowej według stanu na dany moment (gdzie dane z PSR są sumowane z wynikami innych badań dotyczących sektorów pozarolniczych). Ważne było tu uwzględnienie tylko tej części pracujących, dla których praca w rolnictwie – przede wszystkim w rodzinnych gospodarstwach rolnych – była wyłącznym lub głównym zajęciem w wybranym tygodniu.

Tablica 13. Pracujący wyłącznie lub głównie w gospodarstwach indywidualnych w tygodniu 26 maja – 1 czerwca 2020 r. (wg aktywności bieżącej)

Table 13. Persons employed exclusively or mainly in natural person's agricultural holdings (private farms) during the week May 26 – June 1, 2020 (by the current activity)

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Pracujący członkowie rodziny Employed family members			Pracownicy najemni stali		
		razem total	wyłącznie w gospodarstwie exclusively in holding	głównie w gospodarstwie mainly in holding	razem total	wyłącznie w gospodarstwie exclusively in holding	głównie w gospodarstwie mainly in holding
	W tysiącach osób In thousand persons						
Ogółem Grand total	**1 030,2**	**954,0**	**876,9**	**77,1**	**76,2**	**76,0**	**0,2**
Mężczyźni Men	579,7	527,5	474,0	53,5	52,3	52,0	0,2
Kobiety Women	450,5	426,5	402,9	23,6	24,0	23,9	0,0

Uzupełnienie zbiorowości pracujących w gospodarstwach indywidualnych według aktywności ekonomicznej bieżącej (w badanym tygodniu) stanowią pracownicy najemni zatrudnieni na stałe w gospodarstwach indywidualnych, pracujący wyłącznie lub głównie przy produkcji rolniczej.

Wyniki spisu rolnego z 2020 r. wykazały, że użytkownicy wraz z rodziną pracujący wyłącznie lub głównie w gospodarstwach indywidualnych w ostatnim tygodniu maja stanowili populację liczącą 954 tys. osób. Wraz z pracownikami najemnymi zatrudnionymi na stałe w gospodarstwie rolnym (76,2 tys. osób) ogólna populacja pracujących w gospodarstwach indywidualnych w badanym tygodniu wyniosła 1 030,2 tys. osób.

Zarówno wśród pracujących członków rodziny, jak i pracowników najemnych większość stanowili mężczyźni.

Rozdział X
Chapter X

Typologia gospodarstw rolnych
Typology of agricultural holdings

Prezentowana w niniejszej publikacji typologia gospodarstw rolnych została przygotowana z wykorzystaniem wyników PSR 2020 oraz zestawów współczynników standardowych produkcji (SP „2017") opracowanych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy.

W ramach typologii gospodarstw rolnych, dla każdego gospodarstwa rolnego została obliczona **wielkość ekonomiczna** i określony **typ rolniczy**.

1. Wielkość ekonomiczna
1. Economic size

Z ogólnej liczby 1 317,4 tys. gospodarstw rolnych, 64,6% charakteryzowało się wielkością ekonomiczną do 8 tys. euro (69,7% w 2010 r.), a 3,2% gospodarstw należało do klas wielkości ekonomicznej 100 tys. i więcej euro (w 2010 r. – niespełna 1,2%).

Dla porównania w UE-28 w 2010 r. 72,8% gospodarstw posiadało wielkość ekonomiczną poniżej 8 tys. euro, natomiast 5,3% charakteryzowała wielkość ekonomiczna co najmniej 100 tys. euro. Omawiane gospodarstwa wytwarzały odpowiednio 6,0% i 68,6% całkowitej standardowej produkcji w Unii Europejskiej. Najsłabsze ekonomicznie gospodarstwa rolne (do 2 tys. euro) stanowiły w 2010 r. 44,5% ogółu gospodarstw rolnych UE-28 i wytwarzały 1,4% całkowitej standardowej produkcji, natomiast największe (250 tys. euro i więcej) stanowiły 1,9% i wytwarzały 47,5% całkowitej standardowej produkcji w Unii Europejskiej.

Ogólna wielkość ekonomiczna gospodarstw rolnych w Polsce w 2020 r. przekroczyła 26 mld euro. Udział gospodarstw najsłabszych ekonomicznie (do 2 tys. euro, które stanowiły 28,5% ogółu gospodarstw) i najsilniejszych (250 tys. euro i więcej – 0,9%) w omawianej wielkości ekonomicznej wynosił odpowiednio 1,4% i 30,7%.

Blisko 61% krajowej wielkości ekonomicznej wytwarzały gospodarstwa o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych.

Średnia wielkość ekonomiczna **gospodarstwa rolnego** wynosiła w 2020 r. 20,3 tys. euro (w 2010 r. – 12,6 tys. euro), w tym gospodarstwa indywidualnego o powierzchni powyżej 1 ha UR – 18,3 tys. euro, co oznacza wzrost o 7,0 tys. euro w porównaniu do 2010 r.

Gospodarstwa rolne najsłabsze ekonomicznie w większości należały do najmniejszych grup obszarowych użytków rolnych. Blisko 49% gospodarstw zakwalifikowanych do klasy wielkości ekonomicznej 0–2 tys. euro posiadało powierzchnię UR poniżej 2 ha. Ponad 25% gospodarstw o wielkości ekonomicznej 100–500 tys. euro oraz ok. 44% gospodarstw o wielkości ekonomicznej 500 tys. euro i więcej, prowadziło działalność rolniczą na powierzchni co najmniej 100 ha użytków rolnych.

Mapa 12. Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego w 2020 r.

Map 12. Average economic size of an agricultural holding in 2020

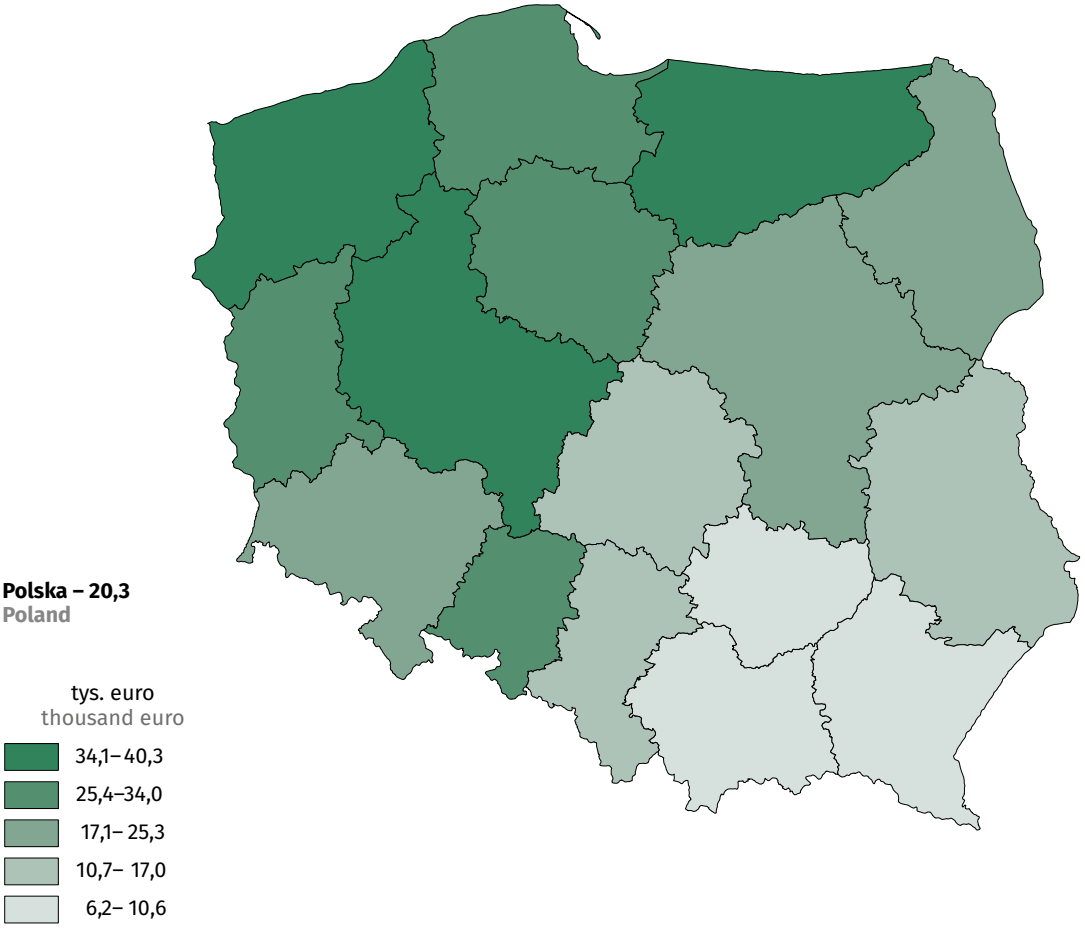

Tablica 14. Wybrane wskaźniki dla gospodarstw indywidualnych według klas wielkości ekonomicznej w 2020 r.

Table 14. Selected indicators for natural person's agricultural holdings (private farms) by economic size classes in 2020

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Klasy wielkości ekonomicznej w tys. euro Economic size classes in thousand euro							
		0–2	2–4	4–8	8–15	15–25	25–50	50–100	≥ 100
Struktura liczby gospodarstw w % Structure of the number of agricultural holdings in %	100,0	28,5	19,0	17,1	12,1	7,7	7,8	4,7	3,0
Odsetek kierujących w wieku do 40 lat Percentage of managers up to 40 years old	21,0	14,7	16,9	20,3	24,5	28,9	31,0	32,5	31,0

Tablica 14. Wybrane wskaźniki dla gospodarstw indywidualnych według klas wielkości ekonomicznej w 2020 r. (cont.)

Table 14. Selected indicators for natural person's agricultural holdings (private farms) by economic size classes in 2020 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Klasy wielkości ekonomicznej w tys. euro Economic size classes in thousand euro							
		0–2	2–4	4–8	8–15	15–25	25–50	50–100	≥ 100
Odsetek kierujących kobiet Percentage of women managers	34,7	41,4	36,3	32,8	30,3	28,3	28,1	29,2	30,8
Odsetek kierujących z wykształceniem rolniczym Percentage of managers with agricultural education	40,3	26,3	32,6	38,9	47,3	55,8	62,3	65,8	66,1
Odsetek gospodarstw, gdzie działalność rolnicza jest głównym źródłem utrzymania gospodarstwa domowego Percentage of households where agricultural activity is the main source of income	30,3	6,5	12,0	22,3	40,3	60,3	77,5	88,1	89,1
Odsetek gospodarstw domowych produkujących głównie na samozaopatrzenie Percentage of households producing mainly for self-consumpition	15,8	23,5	26,2	18,4	6,3	1,4	0,6	0,3	0,2
Odsetek gospodarstw z działalnością inną niż rolnicza Percentage of agricultural holdings conducting other gainful activity	1,8	1,3	1,4	1,6	2,0	2,3	2,3	3,0	5,8
Odsetek gospodarstw, gdzie przychody z działalności innej niż rolnicza przewyższają przychody z działalności rolniczej Percentage of agricultural holdings where income from other gainful activity exceeds income from agricultural activity	27,8	43,3	36,2	30,9	27,2	20,5	17,5	11,7	9,9
Powierzchnia UR na 1 gospodarstwo w ha Area of agricultural land per 1 agricultural holding in ha	10,42	2,39	3,93	6,38	9,74	14,02	21,08	35,4	77,08

Tablica 14. Wybrane wskaźniki dla gospodarstw indywidualnych według klas wielkości ekonomicznej w 2020 r. (cont.)

Table 14. Selected indicators for natural person's agricultural holdings (private farms) by economic size classes in 2020 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Klasy wielkości ekonomicznej w tys. euro Economic size classes in thousand euro							
		0–2	2–4	4–8	8–15	15–25	25–50	50–100	≥ 100
Obsada zwierząt na 1 gospodarstwo w SD Number of livestock per 1 agricultural holding in LSU	6,9	0,1	0,3	0,8	2,5	5,7	12,1	27	125,2
Obsada zwierząt na 100 ha UR w SD Number of livestock per 100 ha of agricultural land in LSU	66,6	2,6	6,5	12,3	25,4	40,7	57,6	76,2	162,5
Liczba ciągników na 1 gospodarstwo w szt. Number of tractors per 1 agricultural holding in units	1,1	0,4	0,7	1,0	1,4	1,7	2,2	2,7	2,9
Powierzchnia UR na 1 ciągnik w ha Area of agricultural land per 1 tractor in ha	9,55	6,41	5,63	6,43	7,1	8,07	9,73	13,14	26,75
Zużycie NPK w kg na 1 ha UR w dobrej kulturze NPK consumption in kg per 1 ha of agricultural land in good condition	128,3	44,5	78,6	96,5	112,8	124,8	140,1	155,4	163,2

Analiza liczby gospodarstw rolnych zakwalifikowanych do określonego typu rolniczego w poszczególnych klasach wielkości ekonomicznej wykazała, że:

- w przedziale do 8 tys. euro najwyższy odsetek gospodarstw (73,7%) zanotowano dla typu „specjalizujące się w uprawach polowych", a najniższy – dla typu „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych" (0,6%),
- w przedziale: 8–25 tys. euro najwyższy odsetek stanowiły gospodarstwa typu „specjalizujące się w uprawach polowych" oraz „mieszane – różne uprawy i zwierzęta łącznie" (odpowiednio 42,3% i 20,2%), a najniższy – typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi" (1,5%),
- w klasach: 25–50 tys. euro i 50–100 tys. euro najwyższy odsetek stanowiły gospodarstwa typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi" – odpowiednio 33,2% i 44,3%, a najniższy gospodarstwa typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi" (2,7%) w klasie 25–50 tys. euro oraz gospodarstwa typu „mieszane – różne uprawy" (2,2%) w klasie 50–100 tys. euro,
- w przedziale od 100 tys. euro najwyższy odsetek odnotowano dla gospodarstw „specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi" (26,1%), „specjalizujących się w uprawach polowych" (23,9%) oraz gospodarstw „specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi (23,2%), a najniższy dla typu „specjalizujące się w uprawach trwałych" (1,5%).

Wykres 46. Struktura liczby gospodarstw i wielkości ekonomicznej według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 46. Structure of the number and economic size of agricultural holdings by area groups of agricultural land in 2020

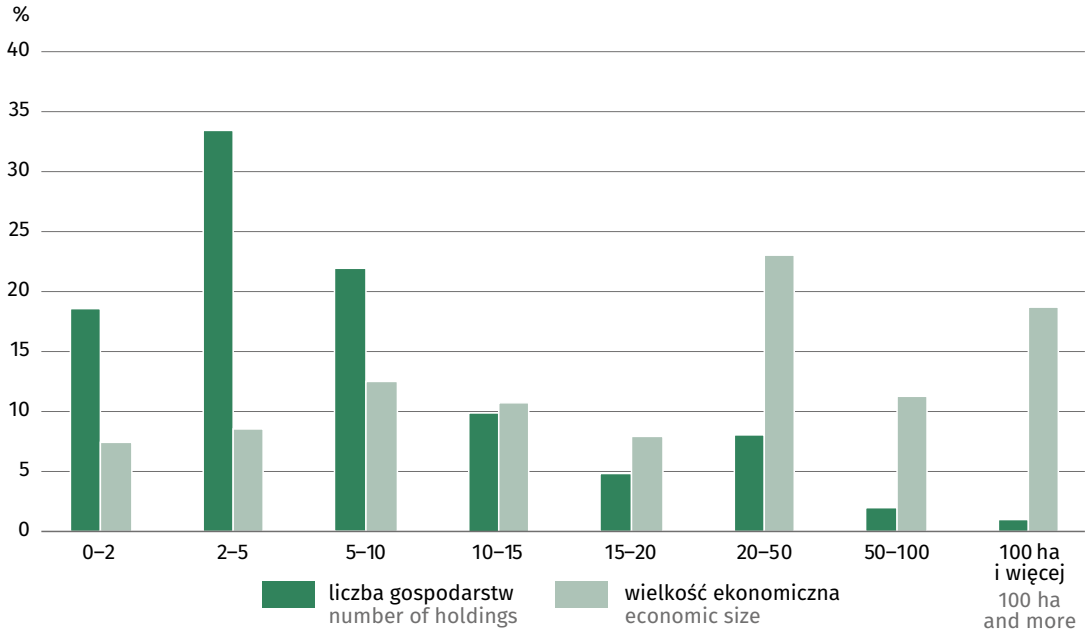

Udział gospodarstw rolnych posiadających **użytki rolne** w **dobrej kulturze rolnej** w ogólnej liczbie gospodarstw należących do danej klasy ekonomicznej był najwyższy w klasie 2–4 tys. euro i wynosił 99,7%.

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych posiadających:

- zasiewy odnotowano w klasie wielkości ekonomicznej 50–100 tys. euro (94,4% ogółu gospodarstw w tej klasie),
- grunty ugorowane – w klasie najwyższej, tj. 1 000 tys. euro i więcej – 12,3%,
- łąki (68,8%) – w klasie 50–100 tys. euro,
- pastwiska (15,8%) – w klasie 50–100 tys. euro,
- uprawy trwałe – w przedziale 15–25 tys. euro (22,1%).

Średnia powierzchnia użytków rolnych rosła w miarę wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego od 2,43 ha w klasie 0–2 tys. euro i 3,94 ha w klasie 2–4 tys. euro do blisko 203 ha w klasie 500–1 000 tys. euro oraz ponad 469 ha w klasie 1 000 tys. euro i więcej.

We wszystkich klasach wielkości ekonomicznej dominowały gospodarstwa rolne **uprawiające** zboża (ponad ¾ ogółu gospodarstw w danej klasie, z wyjątkiem klasy 0–2 tys. euro, gdzie omawiany odsetek wynosił 54,0%). Najwyższy odsetek omawianych gospodarstw wystąpił w klasie wielkości ekonomicznej 50–100 tys. euro (82,5% ogółu gospodarstw w tej klasie).

W gospodarstwach rolnych o wielkości ekonomicznej do 25 tys. euro najczęściej uprawiane były ziemniaki (produkcję ziemniaków prowadziło ponad 29% gospodarstw o wielkości ekonomicznej 15–25 tys. euro). W gospodarstwach rolnych o wielkości ekonomicznej 25 tys. euro i więcej, poza gospodarstwami uprawiającymi zboża, dominowały gospodarstwa uprawiające rośliny przemysłowe i ziemniaki (osiągając odpowiednio 25,8% i 21,1%).

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych uprawiających:

- rośliny strączkowe jadalne odnotowano wśród gospodarstw o wielkości ekonomicznej 500–1 000 tys. euro (5,9% ogółu gospodarstw w tej klasie),
- warzywa gruntowe – wystąpił w klasie 100–500 tys. euro (10,6%),
- truskawki – w klasie 15–25 tys. euro (5,5%),
- warzywa pod osłonami odnotowano w klasie 100–500 tys. euro (6,3%).

Analiza gospodarstw rolnych utrzymujących **zwierzęta gospodarskie** wykazała, że w gospodarstwach małych ekonomicznie (do 8 tys. euro) i największych (od 500 tys. euro) najczęściej prowadzony był chów drobiu kurzego, a w pozostałych – chów bydła. Drugim najczęściej utrzymywanym gatunkiem zwierząt w gospodarstwach należących do klasy 2–8 i powyżej 500 tys. euro było bydło, a w gospodarstwach z przedziału 8–500 tys. euro – drób kurzy. Trzecim, najczęściej utrzymywanym, gatunkiem zwierząt w gospodarstwach o wielkości od 2 tys. euro były świnie.

Najwyższy odsetek gospodarstw prowadzących chów:

- bydła odnotowano w klasie wielkości ekonomicznej 50–100 tys. euro (60,7% ogółu gospodarstw w tej klasie),
- drobiu kurzego – w przedziałach 4–15 tys. euro (ok. 34%) oraz 1 000 tys. euro i więcej (36,6%),
- świń – w klasie 500–1 000 tys. euro (21,6%),
- owiec – w klasie 1 000 tys. euro i więcej (1,6%),
- kóz – w klasie 2–8 tys. euro (0,8%),
- koni – w klasie 1 000 tys. euro i więcej (3,9%).

Obok prowadzenia produkcji rolniczej, ponad 24 tys. gospodarstw rolnych prowadziło także **działalność inną niż rolnicza** bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym. Analizując liczbę omawianych gospodarstw w poszczególnych klasach wielkości ekonomicznej należy zauważyć, że:

- ponad 39% gospodarstw najmniejszych ekonomicznie (do 4 tys. euro) oraz blisko 17% gospodarstw o wielkości ekonomicznej 4 tys. euro i więcej prowadziło agroturystykę,
- najczęściej prowadzonym rodzajem działalności innej niż rolnicza były:
  - w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej do 25 tys. euro – poza agroturystyką, tzw. „inne" rodzaje działalności innej niż rolnicza (np. prowadzenie sklepu oferującego produkty wytworzone w gospodarstwie),
  - w gospodarstwach o wielkości 25 tys. euro i więcej – rolnicze prace kontraktowe.

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych, gdzie przychody z działalności innej niż rolnicza przewyższały przychody z działalności rolniczej odnotowano w gospodarstwach o wielkości do 15 tys. euro. Omawiany odsetek był najniższy wśród największych gospodarstw – należących do klasy wielkości ekonomicznej 1 000 tys. euro i więcej (5,3%).

Ciągniki posiadało 35,0% gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej 0–2 tys. euro oraz ponad 62% gospodarstw o wielkości ekonomicznej 2–4 tys. euro. W pozostałych klasach wielkości ekonomicznej omawiany odsetek wynosił od ok. 78% do 94,0%, osiągając najwyższą wartość w klasie 50–100 tys. euro.

Wśród ogółu gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej do 8 tys. euro najpopularniejsze były ciągniki o mocy 15–25 kW, o wielkości 8–50 tys. euro – o mocy 40–60 kW, o wielkości

50–1 000 tys. euro – o mocy 60–100 kW. Gospodarstwa o wielkości ekonomicznej co najmniej 1 000 tys. euro najczęściej posiadały ciągniki o mocy 100 kW i więcej.

Odsetek gospodarstw rolnych posiadających ciągniki o największej mocy (100 kW i więcej) rósł wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej od 0,3% w klasie 0–2 tys. euro do 55,2% w klasie 1 000 tys. euro i więcej.

Najsłabsze ekonomicznie (o wielkości do 8 tys. euro) gospodarstwa rolne użytkujące ciągniki posiadały średnio 1 ciągnik. Omawiany wskaźnik poprawiał się wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej i w poniższych klasach wynosił:

- 8–15 tys. euro – 1,6 ciągnika,
- 15–25 tys. euro i 25–50 tys. euro – ok. 2 ciągniki,
- 50–1 000 tys. euro – ok. 3 ciągniki,
- 1 000 tys. euro i więcej – ponad 7 ciągników.

Wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej wzrastała powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik w gospodarstwie rolnym. Dla wielkości ekonomicznej 0–2 tys. euro omawiany wskaźnik wynosił 6,51 ha, natomiast w klasie 25–50 tys. euro osiągał wielkość 9,83 ha. Największą powierzchnię UR przypadającą na 1 ciągnik odnotowano w klasie 1 000 tys. euro i więcej (74,54 ha).

Udział osób kierujących gospodarstwami rolnymi posiadających **wykształcenie rolnicze** w ogólnej liczbie omawianych osób w danej klasie wielkości ekonomicznej wzrastał od 26,3% w klasie 0–2 tys. euro osiągając najwyższą wartość 69,1% w klasie 500–1 000 tys. euro.

Wśród ogółu gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej do 15 tys. euro wystąpił najwyższy odsetek osób, dla których kurs rolniczy był najwyższym poziomem wykształcenia rolniczego (14,2% ogółu kierujących w omawianej klasie), a najniższy odsetek w klasie 1 000 tys. euro i więcej (11,0%). Jednocześnie we wspomnianej najwyższej klasie wielkości ekonomicznej odnotowano również najwyższy odsetek osób kierujących, które posiadały wyższe wykształcenie rolnicze (33,2%). Omawiany odsetek był najniższy w klasie 0–4 tys. euro, gdzie wyniósł 2,2%.

Spośród gospodarstw indywidualnych, w których **gospodarstwa domowe zużywały więcej niż 50% wartości produkcji rolniczej**, ponad 74% charakteryzowała wielkość ekonomiczna 0–4 tys. euro, a ok. 20% – wielkość ekonomiczna 4–8 tys. euro.

Odsetek **gospodarstw domowych** z **użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego, których dochody** z działalności rolniczej przekraczały 50% dochodów ogółem, osiągnął najwyższe wartości (83,0%) wśród gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej co najmniej 25 tys. euro. Omawiany odsetek był najniższy w klasach wielkości ekonomicznej: 0–2 tys. euro (6,5%) oraz 2–4 tys. euro (12,0%).

W klasie wielkości ekonomicznej 100–1 000 tys. euro udział gospodarstw domowych, które uzyskiwały główne dochody z działalności rolniczej wynosił ok. 89% Jednocześnie w gospodarstwach najsłabszych ekonomicznie odsetek gospodarstw domowych, których głównym źródłem utrzymania była działalność pozarolnicza wynosił 11,1% w klasie wielkości ekonomicznej 0–2 tys. euro oraz 9,8% – w klasie 2–4 tys. euro.

W miarę wzrostu wielkości ekonomicznej malał odsetek gospodarstw domowych uzyskujących główne dochody z pracy najemnej (z 45,3%) w klasie 0–2 tys. euro do 1,4% w klasie 500 tys. euro i więcej oraz emerytur i rent (z 27,0% w klasie najniższej do 0,4% w klasie 1 000 tys. euro i więcej).

Mapa 13. Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa indywidualnego o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych w 2020 r.

Map 13. Average economic size of a natural person's agricultural holding (private farm) with an area over 1 ha of agricultural land in 2020

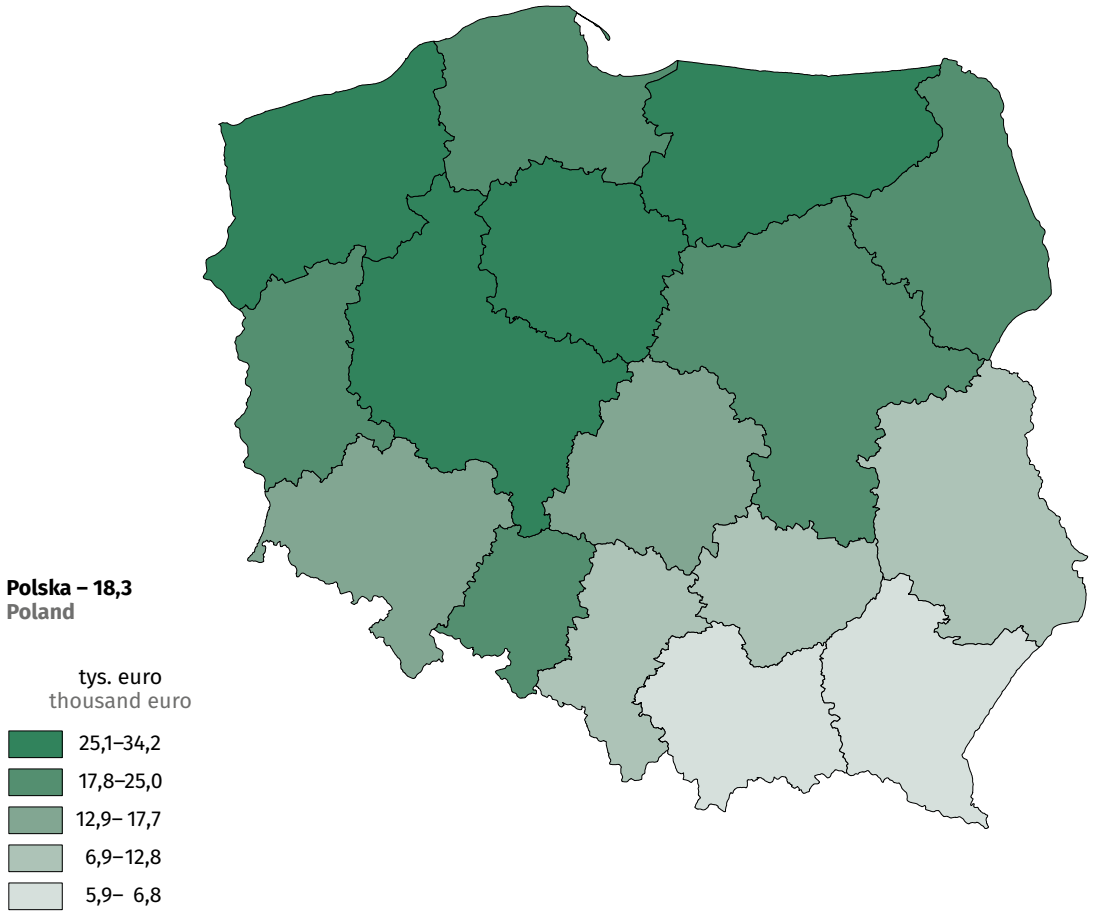

Blisko 57% **osób pełnozatrudnionych w rolnictwie liczonych w AWU** odnotowano w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej nie przekraczającej 15 tys. euro. Na 1 gospodarstwo o wielkości ekonomicznej 0–2 tys. euro przypadało 0,5 AWU, 2–8 tys. euro – ok. 1 AWU, w przedziale 8–100 tys. euro – 1,2–2 AWU, w klasie 100–1 000 tys. euro – 2,9–6,5 AWU, w klasie 1 000 tys. euro i więcej – ponad 21 AWU.

W **przekroju terytorialnym** najwyższy odsetek gospodarstw rolnych najsilniejszych ekonomicznie, tj. o wielkości 100 tys. euro i więcej odnotowano w województwach: zachodniopomorskim, warmińsko-mazurskim (odpowiednio 7,3% i 7,2% ogółu gospodarstw w województwie), a najniższy wystąpił w województwie małopolskim (0,6%) i podkarpackim (0,7%).

Jednocześnie najwyższym odsetkiem gospodarstw najsłabszych ekonomicznie (o wielkości do 2 tys. euro) charakteryzowały się województwa: podkarpackie (46,6%) i małopolskie (43,8%), a najniższym województwa kujawsko-pomorskie (16,3%) i podlaskie (19,6%).

2. Typy rolnicze
2. Farm types

W 2020 r. do gospodarstw specjalistycznych[3] (z dominującą grupą upraw/chowem) należało 79,8% gospodarstw rolnych (w 2010 r. – 62,0%). W 59,9% gospodarstw specjalistycznych dominowały uprawy polowe (w 2010 r. – 40,3%), a 10,7% (w 2010 r. – 11,5%) gospodarstw zostało zakwalifikowanych do typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi". Udział gospodarstw „specjalizujących się w uprawach trwałych" i „specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi" stanowił odpowiednio 4,2% i 2,6% ogółu gospodarstw rolnych. Najniższy odsetek gospodarstw rolnych, analogicznie jak w 2010 r. (2,4%), odnotowano w typie „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych" (2,3%).

Dla porównania w UE-28 w 2010 r. do gospodarstw specjalistycznych należało 75,4% gospodarstw rolnych. Prawie 25% gospodarstw rolnych „specjalizowało się w uprawach polowych" (np. zboża, oleiste, warzywa), blisko 20% „specjalizowało się w uprawach trwałych" (np. sady, winorośle). Gospodarstwa „mieszane – różne uprawy i zwierzęta" stanowiły ok. 13%, natomiast „mieszane – różne zwierzęta" i „mieszane – różne uprawy" odpowiednio ponad 4% i 6%.

Odsetek gospodarstw niesklasyfikowanych wynosił 3,0% (w UE-28 w 2010 r. – 1,9%).

Wykres 47. Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego według typów rolniczych w 2020 r.
Chart 47. Average economic size of an agricultural holding by farm types in 2020

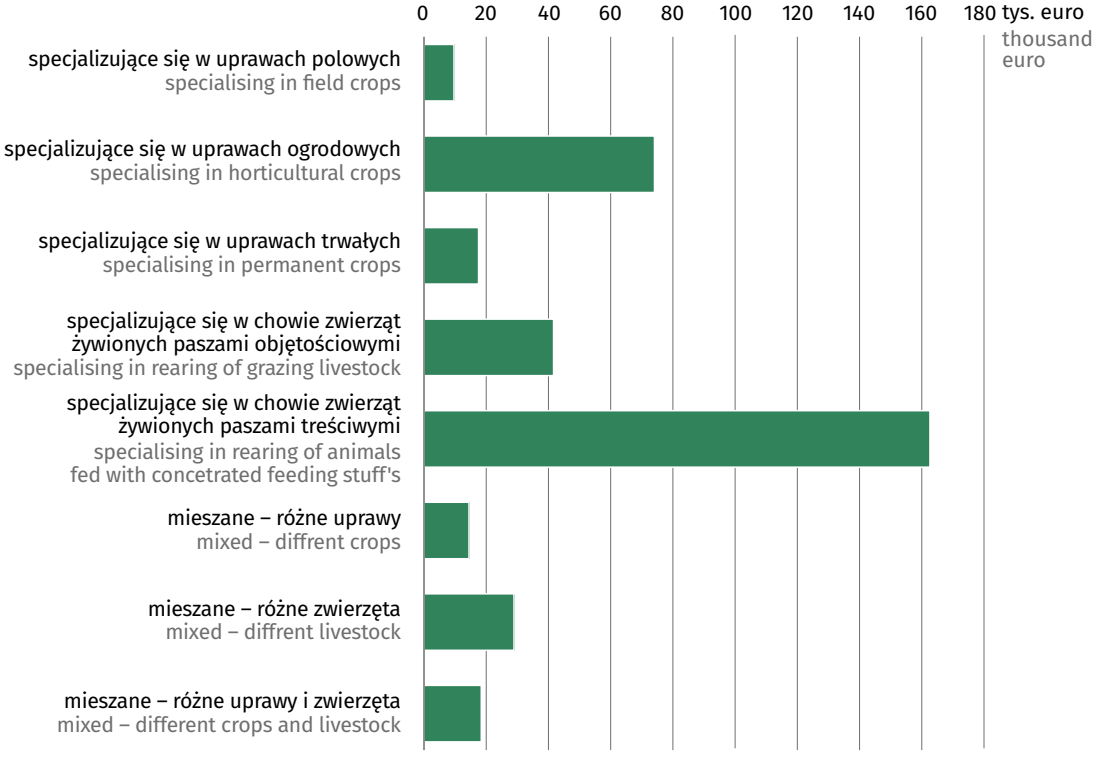

3 Obejmują gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych, uprawach ogrodowych, uprawach trwałych oraz gospodarstwa specjalizujące się w chowie zwierząt żywionymi paszami objętościowymi i treściwymi.

Gospodarstwa specjalistyczne wytwarzały 84,0% krajowej wielkości ekonomicznej. Średnia wielkość ekonomiczna w poszczególnych typach rolniczych wahała się w zakresie od 9,7 tys. euro dla gospodarstw rolnych typu „specjalizujące się w uprawach polowych", poprzez 17,6 tys. euro dla typu „specjalizujące się w uprawach trwałych" oraz 73,9 tys. euro dla gospodarstw typu „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych" do 162,5 tys. euro dla typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi".

Wielkość ekonomiczna ponad 61% gospodarstw należących do typu „specjalizujące się w uprawach polowych" nie przekraczała 4 tys. euro. Najwyższy odsetek gospodarstw najsilniejszych ekonomicznie (100 tys. euro i więcej) odnotowano w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi" (ok. 28% ogółu gospodarstw rolnych omawianego typu).

Tablica 15. Wybrane wskaźniki dla gospodarstw indywidualnych według typów rolniczych w 2020 r.

Table 15. Selected indicators for natural person's agricultural holdings (private farms) by farm types in 2020

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Typy rolnicze Farm types								
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Struktura liczby gospodarstw w % Structure of the number of agricultural holdings in %	100,0	59,9	2,3	4,2	10,7	2,6	3,3	2,0	11,9	3,0
Odsetek kierujących w wieku do 40 lat Percentage of managers up to 40 years old	21,0	20,2	21,6	22,5	27,6	20,3	20,2	21,3	20,5	13,7
Odsetek kierujących kobiet Percentage of women managers	34,7	35,5	36,3	35,0	30,3	36,3	36,8	31,5	31,4	43,2
Odsetek kierujących z wykształceniem rolniczym Percentage of managers with agricultural education	40,3	36,7	41,9	45,2	53,3	45,9	41,2	51,1	46,1	23,3
Odsetek gospodarstw, gdzie działalność rolnicza jest głównym źródłem utrzymania gospodarstwa domowego Percentage of households where agricultural activity is the main source of income	30,3	21,1	42,4	37,7	69,2	45,7	27,5	51,4	37,3	5,2

Tablica 15. Wybrane wskaźniki dla gospodarstw indywidualnych według typów rolniczych w 2020 r. (cont.)

Table 15. Selected indicators for natural person's agricultural holdings (private farms) by farm types in 2020 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Typy rolnicze Farm types								
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Odsetek gospodarstw domowych produkujących głównie na samozaopatrzenie Percentage of households producing mainly for self-consumpition	15,8	15,8	10,0	4,1	8,2	23,9	17,3	20,2	27,0	7,9
Odsetek gospodarstw z działalnością inną niż rolnicza Percentage of agricultural holdings conducting other gainful activity	1,8	1,6	3,2	1,9	2,1	2,5	1,9	1,6	1,9	1,8
Odsetek gospodarstw, gdzie przychody z działalności innej niż rolnicza przewyższają przychody z działalności rolniczej Percentage of agricultural holdings where income from other gainful activity exceeds income from agricultural activity	27,8	31,1	31,6	29,5	18,6	21,0	23,8	17,0	20,8	46,9
Wielkość ekonomiczna gospodarstwa w tys. euro Economic size of an agricultural holding in thous. euro	18,6	8,8	71,9	17,3	40,7	140,1	14,2	25,7	16,3	0
Powierzchnia UR na 1 gospodarstwo w ha Area of agricultural land per 1 agricultural holding in ha	10,42	9,59	5,53	6,40	18,62	13,42	7,32	11,59	11,31	3,80

Tablica 15. Wybrane wskaźniki dla gospodarstw indywidualnych według typów rolniczych w 2020 r. (dok.)

Table 15. Selected indicators for natural person's agricultural holdings (private farms) by farm types in 2020 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Typy rolnicze Farm types								
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Obsada zwierząt na 1 gospodarstwo w SD Number of livestock per 1 agricultural holding in LSU	6,9	0,3	0,4	0,1	24,5	110,1	0,7	18	7,2	0
Obsada zwierząt na 100 ha UR w SD Number of livestock per 100 ha of agricultural land in LSU	66,6	2,8	6,7	1,7	131,8	820,3	9,7	155,4	63,4	0
Liczba ciągników na 1 gospodarstwo w szt. Number of tractors per 1 agricultural holding in units	1,1	0,8	1,0	1,2	2,1	1,3	1,1	1,8	1,4	0,3
Powierzchnia UR na 1 ciągnik w ha Area of agricultural land per 1 tractor in ha	9,55	11,41	5,8	5,25	8,68	10,31	6,9	6,35	7,89	13,82
Zużycie NPK w kg na 1 ha UR w dobrej kulturze NPK consumption in kg per 1 ha of agricultural land in good condition	128,3	133,7	116,4	87,3	126,4	132,5	112,0	128,8	128,9	5,1

Największe obszarowo gospodarstwa rolne odnotowano w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi" oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi", gdzie średnia powierzchnia użytków rolnych wynosiła odpowiednio 19,15 ha oraz 14,70 ha. Najmniejsze gospodarstwa wystąpiły w grupie gospodarstw niesklasyfikowanych (4,05 ha), a wśród sklasyfikowanych – w typach „specjalizujące się w uprawach trwałych" (6,53 ha) oraz „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych" (5,72 ha).

W większości typów rolniczych odsetek gospodarstw posiadających **użytki rolne** w **dobrej kulturze rolnej** wynosił od 99,0% do 100,0%. Tylko w typach: „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi" i „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych", udział gospodarstw posiadających użytki rolne w dobrej kulturze w ogólnej liczbie gospodarstw tego typu wynosił odpowiednio 86,7% i 97,1%.

Wykres 48. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych w 2020 r.

Chart 48. Average area of agricultural land in agricultural holdings by farm types in 2020

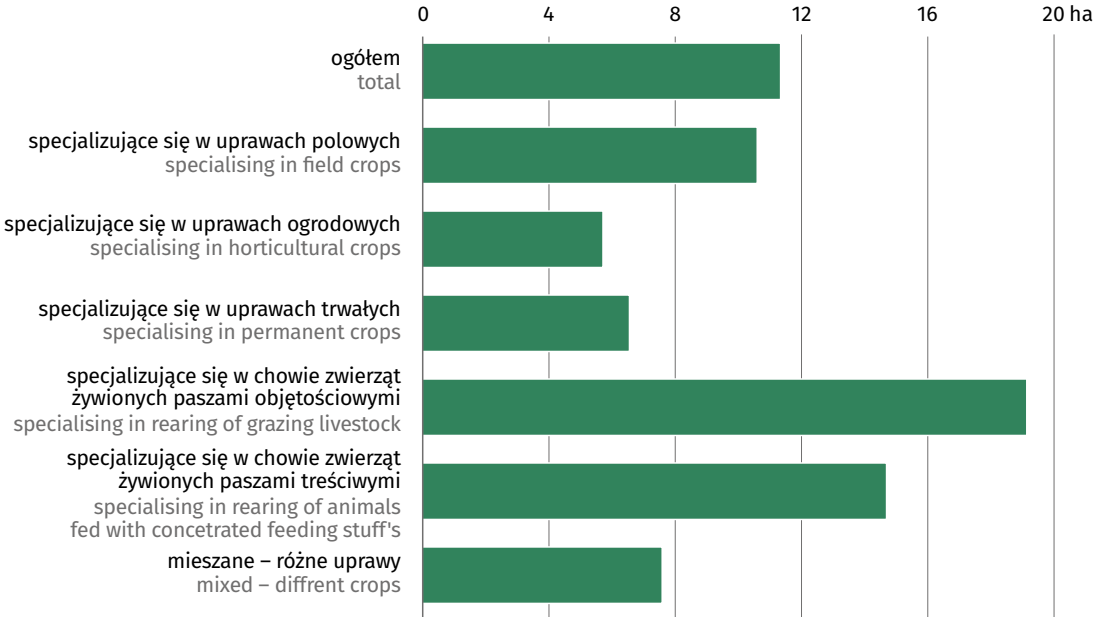

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych posiadających **grunty pod zasiewami** odnotowano w typie „mieszane – różne zwierzęta" (96,0%), a najniższy w typie „specjalizujące się w uprawach trwałych" (36,5%). Grunty ugorowało 28,5% gospodarstw niesklasyfikowanych, a wśród sklasyfikowanych, najwięcej (13,4%) w typie „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych". Najmniejszą liczbę gospodarstw z ugorami odnotowano w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi" (2,9%).

Łąki użytkowało 86,9% gospodarstw rolnych należących do typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi" oraz 86,3% gospodarstw należących do typu „mieszane – różne zwierzęta". Wśród gospodarstw omawianych typów odnotowano także najwyższy odsetek gospodarstw z **pastwiskami** (odpowiednio 26,3% i 18,7%).

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych z sadami wystąpił w typie „specjalizujące się w uprawach trwałych" (95,7% ogółu gospodarstw tego typu), ale był wysoki także w typie „mieszane – różne uprawy", gdzie wyniósł 82,3%. Najrzadziej sady występowały w gospodarstwach typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi" oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi" (odsetek omawianych gospodarstw wyniósł odpowiednio 2,2% i 3,5%).

Analiza poszczególnych typów gospodarstw rolnych prowadzących podstawowe grupy upraw wykazała, że najwyższy odsetek:

- gospodarstw produkujących zboża i ziemniaki wystąpił dla typów „mieszane – różne zwierzęta" i „mieszane – różne uprawy i zwierzęta" (odpowiednio 93,6% i 88,9% gospodarstw uprawiających zboża oraz 43,1% i 39,8% gospodarstw uprawiających ziemniaki),
- producentów roślin strączkowych jadalnych – w typie „mieszane – różne uprawy" (2,7%),

- gospodarstw uprawiających rośliny przemysłowe – w typie „specjalizujące się w uprawach polowych" (12,7%),
- gospodarstw zajmujących się uprawą warzyw zarówno gruntowych, jak i pod osłonami – w typie „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych" (odpowiednio 19,2% i 24,0%).

Jednocześnie należy zauważyć, że w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi" odnotowano najwyższe średnie powierzchnie upraw zbóż i roślin przemysłowych przypadające na 1 gospodarstwo posiadające wymienione uprawy (odpowiednio: 18,25 ha i 13,98 ha). Najwyższą średnią powierzchnię uprawy strączkowych jadalnych i ziemniaków odnotowano w typie „specjalizujące się w uprawach polowych" (5,85 ha i 1,15 ha), jak również warzyw gruntowych (3,73 ha). Średnie powierzchnie warzyw pod osłonami i truskawek były najwyższe w typie „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych" (odpowiednio 0,60 ha i 1,33 ha).

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych prowadzących chów poszczególnych gatunków **zwierząt gospodarskich** odnotowano:

- dla gospodarstw utrzymujących bydło, konie lub kozy w typach: „mieszane – różne zwierzęta" oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi" (osiągając odpowiednio dla gospodarstw z bydłem 94,8% i 97,1%; dla gospodarstw z końmi – 6,8% i 5,0%; dla gospodarstw z kozami – 3,6% i 2,0% ogółu gospodarstw omawianego typu),
- dla gospodarstw utrzymujących świnie w typach: „mieszane – różne zwierzęta" oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi" (osiągając odpowiednio 57,1% oraz 43,4% ogółu gospodarstw omawianego typu),
- dla gospodarstw utrzymujących owce w typach: „mieszane – różne zwierzęta" oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi" (osiągając odpowiednio 3,8% i 3,1% ogółu gospodarstw omawianego typu),
- dla gospodarstw utrzymujących drób kurzy w typach: „mieszane – różne zwierzęta" oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi" (osiągając odpowiednio 71,4% oraz 62,6% ogółu gospodarstw omawianego typu).

Liczba poszczególnych gatunków zwierząt przypadająca na 1 gospodarstwo rolne, jak i obsada na 100 ha UR, była zdecydowanie największa w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi" (w przypadku bydła, owiec, kóz i koni) oraz w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi" (w przypadku świń i drobiu).

Działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym najchętniej podejmowały gospodarstwa rolne typu „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych"– 3,3% ogółu gospodarstw omawianego typu.

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych, gdzie przychody z działalności innej niż rolnicza przewyższały przychody z działalności rolniczej odnotowano w gospodarstwach typu „niesklasyfikowane" i „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych" (odpowiednio 47,7% i 31,5% ogółu gospodarstw omawianych typów prowadzących działalność inną niż rolnicza), a najniższy w typie „mieszane – różne zwierzęta" (16,9%).

Ponad 84% gospodarstw należących do typów „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi", „mieszane – różne uprawy i zwierzęta" oraz „mieszane – różne zwierzęta" posiadało **ciągniki rolnicze**. Najniższy odsetek gospodarstw z ciągnikami, spośród gospodarstw sklasyfikowanych, odnotowano w gospodarstwach rolnych o typie „specjalizujące się w uprawach polowych" (58,9%), a w gospodarstwach niesklasyfikowanych – 25,2%.

W typach „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi", „mieszane -różne zwierzęta" oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi" przy-

padało najwięcej ciągników na 1 gospodarstwo posiadające ciągniki (odpowiednio 2,3 szt., 2,0 szt. i 1,9 szt.).

Największą powierzchnię użytków rolnych przypadającą na 1 ciągnik odnotowano w gospodarstwach niesklasyfikowanych (14,68 ha), a wśród sklasyfikowanych w typie „specjalizujące się w uprawach polowych" (12,54 ha). Najniższy omawiany wskaźnik wystąpił w gospodarstwach „specjalizujących się w uprawach trwałych" (5,35 ha).

Najwyższe **nawożenie mineralne** w przeliczeniu na 1 ha UR w dobrej kulturze obserwowane było w gospodarstwach rolnych o typie mieszanym (różne uprawy i zwierzęta), w uprawach polowych oraz specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi i wynosiło odpowiednio 138,8 kg, 137,8 kg oraz 133,7 kg/ha UR w dobrej kulturze rolnej.

Wyższe **wykształcenie rolnicze** posiadało 6,8% kierujących gospodarstwami rolnymi zaklasyfikowanymi do typu „specjalizujące się w uprawach trwałych" i 6,4% osób kierujących gospodarstwami rolnymi należącymi do typu „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych". Omawiany odsetek osiągnął najniższą wartość w typie „mieszane – różne zwierzęta" (1,8%) i „mieszane – różne uprawy i zwierzęta" (2,7%). We wspomnianych typach odnotowano jednocześnie najwyższy odsetek osób z ukończonym kursem rolniczym (odpowiednio 16,2% i 16,9%).

Produkcja **głównie na samozaopatrzenie** gospodarstwa domowego charakteryzowała gospodarstwa indywidualne należące do typów: „mieszane – różne uprawy i zwierzęta", „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi", „mieszane – różne zwierzęta" oraz „mieszane – różne uprawy" (odpowiednio: 27,0%, 23,9%, 20,2%, 17,3%). Tylko ok. 8% gospodarstw zakwalifikowanych do typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi" i ok. 4% gospodarstw „specjalizujących się w uprawach trwałych" zużywało na potrzeby własne gospodarstwa domowego więcej niż 50% wartości końcowej produkcji rolniczej.

Analiza źródeł dochodów gospodarstw domowych w poszczególnych typach gospodarstw indywidualnych pokazuje, że najwyższy odsetek gospodarstw, dla których głównym źródłem utrzymania była:

- działalność rolnicza – wystąpił wśród gospodarstw zaliczonych do typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi" (69,2%) oraz „mieszane – różne zwierzęta" (51,4%),
- praca najemna – wśród gospodarstw niesklasyfikowanych (43,3%) i w typie „specjalizujące się w uprawach polowych" (38,9%),
- emerytury i renty – wśród gospodarstw niesklasyfikowanych (27,9%) i w typach „specjalizujące się w uprawach polowych" (17,2%).

Liczba pełnozatrudnionych liczona w AWU była najwyższa w gospodarstwach rolnych o typie „specjalizujące się w uprawach polowych" oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi" i stanowiła odpowiednio 45,4% i 17,5% ogólnego AWU. Omawiana liczba była najniższa, oprócz grupy gospodarstw niesklasyfikowanych, dla gospodarstw typu „mieszane – różne zwierzęta" – 3,2% ogólnego AWU.

Wśród gospodarstw niesklasyfikowanych i należących do typu „specjalizujące się w uprawach polowych" odnotowano najniższe średnie wartości AWU przypadające na 1 gospodarstwo (odpowiednio 0,4 i 0,8). Omawiany wskaźnik był najwyższy wśród gospodarstw zaklasyfikowanych do typów: „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi", „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi", „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych" i „mieszane – różne zwierzęta" (po 1,8 AWU). W pozostałych typach rolniczych na 1 gospodarstwo rolne przypadało od 1,2 do 1,4 AWU.

W **ujęciu regionalnym** najwyższy odsetek gospodarstw rolnych należących do typu:

- „specjalizujące się w uprawach polowych" odnotowano w województwie dolnośląskim (77,2% ogółu gospodarstw w województwie) oraz zachodniopomorskim (72,1%) i opolskim (71,1%),
- „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych" – w województwie mazowieckim (3,4%) oraz wielkopolskim (3,2%) i śląskim (3,1%),
- „specjalizujące się w uprawach trwałych" – w województwie świętokrzyskim (10,2%), lubelskim i mazowieckim (po 8,1%),
- „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi" – w województwie podlaskim (30,0%) i warmińsko-mazurskim (24,1%),
- „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi" – w województwie wielkopolskim (4,8%) i śląskim (4,5%),
- „mieszane – różne uprawy" – w województwie lubelskim (7,3%) i świętokrzyskim (5,4%),
- „mieszane – różne zwierzęta" – w województwie wielkopolskim (5,1%) i pomorskim (3,8%),
- „mieszane – różne uprawy i zwierzęta" odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim (16,0%), śląskim (15,7%) i podkarpackim (15,6%).

Uwagi metodologiczne

1. Wprowadzenie

Niniejszą publikację opracowano na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020 (PSR 2020), który przeprowadzono w Polsce w terminie od 1 września do 30 listopada 2020 roku.

Spis został przeprowadzony na potrzeby Unii Europejskiej oraz krajowe, a jego podstawę prawną stanowiły:

- ustawa z dnia 31 lipca 2019 r. o powszechnym spisie rolnym w 2020 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1728 z późn. zm.). Ustawa ta szczegółowo określiła zasady przeprowadzenie spisu, podmioty podlegające spisowi oraz zakres danych, które należy zebrać,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2018/1091 z dnia 18 lipca 2018 r. w sprawie zintegrowanych statystyk dotyczących gospodarstw rolnych oraz uchylenia rozporządzeń (WE) nr 1166/2008 i (UE) nr 1337/2011 (Dz. Urz. L 200 z 7.8.2018),
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 223/2009 z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie statystyki europejskiej oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE, Euratom) nr 1101/2008 w sprawie przekazywania do Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich danych statystycznych objętych zasadą poufności,
- rozporządzenie Rady (WE) nr 322/97 w sprawie statystyk Wspólnoty oraz decyzji Rady 89/382/EWG, Euratom w sprawie ustanowienia Komitetu ds. Programów Statystycznych Wspólnot Europejskich (tekst mający znaczenie dla Europejskiego Obszaru Gospodarczego – EOG i Szwajcarii) (Dz. Urz. L 87 z 31.3.2009, str. 164), w zakresie zasad opracowywania, tworzenia i rozpowszechniania statystyk oraz poufności informacji statystycznych,
- ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 443 z późn. zm.),
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. (RODO) w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1) w zakresie zasad przetwarzania danych osobowych,
- ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1781).

Dniem referencyjnym spisu był 1 czerwca 2020 roku. Część danych, ze względu na ich specyfikę, dotyczyła okresu ostatnich 12 miesięcy kończącego się w dniu referencyjnym badania czyli okresu od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. włącznie.

Dla aktywności ekonomicznej, w części dotyczącej aktywności bieżącej, okresem referencyjnym był dodatkowo tydzień kończący się w dniu referencyjnym badania (tj. okres od 26 maja do 1 czerwca 2020 r.).

2. Uwaga

W związku z wprowadzaniem od 2010 r. zmian w metodologii badań rolniczych, mających na celu dostosowanie do standardów unijnych oraz uwzględnienie przemian dokonujących się w polskim rolnictwie, a także szersze wykorzystanie źródeł administracyjnych, **definicja gospodarstwa rolnego uległa zmianie**. Zgodnie z obowiązującą definicją w spisie rolnym w 2020 r. (podobnie jak w badaniach struktury gospodarstw rolnych w 2013 i 2016 r.) nie ujęto posiadaczy użytków rolnych nieprowadzących działalności rolniczej oraz posiadaczy użytków rolnych o powierzchni poniżej 1 ha prowadzących działalność rolniczą o małej skali.

W związku z powyższym, prezentowane w niniejszym opracowaniu dane dla 2020 r., dotyczące gospodarstw rolnych ogółem oraz gospodarstw rolnych o powierzchni do 1 ha użytków rolnych włącznie są porównywalne z danymi zawartymi w edycji publikacji za lata 2013 i 2016, a nie są porównywalne z informacjami dla lat 2002, 2005, 2007 i 2010 zawartymi we wcześniejszych edycjach publikacji.

Do porównań wykorzystano dane z 2010 r., przeliczone zgodnie z obowiązującą definicją gospodarstwa rolnego.

Dane dla gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych są porównywalne z danymi prezentowanymi w poprzednich edycjach publikacji (dla gospodarstw prowadzących działalność rolniczą).

3. Ważniejsze pojęcia, definicje i zasady spisywania

Gospodarstwo rolne to grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą wraz z prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego (art. 55^3 Kodeksu Cywilnego).

Gospodarstwo rolne osoby fizycznej (gospodarstwo indywidualne) to gospodarstwo użytkowane przez osobę fizyczną obejmujące:

- gospodarstwa rolne o powierzchni 1 ha i więcej użytków rolnych,
- gospodarstwa rolne o powierzchni poniżej 1 ha użytków rolnych (w tym nieposiadające użytków rolnych) prowadzące działy specjalne produkcji rolnej lub produkcję rolną (roślinną i/lub zwierzęcą) o znaczącej, określonej następującymi progami skali: 0,5 ha dla: drzew owocowych, krzewów owocowych, warzyw gruntowych, truskawek gruntowych oraz chmielu; 0,3 ha dla szkółek sadowniczych i szkółek ozdobnych; 0,1 ha dla tytoniu; 5 sztuk dla bydła ogółem; 20 sztuk dla świń ogółem; 5 sztuk dla loch; 20 sztuk dla owiec ogółem i kóz ogółem; 100 sztuk dla drobiu ogółem; 10 sztuk dla zwierząt dzikich utrzymywanych w systemie fermowym; 20 pni dla pszczół.

Gospodarstwo rolne osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej to gospodarstwo rolne prowadzone przez osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, którego **podstawowa działalność jest zaliczana według Polskiej Klasyfikacji Działalności do sekcji A**, dział 01, grupy: 01.1 – uprawy rolne inne niż wieloletnie, 01.2 – uprawy roślin wieloletnich, 01.3 – rozmnażanie roślin, 01.4 – chów i hodowla zwierząt (z podklasy 01.49.Z – tylko strusie, króliki i inne zwierzęta futerkowe oraz pszczoły), 01.5 – uprawy rolne połączone z chowem i hodowlą zwierząt (działalność mieszana), 01.6, klasa 01.61, podklasa 01.6.61.Z – działalność usługowa wspomagająca produkcję roślinną (utrzymywanie gruntów w dobrej kulturze rolnej przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska), a także niezależnie od zaklasyfikowania działalności podstawowej, gdy w gruntach użytkowanych przez jednostkę powierzchnia **użytków rolnych przekracza 1 ha lub prowadzony jest chów/hodowla zwierząt gospodarskich**.

Użytkownik gospodarstwa rolnego to osoba fizyczna, osoba prawna oraz jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, faktycznie użytkująca gospodarstwo rolne, niezależnie od tego, czy jest właścicielem, dzierżawcą tego gospodarstwa, czy też użytkuje je z innego tytułu i niezależnie od tego, czy grunty wchodzące w skład gospodarstwa rolnego są położone na terenie jednej czy kilku gmin.

Za **osobę kierującą gospodarstwem rolnym** uważa się pełnoletnią osobę fizyczną upoważnioną przez właściciela/użytkownika gospodarstwa rolnego do podejmowania oraz nadzorowania lub wykonywania decyzji bezpośrednio związanych z procesami produkcyjnymi. W gospodarstwach indywidualnych kierujący jest często tą samą osobą co użytkownik.

Poziom wykształcenia rolniczego osoby kierującej gospodarstwem rolnym określa się jako:

- wyższe rolnicze – uzyskanie dyplomu ukończenia szkoły wyższej o kierunku rolniczym np. ogrodnictwo, geodezja urządzeń rolniczych, technika urządzeń rolniczych i leśnych, leśnictwo, technologia drewna, ochrona środowiska – melioracja, rybactwo, zootechnika, technologia żywności – mleczarstwo itp.; do kierunków rolniczych należy zaliczyć także weterynarię,
- policealne rolnicze – uzyskanie dyplomu ukończenia szkoły policealnej lub pomaturalnej o kierunku rolniczym, np. ogrodnictwo, urządzanie terenów zieleni itp.,
- średnie zawodowe rolnicze – uzyskanie świadectwa ukończenia technikum lub liceum zawodowego o kierunku rolniczym np. hodowla zwierząt, uprawa roślin, leśnictwo, melioracja, urządzanie terenów zieleni,
- zasadnicze zawodowe rolnicze – uzyskanie świadectwa ukończenia zasadniczej szkoły rolniczej, szkoły przysposobienia rolniczego, świadectwa ukończenia korespondencyjnego kursu rolniczego o poziomie szkoły zasadniczej, np. ogrodnictwo, hodowla zwierząt, mechanizacja rolnictwa, wiejskie gospodarstwo domowe, rolnik upraw polowych,
- kurs rolniczy – kurs kwalifikacyjny zakończony egzaminem i uzyskaniem tytułu wykwalifikowanego rolnika lub mistrza rolnika,
- brak wykształcenia rolniczego – nieukończenie żadnej szkoły ani kursu o kierunku rolniczym, niezależnie od posiadanego ogólnego poziomu wykształcenia.

Siedziba użytkownika gospodarstwa indywidualnego to adres zamieszkania użytkownika. Adres ten nie zawsze jest taki sam jak adres zameldowania.

Siedziba gospodarstwa indywidualnego to siedlisko gospodarstwa (budynek mieszkalny oraz budynki gospodarskie i urządzenia służące do produkcji rolnej), a w przypadku braku siedliska, największa część gospodarstwa rolnego. Adres siedziby gospodarstwa nie zawsze jest taki sam jak siedziby użytkownika.

Siedziba gospodarstwa rolnego osoby prawnej (lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej) to siedziba osoby prawnej lub jednostki lokalnej prowadzącej działalność rolniczą.

Do **działalności rolniczej** prowadzonej przez gospodarstwo rolne zaliczono:

- uprawę roślin, która obejmuje: wszystkie uprawy rolne (w tym również uprawę grzybów jadalnych), warzywnictwo i ogrodnictwo, szkółkarstwo, hodowlę i nasiennictwo roślin rolniczych i ogrodniczych,
- chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, tj. bydła, owiec, kóz, koni, świń, drobiu, królików, pozostałych zwierząt futerkowych, zwierząt dzikich utrzymywanych w warunkach fermowych (np. dziki, sarny, daniele, lamy) i pszczół,
- utrzymanie gruntów rolnych, już niewykorzystywanych do celów produkcyjnych, według zasad dobrej kultury rolnej (zgodnie z normami).

Za **zarobkową działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym** przyjęto działalność produkcyjną lub usługową prowadzoną na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku, która wykorzystuje zasoby gospodarstwa rolnego (siłę roboczą, teren, budynki, park maszynowy itp.) lub produkty rolne w nim powstałe (np. agroturystyka, przetwórstwo produktów rolnych).

Nie wlicza się tu działalności innej niż rolnicza, jeżeli z zasobów gospodarstwa do jej prowadzenia wykorzystywana jest tylko i wyłącznie siła robocza.

Wartość końcowej produkcji rolniczej to suma wartości sprzedanych oraz zużytych przez gospodarstwo domowe użytkownika (samozaopatrzenie) surowych, nieprzetworzonych produktów rolnych (roślinnych i zwierzęcych).

Wartość **ogólnej sprzedaży produkcji gospodarstwa rolnego** to suma przychodów ze sprzedaży surowych produktów rolnych i zwierząt gospodarskich oraz wyrobów i usług z działalności innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym, a także płatności bezpośrednich.

Bezpośrednia sprzedaż konsumentom (ostatecznym odbiorcom na ich własne potrzeby) oznacza sprzedaż produktów rolnych, wytworzonych w gospodarstwie rolnym, na targowiskach, we własnych sklepach lub w ramach sprzedaży międzysąsiedzkiej.

Nie zalicza się tu sprzedaży produktów rolnych do punktów skupu oraz zakupów dokonywanych przez właścicieli sklepów, restauracji itp.

Za **gospodarstwo ekologiczne** uważa się gospodarstwo rolne, które posiada certyfikat nadany przez jednostkę certyfikującą lub jest w trakcie konwersji na ekologiczne metody produkcji rolniczej (pod kontrolą jednostki certyfikującej) na całość lub część produkcji roślinnej/zwierzęcej prowadzonej w gospodarstwie.

Za **gospodarstwo rolne korzystające ze środków wsparcia rozwoju obszarów wiejskich** uważa się gospodarstwo, z którym zawarto umowę/wydano pozytywną decyzję o przyznaniu płatności w okresie 3 lat kończących się 31 grudnia 2020 r. dla przynajmniej jednego z działań/poddziałań wymienionych poniżej:

- usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i zastępstw w gospodarstwie,
- systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych,
- inwestycje w środki trwałe,
- przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzenie odpowiednich środków zaradczych,
- pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników,
- pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw,
- inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów,
- działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne,
- usługi leśno-środowiskowe i klimatyczne oraz ochrona lasów,
- rolnictwo ekologiczne,
- płatności dla obszarów Natura 2000 i płatności związane z ramową dyrektywą wodną,
- płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami,
- dobrostan zwierząt,
- zarządzanie ryzykiem.

4. Użytkowanie gruntów

Grunty ogółem to wszystkie grunty niezależnie od tytułu władania – własne, dzierżawione od innych (na zasadzie umowy i bezumownie), użytkowane z tytułu zajmowania określonego stanowiska (leśniczy, ksiądz, nauczyciel itp.) oraz wspólne w części przypadającej użytkownikowi, a także użytkowane przez gospodarstwo grunty należące do gospodarstw opuszczonych. Nie zalicza się tu powierzchni gruntów wydzierżawionych innym i gruntów należących do wspólnot gruntowych.

Użytki rolne ogółem to powierzchnia:

- użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej, na którą składają się:
  - zasiewy,
  - łąki trwałe,
  - pastwiska trwałe,
  - uprawy trwałe, w tym sady,
  - ogrody przydomowe (bez powierzchni przeznaczonej na rekreację),
  - grunty ugorowane (łącznie z powierzchnią upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny),
- użytków rolnych pozostałych.

Powierzchnia **użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej** to użytki rolne, na których stosuje się jakiekolwiek zabiegi uprawne (np. orka, koszenie, mulczowanie itp.), także grunty objęte płodozmianem. Są to grunty, które mogą kwalifikować się np. do otrzymania dopłat i są utrzymywane zgodnie z wymaganiami dotyczącymi dobrej kultury rolnej znajdującymi się w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 kwietnia 2004 roku – Dz. U. 65, poz. 600. Zalicza się tu także grunty ugorowane.

Powierzchnia **użytków rolnych pozostałych** (tj. nieużytkowanych i nieutrzymywanych w dobrej kulturze rolnej) to powierzchnia użytków rolnych wyłączonych z produkcji, tj. użytków rolnych uprzednio użytkowanych jako zasiewy oraz grunty ugorowane, łąki i pastwiska trwałe, sady i inne uprawy trwałe, ogrody przydomowe, które w dniu 1 czerwca 2020 r. ze względów ekonomicznych, społecznych lub innych, nie były wykorzystywane już rolniczo i wyłączone z płodozmianu. Grunty te znajdowały się jednak w kondycji, pozwalającej w razie zmiany decyzji co do ich przyszłego użytkowania, na ich szybkie przywrócenie do produkcji rolniczej, przy wykorzystaniu zasobów dostępnych w gospodarstwie rolnym. Jeżeli rekultywacja tych gruntów wymagałaby bardzo długiego okresu czasu i dużych nakładów pracy oraz zasobów niedostępnych w gospodarstwie – powierzchnię tę zalicza się do powierzchni pozostałych gruntów.

Powierzchnia zasiewów to powierzchnia wszystkich upraw zasianych i zasadzonych w gospodarstwie rolnym (jednorocznych i wieloletnich, ale bez upraw trwałych), prowadzonych zarówno w gruncie (na odkrytym polu lub pod niskim przykryciem, z brakiem dostępu) jak i pod wysokimi, dostępnymi osłonami (w szklarniach, tunelach wysokich lub inspektach).

Łąki trwałe to grunty pokryte trwale trawami (5 lub więcej lat), z zasady koszone, a w rejonach górskich również powierzchnia koszonych hal i połonin. Łąki powinny być utrzymywane w dobrej kulturze rolnej i przynajmniej raz w roku koszone, a zbiory niekoniecznie wykorzystywane do celów produkcyjnych.

Pastwiska trwałe to grunty pokryte trwale trawami (5 lub więcej lat), które z zasady nie są koszone, lecz wypasane, a w rejonach górskich również powierzchnia wypasanych hal i połonin utrzymy-

wanych w dobrej kulturze rolnej (łącznie z pastwiskami trwałymi niewykorzystywanymi do celów produkcyjnych oraz z ekstensywnie wypasanymi pastwiskami położonymi na terenach pagórkowatych lub na znacznej wysokości, na glebach niskiej klasy, na których nie stosuje się nawożenia, podsiewów, melioracji itp.).

Powierzchnia upraw trwałych to powierzchnia: plantacji drzew i krzewów owocowych, szkółek drzew i krzewów owocowych oraz ozdobnych, szkółek drzew i krzewów leśnych do celów handlowych, plantacji wikliny oraz innych gruntowych upraw trwałych (np. derenia, tarniny, morwy, wierzby mandżurskiej, głogu, rokitnika, jarzębiny, choinek bożonarodzeniowych uprawianych na użytkach rolnych), a także upraw trwałych pod osłonami (np. malina, winorośl, brzoskwinia).

Sady to uprawy drzew i krzewów owocowych posadzonych na miejscu stałym, w regularnej rozstawie, na powierzchni minimum 10 arów. Do sadów zaliczamy także szkółki drzew i krzewów owocowych.

Ogrody przydomowe to powierzchnia zlokalizowana najczęściej wokół siedziby gospodarstwa, często oddzielona od reszty gospodarstwa, która obejmuje uprawy (rolne, ogrodnicze zarówno jednoroczne jak i wieloletnie oraz drzewa i krzewy owocowe) przeznaczone na spożycie w gospodarstwie domowym użytkownika (samozaopatrzenie). Sporadycznie, nadwyżki zbiorów mogą być sprzedawane.

Do ogrodów przydomowych nie zalicza się powierzchni trawników i ogrodów ozdobnych oraz powierzchni przeznaczonej na rekreację (należą do gruntów pozostałych).

Grunty ugorowane to grunty orne niewykorzystywane do celów produkcyjnych, ale utrzymane według zasad dobrej kultury rolnej, przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska.

Do gruntów ugorowanych zalicza się powierzchnię upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny (nawóz zielony), a także grunty przygotowane pod jesienne nasadzenia np. truskawek oraz obsiane roślinami miododajnymi.

Zaliczamy tu grunty zarówno uprawnione, jak i nieuprawnione do płatności obszarowych.

Do gruntów ugorowanych nie zaliczamy gruntów, które były przygotowane pod tegoroczne zasiewy (np. warzyw), a do 1 czerwca 2020 r. nie zostały jeszcze obsiane lub obsadzone (zaliczamy je do powierzchni zasiewów).

Powierzchnia **lasów i gruntów leśnych** to powierzchnia o wielkości co najmniej 0,10 ha:

- zalesiona (pokryta roślinnością leśną),
- niezalesiona (przejściowo pozbawiona roślinności leśnej),
- gruntów związanych z gospodarką leśną,
- plantacji o krótkiej rotacji (łącznie z założonymi na użytkach rolnych).

Uwzględnia się tu powierzchnię szkółek drzew leśnych założonych na terenach leśnych i wykorzystywanych na potrzeby własne gospodarstwa (niehandlowe).

Powierzchnia **pozostałych gruntów** to grunty będące pod zabudowaniami, podwórzami, placami i ogrodami ozdobnymi, parkami, powierzchnia wód śródlądowych (własnych i dzierżawionych), rowów melioracyjnych, powierzchnia porośnięta wikliną w stanie naturalnym, powierzchnia terenów bagiennych, powierzchnia innych gruntów (torfowiska, żwirownie), nieużytków (w tym gruntów zadrzewionych i zakrzaczonych), powierzchnia przeznaczona dla rekreacji (np. zlokalizowana wokół domu, pola golfowe, ogrody ozdobne itp.).

Do pozostałych gruntów zalicza się także powierzchnię gruntów rolnych, które nie są użytkowane rolniczo, jeżeli wiadomo, że grunty te nie powrócą już do użytkowania rolniczego np. grunty rolne przeznaczone pod budowę drogi, supermarketu.

5. Powierzchnia zasiewów

Powierzchnia zasiewów to powierzchnia wszystkich upraw zasianych i zasadzonych w gospodarstwie rolnym (jednorocznych i wieloletnich, ale bez upraw trwałych), prowadzonych zarówno w gruncie (na odkrytym polu lub pod niskim, przykryciem z brakiem dostępu) jak i pod wysokimi, dostępnymi osłonami (w szklarniach, tunelach wysokich lub inspektach), które są uprawiane w plonie głównym.

Do powierzchni zasiewów zalicza się również powierzchnię, która była zaplanowana i obsiana/obsadzona po 1 czerwca 2020 r., pod zbiór w bieżącym roku (np. późnych odmian warzyw).

Powierzchnia zasiewów **w gruncie** to powierzchnia upraw prowadzonych zarówno na odkrytym polu, jak również **pod niskim, niedostępnym przykryciem**. Kategoria ta obejmuje powierzchnię upraw przykrytych przy użyciu mat/arkuszy z tworzywa sztucznego ułożonych płasko na ziemi oraz upraw pod tunelami niskimi (poniżej 1,5 m wysokości w szczycie).

Powierzchnia zasiewów w **szklarniach, tunelach foliowych wysokich** oraz **inspektach** to powierzchnia upraw prowadzonych pod wysokimi osłonami (o wysokości min. 1,5 m w szczycie) oraz pod osłonami niskimi z możliwością stałego dostępu czyli inspektach, tzw. przyspiesznikach („miniaturowe szklarnie"); są to skrzynie nakryte oknami służące np. do produkcji rozsad.

W powierzchni zasiewów ujęto uprawę chmielu oraz plantacje truskawek i poziomek, a także powierzchnię traw polowych.

Do grupy „**zbóż ogółem**" zaliczono zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi, kukurydzę na ziarno, grykę, proso i pozostałe zbożowe (amarantus, kanar, żyto stuletnie itp.).

W grupie „**zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi**" ujęto zboża podstawowe (pszenica, żyto, jęczmień, owies i pszenżyto) oraz powierzchnię zasiewów mieszanek zbożowych ozimych i jarych.

Grupa „**przemysłowe**" obejmuje buraki cukrowe, rzepak i rzepik, len (łącznie z lnem oleistym), słonecznik na ziarno, konopie, tytoń, chmiel, cykorię oraz inne oleiste (mak, gorczyca, soja, itp.).

Do grupy „**strączkowych na ziarno**" zalicza się strączkowe jadalne (groch, fasolę, bób oraz inne strączkowe jadalne uprawiane na ziarno, np. ciecierzyca), strączkowe pastewne na ziarno oraz mieszanki zbożowo strączkowe na ziarno. Powierzchnię zasianą grochem, fasolą, bobem itp. przewidzianą do zbioru w stanie niedojrzałym zaliczono do warzyw gruntowych.

Grupa „**pastewne**" obejmuje uprawy okopowych pastewnych, kukurydzy na zielonkę, strączkowych pastewnych na zielonkę i motylkowych drobnonasiennych, innych pastewnych i traw na zielonkę (bez upraw przeznaczonych na nawozy zielone).

Grupa „**pozostałe**" obejmuje warzywa gruntowe, truskawki i poziomki gruntowe, uprawy nasienne, kwiaty i rośliny ozdobne gruntowe, pozostałe przemysłowe (np. krokosz barwierski, uprawy wieloletnie na cele energetyczne), zioła i przyprawy, a także uprawy pod osłonami (bez upraw trwałych pod osłonami) oraz pozostałe uprawy.

Do **warzyw** zaliczono: kapustę głowiastą (wczesną i późną, białą, czerwoną i włoską), cebulę, marchew jadalną, buraki ćwikłowe, ogórki, pomidory, kalafiory (wczesne i późne), warzywa pozostałe (pietruszkę, selery, pory, brukselkę, szczaw, szpinak, sałatę, rzodkiewkę, chrzan, rabarbar, skorzonerę, kalarepę, czosnek, dynię, szparagi, brokuły, kapustę pekińską, cykorię liściastą, cukinię, szalotkę itp.). Grupa ta obejmuje również groch, bób i itp. zebrane w stanie niedojrzałym (zielonym), fasolę szparagową, z której zebrano niedojrzałe strąki oraz kukurydzę z przeznaczeniem na zbiór kolb w stanie niedojrzałym, a także rozsady warzyw gruntowych na potrzeby własne gospodarstwa.

Powierzchnia uprawy **truskawek** to powierzchnia obsadzona truskawkami i poziomkami (łącznie z nowymi, wiosennymi nasadzeniami) w gruncie oraz pod osłonami. Nie uwzględniono tu powierzchni przygotowanej do nasadzeń jesiennych oraz powierzchni plantacji truskawek przeznaczonych na sadzonki (którą ujęto w grupie „pozostałe").

Do grupy roślin **przemysłowych** zaliczono buraki cukrowe, rzepak i rzepik, len (łącznie z lnem oleistym), słonecznik na ziarno, konopie, tytoń, chmiel, cykorię oraz inne oleiste (mak, gorczyca, soja, itp.).

Do **ziemniaków** zaliczono sadzeniaki, ziemniaki jadalne oraz uprawiane do przemysłu, odmian zarówno wczesnych, średniowczesnych, jak i późnych. Powierzchnia uprawy ziemniaków nie obejmuje uprawy tej rośliny w ogrodach przydomowych.

Dane o **burakach cukrowych** dotyczą tylko tych upraw, które są przeznaczone do przemysłu. Nie ujmuje się tu buraków cukrowych uprawianych na wysadki/nasiona.

Trawy polowe są to krótkotrwałe użytki zielone (uprawiane z reguły mniej niż 5 lat), tj. trawy w czystym siewie (np. rajgras, stokłosa, mozga, wiechlina, kostrzewa, tomka, kupkówka, wyczyniec, mietlica, tymotka, kłosówka, życica i inne) lub mieszanki tych gatunków, wykorzystywane na zielonkę/siano lub nasiona (użytkowane zazwyczaj kośnie) lub wypasane (tzw. pastwiska polowe).

Międzyplony (poplony) jare – rośliny wysiane po zbiorze plonu głównego i przyorane przed zimą, lub wysiane wiosną i przyorane przed zasianiem upraw zbieranych jako plon główny. Poplony jare mogą być także przeznaczone na paszę.

Międzyplony (poplony) ozime – rośliny wysiane jesienią 2019 r., po zbiorze plonu głównego, z przeznaczeniem na paszę dla zwierząt lub na przyoranie jako zielony nawóz wiosną 2020 r. Poplony ozime zimują na polu.

Powierzchnia grzybów jadalnych – powierzchnia zajmowana przez uprawy grzybów jadalnych np. pieczarek, boczniaków, twardziaka jadalnego (shiitake), pierścieniaka uprawnego i innych. Powierzchnia ta obejmuje stanowiska, które co najmniej raz w okresie 12 miesięcy do 1 czerwca 2020 r. włącznie były zajęte pod uprawę grzybów jadalnych.

Powierzchnię uprawy ziemniaków, warzyw gruntowych, truskawek i poziomek gruntowych oraz grupy „pozostałych upraw" od 2007 r. podaje się bez powierzchni w ogrodach przydomowych, która zgodnie z klasyfikacją UE jest odrębną pozycją wyszczególnioną w użytkowaniu gruntów.

6. Zwierzęta gospodarskie

W spisie ujęto zwierzęta gospodarskie, które znajdowały się w gospodarstwie rolnym oraz zwierzęta wysłane na redyki, wypasy i do bacówek. Rejestrowane były wszystkie zwierzęta, tj. zarówno stanowiące własność użytkownika gospodarstwa rolnego lub członków jego gospodarstwa domowego, jak również zwierzęta przetrzymywane czasowo lub stale w gospodarstwie, tj. przyjęte na wychów, opas, tucz (np. umowy kontraktacyjne dla świń), przechowywanie (np. hotele dla koni) itp., niezależnie od tego, czy przyjęto je od gospodarstw indywidualnych, czy od jednostek państwowych, spółdzielczych, spółek.

Zwierzęta gospodarskie to zwierzęta utrzymywane w celu osiągnięcia korzyści gospodarczych, np. produkcji mięsa, mleka i innych produktów zwierzęcych, a także w przypadku koni, wykorzystywane jako siła pociągowa i do celów rekreacyjnych oraz sportowych.

Do zwierząt gospodarskich zalicza się następujące gatunki: konie domowe i inne koniowate, bydło, świnie, owce, kozy, drób (tj. brojlery, kury nioski, koguty, indyki, kaczki, gęsi, przepiórki, perliczki, gołębie, strusie i inne gatunki, ale bez ptactwa utrzymywanego do celów łowieckich,

a nie do produkcji mięsa), króliki, pozostałe zwierzęta futerkowe, inne zwierzęta utrzymywane w gospodarstwie rolnym dla pozyskania produktów zwierzęcych, np. mięsa czy wełny (tj.: jelenie, sarny, daniele, łosie, renifery, dziki, świniodziki, lamy, alpaki itp.) oraz pszczoły.

Do zwierząt gospodarskich (z wyjątkiem koni) nie zalicza się zwierząt utrzymywanych wyłącznie dla celów rekreacyjnych lub terapeutycznych.

Spisowi podlegały zwierzęta gospodarskie, które **1 czerwca 2020 r. znajdowały się w gospodarstwie rolnym**, niezależnie od tego czy w dniu przeprowadzania spisu nadal w nim przebywały czy już nie.

Nie ujmowano zwierząt, które po północy z 1 na 2 czerwca 2020 r. urodziły się, zostały zakupione lub trafiły do gospodarstwa z innych powodów, pomimo że znajdowały się one w gospodarstwie w czasie przeprowadzania spisu.

Wyjątek stanowiły pnie pszczele (ule), które spisywane były u ich właściciela niezależnie od miejsca gdzie się znajdowały.

W spisie zebrano dane o pogłowiu **drobiu** poszczególnych gatunków. Jeżeli 1 czerwca 2020 r. w gospodarstwie rolnym o dużej skali chowu drobiu (ferma wielkotowarowa, np. ferma tuczu brojlerów, ferma niosek jaj konsumpcyjnych, wylęgowych) nie było na stanie drobiu w związku z trwającą właśnie przerwą technologiczną w produkcji (przerwa pomiędzy cyklami produkcyjnymi, jeśli nie przekraczała 8 tygodni), należało wpisać stany drobiu z okresu przed opróżnieniem kurników.

W celu przeliczenia pogłowia zwierząt w sztukach fizycznych na **sztuki przeliczeniowe duże (SD)** wykorzystano następujące współczynniki:

- bydło, tj. cielęta ogółem w wieku poniżej 1 roku – 0,40; bydło w wieku 1–2 lat – 0,70; byki w wieku 2 lat i więcej – 1,00; jałówki w wieku 2 lata i więcej – 0,80; krowy pozostałe – 0,80; krowy mleczne – 1,00,
- świnie, tj. prosięta o wadze do 20 kg – 0,027; lochy ogółem – 0,50; warchlaki, knury rozpłodowe i tuczniki – 0,30,
- owce ogółem – 0,10,
- kozy ogółem – 0,10,
- drób, tj. brojlery kurze – 0,007; kury nioski – 0,014; indyki – 0,03; gęsi – 0,02; kaczki – 0,01; drób pozostały (bez strusi) – 0,001; strusie – 0,35,
- króliki ogółem – 0,02.

7. Nawożenie

Dane o zastosowanych w gospodarstwie rolnym nawozach mineralnych, wapniowych oraz nawozach naturalnych pochodzenia zwierzęcego obejmują okres od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

W spisie zbierano dane dla następujących **rodzajów nawozów naturalnych**:

- **obornik** – stała mieszanina odchodów (kału i moczu) zwierząt gospodarskich (świń, bydła, koni, owiec, kóz, królików) wraz ze ściółką,
- **pomiot ptasi** – odchody drobiu,
- **gnojówka** – przefermentowany mocz zwierząt gospodarskich (odciek z obornika),
- **gnojowica** – rozwodniona mieszanina odchodów zwierząt (kału, moczu).

Zużycie nawozów mineralnych (azotowych, fosforowych, potasowych) oraz wapniowych prezentowane jest w przeliczeniu na czysty składnik NPK i CaO. Przeliczeń zużycia nawozów na 1 ha użytków rolnych w roku gospodarczym 2019/2020 dokonano na powierzchnię użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej według stanu w dniu 1 czerwca 2020 r.

8. Środki ochrony roślin

Środki ochrony roślin to substancje lub ich mieszaniny oraz żywe organizmy przeznaczone do ochrony roślin uprawnych przed organizmami szkodliwymi (m.in. przed grzybami, wirusami, bakteriami, insektami, ślimakami, gryzoniami), a także niszczenia roślin niepożądanych (np. chwastów), regulowania rozwoju oraz wzrostu i innych procesów biologicznych w roślinach uprawnych. Do środków ochrony roślin zaliczane są również preparaty wykorzystywane do zabiegów w magazynach, w których przechowywane są pasze, nasiona siewne lub przeznaczone do konsumpcji.

W spisie zebrano informacje o **ilości zabiegów** zastosowanych na zboża, warzywa, sady i inne uprawy trwałe, pozostałą powierzchnię użytków rolnych w dobrej kulturze.

Dodatkowo w spisie zebrano informacje dotyczące korzystania z różnych **rodzajów wsparcia przy podejmowaniu decyzji o stosowaniu środków ochrony roślin** oraz oceny stopnia znajomości **zasad integrowanej ochrony roślin**.

9. Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze

Badaniem zostały objęte ciągniki (kołowe dwuosiowe i gąsienicowe) oraz maszyny i urządzenia rolnicze **własne** (stanowiące wyłączną własność użytkownika gospodarstwa lub członka jego gospodarstwa domowego) i **wspólne** (będące współwłasnością i użytkowane przez więcej niż jedno gospodarstwo rolne), które wykorzystywane były wyłącznie lub częściowo **do prac związanych z rolnictwem**. Ciągniki oraz maszyny i urządzenia rolnicze należące do kilku rolników spisano u tego rolnika, u którego znajdowały się w dniu referencyjnym spisu.

Spisano sprzęt sprawny technicznie, jak również znajdujący się w remoncie oraz przeznaczony do naprawy (niesprawny technicznie przez okres krótszy niż rok).

Nie spisywano **ciągników jednoosiowych**, używanych często w ogrodnictwie.

10. Dochody gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego

Dane dotyczą okresu 12 miesięcy, tj. okresu od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

Za **gospodarstwo domowe z użytkownikiem gospodarstwa rolnego** uważa się zespół osób mieszkających i utrzymujących się wspólnie, jeżeli wśród nich jest osoba prowadząca gospodarstwo indywidualne.

Za **dochód całkowity gospodarstwa domowego** uważa się łączne dochody (z tytułu prowadzenia działalności rolniczej i pozarolniczej oraz z tytułu: pracy najemnej, pobierania emerytur i rent, zasiłku z pomocy społecznej, zasiłku wychowawczego, alimentów, stypendiów, posiadania lokat kapitałowych, uzyskiwania pomocy zagranicznej, wygranych w grach liczbowych i loteriach itp.) wszystkich osób (spokrewnionych i niespokrewnionych) zamieszkujących wspólnie z użytkownikiem gospodarstwa rolnego i wspólnie się z nim utrzymujących.

Dla potrzeb publikacji przyjęto, że **główne źródło dochodu** to źródło dochodów przekraczające 50% dochodów ogółem gospodarstwa domowego.

Do gospodarstw uzyskujących dochody z działalności rolniczej oraz z działalności pozarolniczej zaliczono również te gospodarstwa, w których omawiane rodzaje działalności nie przyniosły jeszcze dochodów lub przynosiły straty.

11. Pracujący w gospodarstwach rolnych

Dane o pracujących w rolnictwie według **aktywności stałej** dotyczą nakładów pracy ponoszonych na wytworzenie produkcji rolnej w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny spisu, a więc uwzględniają cały roczny cykl produkcyjny w gospodarstwie rolnym.

Dane o pracujących w rolnictwie według **aktywności bieżącej** (na podstawie metodologii rekomendowanej dla badań rynku pracy przez Międzynarodową Organizację Pracy i wykorzystywanej m.in. do zbilansowania pracujących w całej gospodarce narodowej) dotyczą tylko tej części pracujących, dla których praca w rodzinnych gospodarstwach rolnych jest wyłącznym lub głównym zajęciem użytkownika i osób z nim mieszkających. Z tego względu stosuje się kryterium bieżącej aktywności ekonomicznej poszczególnych osób w określonym odcinku czasu, to jest w tygodniu od 26 maja do 1 czerwca 2020 r.

W **gospodarstwach indywidualnych** zebrano dane o nakładach pracy użytkownika gospodarstwa rolnego i członków jego rodziny oraz o nakładach pracy osób spoza rodziny użytkownika.

Dla **gospodarstw rolnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej**, zebrano dane o nakładach pracy osób tam zatrudnionych lub pracujących na innych zasadach (np. uczniowie, praktykanci, członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych, zakonnicy) – rozpatrywana była tylko aktywność stała (z uwzględnieniem podziału według płci).

Za **pracę w gospodarstwie rolnym przy produkcji rolniczej** uważa się wykonywanie prac bezpośrednio związanych z produkcją roślinną i zwierzęcą oraz utrzymywaniem gruntów w dobrej kulturze rolnej (działalność rolnicza), a także innych prac, które są niezbędne przy prowadzeniu gospodarstwa rolnego, takich jak: zakup środków produkcji, sprzedaż produktów i przygotowanie ich do sprzedaży, prace związane z magazynowaniem, transport na potrzeby gospodarstwa rolnego, bieżące naprawy sprzętu rolniczego, prace konserwacyjne budynków, maszyn, instalacji, organizację i zarządzanie pracą w gospodarstwie rolnym, załatwianie spraw urzędowych, prowadzenie rachunków, wypełnianie wniosków o dopłaty bezpośrednie i inne.

Nie zalicza się tu prac związanych z leśnictwem, łowiectwem, połowem lub hodowlą ryb oraz prac wykonywanych w ramach prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej (bez względu na to, czy prowadzone są w gospodarstwie czy poza nim).

Do pracy w gospodarstwie indywidualnym nie zalicza się takich prac jak: przyrządzanie posiłków, pranie, sprzątanie, opieka nad dziećmi oraz innych prac związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego oraz prac rolnych wykonywanych w ramach pomocy sąsiedzkiej na rzecz innego gospodarstwa rolnego.

Za **pracę (działalność zarobkową) inną niż przy produkcji rolniczej w swoim (rodzinnym) gospodarstwie rolnym** uważa się każdą pracę (również dorywczą lub nierejestrowaną) najemną lub na własny rachunek, wykonywaną zarówno w gospodarstwie, jak i poza jego terenem. Zaliczono tu także pracę przy produkcji rolniczej w innym gospodarstwie rolnym.

Praca główna to praca zajmująca najwięcej czasu (dot. osób, które wykonują więcej niż jedną pracę). Jeżeli prace zajmują tyle samo czasu, to pracą główną jest ta, która przynosi największy dochód.

Praca dodatkowa to praca zajmująca najwięcej czasu, poza pracą główną. Jeżeli kilka prac zajmuje tyle samo czasu, to pracą dodatkową jest ta, z której osiągany jest wyższy dochód.

Spis w zakresie aktywności ekonomicznej dotyczył wszystkich osób w **wieku 15 lat i więcej** (tzn. urodzonych 1 czerwca 2005 r. i wcześniej).

Ze względu na duży udział pracy w niepełnym wymiarze godzin oraz sezonowego zatrudnienia pracowników dorywczych, kontraktowych, pracujących w ramach pomocy sąsiedzkiej i „pozostałych osób pracujących" nakłady pracy w rolnictwie zostały wyrażone w umownych rocznych jednostkach pracy (Annual Work Unit – AWU).

Roczna jednostka pracy (AWU) oznacza ekwiwalent pełnego etatu. Oblicza się ją przez podzielenie liczby godzin przepracowanych w ciągu roku przez roczną liczbę godzin odpowiadającą pełnemu etatowi. W Polsce jako ekwiwalent pełnego etatu przyjęto 2 120 godzin pracy w roku, tzn. 265 dni roboczych po 8 godzin pracy dziennie. Przy wyliczaniu nakładów pracy wyrażonych w AWU (zgodnie z metodologią Eurostatu) zachowano warunek, że na 1 osobę nie może przypadać więcej niż 1 AWU, nawet jeżeli w rzeczywistości pracuje ona dłużej.

Wymiar rocznego czasu pracy przy produkcji rolniczej określa się w częściach etatu:

- poniżej 0,25 etatu (1–66 dni, 1–530 godzin) oznacza mniej niż 1/4 etatu lub okres do 3 miesięcy,
- od 0,25 do poniżej 0,5 etatu (67–132 dni, 531–1 060 godzin) – oznacza 1/4 etatu, ale mniej niż 1/2 etatu lub okres od 3 miesięcy włącznie do 6 miesięcy,
- od 0,5 do poniżej 0,75 etatu (133–198 dni, 1 061–1 590 godzin) – oznacza 1/2 etatu, ale mniej niż 3/4 etatu lub okres od 6 miesięcy włącznie do 9 miesięcy,
- od 0,75 do poniżej 1 etatu (199–264 dni, 1 591–2 119 godzin) – oznacza 3/4 etatu, ale mniej niż 1 etat lub okres od 9 miesięcy włącznie do 12 miesięcy,
- 1 etat (265 dni i więcej, 2 120 i więcej godzin) – oznacza 1 pełny etat lub 12 miesięcy w roku i przedział ten dotyczy również osób, które przepracowały większą liczbę godzin w ciągu roku niż odpowiadającą 1 etatowi.

Jako **pracowników najemnych** należy rozumieć osoby zatrudnione na podstawie pisemnej lub ustnej umowy o pracę, otrzymujące wynagrodzenie pieniężne lub w naturze. Częścią wynagrodzenia mogą być również koszty utrzymania (np. nocleg, wyżywienie).

Jako **pracowników najemnych stałych** traktuje się osoby, które pracowały za wynagrodzeniem w każdym tygodniu 12 miesięcy do 1 czerwca 2020 r. włącznie, bez względu na liczbę godzin pracy w ciągu tygodnia. Do pracowników najemnych stałych należy również zaliczyć osoby, które przepracowały tylko część tygodni w roku z następujących przyczyn:

- specyfika produkcji rolnej w gospodarstwie (np. uprawa owoców, warzyw gruntowych) wymagająca zatrudniania pracowników tylko w ciągu kilku miesięcy w roku,
- urlop, choroba, wypadek, kwarantanna lub izolacja wywołana zagrożeniem epidemicznym,
- rozpoczęcie lub zakończenie pracy w gospodarstwie (czyli osoby, które zmieniły miejsce pracy w ciągu roku),
- całkowite wstrzymanie pracy w gospodarstwie spowodowane przyczynami naturalnymi (powódź, pożar).

Pracownicy najemni dorywczy – osoby (zatrudnione na podstawie pisemnej lub ustnej umowy o pracę, otrzymujące wynagrodzenie pieniężne lub w naturze; częścią wynagrodzenia mogą być również koszty utrzymania np. nocleg, wyżywienie), które w ciągu ostatnich 12 miesięcy pracowały tylko w wybranym okresie i nie mają stałej umowy o pracę.

Inni pracownicy – to inne osoby pracujące w gospodarstwach osób prawnych, tj. członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych (jeżeli pracowali w gospodarstwie rolnym, ale nie byli zatrudnieni jako pracownicy najemni stali), uczniowie pracujący w szkolnych gospodarstwach rolnych, osoby

pracujące (w tym duchowni) w gospodarstwach prowadzonych przez zakony (niebędące pracownikami najemnymi stałymi).

Pracownicy kontraktowi – są to osoby wykonujące określoną usługę w gospodarstwie rolnym, które nie zostały zatrudnione bezpośrednio przez użytkownika/kierującego gospodarstwem rolnym.

Pomoc sąsiedzka – praca w **gospodarstwie indywidualnym** wykonana **przez osoby z innego gospodarstwa rolnego bez wynagrodzenia** (w formie pieniężnej lub w naturze) za tę pracę. Jako pomoc sąsiedzką należy traktować też m.in. pracę wykonywaną przez osoby z innego gospodarstwa rolnego w ramach tzw. odrobku (ale bez wynagrodzenia).

12. Typologia gospodarstw rolnych

Podstawę prawną obowiązującej w UE klasyfikacji gospodarstw rolnych (nazywanej Wspólnotową Typologią Gospodarstw Rolnych, w skrócie „typologia") stanowią:

- rozporządzenie Rady (WE) nr 1217/2009 z dnia 30 listopada 2009 r. ustanawiające sieć zbierania danych rachunkowych o dochodach i działalności gospodarczej gospodarstw rolnych we Wspólnocie Europejskiej,
- rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 1198/2014 z dnia 1 sierpnia 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Rady (WE) nr 1217/2009,
- rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2015/220 z dnia 3 lutego 2015 r. ustanawiającym zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1217/2009.

Podstawowym celem typologii jest dostarczenie narzędzia umożliwiającego:

- spełnienie potrzeb informacyjnych Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej,
- sporządzanie analiz porównawczych sytuacji ekonomiczno-produkcyjnej gospodarstw rolnych:
  - pomiędzy różnymi klasami wielkości ekonomicznej i różnymi typami rolniczymi gospodarstw,
  - pomiędzy poszczególnymi krajami członkowskimi i ich regionami,
  - pomiędzy różnymi okresami czasowymi (analizy pionowe).

Dane pochodzące ze spisu rolnego w 2020 r. oraz wartości współczynników standardowej produkcji (opracowane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy) dla każdej uprawy i kategorii zwierząt, pozwoliły na ustalenie dla każdego objętego spisem gospodarstwa rolnego **wielkości ekonomicznej** oraz **typu rolniczego**.

Produkcja określonej działalności rolniczej jest to wartość produkcji rolnej brutto uzyskanej z jednego hektara uprawy lub od jednego zwierzęcia gospodarskiego. Wartość oblicza się poprzez przemnożenie produkcji z 1 ha lub od 1 zwierzęcia przez cenę na terenie gospodarstwa rolnego, bez VAT, podatków od produktów i dopłat bezpośrednich.

Standardowa produkcja (SP) oznacza wartość produkcji odpowiadającej przeciętnej sytuacji w danym regionie. Jest obliczana jako średnia z pięciu lat wartość produkcji z określonej działalności rolniczej (roślinnej i zwierzęcej).

Całkowita standardowa produkcja gospodarstwa rolnego (GSP) jest sumą wartości uzyskanych dla każdej działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwie przez przemnożenie współczynników SP dla danej działalności przez liczbę hektarów lub liczbę zwierząt.

Wartość SP produktów roślinnych jest odnoszona do 1 ha, z wyjątkiem upraw grzybów, gdzie stosuje się standardową powierzchnię 100 m^2. W przypadku produkcji zwierzęcej współczynniki SP liczone są na jedną sztukę zwierzęcia.

Wyjątek stanowią drób i pszczoły, dla których SP liczone są odpowiednio na 100 sztuk i 1 pień pszczeli.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego jest to całkowita standardowa produkcja gospodarstwa rolnego wyrażona w euro.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa pozwala na jego zaklasyfikowanie do jednej z poniżej podanych klas:

Klasa wielkości ekonomicznej	Całkowita standardowa produkcja gospodarstwa w euro		
I		<	2 000
II	2 000	– <	4 000
III	4 000	– <	8 000
IV	8 000	– <	15 000
V	15 000	– <	25 000
VI	25 000	– <	50 000
VII	50 000	– <	100 000
VIII	100 000	– <	250 000
IX	250 000	– <	500 000
X	500 000	– <	750 000
XI	750 000	– <	1 000 000
XII	1 000 000	– <	1 500 000
XIII	1 500 000	– <	3 000 000
XIV		> =	3 000 000

Typ rolniczy gospodarstwa określany jest na podstawie wielkości udziału standardowej produkcji poszczególnych działalności rolniczych prowadzonych w gospodarstwie w całkowitej standardowej produkcji gospodarstwa rolnego.

Typologia gospodarstw rolnych ma charakter hierarchiczny. Wyróżnia się 9 typów ogólnych, 22 typy podstawowe oraz 62 typy szczegółowe.

Dla potrzeb definicji typów ogólnych, wskaźnikom standardowej produkcji z działalności rolniczych ujmowanych w spisie zostały nadane następujące symbole:

- **P1** – standardowa produkcja z następujących upraw: zboża (pszenica zwyczajna, pszenica twarda, żyto, pszenżyto, jęczmień, owies, kukurydza na ziarno, gryka, proso, pozostałe zboża), strączkowe łącznie z mieszankami zbóż z roślinami strączkowymi (groch jadalny, fasola jadalna, inne strączkowe jadalne, strączkowe pastewne na ziarno), ziemniaki, buraki cukrowe, rośliny przemysłowe (tytoń, chmiel, rzepak i rzepik, słonecznik, soja, len, konopie, zioła i rośliny aromatyczne, pozostałe uprawy przemysłowe), warzywa i truskawki w uprawie polowej, uprawy nasienne i sadzonki, pastewne na sprzedaż, pozostałe uprawy, grunty ugorowane bez dopłat,
- **P2** – standardowa produkcja z następujących upraw: warzywa i truskawki w uprawie polowej –

ogrody towarowe, warzywa i truskawki w uprawie pod osłonami, kwiaty i rośliny ozdobne w uprawie polowej, kwiaty i rośliny ozdobne w uprawie pod osłonami, szkółki drzew i krzewów owocowych, ozdobnych i leśnych oraz uprawy grzybów,

- **P3** – standardowa produkcja z następujących upraw: plantacje drzew i krzewów owocowych, winnice, pozostałe uprawy trwałe (np. wiklina), uprawy trwałe pod osłonami,
- **P4** – standardowa produkcja z następujących gatunków zwierząt: konie, bydło, owce, kozy oraz roślin pastewnych (łąki i pastwiska z wyłączeniem nieuprawianych terenów do wypasu, rośliny okopowe, rośliny na zielonkę: strączkowe, motylkowe, kukurydza, inne pastewne na zielonkę oraz trawy polowe na zielonkę),
- **P5** – standardowa produkcja z następujących gatunków zwierząt: trzoda chlewna, drób, króliki (samice hodowlane).

Wyróżnia się następujące typy ogólne gospodarstw:

1. **Specjalizujące się w uprawach polowych**

   Gospodarstwa, dla których: P1 > 2/3 całkowitej standardowej produkcji gospodarstwa rolnego (GSP),

2. **Specjalizujące się w uprawach ogrodniczych** (warzyw, truskawek, kwiatów i roślin ozdobnych), grzybów i w szkółkarstwie

   Gospodarstwa, dla których: P2 > 2/3 GSP,

3. **Specjalizujące się w uprawach trwałych** (drzew i krzewów owocowych)

   Gospodarstwa, dla których: P3 > 2/3 GSP,

4. **Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi**

   Gospodarstwa, dla których: P4 > 2/3 GSP,

5. **Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi**

   Gospodarstwa, dla których: P5 > 2/3 GSP,

6. **Mieszane – różne uprawy**

   Gospodarstwa, dla których: (P1 + P2 + P3) > 2/3 GSP; P1 ≤ 2/3 GSP; P2 ≤ 2/3; P3 ≤ 2/3 GSP,

7. **Mieszane – różne zwierzęta**

   Gospodarstwa, dla których: (P4 + P5) > 2/3 GSP; P4 ≤ 2/3 GSP; P5 ≤ 2/3 GSP,

8. **Mieszane – różne uprawy i zwierzęta**

   Gospodarstwa niespełniające warunków klasyfikacji dla typów 1–7,

9. **Gospodarstwa niesklasyfikowane**

   Gospodarstwa, dla których GSP = 0.

13. Ważniejsze grupowania i zakres publikowanych danych

Wyniki spisu zaprezentowano na poziomie kraju i województw.

W tablicach przedstawiono dane dla dwóch grup gospodarstw: gospodarstw rolnych ogółem i gospodarstw indywidualnych.

Dane prezentowane w publikacji opracowano **według siedziby użytkownika gospodarstwa**, z wyjątkiem tablic dotyczących **typologii gospodarstw rolnych**, gdzie dane zaprezentowano **według siedziby gospodarstwa rolnego**.

W zależności od tematyki, dane zostały opracowane według niżej wymienionych grupowań:

- grup obszarowych powierzchni użytków rolnych,
- rodzaju prowadzonej działalności,
- głównego źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego,
- płci i wieku osoby kierującej gospodarstwem rolnym,
- nakładów pracy w AWU,
- wielkości ekonomicznej gospodarstw,
- typu rolniczego gospodarstw rolnych.

Przedziały grup obszarowych użytków rolnych są lewostronnie zamknięte, z wyjątkiem grup:

- „0–1”, gdzie przedział jest obustronnie zamknięty,
- „1–2”, gdzie przedział jest obustronnie otwarty.

Wszystkie przedziały grup obszarowych upraw oraz klas wielkości ekonomicznej są lewostronnie zamknięte.

W tablicach zawierających dane sumaryczne mogą wystąpić pewne nieścisłości rachunkowe wynikające z **zaokrągleń automatycznych**.

Methodological notes

1. Introduction

This publication has been prepared on the basis of the results of the 2020 Agricultural Census (AC 2020), which was carried out in Poland from September 1 to November 30, 2020.

The census was carried out for the needs of the European Union and national purposes, and its legal basis were:

- Act of July 31, 2019 on the agricultural census in 2020 (Journal of Laws of 2019, item 1728, as amended). This act defined in details the rules for conducting the census, entities subject to the census and the scope of data to be collected,
- Regulation (EU) 2018/1091 of the European Parliament and of the Council of July 18, 2018 on integrated farm statistics and repealing Regulations (EC) No 1166/2008 and (EU) No 1337/2011 (OJ L 200 of 7.8.2018),
- Regulation (EC) No 223/2009 of the European Parliament and of the Council of March 11, 2009 on European statistics and repealing Regulation (EC, Euratom) No 1101/2008 of the European Parliament and of the Council on the transmission of data subject to statistical confidentiality to the Statistical Office of the European Communities,
- Council Regulation (EC) No 322/97 on Community Statistics and Council Decision 89/382/EEC, Euratom on the establishment of a Statistical Program Committee of the European Communities (text with relevance to the European Economic Area – EEA and Switzerland) (OJ L 87 of 31.3.2009, p. 164) as regards the rules for the development, production and dissemination of statistics and statistical confidentiality,
- Act of June 29, 1995 on public statistics (Journal of Laws of 2020, item 443, as amended),
- Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation),
- Act of May 10, 2018 on the Protection of Personal Data (Journal of Laws of 2019, item 1781).

The census reference date was June 1, 2020. Part of the data, due to its specificity, related to the last 12-month period ending on the reference date of the survey, i.e. the period from June 2, 2019 to June 1, 2020, inclusive.

Additionally for economic activity section, in the part concerning current activity, the reference period was the week ending on the reference date of the survey (i.e. the period from May 26 to June 1, 2020).

2. Note

Due to the introduction of changes in the methodology of agricultural surveys from 2010, aimed at adapting to EU standards and taking into account the changes taking place in Polish agriculture, as well as the wider use of administrative sources, **the definition of an agricultural holding has changed**. According to the current definition in the agricultural census in 2020 (similarly to the Farm Structure Surveys in 2013 and 2016), owners of agricultural land not engaged

in agricultural activity and owners of agricultural land with an area of less than 1 ha conducting low-scale agricultural activities were not included.

Therefore, the data presented in this survey for 2020, concerning agricultural holdings in total and agricultural holdings with an area of up to 1 ha of agricultural land, inclusive, are comparable to the data included in the 2013 and 2016 edition of the publication, and are not comparable with the information for the years 2002, 2005, 2007 and 2010 included in previous editions of the publication.

The data from 2010 was used for comparisons, converted in accordance with the binding definition of an agricultural holding.

Data for agricultural holdings with an area of more than 1 ha of agricultural land is comparable with the data presented in previous editions of the publication (for agricultural holdings conducting agricultural activity).

3. Major concepts, definitions and enumeration rules

Agricultural holding is understood as agricultural land together with forest land, buildings or part of them, equipment and livestock, if they constitute or may constitute an organised economic unit with the rights related to conducting an agricultural holding (Article 55^3 of the Civil Code).

Natural person's agricultural holding (**private farms**) is understood as a holding used by a natural person, including:

- agricultural holdings with an area of 1 ha and more of agricultural land,
- agricultural holdings with an area of less than 1 ha of agricultural land (including holdings without agricultural land) running special branches of agricultural production or agricultural production (crop and/or animal) with a significant scale defined by the following thresholds: 0.5 ha for: fruit trees plantation, fruit bushes plantation, field vegetables, field strawberries and hops; 0.3 ha for fruit and ornamental nurseries; 0.1 ha for tobacco; 5 head of cattle in total; 20 head of pigs in total; 5 head of sows; 20 head of sheep in total and of goats in total; 100 head of poultry in total; 10 head of wild animals kept in a farm system; 20 beehives.

An agricultural holding of a legal person or an organisational unit without legal personality is a holding run by a legal person or an organisational unit without legal personality, **the basic activity of which is classified according to the Polish Classification of Activities to section A**, division 01, groups: 01.1 – agricultural crops other than perennial, 01.2 – cultivation of perennial plants, 01.3 – plant propagation, 01.4 – animal breeding and rearing (from subclass 01.49.Z – only ostriches, rabbits and other fur animals and bees), 01.5 – agricultural crops combined with animal breeding and rearing (mixed farming, 01.6, class 01.61, subclass 01.6.61.Z – service activities supporting crop production (maintaining land in good agricultural condition while maintaining environmental protection requirements), as well as, regardless of the classification of the basic activity, **when the area of agricultural land used by the holding exceeds 1 ha or breeding/rearing of livestock is conducted**.

Holder of an agricultural holding is understood as a natural person, a legal person and an organisational unit without legal personality, actually using the agricultural holding, regardless of whether he or she is the owner, leaseholder of the holding or uses the land for some other reason and regardless of whether the land constituting the holding is located in one or in several gminas.

Manager of an agricultural holding is an adult natural person authorised by the owner/holder of the agricultural holding to make and supervise or make decisions directly related to production processes. In natural person's agricultural holdings, the manager is often also the holder.

The level of agricultural education of the manager of an agricultural holding is defined as:

- tertiary agricultural – obtaining a diploma of graduation from a university in agriculture, e.g. horticulture, geodesy of agricultural equipment, agricultural and forestry equipment technology, forestry, wood technology, environmental protection – melioration, fishing, animal husbandry, food technology – dairy, etc .; agricultural fields of study also include veterinary medicine,
- post-secondary agricultural – obtaining a diploma of graduation from completion of post-secondary school in agriculture, e.g. gardening, landscaping, etc.,
- vocational secondary agricultural – obtaining a certificate of completion of a technical or vocational high school in agriculture, e.g. animal husbandry, plant cultivation, forestry, melioration, landscaping,
- basic agricultural vocational – obtaining a certificate of graduation from basic agricultural school, agricultural training school, certificate of completion of a correspondence agricultural course at the basic school level, e.g. gardening, animal husbandry, agricultural mechanisation, rural household, farmer of field crops,
- agricultural course – a qualification course completed with an examination and obtaining the title of a qualified farmer or master farmer,
- lack of agricultural education – failure to complete any school or course in agriculture, regardless of the general level of education.

The seat of the holder of the natural person's agricultural holding is the holder's residence address. This address is not always the same as the registered address.

The seat of the natural person's agricultural holding is the settlement of the holding (residential building, farm buildings and equipment for agricultural production), and in the case of absence of the settlement, the largest part of the agricultural holding. A holding's seat address is not always the same as that of the holder.

The seat of an agricultural holding of a legal person (or an organisational unit without legal personality) is the seat of a legal person or a local unit conducting agricultural activity.

The agricultural activity conducted by an agricultural holding includes:

- cultivation of crops which includes: all field crops (including the cultivation of edible mushrooms), vegetable gardening and horticulture, nursery, cultivation and seed production of agricultural and horticultural crops,
- breeding and rearing of livestock, i.e. cattle, sheep, goats, horses, pigs, poultry, rabbits, other fur animals, farmed wild animals (e.g. wild boars, does, fallow deer, llamas) and bees,
- maintenance of agricultural land, no longer used for production purposes, in accordance with the principles of good agricultural condition (according to the norms).

The other gainful activity directly connected with an agricultural holding has been assumed as production or service activity carried out on one's own account in order to achieve profit, which uses the resources of the agricultural holding (labour force, land, buildings, machinery, etc.) or agricultural products made within the holding (e.g. agritourism, processing of agricultural products).

Other gainful activity that uses only labour force from the holding's resources to conduct this activity is not included here.

The value of the final output of holding is the sum of the values of raw, unprocessed agricultural (crop and animal) products sold and consumed by the holder's household (self-consumption).

The value of the total sale of an agricultural holding is the sum of revenues from the sale of raw agricultural products and livestock as well as products and services from the other gainful activity directly connected with an agricultural holding, as well as direct payments.

Direct sale to consumers (final users for their own needs) means the sale of agricultural products, produced in an agricultural holding, in marketplaces, in own shops or through sales between neighbours.

It does not include the sale of agricultural products to procurement units and purchases made by owners of shops, restaurants, etc.

An organic agricultural holding is an agricultural holding that has a certificate issued by a certification body or is being converted to organic agricultural production methods (under the control of the certification body) for all or part of crop/animal production carried out in the holding.

Agricultural holding benefiting from rural development support measures is considered a holding with which a contract was concluded/a positive decision on granting payments has been issued during the period of 3 years ending on December 31, 2020 for at least one of the activities/sub-activities listed below:

- advisory services, farm management and farm replacement services,
- quality systems for agricultural products and foodstuffs,
- investments in physical assets,
- restoring agricultural production potential damaged by natural disasters and catastrophic events and introduction of appropriate prevention actions,
- business start-up aid for young farmers,
- business start-up aid for the development of small holdings,
- investments in forest development and improvement the viability of forest,
- agricultural-environment-climate action,
- forest-environmental and climate services and forest protection,
- organic farming,
- payments for Natura 2000 and Water Framework Directive payments,
- payments to areas facing natural or other specific constraints,
- animal welfare,
- risk management.

4. Land use

Land in total is all land regardless of the ownership – own land, leased from others (on a contractual basis and without a contract), used due to holding a specific position (forest officer, priest, teacher, etc.) and shared in the part attributable to the holder, and also land used by the holding that belongs to abandoned holdings. It excludes land leased to others and land belonging to communal land communities.

Total agricultural land is the area of:

- agricultural land in good agricultural condition, which consists of:
  - sown area,

  - permanent meadows,
  - permanent pastures,
  - permanent crops, including orchards,
  - kitchen gardens (without recreational space),
  - fallow land (including crop for ploughing as the main crop),
- other agricultural land.

The area of **agricultural land in good agricultural condition** is the area of agricultural land where any type of cultivation is applied (e.g. ploughing, mowing, mulching, etc.), including land subject to crop rotation. These are lands that may qualify, for example, for subsidies and are maintained in accordance with the requirements of good agricultural condition contained in the regulation of the Minister of Agriculture and Rural Development of April 7, 2004 – Journal Of Laws 65, item 600. Fallow land is also included.

The area of **other agricultural land** (i.e. not used and not maintained in good agricultural condition) is the area of agricultural land excluded from production, i.e. agricultural land previously used as sowing and fallow land, meadows and permanent pastures, orchards and other permanent crops, kitchen gardens that on June 1, 2020, for economic, social or other reasons, were no longer used for agriculture and excluded from crop rotation. However, these lands were in a condition that, in the event of a change in the decision as to their future use, allowed for their quick return to agricultural production, using the resources available in the agricultural holding. If the rehabilitation of this land would require a very long period of time and a lot of work and resources not available in the holding – this area is included in the area of the other land.

Sown area is the area of all crops (annual and perennial, but without permanent crops) sown and planted in the agricultural holding both in the field (in an open field or under a low cover with no access) and under high, accessible covers (in greenhouses, tall tunnels or frames).

Permanent meadows are lands permanently covered with grasses (5 years or more), usually mowed, and in mountainous regions also the area of mown pastures and meadows. Meadows should be kept in good agricultural condition and mowed at least once a year, and the harvest should not necessarily be used for production purposes.

Permanent pastures are lands permanently covered with grasses (5 years or more), which, as a rule, are not mowed but grazed, and in mountainous regions also grazed pastures and meadows kept in good agricultural condition (including permanent pastures not used for production purposes and with extensive grazed pastures located in hilly areas or at high altitudes, on low-class soils, where no fertilization, supplementary sowing, melioration, etc., is applied).

Permanent crops is the area of: plantations of fruit trees and bushes, nurseries of fruit and ornamental trees and bushes, nurseries of forest trees and bushes for commercial purposes, wicker plantations and other permanent field crops (e.g. dogwood, blackthorn, mulberry, Manchurian willow, hawthorn, sea buckthorn, rowan, Christmas trees grown on agricultural land), as well as permanent crops under cover (e.g. raspberry, grape, peach).

Orchards are the cultivation of fruit trees and bushes planted in a permanent place, with a regular spacing, on an area of at least 10 acres. The orchards also include nurseries of fruit trees and bushes.

Kitchen gardens are areas most often located around the seat of the holding, often separated from the rest of the holding, which includes crops (agricultural, horticultural, both annual and perennial, and fruit trees and bushes) intended for consumption in the holder's holding (self-consumption). Occasionally, surplus crops may be sold.

Kitchen gardens do not include the area of lawns and ornamental gardens and areas intended for recreation (they belong to the other land).

Fallow land is arable land not used for production purposes, but maintained in accordance with the principles of good agricultural condition, while respecting environmental protection requirements.

Fallow land includes the area of crops for ploughing cultivated as the main crop (green fertilizer), as well as land prepared for autumn planting, e.g. strawberries and sowing with honey plants.

Here we include land both eligible and not eligible for area payments.

Fallow land does not include land that has been prepared for this year's sowing (e.g. vegetables), and until June 1, 2020, has not yet been sown or planted (it is included in the sown area).

Forests and forest land is an area of at least 0.10 ha:

- forested (covered with forest vegetation),
- non-forested (temporarily devoid of forest vegetation),
- land related to forest management,
- short-rotation plantations (including those established on agricultural land).

The area of forest tree nurseries established in forest areas and used for the needs of the holding (non-commercial) is taken into account here.

Other land is the land with buildings, surrounding courtyards, yards and ornamental gardens, parks, inland water area (own and leased), drainage ditches, the area covered with wicker in its natural state, the area of marshes, the area of other lands (peat bogs, gravel pits), wasteland (including wooded and shrubby land), areas intended for recreation (e.g. around the house, golf courses, ornamental gardens, etc.).

Other land also includes the area of agricultural land that is not used for agriculture, if it is known that this land will not be agriculturally used, e.g. agricultural land intended for the construction of a road or a supermarket.

5. Sown area

The sown area is the area of all crops (annual and perennial, but without permanent crops) sown and planted in the agricultural holding both in the field (in an open field or under a low cover with no access) and under high, accessible covers (in greenhouses, tall tunnels or frames) that are grown in the main crop.

The sown area also includes the area planned to be so and sown/planted after June 1, 2020 for the current year's harvest (e.g. late varieties of vegetables).

The sown area **in the field** is the area of crops grown both in the open field and **under low, inaccessible cover**. This category includes crops covered by plastic mats/sheets laid flat on the ground, and crops under low tunnels (less than 1.5 m high at the top).

The sown area in **greenhouses, high foil tunnels** and **frames** is the area of crops grown under high covers (at least 1.5 m high at the top) and under low covers with the possibility of permanent access, i.e. frames, so-called accelerators ("miniature greenhouses"); these are boxes covered with windows, for example for the production of seedlings.

The sown area includes the cultivation of hops and strawberry and wild strawberry plantations, as well as the area of field grasses.

The group of **"cereals in total"** includes basic cereals with cereal mixtures, grain maize, buckwheat, millet and other cereals (amaranth, canary, 100-year-old rye, etc.).

The group "**basic cereals with cereal mixtures"** includes basic cereals (wheat, rye, barley, oats and triticale) and the sown area of winter and spring cereal mixtures.

The **"industrial"** group includes sugar beet, rape and turnip rape, flax (including oilseed flax), sunflower seeds for grain, hemp, tobacco, hops, chicory and other oil crops (poppy, mustard, soybeans, etc.).

The group of **"pulses for the production of grain"** includes edible pulses (peas, beans, broad beans and other edible pulses grown for the production of grain, e.g. chickpeas), forage pulses for the production of grain and cereal-pulses mixtures for the production of grain. The area sown with peas, beans, broad beans etc., intended for harvesting when unripe, has been classified as field vegetables.

The "**fodder"** group includes fodder root crops, maize for green forage, forage pulses and small-seed legumes for green forage, other fodder plants and grasses designated for green forage (excluding green designated for green fertilizers).

The group **"other"** includes vegetables in the field, field strawberries and wild strawberries, seed crops, field ornamental flowers and plants, other industrial crops (e.g. safflower, perennial crops for energy purposes), herbs and spices, as well as crops under cover (without permanent crops under cover) and other crops.

Vegetables include: cabbage (early and late, white, red and Italian), onions, carrots, beetroot, cucumbers, tomatoes, cauliflowers (early and late), other vegetables (parsley, celery, leeks, Brussels sprouts, sorrel, spinach, lettuce, radish, horseradish, rhubarb, black salsify, kohlrabi, garlic, pumpkin, asparagus, broccoli, Chinese cabbage, leafy endive, zucchini, scallions, etc.). This group also includes peas, broad beans and etc. harvested unripe (green), green beans from which unripe pods have been harvested and maize for harvesting unripe cobs, as well as field vegetable seedlings for the holding's own use.

The area where **"strawberries"** are grown is the area planted with strawberries and wild strawberries (including new spring plantings) in the field and under cover. The area prepared for autumn plantings and the area of strawberry plantations intended for seedlings (included in the group **"other"**) is not included here.

Potatoes include seed, edible and industrial potatoes, both early, middle-early and late varieties. Potato cultivation area does not include the cultivation of this plant in kitchen gardens.

Data on **sugar beets** concern only the crops intended for industry. Sugar beets intended for sets/seeds are not included here.

Field grasses are short-term grasslands (usually cultivated for less than 5 years), i.e. grasses in pure sowing (e.g. ryegrass, brome grass, canary grass, meadow grass, fescue, vernal grass, cocksfoot grass, foxtail, bent-grass, timothy, soft grass, darnel and other) or mixtures of these species, used for green forage/hay or seeds (usually for mowing) or grazed (so-called field pastures).

Edible mushroom area – area occupied by the cultivation of edible mushrooms, e.g. champignons, oyster mushrooms, shiitake, stropharia and others. This area includes stands that were occupied at least once in the period of 12 months up to and including June 1, 2020 for the cultivation of edible mushrooms.

The cultivation areas of potatoes, field vegetables, strawberries and field wild strawberries and the group of **"other crops"** since 2007 is reported excluding kitchen garden area, which according to the EU classification is a separate entry for land use.

6. Livestock

The census includes livestock that were kept in the agricultural holding and animals sent for herding, grazing and to shepherds' huts. All animals were registered, i.e. those owned by the agricultural holding holder or members of his household, as well as animals kept temporarily or permanently in the holding, i.e. accepted for rearing, fattening (e.g. pig contracting contracts), keeping (e.g. hotels for horses), etc., regardless of whether they were received from private agricultural holdings or from state-owned or cooperative entities, companies. The exception was beehives which were recorded by their owner regardless of where they were located.

Livestock are animals kept for economic gain, such as the production of meat, milk and other animal products, and in the case of horses, that are used for traction and for recreational and sporting purposes.

Livestock includes the following species: horses and other equidae, cattle, pigs, sheep, goats, poultry (i.e. broilers, laying hens, cocks, turkeys, ducks, geese, quails, guinea fowls, pigeons, ostriches and other species, but excluding birds kept for hunting purposes and not for meat production), rabbits, other fur animals, other farm animals kept for the production of animal products, e.g. meat or wool (i.e. deer, roe deer, fallow deer, elks, reindeer, wild boars, hybrids of wild boar and domestic pig, llamas, alpacas etc.) and bees.

Livestock (except horses) excludes animals kept solely for recreational or therapeutic purposes.

Cows include dairy cows and suckling cows.

Dairy cows are understood as adult female cattle which have had calves and which, due to their breed, variety or particular qualities, are kept in a holding exclusively or mainly for the production of milk to be consumed or to be processed into dairy products. Dairy cows culled from breeding herds which at the moment of performing the survey were kept in the holding for the period regarded as pre-slaughter pasturing, after which they are sent to slaughter, are also included in this group.

Suckling cows are understood as adult female cattle which have had calves and which, due to their breed (beef breed cows and cows born from a cross-breed with beef breeds) or particular qualities, are kept in a holding exclusively or mainly for calves for slaughter, and whose milk is used to feed calves or other animals. Suckling cows culled from breeding herds which at the moment of performing the survey were kept in the holding for the period regarded as pre-slaughter pasturing, after which they are sent to slaughter, are also included in this group.

The census contains data on the number of **poultry** of individual species. If on June 1, 2020, in an agricultural holding with large-scale poultry rearing (large-scale farm, e.g. broiler fattening farm, laying hen farm producing eggs for consumption and for hatching) there was no poultry in stock due to the ongoing technological break in production (break between production cycles if it did not exceed 8 weeks), it was necessary to enter the numbers of poultry from the period before emptying the animal houses.

In order to convert the livestock in physical heads into **livestock units (LSU)**, the following coefficients were used:

- bovine animals, i.e. calves in total under the age of 1 year – 0.40; bovine animals aged 1–2 years – 0.70; male bovine animals aged 2 years and more – 1.00; heifers aged 2 years and more – 0.80; other cows – 0.80, dairy cows – 1.00,
- pigs, i.e. piglets weighing up to 20 kg – 0.027; breeding sows in total– 0.50; young pigs, breeding boars and fattening pigs – 0.30,
- sheep in total – 0.10,
- goats in total – 0.10,

- poultry, i.e. broilers – 0.007; laying hens – 0.014; turkeys – 0.03, geese – 0.02, ducks – 0.01, other poultry (without ostriches) – 0.001; ostriches – 0.35,
- rabbits in total – 0.02.

7. Fertilization

Data on mineral and lime fertilizers and natural fertilizers of animal origin (manure) used in the agricultural holding cover the period from June 2, 2019 to June 1, 2020.

The census collected data for the following **types of natural fertilizers (manure):**

- **solid manure** – a solid mixture of excrements (faeces and urine) of livestock (pigs, cattle, horses, sheep, goats, rabbits) with bedding,
- **poultry manure** – poultry excrements,
- **liquid manure** – fermented urine of livestock (manure leachate),
- **slurry** – a diluted mixture of animal excrements (faeces, urine).

The consumption of mineral (nitrogen, phosphorus, potassium) and lime fertilizers is presented in terms of the pure ingredient of NPK and CaO. Conversions of fertilizer consumption per 1 ha of agricultural land in the farming year 2019/2020 were made to the area of agricultural land in good agricultural condition on June 1, 2020.

8. Plant protection products

Plant protection products are substances or their mixtures and living organisms intended for the protection of cultivated plants against harmful organisms (e.g. against fungi, viruses, bacteria, insects, snails, rodents), as well as the destruction of undesirable plants (e.g. weeds), and regulating development and growth and other biological processes in crops. Plant protection products also include preparations used for treatments in warehouses where fodder, sowing seeds or seeds intended for consumption are stored.

The census contains information on **the number of treatments** applied to cereals, vegetables, orchards and other permanent crops, and to the other agricultural land in good condition.

In addition, the census contains information on the use of various **types of support when making decisions on the use of plant protection products** and the assessment of the degree of knowledge of **the principles of integrated crop protection**.

9. Tractors, machines and agricultural equipment

The survey covered tractors (two-axle and tracked wheels) as well as **own** agricultural machines and equipment (being the sole property of the agricultural holding holder or a member of his household) and **shared** (jointly owned and used by more than one agricultural holding), which were used exclusively or partially **for agricultural work**. Tractors and agricultural machines and equipment belonging to several farmers were assigned to the farmer who had them on the census reference date.

The technically functional equipment was taken into account, as well as that under renovation and intended for repair (technically inoperative for a period of less than a year).

Single-axle tractors, often used in horticulture, were not included.

10. The income of households with a holder of an agricultural holding

The data relates to a period of 12 months, i.e. the period from June 2, 2019 to June 1, 2020.

A household with **a holder of an agricultural holding (farm holder)** is a group of persons residing together and with a common subsistence, if at least one of them runs a private holding.

Total income of a household is total income (from agricultural and non-agricultural activity as well as from paid work, retirement pays and disability pensions, social assistance benefits, maternity benefit, alimony, scholarships, capital investments, foreign assistance, wins in numerical and other lotteries, etc) of all persons (relatives and non-relatives) living together with the agricultural farm holder and with a common subsistence.

For the purposes of this publication it was assumed that **the main source of income** is the source of income exceeding 50% of total income of a household.

The group of holdings receiving income from agricultural activity or non-agricultural activity contains also the holdings where the above-mentioned types of activity have not yet brought any income or brought loses.

11. Persons employed in agricultural holdings

The data on persons employed in agriculture according to **permanent activity** refer to labour input incurred to agricultural production during the 12 months preceding the census reference date, thus they take into account the entire annual production cycle in an agricultural holding.

The data on persons employed in agriculture according to their **current activity** (based on the methodology recommended for labour market surveys by the International Labour Organisation and used, inter alia, to balance employed persons in the entire national economy) concern only that part of the employed for whom work in family agricultural holdings is the exclusive or the main job of the holder and those who live with him/her. For this reason, the criterion of the current economic activity of particular persons in a specific period of time, i.e. the week from May 26 to June 1, 2020 is used.

In natural person's agricultural holdings, the data were collected on the labour input of the holder of an agricultural holding and his/her family members, as well as on the labour input of persons from outside the holder's family.

For **agricultural holdings of legal persons and organisational units without legal personality**, the data were collected on the labour input of persons employed there or working on different principles (e.g. students, apprentices, members of agricultural production cooperatives, monks) – only permanent activity was considered (taking into account the division by sex).

As work in an agricultural holding in agricultural production is considered the work directly related to crop and animal production, and maintaining the land in good agricultural condition (agricultural activity), as well as other work that is necessary for running an agricultural holding, such as: purchase of means of production, sale of products and their preparation for sale, work related to storing, transport for the needs of the agricultural holding, ongoing repairs of agricultural equipment, maintenance works on buildings, machines, installations, organisation and management of work in the agricultural holding, dealing with official matters, keeping accounts, filling out applications for direct payments and other.

It does not include work related to forestry, hunting, fishing or fish farming as well as work performed as part of non-agricultural economic activity (regardless of whether it is conducted in the holding or not).

Work in natural person's agricultural holding does not include work such as: preparing meals, washing, cleaning, caring for children and other work related to running a household and agricultural work performed as part of neighbourly assistance for another agricultural holding.

As work (paid activity) other than agricultural production in one's (family) agricultural holding is understood any hired or down-account work (including casual or unregistered), performed both in the holding and outside its area. It also includes work in agricultural production in another agricultural holding.

The main work is the most time consuming work (for persons who perform more than one work). If the work takes the same amount of time, the main work is the one that generates the highest income.

An additional work is work that takes the most time outside of the main work. If several jobs take the same amount of time, an additional work is the work which generates higher income.

Within the scope of economic activity, the census covered all persons **aged 15 and more** (i.e. born on June 1, 2005 and earlier).

Due to the large share of part-time work and seasonal employment of temporary workers, contracted workers, persons working within the confines of neighbourly assistance and other employed persons, labour input in agriculture was expressed in conventional (Annual Work Units AWU).

Annual Work Unit (AWU) is an equivalent of a full-time work. It is calculated by dividing the number of hours worked during a year by the annual number of hours equivalent to a full-time work. In Poland, 2.120 hours of work per year have been assumed as the equivalent of a full-time work, i.e. 265 working days, 8 hours of work per day. When calculating the labour input expressed in AWU (in accordance with the Eurostat methodology), the condition was kept that 1 person may not have more than 1 AWU, even if in reality he/she works longer.

The volume of the annual working time in agricultural production is defined in parts of a full-time work:

- less than 0.25 of a full-time work (1–66 days, 1–530 hours) means less than 1/4 of a full-time work or a period of up to 3 months,
- from 0.25 to less than 0.5 of a full-time work (67–132 days, 531–1 060 hours) – means 1/4 of a full-time work, but less than 1/2 of a full-time job or a period from 3 months up to 6 months,
- from 0.5 to less than 0.75 of a full-time work (133–198 days, 1 061–1 590 hours) – means 1/2 of a full-time work, but less than 3/4 of a full-time job or a period from 6 months up to and including 9 months,
- from 0.75 to less than 1 full-time work (199–264 days, 1 591–2 119 hours) – means 3/4 of a full--time job, but less than 1 of a full-time work or a period from 9 months up to and including 12 months,
- 1 full-time work (265 days and more, 2 120 hours and more) – means 1 full-time work or 12 months of a year, and this range also applies to persons who have worked more hours during a year than the equivalent of 1 full-time work.

Employees are persons employed on the basis of a written or oral employment contract, receiving remuneration in cash or in kind. The living costs of sustenance (e.g. accommodation, meals) may also be part of the remuneration.

Permanent employees are persons who worked for remuneration each week for 12 months until June 1, 2020, regardless of the number of working hours per week. Permanent employees also include persons who worked only some weeks in a year for the following reasons:

- the specificity of agricultural production in a holding (e.g. growing fruit, field vegetables) requiring hiring employees only for a few months of a year,
- vacation, illness, accident, quarantine or isolation due to an epidemic threat,
- starting or ending work in a holding (i.e. persons who changed their place of work during year),
- complete stoppage of work in a holding due to natural causes (flood, fire).

Temporary workers – persons (employed on the basis of a written or oral employment contract, receiving remuneration in cash or in kind; costs of sustenance may also be part of the remuneration (e.g. accommodation, meals) who in the last 12 months have worked only in a selected period and do not have a permanent employment contract.

Other employees – are other persons working in **holdings of legal persons**, i.e. members of agricultural production cooperatives (if they worked in an agricultural holding but were not employed as permanent employees), students working on school agricultural holdings, persons working (including clergy) in holdings run by monasteries (who are not being permanent hired employees).

Contracted workers – are persons who perform a specific service in an agricultural holding, and who are not employed directly by the holder of/the manager of agricultural holding.

Neighbourly assistance – work in the natural person's agricultural holding performed **by persons from another agricultural** holding **without remuneration** (in cash or in kind) for this work. One should also treat as neighbourly assistance, inter alia, the work performed by persons from another agricultural holding as part of the so-called "repayment" (but without remuneration).

12. The typology of agricultural holdings

The legal basis for the classification of agricultural holdings in the EU (known as the Community Typology for Agricultural Holdings, abbreviated as "typology") are:

- Council Regulation (EC) No. 1217/2009 of November 30, 2009 setting up a network for the collection of accountancy data on the incomes and business operation of agricultural holdings in the European Union,
- Commission Delegated Regulation (EU) No. 1198/2014 of August 1, 2014 supplementing Council Regulation (EC) No 1217/2009,
- Commission Implementing Regulation (EU) 2015/220 of February 3, 2015 laying down rules for the application of Council Regulation (EC) No. 1217/2009.

The typology is mainly intended to serve as an instrument that enables:

- satisfying information-related needs arising from the Common Agricultural Policy of the European Union,
- conducting comparative analyses of the economic and output situation of agricultural holdings:
  - between different economic size classes and different types of farming of holdings,
  - between individual Member States and their regions,
  - between different time periods (vertical analyses).

Data from the agricultural census in 2020 and the values of standard production coefficients (prepared by the Institute of Agricultural and Food Economics – National Research Institute) for each crop and livestock category allowed to determine **the economic size** and **type of farming** for each surveyed agricultural holding.

The output of a given type of agricultural activity represents the gross value of agricultural output per 1 hectare of crop or one head of livestock. The value is calculated by multiplying the output per hectare or per head of livestock by the price applicable in the agricultural holding, excluding VAT tax, taxes on products and direct payments.

Standard output (SO, Polish acronym: **SP)** represents the output value reflecting the average status in a given region. It is calculated as the five-year average of the output value of a specific agricultural activity (crop or livestock).

Total standard output of a holding (Polish acronym: **GSP)** is the sum of the values obtained for each agricultural activity conducted in the holding by multiplying the SO coefficients for a given type of activity by the number of hectares or the number of animals.

The SO value of crop products is referred to 1 ha, except for mushroom cultivation where a standard area of 100 m^2 is used. In the case of animal production, SO coefficients are calculated for one head of livestock.

The exceptions are poultry and bees, for which the SO is calculated for 100 heads and 1 beehive, respectively.

The economic size of an agricultural holding is the total standard output of an agricultural holding expressed in euro.

The economic size of a holding allows it to be classified into one of the following classes:

Economic size class	Total standard output of a holding in euro		
I		<	2 000
II	2 000	– <	4 000
III	4 000	– <	8 000
IV	8 000	– <	15 000
V	15 000	– <	25 000
VI	25 000	– <	50 000
VII	50 000	– <	100 000
VIII	100 000	– <	250 000
IX	250 000	– <	500 000
X	500 000	– <	750 000
XI	750 000	– <	1 000 000
XII	1 000 000	– <	1 500 000
XIII	1 500 000	– <	3 000 000
XIV		> =	3 000 000

The type of farming of the holding is determined through the share of standard outputs from various types of agricultural activity conducted in the holding in the total standard output of this holding.

The typology of agricultural holdings is hierarchical. There are 9 general types, 22 basic types and 62 specific types.

For the purpose of defining general types, the following symbols were assigned to SO indicators for various types of agricultural activity included in the census:

- **P1** – standard output from the following crops: cereals (common wheat, durum wheat, rye, triticale, barley, oats, grain maize, buckwheat, millet, other cereals), pulses including mixtures of cereals with pulses (edible peas, edible beans, other edible pulses, fodder pulses for grain), potatoes, sugar beet, industrial plants (tobacco, hops, rape and turnip rape, sunflower, soybean, flax, hemp, herbs and aromatic plants, other industrial crops), fresh vegetables and strawberries in field cultivation, seeds and seedlings, fodder crops for sale, other crops, fallow land without subsidies,
- **P2** – standard output from the following crops: vegetables and strawberries cultivated in the field – market gardens, vegetables and strawberries cultivated under cover, flowers and ornamental plants grown in the field, flowers and ornamental plants grown under cover, nurseries of fruit, ornamental and forest trees and bushes, and mushroom cultivation areas,
- **P3** – standard output from the following crops: plantations of fruit trees and bushes, vineyards, other permanent crops (e.g. wicker), permanent crops under cover,
- **P4** – standard output from the following animal species: horses, cattle, sheep, goats and fodder crops (meadows and pastures, excluding uncultivated grazing areas, root crops, crops for green forage: leguminous plants, pulses, corn, other fodder plants for green forage and field grasses for green forage),
- **P5** – standard output from the following animal species: pigs, poultry, rabbits (breeding females).

The following **general types** of holdings are distinguished:

1. **Specialising in field crops**

   Holdings for which: P1 > 2/3 of the total standard output of a holding (GSP),

2. **Specialising in horticultural crops** (vegetables, strawberries, flowers and ornamental plants), mushrooms and nurseries

   Holdings for which: P2 > 2/3 GSP,

3. **Specialising in permanent crops** (fruit trees and bushes)

   Holdings for which: P3 > 2/3 GSP,

4. **Specialising in rearing of grazing livestock**

   Holdings for which: P4 > 2/3 GSP,

5. **Specialising in rearing animals fed with concentrated feeding stuff's**

   Holdings for which: P5 > 2/3 GSP,

6. **Mixed – different crops**

   Holdings for which: (P1 + P2 + P3) > 2/3 TSO; P1 ≤ 2/3 TSO; P2 ≤ 2/3; P3 ≤ 2/3 GSP,

7. **Mixed – different livestock**

   Holdings for which: (P4 + P5) > 2/3 TSO; P4 ≤ 2/3 TSO; P5 ≤ 2/3 GSP,

8. **Mixed – different crops and livestock**

   Holdings that do not meet the classification conditions for types 1–7,

9. **Non-classified holdings**

   Holdings for which GSP = 0.

13. The more important groupings and the scope of published data

The census results are presented at the national and voivodships level.

The tables present data for two groups of holdings: agricultural holdings in total and natural person's agricultural holdings (private farms).

The data presented in the publication has been compiled **according to the seat of the holder of a holding**, with the exception of the tables on **the typology of agricultural holdings**, where the data has been presented **according to the seat of the agricultural holding**.

Depending on the subject matter, the data has been prepared according to the following groupings:

- area groups of agricultural land,
- type of conducted activity,
- main income source for households with a holder of an agricultural holding,
- sex and age of manager of agricultural holding,
- labour input in AWU,
- economic size of holdings,
- farm types of agricultural holdings.

The ranges of area groups of agricultural land are closed on the left side, except for the groups:

- "0–1", where the range is closed on both sides,
- "1–2", where the range is open on both sides.

All ranges of area groups of crops and economic size classes are closed on the left side.

In the tables containing summary data, there may be some arithmetic inaccuracies due to **automatic rounding**.